

JUSTITSMINISTERIET

Straffelovrådets betænkning om
freds- og ærekrænkelser

Betænkning nr. 1563

**Straffelovrådets betænkning
om**

freds- og ærekrænkelser

Betænkning nr. 1563
København 2017

Straffelovrådets betænkning om freds- og ærekrænkelser

Betænkning nr. 1563

Publikationen kan bestilles via Justitsministeriets hjemmeside (www.justitsministeriet.dk)

eller hos

Rosendahls Lager og Logistik

Vandtårnsvej 83A

2860 Søborg

Telefon 43 22 73 00

distribution@rosendahls.dk

<http://jm.schultzboghandel.dk>

ISBN: 978-87-93469-08-2

ISBN internet: 978-87-93469-09-9

Tryk: Rosendahls a/s

Pris: 150 kr. pr. bog incl. moms

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Indledning	7
1. Straffelovrådets kommissorium	7
2. Straffelovrådets sammensætning	9
3. Resumé af Straffelovrådets overvejelser og forslag	10
Kapitel 2. Gældende ret	21
1. Generelt	21
2. Fredskrænkelser	21
2.1. Brud på brevhemmeligheden mv.	21
2.2. Hemmelig aflytning	22
2.3. Husfredskrænkelse	23
2.4. Fotografering og iagttagelse af personer	24
2.5. Udnyttelse af oplysninger fremkommet ved brud på brevhemmeligheden, hemmelig aflytning, husfredskrænkelse eller fotografering eller iagttagelse af personer ..	26
2.6. Videregivelse af meddelelser vedrørende private forhold	27
2.7. Forbeholdet om, at handlingen skal være uberettiget	28
2.8. Strafferammer for krænkelse af privatlivets fred	29
2.9. Elektroniske informationssystemer	30
3. Ærekrænkelse	31
4. Påtalekompetence	34
5. Medicansvarsloven	34
6. Persondataloven	37
Kapitel 3. Nordisk ret	43
1. Generelt	43
Kapitel 4. Straffelovrådets overvejelser	44
1. Indledning	44
2. Privatlivets fred	45

2.1. Generelt	45
2.2. Straffelovens §§ 263, 263 a og 264	49
2.2.1. Generelt om uberettiget adgang til kommunikation, optegnelser, steder mv.	49
2.2.2. Forholdet mellem straffelovens §§ 263 og 264	50
2.2.3. Straffelovens § 263	51
2.2.3.1. Unddragelse	51
2.2.3.2. Lukkede meddelelser	52
2.2.3.3. Datasystemer	55
2.2.3.4. Modtagne meddelelser	64
2.2.3.5. Endnu ikke afsendte meddelelser	66
2.2.3.6. Lukkede optegnelser	67
2.2.3.7. Gemmer	67
2.2.3.8. Aflytning og optagelse af udtalelser, samtaler og forhandlinger	69
2.2.4. Straffelovens § 263 a	72
2.2.5. Straffelovens § 264	73
2.2.6. Straf vedrørende §§ 263, 263 a og 264	80
2.3. Straffelovens § 264 a	88
2.3.1. Gerningsindholdet	88
2.3.2. Straf	91
2.4. Straffelovens § 264 c	93
2.4.1. Gerningsindholdet	93
2.4.2. Straf	93
2.5. Straffelovens § 264 d	94
2.5.1. Gerningsindholdet	94
2.5.1.1. Indledning	94
2.5.1.2. Unge menneskers adfærd på internettet/de sociale medier	95
2.5.1.3. Digitale sexkrænkelser	97
2.5.2. Straf	103
2.5.2.1. Retspraksis mv.	103
2.5.2.2. Straf ved videregivelse på internettet mv.	104

2.5.3. Videregivelse af oplysninger om en juridisk persons private forhold	109
2.5.4. Samtykke	110
2.6. Systematisk overvågning	111
2.7. Forfølgelse mv.	115
2.7.1. Indledning	115
2.7.2. Systematisk indsamling af oplysninger	116
2.7.3. Skygning	118
2.7.4. Stalking	119
2.8. Identitetstyveri.....	126
2.9. Straffelovens § 266 c.....	129
3. Ærekrænkelser	130
3.1. Gældende ret	130
3.2. Overvejelser	142
3.2.1. Fortsat kriminalisering	142
3.2.2. Udformningen af bestemmelser om ærekrænkelser	151
3.2.3. Fremsættelse og udbredelse	152
3.2.4. Juridiske personer.....	153
3.2.5. Sandhedsbevis mv.....	154
3.2.6. Retorsion	159
3.2.7. Mortifikation	160
3.2.8. Offentliggørelse af dommen	162
3.2.9. Afdøde personer	163
4. Påtalekompetence	167
4.1. Generelle overvejelser	167
4.2. Påtale af ærekrænkelser	174
5. Generelt om udmåling af straf for freds- og ærekrænkelser	180
6. Håndhævelse ved videregivelse på internettet	183
Kapitel 5. Lovudkast med bemærkninger	197
1. Lovudkast	197
2. Bemærkninger til lovudkastet	201

Bilag	230
1. Nordisk Ret	230
2. Bemærkninger fra Danske Medier	289
3. Bemærkninger fra Dansk Journalistforbund	303
4. Bemærkninger fra rektor ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole Jens Otto Kjær Hansen samt forskningschef ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole Vibeke Borberg	315
5. Bemærkninger fra lektor på medievidenskab ved Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet, Anja Bechmann	319
6. Guide om de presseetiske regler	327
7. Statistiske oplysninger om straf vedrørende freds- og ærekrænkelser	347

Kapitel 1

Indledning

1. Straffelovrådets kommissorium

Straffelovrådet blev nedsat ved Justitsministeriets brev af 3. oktober 1960 og har til opgave

- 1) efter Justitsministeriets anmodning at afgive indstilling om strafferetlige lovgivnings-spørgsmål og principielle spørgsmål vedrørende fastsættelsen af administrative be-
stemmelser af strafferetlig karakter og den praktiske gennemførelse af kriminalpoliti-
ske foranstaltninger og
- 2) efter Justitsministeriets nærmere bestemmelse at medvirke i det internationale straf-
feretlige samarbejde, herunder navnlig det nordiske strafferetlige lovsamarbejde.

Justitsministeriet anmodede ved brev af 18. maj 2015 Straffelovrådet om at behandle føl-
gende kommissorium om krænkelse af privatlivets fred og ærekrænkelse:

”1. Straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser indeholder bl.a. regler om
krænkelse af privatlivets fred (§§ 263-264 d) og ærekrænkelse (§§ 267-274) samt
regler om påtale af disse forbrydelser (§ 275).

Reglerne om krænkelse af privatlivets fred blev gennemgribende moderniseret ved
lov nr. 89 af 29. marts 1972 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræ-
den af borgerlig straffelov m.m., af lov om rettes pleje og af lov om uretmæssig
konkurrence og varebetegnelse (Privatlivets fred m.m.), der byggede på Straffelovrå-
dets betænkning nr. 601/1971 om privatlivets fred. Yderligere ændringer blev foreta-
get i bl.a. 1985 og 2004 på grundlag af Straffelovrådets betænkning nr. 1032/1985
om datakriminalitet, betænkning nr. 1417/2002 om it-kriminalitet fra det såkaldte
Brydesholt-udvalg og Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsæt-
telse og strafferammer.

Der er ikke siden 1939 foretaget en mere omfattende revision af reglerne om ære-
krænkelse. Dog blev der foretaget ændringer i bl.a. 2004 på grundlag af Straffelovrå-
dets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer.

2. Folketingets Kulturudvalg afgav den 17. december 2014 beretning nr. 3 om brugen
af betalte kilder og mediernes ansvar ved publicering af urigtige historier, bagvaskel-

se og privatlivskrænkelser (Alm. del, bilag 77). Beretningen er afgivet på baggrund af en indstilling fra en parlamentarisk arbejdsgruppe om medieetik og medieansvar.

Kulturudvalget anfører i beretningen, at opfattelsen af, hvad privatliv omfatter, har udviklet sig siden Straffelovrådets betænkning fra 1971, og at der kan være hensyn til privatlivets fred i det 21. århundrede, som der ikke tages højde for. Derfor mener udvalget, at der er behov for en udredning af privatlivsbeskyttelsen, af hvordan privatliv defineres, og om disse definitioner er tidssvarende. Udvalget opfordrer derfor til, at der tages de nødvendige initiativer, så en nærmere undersøgelse af definitionen af privatliv og privatlivsbeskyttelse finder sted.

Endvidere anfører Kulturudvalget i beretningen, at det er udvalgets opfattelse, at det danske samfund i højere grad bør tage ansvar i sager, hvor borgernes privatliv krænkes, eller hvor borgerne udsættes for bagvaskelse eller uretmæssigt hænges ud i medierne. Udvalget opfordrer til, at det undersøges, om påtalekompetencen i sager om urigtige historier, bagvaskelse og krænkelser af privatlivets fred med fordel kan ændres til offentlig påtale.

I anledning af beretningen tilkendegav Justitsministeriet i besvarelse af 10. marts 2015 af spørgsmål nr. 105 (Alm. del) fra Folketingets Kulturudvalg, at ministeriet var indstillet på at bede Straffelovrådet om at overveje, om der er behov for at foretage ændringer af straffelovens bestemmelser om krænkelser af privatlivets fred og ærekrænkelser, herunder påtaloreglerne.

3. Straffelovens bestemmelser om krænkelser af privatlivets fred og ærekrænkelser skal sammen med bl.a. erstatningsretlige regler sikre en afbalanceret ordning, hvor der navnlig skal tages behørigt hensyn til på den ene side beskyttelse af den enkelte og på den anden side ytringsfriheden. I den forbindelse indgår bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8 om ret til respekt for privatliv og familieliv og artikel 10 om ytringsfrihed.

I lyset af den samfundsmæssige udvikling siden tilblivelsen af straffelovens bestemmelser om krænkelser af privatlivets fred og ærekrænkelser og den senere tids debat herom er det relevant at underkaste disse bestemmelser og deres samspil med anden lovgivning en nærmere, samlet vurdering.

Straffelovrådet anmodes på denne baggrund om at vurdere, om der er behov for at modernisere eller i øvrigt foretage ændringer af straffelovens bestemmelser om krænkelser af privatlivets fred og ærekrænkelser. Rådet skal herunder bl.a. vurdere, om der på den ene side er forhold omfattet af de gældende bestemmelser, som ikke længere bør kriminaliseres, f.eks. fordi formålet med reglerne mere hensigtsmæssigt kan varetages på anden vis, og om der på den anden side er forhold, som ikke i dag er strafbare, men som bør kriminaliseres. Rådet skal endvidere overveje strafniveauet i disse sager med henblik på at vurdere, om der måtte være behov for yderligere initiativer på dette område.

Påtaloreglerne indebærer bl.a., at straffelovens bestemmelser om krænkelser af privatlivets fred og ærekrænkelser er undergivet privat påtale, og at bestemmelserne om

krænkelser af privatlivets fred endvidere er undergivet betinget offentlig påtale, således at offentlig påtale kan ske, hvis forurettede anmoder om det. Formålet med påtalereglerne er bl.a. at give forurettede mulighed for at vælge, om sagen skal føres, idet en offentlig retssag vil kunne føre til yderligere offentlig udbredelse af den pågældende private oplysning eller ærekrænkende sigtelse mv.

Straffelovrådet anmodes på den baggrund desuden om at vurdere, om reglerne om påtale af straffelovens bestemmelser om krænkelser af privatlivets fred og ærekrænkelser fortsat er tidssvarende. Rådet skal herunder vurdere, i hvilket omfang der bør gælde privat påtale, betinget offentlig påtale og offentlig påtale for overtrædelser af bestemmelserne.

Straffelovrådet kan desuden, hvis rådet finder det relevant, foreslå ændringer af anden lovgivning af betydning for den strafferetlige forfølgning af krænkelser af privatlivets fred og ærekrænkelser.

Straffelovrådet anmodes om at inddrage andre nordiske landes regler i overvejelserne.

Straffelovrådet anmodes endvidere om at inddrage Danske Medier og Dansk Journalistforbund samt en eller flere medieforskere i arbejdet med dette kommissorium.

I det omfang Straffelovrådet finder, at der er behov for lovændringer, anmodes rådet om at udarbejde et lovudkast.”

Straffelovrådet har behandlet kommissoriet i 12 møder.

Danske Medier, Dansk Journalistforbund, lektor på medievidenskab ved Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet, Anja Bechmann og rektor ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole Jens Otto Kjær Hansen samt forskningschef ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole Vibeke Borberg har været inddraget i Straffelovrådets arbejde med kommissoriet navnlig ved at deltage i to af rådets møder og ved efterfølgende at komme med skriftlige bemærkninger om de på møderne rejste spørgsmål. Disse bemærkninger er optrykt som bilag 2-5.

2. Straffelovrådets sammensætning

Straffelovrådet havde ved afgivelsen af denne betænkning følgende sammensætning:

Landsretspræsident Bent Carlsen (formand)
Politidirektør Elsemette Cassø
Højesteretsdommer Poul Dahl Jensen

Rigsadvokat Ole Hasselgaard
Afdelingschef Johan Kristian Legarth
Professor, lic.jur. Gorm Toftegaard Nielsen
Advokat Jakob Lund Poulsen
Direktør for Kriminalforsorgen (indtil 31/1-2017) Johan Reimann

Som sekretær for Straffelovrådet under arbejdet med denne betænkning har fungeret chefkonsulent Ketilbjørn Hertz og specialkonsulent Marie Mølsted.

3. Resumé af Straffelovrådets overvejelser og forslag

3.1. Straffelovrådets kommissorium angår for det første straffelovens §§ 263-264 d om krænkelse af privatlivets fred. Straffelovrådet har foretaget en gennemgang af disse bestemmelser, og rådet konkluderer på den baggrund, at bestemmelserne overordnet set fortsat er både relevante og dækkende for, hvordan privatlivets fred bør beskyttes. Straffelovrådet foreslår imidlertid en række sproglige og tekniske ændringer af bestemmelserne, ligesom rådet foreslår en ny bestemmelse om ulovlig overvågning i § 264 b og en sidestrafferamme i § 264 d, stk. 2, med et strafmaksimum på fængsel i 2 år.

Straffelovrådet har i sine overvejelser haft særlig fokus på, om opfattelsen af, hvad privatliv omfatter, har ændret sig, siden bestemmelserne om fredskrænkelser blev gennemgribende moderniseret i 1972, herunder om der på den baggrund er behov for afkriminaliseringer eller nykriminaliseringer.

Det er i den forbindelse Straffelovrådets overordnede opfattelse, at der – selv om der kan peges på nogle tendenser, der imidlertid ikke ses at være entydige – generelt ikke er behov for at ændre på straffelovens §§ 263-264 d i lyset af opfattelsen af, hvad der hører til privatlivet. Dette hænger bl.a. sammen med, at bestemmelserne er formuleret på en måde, så de, herunder ved fortolkning af det gennemgående begreb ”uberettiget”, af domstolene kan fortolkes og også bliver fortolket i lyset af den til enhver tid herskende opfattelse af, hvordan privatliv bør beskyttes.

Straffelovrådet foreslår således hverken nye bestemmelser eller ophævelse af bestemmelser i lyset af udviklingen af, hvad privatliv omfatter, men rådet har i et vist omfang nyaffattet bestemmelserne og knyttet nogle bemærkninger til, hvordan de skal fortolkes i dag.

Straffelovrådet har endvidere i sine overvejelser haft særlig fokus på, om den teknologiske udvikling, der er sket siden 1972, har skabt nye muligheder for krænkelse af privatlivet, som bør kunne imødegås med straf efter straffeloven. Disse overvejelser har ført til to konkrete tilføjelser til de eksisterende bestemmelser.

For det første finder Straffelovrådet behov for en kriminalisering i straffeloven af at registrere en persons færden ved hjælp af et apparat. Overvågning af en persons geografiske placering ved hjælp af f.eks. gps-udstyr er således efter rådets opfattelse i praksis mere indgribende end traditionel manuel skygning, hvor en eller flere personer følger efter den pågældende og dermed overvåger den pågældendes færden, og sådanne forhold er i almindelighed også udtryk for en krænkelse af en sådan grovhed, at der er grundlag for en kriminalisering i straffeloven.

Straffelovrådet foreslår på den baggrund en ny bestemmelse i straffelovens § 264 b om uberettiget at registrere en persons færden ved hjælp af en gps eller et andet lignende apparat. Gerningsindholdet vil bestå i selve registreringen i form af indsamling eller lagring af data ved hjælp af et apparat, med henblik på at gerningsmanden gennem de registrerede oplysninger vil kunne følge en anden (bestemt) persons færden. Bestemmelsen vil først og fremmest finde anvendelse på registrering af en persons færden, der sker ved hjælp af en gps, som er anbragt i eller på eksempelvis en persons bil, tøj eller taske.

Det bemærkes, at Straffelovrådet i relation til sine overvejelser om § 264 b har overvejet, om der i øvrigt bør foretages ændringer i gældende ret vedrørende forfølgelse, skygning, stalking, chikane, identitetsmisbrug mv. Rådet har imidlertid bl.a. på baggrund af reglerne i lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, samt i relation til identitetsmisbrug på baggrund af straffelovens bestemmelser om formueforbrydelser, ikke fundet grundlag herfor.

For det andet finder Straffelovrådet behov for en sidestrafferamme i § 264 d om uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder om private forhold, sådan at disse forhold, der på nuværende tidspunkt har et strafmaksimum på 6 måneders fængsel, fremover under særligt skærpende omstændigheder vil kunne straffes med fængsel i indtil 2 år. Forslaget om en sådan bestemmelse er navnlig begrundet i internettets udbredelse, idet videregivelse af oplysninger om andres private forhold på internettet generelt kan indebære privatlivskrænkelser af en alvor, som ikke tidligere er set. Oplysninger på internettet kan spredes meget vidt og meget hurtigt og kan i praksis være vanskelige og i visse tilfælde umulige at få slettet igen. Der er dermed en større risiko for store skadevirkninger og mere vedvarende krænkelse, end der f.eks. er ved krænkelse gennem trykte aviser, tidsskrifter mv., og den samlede effekt af dette kan være foruroligende stor.

Forslaget hænger i høj grad sammen med den udvikling, der er set inden for kriminalitetstypen digitale sexkrænkelser (hævnporno), og det er således også hensigten, at den skærpede sidestrafferamme vil finde anvendelse på mere alvorlige tilfælde af denne type kriminalitet, herunder navnlig når billeder/videoer med et seksuelt eller pornografisk indhold uberettiget videregives på internettet.

Straffelovrådet har i øvrigt generelt overvejet betydningen af internettets massive udbredelse. Disse overvejelser har ikke ført til ændringer i den gældende kriminalisering, men rådet har i relation til flere af de eksisterende bestemmelser anført, at det må anses som en skærpende omstændighed, når der udbredes privatlivsoplysninger mv. på internettet.

For så vidt angår straffelovens § 263, der omfatter en række til dels ret forskelligartede forhold spændende fra åbning af papirbreve til hacking af datasystemer, finder Straffelovrådet, at det samlede indhold i vidt omfang bør videreføres, idet bestemmelsen dog i et vist omfang findes at kunne moderniseres og gøres tydeligere, herunder således at den bedre afspejler nutidens kommunikations- og arkiveringsformer. Straffelovrådet foreslår således, at bestemmelsen fremover tager udgangspunkt i, at meddelelser i stadigt stigende omfang sendes og opbevares elektronisk, og at traditionelle breve og andre skriftlige meddelelser eller optegnelser får en stadig mindre betydning. Dette giver sig udslag i, at bestemmelsen foreslås at tage udgangspunkt i det nuværende stk. 2 om uberettiget adgang til oplysninger eller programmer og informationssystemer, således at det nuværende stk. 1 om traditionel post mv. foreslås flyttet til stk. 2.

Straffelovrådet har overvejet kriminaliseringen af lukkede meddelelser i den gældende § 263, stk. 1, nr. 1. Lukkede meddelelser findes fortsat at burde være strafferetligt beskyttet mod andres uberettigede adgang både før afsendelsen, under forsendelsen og efter modtagelsen, og rådet har som udgangspunkt ikke fundet anledning til at ændre bestemmelsens samlede gerningsindhold, der grundlæggende stadig findes dækkende for, hvad der i dag bør anses for ”lukket” for andre. Rådet har i den forbindelse overvejet, om det mere klart kan angives, hvornår en meddelelse kan anses for ”lukket”, ligesom rådet har overvejet, om begrebet ”lukket” kan erstattes af et andet begreb, der i højere grad lægger vægt på samtykke og kontekst, men rådet har ikke fundet dette muligt.

Straffelovrådet foreslår på den baggrund udelukkende sproglige ændringer samt den tekniske ændring af § 263, stk. 1, nr. 1, at kriminaliseringen af uberettiget at *unddrage* nogen en lukket meddelelse mv. udgår, fordi det i relevant omfang er omfattet af § 291 eller § 293.

For så vidt angår § 263, stk. 1, nr. 2, om uberettiget adgang til andres gemmer, har Straffelovrådet overvejet, om kriminaliseringen heraf fortsat er velbegrundet, hvilket rådet finder,

at den er, bl.a. fordi et gemme potentielt kan indeholde store værdier eller private oplysninger. Kriminaliseringen af at skaffe sig adgang til andres gemmer foreslås dog flyttet til § 264 om husfredskrænkelser, idet bestemmelsen har selvstændig betydning, når gerningsmanden ikke samtidig har overtrådt § 264.

Straffelovens § 263, stk. 1, nr. 3, om hemmelig aflytning findes i det hele fortsat dækkende og tilstrækkelig, og rådet foreslår således, at bestemmelsen videreføres med en mindre sproglig ændring. Strafskærpelsesbestemmelsen i § 263, stk. 3, videreføres også med en mindre teknisk konsekvensændring.

For så vidt angår § 263, stk. 2, om uberettiget adgang til oplysninger eller programmer og informationssystemer foreslås det som allerede nævnt, at § 263 fremover tager udgangspunkt i denne bestemmelse. Bestemmelsen foreslås i øvrigt videreført, herunder også for så vidt angår data, der ikke aktuelt er tilsluttet et datasystem. Herudover foreslås kun sproglige ændringer af bestemmelsen.

Straffelovrådet har i sine overvejelser om § 263 a om adgangsmidler til ikke-kommercielle informationssystemer også inddraget § 301 a om adgangsmidler til kommercielle informationssystemer. Bestemmelserne anvendes formentlig ikke særlig ofte, men Straffelovrådet har alligevel fundet, at de bør opretholdes, idet de er indsat i straffeloven med henblik på at beskytte IT-samfundet mod uberettigede angreb, som i tiltagende grad er et meget relevant hensyn. Bestemmelserne foreslås imidlertid ud fra et hensyn om regelforenklings samlet i en bestemmelse i § 263 a.

Straffelovrådet har for så vidt angår § 264, stk. 1, nr. 1, om husfredskrænkelser fundet, at bestemmelsen fortsat generelt er dækkende for, hvilke steder man ikke må skaffe sig adgang til, idet rådet dog har fundet anledning til at præcisere, i hvilket omfang bestemmelsen finder anvendelse i relation til aflåste eller ikke aflåste bygninger, lokaler mv. Som allerede nævnt har Straffelovrådet fundet, at bestemmelsen om at skaffe sig adgang til andres gemmer flyttes fra § 263, stk. 1, nr. 2, til § 264, stk. 1, nr. 2. Dette indebærer en konsekvensændring af § 264, stk. 3, idet der indsættes en henvisning til stk. 1, nr. 2. I øvrigt videreføres stk. 3 uden ændringer. Bestemmelsen i § 264, stk. 1, nr. 2, videreføres i stk. 1, nr. 3, med en mindre sproglig ændring.

Straffelovrådet har fundet § 264 a om uberettiget fotografering og iagttagelse ved hjælp af et apparat velbegrunder, og rådet har i relation til bestemmelsen overvejet, om udbredelsen af mobiltelefoner med indbygget kamera giver anledning til at ændre på bestemmelsens gerningsindhold – enten i lempende eller i skærpente retning, men rådet har ikke fundet grundlag herfor, og bestemmelsen videreføres således uden ændringer.

Straffelovrådet foreslår også at videreføre § 264 c om udnyttelse af oplysninger, der er fremkommet ved en overtrædelse af de forudgående bestemmelser om fredskrænkelse. Rådet foreslår dog, at ”uberettiget” flyttes, så det kommer til at dække begge led i bestemmelsen, ligesom bestemmelsen konsekvensændres, så den også omfatter den foreslåede § 264 b om ulovlig overvågning.

Straffelovrådet har i relation til § 264 d om uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende private forhold koncentreret sine drøftelser om tre hovedspørgsmål. Det ene, der omhandler behovet for at forhøje bestemmelsens strafmaksimum, har som anført ovenfor ført til et forslag om en sidestrafferamme med et strafmaksimum på 2 års fængsel i tilfælde af særligt skærpende omstændigheder, som navnlig vil finde anvendelse i tilfælde af videregivelse til en bred kreds af personer, hvilket i praksis ofte vil ske via internettet. Det andet hovedspørgsmål rådet har drøftet vedrører behovet for ændringer af bestemmelsens gerningsindhold med henblik på en bedre beskyttelse imod krænkende adfærd på internettet/de sociale medier. Rådet har ikke på baggrund af disse drøftelser fundet anledning til at foretage ændringer af bestemmelsen.

Endelig har rådet som det tredje hovedspørgsmål i relation til § 264 d drøftet, om der er behov for ændringer af bestemmelsens gerningsindhold med henblik på en bedre beskyttelse imod videregivelse af nøgenbilleder, herunder billeder eller videoer med et seksuelt/pornografisk indhold. Rådet har i den forbindelse fundet anledning til at pointere, at videregivelse af sådanne fotos mv., hvis de har et seksuelt eller pornografisk indhold, i almindelighed er omfattet af både § 232 om blufærdighedskrænkelse og § 264 d, og der foreslås på den baggrund ingen ændringer i bestemmelsens gerningsindhold. Det bemærkes dog, at forslaget om en sidestrafferamme i § 264 d forudsættes anvendt i grove sager om videregivelse af sådanne billeder eller videoer, og rådet har i den forbindelse understreget, at hensigten med forslaget er, at der skal udmåles straffe, der afspejler forbrydelsens karakter og grovhed, herunder at der for så vidt angår disse sager både er tale om en krænkelse af seksuel karakter og af privatlivets fred. Rådet har endvidere på baggrund af drøftelser om bl.a. Højesterets dom i UfR 2010.2448 H ikke fundet anledning til at foreslå ændringer i anvendelsesområdet for § 264 d i relation til offentliggørelse af billeder af nøgenbadende mv., der befinder sig på et frit tilgængeligt sted.

Straffelovrådet har endelig for så vidt angår fredskrænkelser foreslået, at § 266 c om forfølgelse ved hyppig fremsættelse af underkendte beskyldninger ophæves som overflødig.

3.2. Kommissoriet angår for det andet straffelovens §§ 267-274 om ærekrænkelse. Straffelovrådet har drøftet, om og i givet fald i hvilket omfang kriminaliseringen af ærekrænkelse

bør videreføres. Disse overvejelser er bl.a. foretaget i lyset af, at internettets udbredelse har medført, at der kommunikeres og debatteres let og hurtigt via e-mail, diverse debatfora, sociale medier osv., og at nogle personer i den forbindelse anvender en hård tone med fornærmelser og beskyldninger, herunder både strafbare og ikke strafbare, ligesom internettets udbredelse indebærer en risiko for, at ærekrænkelser udbredes i et hidtil uset tempo og omfang. Denne grundlæggende præmis er indgået som et argument for, at der bør opretholdes et værn mod ærekrænkelser, så det er muligt at skride ind over for den tiltagende hårde sprogbrug.

Rådets overvejelser er endvidere foretaget i lyset af, at straf er udtryk for en særlig afstandtagen fra samfundets side i forhold til handlinger, der falder inden for det strafbare område, og at ærekrænkelseres strafværdighed i almindelighed er forholdsvis ringe, hvilket er indgået i overvejelserne som et argument for afkriminalisering af ærekrænkelser helt eller delvist ud fra en betragtning om, at det er for vidtgående at have et strafferetligt værn mod disse navnlig i form af fornærmelser, men også beskyldninger, og at sådanne krænkelser således kun bør imødegås civilretligt med f.eks. erstatning eller godtgørelse. Hensynet til ytringsfriheden forstærker dette synspunkt, selv om bestemmelserne om ærekrænkelser som ovenfor anført fortolkes i overensstemmelse med EMRK artikel 10.

Samlet set har Straffelovrådet særligt i lyset af den teknologiske udvikling med risiko for hurtig og bred udbredelse på internettet og deraf følgende større risiko for øget skadevirkning samt udviklingen i debattene mv. fundet det overvejende betænkeligt at afkriminalisere ærekrænkelser, herunder også i form af fornærmelser. Den omstændighed, at ærekrænkelser som det klare udgangspunkt er – og også efter Straffelovrådets forslag fortsat vil være – undergivet privat påtale, og af den grund meget sjældent retsforfølges, bør efter rådets opfattelse ikke i sig selv betyde, at der ikke er et tilstrækkeligt grundlag for et strafferetligt værn. Der er således efter rådets opfattelse et vigtigt signal i værnet, selv om det ikke anvendes effektivt.

Ærekrænkelser efter § 267 foreslås fremover at kunne straffes med fængsel i indtil 1 år. Dette forhøjede strafmaksimum skal dels ses i sammenhæng med, at § 268 foreslås indsnævret til kun at omfatte alvorlige og usande beskyldninger, jf. lige nedenfor, hvorfor det gældende 2. led af bestemmelsen foreslås fremover kun at være omfattet af § 267, dels i sammenhæng med, at rådet foreslår, at der kun kan idømmes straf i form af bøde i private straffesager om ærekrænkelser. Det forhøjede strafmaksimum vil således kun finde anvendelse i de få sager, som påtales offentligt.

Straffelovrådet har i relation til overvejelserne om fortsat kriminalisering af ærekrænkelser fundet anledning til at bemærke, at kriminaliseringen kan erstattes eller suppleres af et ci-

vilretligt værn, som giver den krænkede effektive muligheder for at gribe ind overfor krænkelse.

Straffelovrådet har endvidere overvejet, hvilke sager om ærekrænkelse af særlig grov beskaffenhed der fremover skal være omfattet af § 268 med en strafferamme på indtil 2 års fængsel. Disse overvejelser er foretaget i lyset af, at bestemmelsen efter rådets opfattelse bør undergives betinget offentlig påtale, og dette har ført til, at bestemmelsen efter rådets forslag kun skal omfatte alvorlige og usande beskyldninger. Rådet finder dog på trods heraf, at andre ærekrænkelser f.eks. i form af beskyldninger om grove strafbare forhold på et mangelfuldt grundlag, grove ærekrænkelser, som udbredes i betydeligt omfang, og visse shitstorme, der indeholder ærekrænkelser, også er særligt grove.

Straffelovrådet har herefter fundet anledning til at erstatte de gældende bestemmelser i §§ 269-274 om ærekrænkelse med et mere enkelt regelsæt, der er udformet i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og Menneskerettighedsdomstolens praksis om forholdet mellem konventionens artikel 8 om retten til privatliv og artikel 10 om ytringsfrihed.

Disse ændringer indebærer for det første, at §§ 269-272 (bortset fra § 270, stk. 2), der vedrører sandhedsbevis mv. og i øvrigt regulerer, i hvilket omfang ærekrænkende ytringer er straffri, erstattes af en samlet bestemmelse i § 269, som bedre, men kun overordnet set, afspejler gældende ret efter Menneskerettighedsdomstolens praksis, idet § 271, stk. 1, dog foreslås videreført med sproglige ændringer i § 270.

Den gældende bestemmelse i § 273, stk. 1, om mortifikation videreføres i § 271, mens § 273, stk. 2, om offentliggørelse af en dom om ærekrænkelse ophæves som utilsvarende og til dels overflødig. Bestemmelsen i § 274 om ærekrænkelse mod afdøde personer foreslås også ophævet, idet den delvist videreføres i § 267, stk. 2, således at beskyttelsen af afdøde personer videreføres.

3.3. Straffelovrådets kommissorium angår for det tredje påtalekompetence

Straffelovrådet har indledningsvist overvejet, om der er grundlag for at indføre offentlig påtale af nogle af bestemmelserne om freds- og ærekrænkelse i kapitel 27, ligesom Straffelovrådet har gjort sig tilsvarende overvejelser i relation til sager om brud på tavshedspligt, hvor alene private interesser er krænket (§§ 152-152 d). Rådet har i den forbindelse fundet, at hensynet til forurettede taler afgørende for, at der ikke skal være adgang til offentlig påtale i sager om ærekrænkelse, sager om overtrædelse af § 264 a om uberettiget fotografering, § 264 d om private forhold og sager om tavshedspligt, hvor alene private interesser er

krænket. Baggrunden herfor er, at forurettede bør forskånes for, at der uden begæring føres en straffesag med fremlæggelse af de udtalelser, oplysninger, meddelelser eller billeder om den pågældendes private forhold, som den påståede lovovertrædelse vedrører, og som søges beskyttet gennem straffebestemmelserne.

Straffelovrådet har derimod fundet, at de hensyn til forurettede, som begrunder, at der kun bør føres straffesag efter dennes begæring, ikke ses at gøre sig gældende i forhold til forurettede i sager om §§ 263-264 (og § 264 c, jf. §§ 263-264), idet der typisk ikke i forbindelse med disse sager vil fremkomme oplysninger af en sådan privat karakter, at sagen kun bør påtales efter forurettedes anmodning. Rådet har imidlertid med henvisning til det resourceforbrug, som en sådan ændring vil indebære, og fordi der generelt er tale om sager af mindre strafværdighed, ikke fundet grundlag for at anbefale offentlig påtale af sagerne, der således efter rådets opfattelse fortsat bør kunne påtales privat eller af det offentlige efter begæring.

Straffelovrådet har på den baggrund ikke fundet grundlag for at ændre på den gældende ordning, hvorefter fredskrænkelserne i §§ 263-264 d både kan påtales privat og offentligt efter begæring.

Straffelovrådet har imidlertid anført, at rådets principielle opfattelse er, at straf har en sådan særlig karakter, at spørgsmål om idømmelse af straf under en retssag mellem to private parter i den borgerlige retsplejes former bør begrænses mest muligt, herunder i særlig grad, når der er mulighed for at idømme fængselsstraf. På baggrund heraf har Straffelovrådet foreslået, at der i straffelovens § 152 f om påtale af bestemmelserne om brud på tavshedspligten og i § 275 om påtale af freds- og ærekrænkelser indsættes en bestemmelse om, at der i private straffesager kun kan idømmes straf i form af bøde. Straffelovrådet har overvejet, om en sådan bestemmelse bør indsættes i straffelovens almindelige del eller i retsplejelovens kapitel 65 om påtalen, sådan at den får virkning for alle sager, der er undergivet privat påtale. Rådet har dog ikke fundet grundlag herfor, idet rådet ikke har analyseret, i hvilket omfang der anvendes fængselsstraf i private straffesager efter speciallovgivningen, og konsekvenserne af et mere generelt forslag er dermed ikke belyst.

Ærekrænkelser er efter gældende ret undergivet privat påtale, og bestemmelserne anvendes på den baggrund meget sjældent. Straffelovrådet har overvejet, om der også bør være adgang til betinget offentlig påtale i disse sager med henblik på at give forurettede en bedre beskyttelse mod ærekrænkelser og derved øge det strafferetlige værn. Rådet har imidlertid ikke fundet grundlag herfor, idet et sådant forslag vil indebære et stort resourceforbrug for særligt politi og anklagemyndighed, og fordi sager om ærekrænkelser generelt er af ringe strafværdighed.

Straffelovrådet har imidlertid fundet, at der bør være adgang til betinget offentlig påtale af de allervorste ærekrænkelser, hvilket i hvert fald omfatter alvorlige og usande beskyldninger (bagvaskelse). Straffelovrådet har efter grundige overvejelser fundet, at adgangen til betinget offentlig påtale i ærekrænkelssager må begrænses hertil, selv om rådet finder, at også andre sager om ærekrænkelser er særligt grove. Baggrunden herfor er, at en videregående ordning med betinget offentlig påtale vil indebære et ikke ubetydeligt ressourceforbrug hos navnlig politi og anklagemyndighed til at udskille, behandle og forfølge grove ærekrænkelser, uden at det i mange sager vil stå mål med sagernes grovhed. Hertil kommer, at de fleste ærekrænkelssager bedst egner sig til privat forfølgning, fordi der i mange tilfælde skal føres sandhedsbevis, og det er i den forbindelse en fordel, at både den potentielle gerningsmand og forurettede er parter i sagen og har rådighed over bevisførelsen, ligesom de er bedst egnede til at vurdere, om de vil udsætte sig selv for bevisførelse om sandhed.

Straffelovrådet har dog fundet anledning til at pege på hjemmelen i retsplejelovens § 727, stk. 2, til offentlig påtale af lovovertrædelser, der er henvist til privat forfølgning, hvis almene hensyn kræver det. Der vil således være mulighed for anklagemyndigheden til i de alvorligste tilfælde af ærekrænkelser efter straffelovens § 267, som er undergivet privat påtale, at rejse tiltale, hvis almene hensyn kræver dette.

For så vidt angår § 275 om påtale i sager om freds- og ærekrænkelser har Straffelovrådet foruden de allerede nævnte ændringer videreført stk. 2, 2. pkt., idet rådet har foretaget sproglige ændringer af bestemmelsen, ligesom der lægges op til ændringer af sidste led, således at der er adgang til betinget offentlig påtale i sager, hvor en alvorlig beskyldning fremsættes i anonym form, og forurettede dermed har behov for politiets bistand til at efterforske forholdet.

3.4. Kommissoriet angår for det fjerde straffnivået i sager om freds- og ærekrænkelser. Som det er fremgået, har Straffelovrådet fundet, at der er behov for en sidestrafferamme med mulighed for fængsel i indtil 2 år, der finder anvendelse i sager af særligt skærpende karakter om § 264 d, og rådet har i tilknytning hertil særskilt behandlet spørgsmålet om straf i sager om videregivelse af nøgenbilleder, herunder billeder eller videoer med et seksuelt/pornografisk indhold. Rådet har endvidere justeret anvendelsesområdet for bestemmelserne om ærekrænkelser i §§ 267 og 268 og dermed også strafferammen i § 267, så den foreslås fremover at give mulighed for fængsel i indtil 1 år, hvis sagerne påtales af det offentlige, jf. forslaget til § 275.

Straffelovrådet har herudover foretaget en gennemgang af statistisk materiale fra Kriminalregisteret, jf. bilag 7, og af trykt retspraksis med henblik på ud fra det konkrete strafniveau at vurdere, om der er behov for yderligere initiativer, herunder i relation til strafudmålingen. Sagernes meget forskelligartede karakter indebærer imidlertid, at det er vanskeligt at udlede noget generelt om det konkrete strafniveau efter de enkelte bestemmelser om freds- og ærekrænkelser.

Det fremgår imidlertid af rådets gennemgang, at der i sager mod virksomheder eller organisationer gennemgående udmåles markant højere bøder end i sager mod enkeltpersoner, jf. i den forbindelse også dom af 25. august 2016 fra Retten i Glostrup, hvor Aller Media A/S blev idømt en samlet bødestraf på 10 mio. kr. i den såkaldte Se og Hør-sag. På samme vis fremgår det, at frihedsstraf anvendes i et antal sager, og at domstolene ikke er tilbageholdende med at udmåle endog lange frihedsstraffe i sager af mere alvorlig karakter.

Straffelovrådet har med baggrund i den gennemgåede trykte retspraksis konkluderet, at domstolene generelt på en tilfredsstillende måde inddrager de konkrete omstændigheder i de meget forskelligartede sager, herunder ved i forbindelse med den konkrete strafudmåling at lægge betydelig vægt på karakteren og alvoren af den konkret begåede forbrydelse, og derved sikrer, at der konkret fastsættes en bøde- eller frihedsstraf, der står i passende forhold til den begåede forbrydelse.

Straffelovrådet har på den baggrund ikke fundet behov for at komme med anvisninger om, hvad udgangspunktet for straffen for en overtrædelse af de enkelte bestemmelser om freds- og ærekrænkelser bør være.

Straffelovrådet har dog løbende beskrevet nogle omstændigheder, der bør tages i betragtning i skærpende retning. Dette gælder særligt, når krænkelser udbredes på internettet, idet en sådan udbredelse kan ske i et meget stort omfang, ligesom udbredelse på internettet indebærer en vedvarende krænkelse.

I relation til udmåling af bødestraf til massemedier har rådet fundet anledning til at understrege, at det er af væsentlig betydning, at der (fortsat) lægges vægt på, at bøden skal have en reel afskrækkende effekt, herunder at den skal have en sådan størrelse, at det ikke skal kunne betale sig at spekulere i at begå den pågældende lovovertrædelse, fordi konsekvenserne herved ikke overstiger den økonomiske vinding, man kan opnå ved lovovertrædelsen f.eks. i form af øget salg af aviser, blade mv. I relation til strafudmålingen over for f.eks. journalister og redaktører har rådet fundet anledning til at fremhæve medieansvarslovens § 26, stk. 2, hvorefter retten ved fastsættelse af bøde, der idømmes på baggrund af medieansvarslovens ansvarsregler, navnlig skal lægges vægt på lovovertrædelsens karakter og

grovhed, det pågældende massemedies udbredelse samt den fortjeneste for massemediet, som er eller kunne være opnået ved lovovertrædelsen.

3.5. Straffelovrådet har som et mere gennemgående spørgsmål overvejet betydningen af internettet, herunder særligt i relation til den udbredelse og vedvarende krænkelse, som internettet indebærer risiko for.

På baggrund af bl.a. disse overvejelser har Straffelovrådet fundet anledning til at foreslå en ny bestemmelse i § 272 om, at en domfældt i forlængelse af en dom for overtrædelse af §§ 264 d, 267 eller 268 kan blive pålagt at slette en udtalelse, meddelelse eller et billede, som har tilknytning til overtrædelsen. Bestemmelsen finder kun anvendelse, hvis den domfældte har mulighed for at slette den pågældende udtalelse mv., dvs. hvis domfældte har rådighed over den pågældende udtalelse. Det bemærkes, at pligten til at slette i et vist omfang allerede følger af gældende ret, herunder i medfør af databeskyttelseslovgivningen. Der er også efter forslaget adgang til at pålægge andre at slette udtalelsen mv., hvis disse har rådighed over den pågældende udtalelse.

Bestemmelsen er aktualiseret i takt med internettets udbredelse, hvor det i modsætning til trykte aviser mv. er muligt at fjerne f.eks. ærekrænkende ytringer, der er udbredt via Facebook eller gennem en artikel i en internetavis, ligesom behovet for sletning er større i relation til internettet, hvor ytringer mv. er tilgængelige og nemt kan fremsøges. Straffelovrådet er opmærksom på, at der vil være tale om yderligere et indgreb i ytringsfriheden, men rådet finder, at dette indgreb ligger i helt naturlig forlængelse af en straffedom for overtrædelse af §§ 264 d, 267 og 268, og at hensynet til forurettede går forud for hensynet til at lade en ærekrænkende ytring forblive som del af f.eks. en allerede publiceret artikel.

København, den 5. april 2017

Bent Carlsen (formand)

Elsemette Cassø

Ole Hasselgaard

Poul Dahl Jensen

Johan Kristian Legarth

Gorm Toftegaard Nielsen

Jakob Lund Poulsen

Johan Reimann

Marie Mølsted

Kapitel 2

Gældende ret

1. Generelt

Som anført i kommissoriet indeholder straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser bl.a. regler om krænkelse af privatlivets fred (§§ 263-264 d) og ærekrænkelse (§§ 267-274) samt regler om påtale af disse forbrydelser (§ 275). Disse bestemmelser gennemgås nærmere nedenfor.

Straffelovens kapitel 27 indeholder endvidere en regel om trusler om at foretage en strafbar handling (§ 266) og en meget sjældent anvendt bestemmelse om offentlig fremsættelse af udtalelser, der tilstræber at fremkalde voldshandlinger eller hærværk (§ 266 a). Hertil kommer bestemmelsen om offentlige meddelelser, der truer, forhåner eller nedværdiger en gruppe af personer på grund af dens race mv. (§ 266 b), samt en meget sjældent anvendt bestemmelse om forfølgelse ved hyppig fremsættelse af underkendte beskyldninger (§ 266 c).

Da kommissoriet ikke lægger op til overvejelser vedrørende §§ 266-266 b, omtales disse bestemmelser ikke nærmere her.

§ 266 c kan siges at have en vis sammenhæng med reglerne om ærekrænkelse og gennemgås derfor nærmere nedenfor, selv om kommissoriet ikke direkte lægger op til overvejelser vedrørende § 266 c.

2. Fredskrænkelser

2.1. Brud på brevhemmeligheden mv.

Straffelovens § 263, stk. 1, nr. 1, kriminaliserer den, som uberettiget bryder eller unddrager nogen et brev, telegram eller anden lukket meddelelse eller optegnelse eller gør sig bekendt med indholdet.

Bestemmelsen beskytter lukkede meddelelser og optegnelser, herunder breve, dagbøger, regnskabsbøger mv. Meddelelser og optegnelser, der er bestemt til at bruges i et elektronisk informationssystem, er omfattet af § 263, stk. 2, jf. herom afsnit 2.9 nedenfor, men ellers omfatter § 263, stk. 1, nr. 1, både skriftlige meddelelser og optegnelser og eksempelvis lydoptagelser.

Bestemmelsen kriminaliserer både at åbne de pågældende lukkede meddelelser og optegnelser, at unddrage dem for nogen og at gøre sig bekendt med indholdet. At unddrage lukkede meddelelser og optegnelser for nogen og at gøre sig bekendt med indholdet dækker også at unddrage og at gøre sig bekendt med sådanne meddelelser og optegnelser, efter at de er blevet åbnet.

Beskyttelsen omfatter ikke åbne postkort eller angivelser uden på en lukket forsendelse (eksempelvis angivelse af modtager og afsender).

Straffelovens § 263, stk. 1, nr. 2, kriminaliserer den, der uberettiget skaffer sig adgang til andres gemmer. Herunder hører eksempelvis skabe, skuffer, tasker og lommer. Det er uden betydning, om gemmet er aflåst.

2.2. Hemmelig aflytning

Straffelovens § 263, stk. 1, nr. 3, kriminaliserer den, der uberettiget ved hjælp af et apparat hemmeligt aflytter eller optager udtalelser fremsat i enrum, telefonsamtaler eller anden samtale mellem andre eller forhandlinger i lukket møde, som den pågældende ikke selv deltager i, eller hvortil den pågældende uberettiget har skaffet sig adgang.

Beskyttelsen omfatter både udtalelser i enrum, samtaler og forhandlinger i lukkede møder. Beskyttelsen af samtaler og forhandlinger gælder, uanset om de pågældende er til stede samme sted, eller samtalen eller forhandlingen sker ved anvendelse af telekommunikation. Det må antages, at beskyttelsen dog ikke omfatter ukrypteret radiokommunikation, hvor aflytningen eller optagelsen sker ved at opfange det ukrypterede radiosignal (i modsætning til eksempelvis ved at bryde ind i afsender- eller modtagerudstyret). Endvidere er oplysninger, der er bestemt til at bruges i et elektronisk informationssystem, omfattet af § 263, stk. 2, jf. herom afsnit 2.9 nedenfor.

Der skal være tale om samtaler mellem andre eller lukkede forhandlinger, som den pågældende ikke berettiget deltager i. Bestemmelsen er ikke til hinder for aflytning eller optagelse af en samtale, som den pågældende deltager i, eller af forhandlinger, som den pågæl-

de berettiget deltager i. Det må i forlængelse heraf antages, at enhver deltager i samtalen henholdsvis berettiget deltager i forhandlingerne kan give diskulperende samtykke til hemmelig aflytning eller optagelse. Aflytning og optagelse falder således uden for bestemmelsen, hvis blot én deltager i samtalen henholdsvis berettiget deltager i forhandlingerne er indforstået med aflytningen eller optagelsen.

Bestemmelsen kriminaliserer hemmelig aflytning eller optagelse ved hjælp af et apparat. Hemmelig vil sige, at den eller de personer, hvis udtalelser, samtaler eller forhandlinger aflyttes eller optages, ikke er bekendt med aflytningen eller optagelsen. At aflytning eller optagelse skal ske ved hjælp af et apparat for at være omfattet betyder navnlig, at lytten ved en dør eller et vindue falder uden for bestemmelsen, herunder når den lyttende løbende optegner det sagte (eventuelt ved anvendelse af et apparat hertil). Det falder også uden for bestemmelsen, at en person lytter til lukkede forhandlinger efter uberettiget at have skaffet sig adgang hertil, men hvis forhandlingerne foregår et ikke frit tilgængeligt sted, vil der efter omstændighederne være tale om en overtrædelse af § 264 om husfredskrænkelser, jf. herom afsnit 2.3 nedenfor.

Bestemmelsen tager sigte på aflytning og optagelse af lyd (i form af udtalelser, samtaler eller forhandlinger – bestemmelsen finder ikke anvendelse på aflytning eller optagelse af andre lyde). En ”aflytning” eller ”optagelse” af en samtale mv. ved mundaflæsning falder således udenfor lige såvel som ”aflytning” eller ”optagelse” af en samtale mv., der føres ved tegnsprog. Sådanne ”aflytning” eller ”optagelse” må således i givet fald bedømmes efter reglerne om fotografering og iagttagelse af personer på et ikke frit tilgængeligt sted, jf. herom afsnit 2.4 nedenfor.

2.3. Husfredskrænkelser

Straffelovens § 264, stk. 1, nr. 1, kriminaliserer den, som uberettiget skaffer sig adgang til fremmed hus eller andet ikke frit tilgængeligt sted.

Beskyttelsen omfatter huse og andre afgrænsede steder, som ikke er frit tilgængelige. Stedet kan f.eks. være afgrænset af en mur, et plankeværk eller en hæk. Det er ikke afgørende, om en adgangsvej (f.eks. en dør eller en låge) er låst. Også biler, skibe, jernbanevogne og fly er omfattet af bestemmelsen. Bestemmelsen gælder ikke, hvis stedet er frit tilgængeligt, eksempelvis fordi det er åbent for besøgende eller kunder. Nogle steder er frit tilgængelige på visse tidspunkter og ikke frit tilgængelige på andre tidspunkter, eksempelvis kunde- og publikumsarealer i butikker, restauranter, forlystelsessteder, udstillingsbygninger mv. henholdsvis i og uden for åbningstiden. Det bemærkes, at spørgsmålet om betaling er uden

betydning for, om stedet er frit tilgængeligt i bestemmelsens forstand. Det er således ikke husfredskrænkelse at tilsnige sig adgang til eksempelvis en forestilling eller udstilling uden betaling, men sådan tilsnigelse rammes i stedet af straffelovens § 298, nr. 4.

Det antages, at der i formuleringen ”skaffe sig adgang” ligger, at den pågældende skal have udvist en vis aktivitet, og at kravene afhænger af, hvilken lokalitet der er tale om (jf. Greve mfl., Kommenteret straffelov. Speciel del, 10. udg. 2012, side 449). Som eksempler har været anført, at hvis det er en privat lejlighed, kan det være tilstrækkeligt, at den pågældende er gået ind, hvorimod det ikke nødvendigvis er en husfredskrænkelse at gå ind i en lukket gård, idet der ofte må kræves en opbrydning af lås, svig mv. (anf.st.).

Straffelovens § 264, stk. 1, nr. 2, kriminaliserer den, som uberettiget undlader at forlade fremmed grund efter at være opfordret dertil.

Bestemmelsen gælder, uanset om den fremmede grund er frit tilgængelig eller ej.

I forhold til ikke frit tilgængelige steder kan bestemmelsen have selvstændig betydning, eksempelvis hvis den, der opfordres til at forlade stedet, ikke havde forsæt med hensyn til, at stedet ikke var frit tilgængeligt.

I forhold til frit tilgængelige steder giver bestemmelsen mulighed for, at den, der har rådighed over det pågældende sted, pålægger bestemte personer at forlade stedet med den virkning, at forbliven på stedet kan straffes.

2.4. Fotografering og iagttagelse af personer

Straffelovens § 264 a kriminaliserer den, som uberettiget fotograferer personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, såvel som den, der ved hjælp af kikkert eller andet apparat uberettiget iagttager sådanne personer.

Beskyttelsen omfatter personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted. Ikke frit tilgængelige steder skal som udgangspunkt forstås på samme måde som i § 264, stk. 1, nr. 1, om husfredskrænkelse.

Beskyttelsen omfatter således personer i huse og på andre afgrænsede steder, som ikke er frit tilgængelige. Stedet kan f.eks. være afgrænset af en mur, et plankeværk eller en hæk. Det er ikke afgørende, om en adgangsvej (f.eks. en dør eller en låge) er låst. Bestemmelsen gælder ikke, hvis stedet er frit tilgængeligt, eksempelvis fordi det er åbent for besøgende

eller kunder. Nogle steder er frit tilgængelige på visse tidspunkter og ikke frit tilgængelige på andre tidspunkter, eksempelvis kunde- og publikumsarealer i butikker, restauranter, forlystelsessteder, udstillingsbygninger mv. henholdsvis i og uden for åbningstiden.

Som en fravigelse i forhold til bestemmelsen om husfredskrænkelse må det dog antages, at beskyttelsen mod fotografering og iagttagelse ikke omfatter personer i biler, når bilen befinder sig på et frit tilgængeligt sted (altså uanset at bilen i forhold til husfredskrænkelse i sig selv er et ikke frit tilgængeligt sted). Muligvis gælder noget tilsvarende i forhold til personer på skibsdæk (i modsætning til i kahytter mv.). I hvert fald fremgår det af forarbejderne, at det ikke har været hensigten at ramme sejlsportsfolk, der anvender kikkert for at iagttage andre sejlere (1971-betænkningen, side 61).

Beskyttelsen omfatter for det første fotografering af personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted. Fotografering af andet end personer er ikke omfattet. Det er uden betydning, hvor fotografen eller fotoudstyret befinder sig, og om fotoudstyret eventuelt er fjernbetjent eller virker automatisk. Fotografering omfatter optagelse af enkeltbilleder såvel som optagelse af levende billeder.

Beskyttelsen omfatter for det andet iagttagelse ved hjælp af kikkert eller andet apparat af personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted. Iagttagelse af andet end personer er ikke omfattet, og iagttagelse med det blotte øje er heller ikke omfattet. Det er uden betydning, hvor iagttageren eller apparatet befinder sig.

Det følger af det anførte, at fotografering eller iagttagelse ved hjælp af et apparat, der er monteret i en drone, er omfattet af bestemmelsen. Det samme vil gælde fotografering eller iagttagelse ved hjælp af et apparat, der er monteret i en satellit, hvis opløsningen er høj nok til, at der er tale om fotografering eller iagttagelse af personer.

Der vil ikke være tale om fotografering eller iagttagelse af personer i bestemmelsens forstand, hvis fotograferingen eller iagttagelsen retter sig mod eksempelvis et sommerhusområde eller et landskab, og personer kun mere eller mindre tilfældigt og set på lang afstand kommer med i billedfeltet. Omfattet er derimod eksempelvis fotografering med teleobjektiv eller iagttagelse med kikkert rettet mod en eller flere personer, for så vidt personen eller personerne befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted.

Beskyttelsen gælder, uanset om fotograferingen eller iagttagelsen sker skjult eller åbenlyst for den eller de fotograferede eller iagttagede personer.

2.5. Udnyttelse af oplysninger fremkommet ved brud på brevhemmeligheden, hemmelig aflytning, husfredskrænkelser eller fotografering eller iagttagelse af personer

Straffelovens § 264 c kriminaliserer den, der uden at have medvirket til gerningen skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysninger, som er fremkommet ved overtrædelse af §§ 263, 264 og 264 a.

Bestemmelsen angår således oplysninger, som er fremkommet ved brud på brevhemmeligheden mv., hemmelig aflytning, husfredskrænkelser eller fotografering eller iagttagelse af personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted.

Det er en betingelse, at oplysningerne er fremkommet på strafbar måde, idet en eller flere af bestemmelserne i §§ 263, 264 eller 264 a objektivt set blev overtrådt. Det er derimod ikke en betingelse, at nogen subjektivt kan drages til ansvar for overtrædelsen af §§ 263, 264 eller 264 a.

Bestemmelsen omfatter oplysninger i enhver form, både tekst, lyd og billeder og også oplysninger, der blot meddeles mundtligt.

Oplysningerne skal som nævnt være fremkommet ved overtrædelse af en af de nævnte bestemmelser. Dette vil omfatte oplysninger om indholdet af lukkede meddelelser eller optegnelser, som nogen uberettiget har gjort sig bekendt med, jf. § 263, stk. 1, nr. 1, og oplysninger om indholdet af udtalelser, samtaler eller forhandlinger, som nogen uberettiget har aflyttet hemmeligt, jf. § 263, stk. 1, nr. 3. Det vil også omfatte oplysninger om iagttagelser, som nogen har gjort efter uberettiget at have skaffet sig adgang til andres gemmer, jf. § 263, stk. 1, nr. 2, eller til fremmed hus eller andet ikke frit tilgængeligt sted, jf. § 264, stk. 1, nr. 1. Endvidere vil det omfatte oplysninger, som nogen får ved uberettiget at fotografere eller ved hjælp af et apparat iagttage personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, jf. § 264 a.

Straffelovens § 264 c angår dels at skaffe sig sådanne oplysninger, dels uberettiget at udnytte sådanne oplysninger.

At skaffe sig oplysninger foreligger, når den pågældende har foretaget sig noget aktivt for at komme i besiddelse af oplysningerne. Den blotte passive modtagelse af oplysninger på en andens initiativ falder således udenfor.

Udnyttelse af oplysninger foreligger, når oplysningerne bruges til noget. Som hovedeksempler kan nævnes erhvervsmæssig brug og journalistisk brug.

2.6. Videregivelse af meddelelser vedrørende private forhold

Straffelovens § 264 d kriminaliserer den, der uberettiget videregiver meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold eller i øvrigt billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden. Bestemmelsen finder også anvendelse, hvor meddelelsen eller billedet vedrører en afdød person.

Beskyttelsen efter 1. led angår ”private forhold”. Herunder hører bl.a. interne familieforhold, seksualforbindelser, sygdom, stof- eller spiritusmisbrug, selvmord og selvmordsforsøg. Oplysninger om uddannelse, erhverv og arbejde vil derimod normalt ikke angå private forhold. Oplysninger om, at en person har begået et strafbart forhold, falder antagelig uden for beskyttelsen, hvorimod oplysninger om, at den pågældende har været offer for en forbrydelse, afhængig af det strafbare forholds karakter kan falde indenfor.

Beskyttelsen gælder i forhold til både rigtige og urigtige oplysninger om de pågældende private forhold.

Beskyttelsen efter 2. led angår billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden. Dette led, som er tiltænkt et snævert anvendelsesområde, omfatter eksempelvis billeder af ofre for ulykker.

Beskyttelsen angår identificerbare enkeltpersoner. Afdøde beskyttes også uden nogen bestemt tidsgrænse, idet det beror på en konkret afvejning, hvor langt beskyttelsen strækkes i tidsmæssig henseende. Det bemærkes, at de påtaleberettigede er afdødes ægtefælle, forældre, børn og søskende, jf. retsplejelovens § 725, stk. 1, 3. pkt. Da overtrædelse af bl.a. § 264 d er undergivet privat påtale eller betinget offentlig påtale, jf. herom afsnit 4 nedenfor, forudsætter påtale mod en afdød dermed som udgangspunkt, at afdøde efterlader sig ægtefælle, forældre, børn eller søskende, og en yderste tidsgrænse kan dermed også siges at være nået, når disse personer i givet fald selv er døde.

Beskyttelsen antages også at omfatte foreningers private forhold.

Bestemmelsen kriminaliserer videregivelse, hvilket omfatter videregivelse i enhver form og både privat og offentlig videregivelse. Den blotte forevisning af billeder er ikke omfattet, medmindre forevisningen indebærer, at der videregives en meddelelse vedrørende en

andens private forhold. Det generelle forbehold om, at der skal være tale om uberettigede handlinger, omtales nedenfor i afsnit 2.7, men der skal dog allerede her gøres den bemærkning i forhold til straffelovens § 264 d, at videregivelse i en snæver privat kreds ofte ikke vil være uberettiget i bestemmelsens forstand.

2.7. Forbeholdet om, at handlingen skal være uberettiget

Bestemmelserne i straffelovens §§ 263 og 264-264 d indeholder alle det forbehold, at en handling for at være omfattet af bestemmelserne skal være ”uberettiget”. (I § 263 c er ordet ”uberettiget” placeret, så det sprogligt kun er knyttet til ”udnytter” og ikke til ”skaffer sig”. Det fremgår ikke af forarbejderne, om der er tale om en tilsigtet skelnen mellem de to led i bestemmelsen).

Dette forbehold om, at handlingen skal være uberettiget har sammenhæng med princippet om material atypicitet, dvs. det forhold, at en strafbestemmelse kan fortolkes, så den ikke omfatter handlinger, der sprogligt falder ind under gerningsbeskrivelsen, men er ganske atypiske i forhold til det, der er bestemmelsens sigte.

Når man i bestemmelserne om krænkelse af privatlivets fred ved udtrykkeligt forbehold gør opmærksom på, at ikke enhver handling, der er omfattet af (den øvrige del af) gerningsbeskrivelsen, bør falde ind under det strafbare område, skyldes det ifølge forarbejderne, at man her har at gøre med bestemmelser, man har måttet give en så bred udformning, at der helt regelmæssigt skal ske en udskillelse af legale handlinger, der i øvrigt ville falde ind under bestemmelsens ordlyd, jf. Straffelovrådets betænkning nr. 601/1971 om privatlivets fred, side 58.

Der kan generelt gives diskulperende samtykke til de handlinger, der er omfattet af §§ 263 og 264-264 d, og handlingen er i så fald selvfølgelig ikke uberettiget. Det er som udgangspunkt den, der har rådigheden over det pågældende forhold, der i givet fald kan give samtykke.

For lukkede meddelelser er det afsenderen indtil afsendelsen og dernæst modtageren. For lukkede optegnelser og gemmer er det den, der har rådigheden over disse.

Spørgsmålet opstår ikke selvstændigt i forhold til hemmelig aflytning, idet samtykke fra blot én deltager i samtalen eller berettiget deltager i forsamlingen bringer aflytningen uden for § 263, stk. 1, nr. 3, uanset om aflytningen holdes skjult for andre deltagere i samtalen eller forhandlingen.

For så vidt angår husfredskrænkelser er det den, der har rådighed over stedet. Det bemærkes herved, at ved fælles rådighed (f.eks. samboende) er samtykke fra én af de pågældende ikke nødvendigvis tilstrækkeligt (men hvis den, der modtager samtykket, går ud fra, at den pågældende er beføjet til at give samtykke for alle, foreligger der ikke forsæt til husfredskrænkelser).

For så vidt angår fotografering og iagttagelse af personer er det formentlig tilstrækkeligt, at enten den, som fotograferes eller iagttages, eller den, som har rådighed over det ikke frit tilgængelige sted, giver samtykke.

Det bemærkes herved, at eksempelvis logerende og hushjælp, som bor hos arbejdsgiveren, i relation til samtykkespørgsmålet selv har rådighed over deres værelse. Det er således den logerende eller hushjælpen – og ikke husværten eller arbejdsgiveren – der kan give samtykke til fotografering og iagttagelse af personer i et sådant værelse. Det er også hotelgæsten – og ikke hotellet – der i relation til samtykkespørgsmålet har rådighed over et udlejet hotelværelse. Endvidere gælder for enkeltmandskontorer, at det er den pågældende medarbejder – og ikke arbejdsgiveren – der i relation til samtykkespørgsmålet har rådighed over kontoret.

Også andre forhold end samtykke kan gøre, at en handling, der i øvrigt falder ind under ordlyden af straffelovens §§ 263 eller 264-264 d, ikke er uberettiget.

Eksempelvis viser retspraksis, at journalisters husfredskrænkelser ofte ikke vil være uberettiget, hvis formålet med husfredskrænkelserne er journalistisk dækning af netop en husfredskrænkelser begået af et større antal personer som led i en demonstration, happening eller lignende.

Efter omstændighederne kan også fotografering af personer på et ikke frit tilgængeligt sted i journalistisk øjemed være berettiget.

2.8. Strafferammen for krænkelse af privatlivets fred

Strafferammen for overtrædelse af straffelovens §§ 263 og 264-264 d er som udgangspunkt bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Begås brud på brevhemmeligheden mv., hemmelig aflytning eller husfredskrænkelser i form af at skaffe sig adgang til et ikke frit tilgængeligt sted (§ 263, stk. 1, og § 264, stk. 1,

nr. 1) med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder, eller foreligger der i øvrigt særligt skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år, jf. § 263, stk. 3, og § 264, stk. 2. For så vidt angår husfredskrænkelser i form af at skaffe sig adgang til et ikke frit tilgængeligt sted anses som særligt skærpende omstændighed navnlig tilfælde, hvor forholdet er begået under sådanne omstændigheder, at det påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor.

2.9. Elektroniske informationssystemer

Straffelovens § 263, stk. 2, kriminaliserer den, der uberettiget skaffer sig adgang til en andens oplysninger eller programmer, der er bestemt til at bruges i et informationssystem. Straf er ikke betinget af, at gerningsmanden har gjort sig bekendt med oplysningerne eller programmerne – det er tilstrækkeligt at have skaffet sig adgang til dem.

Straffelovens § 264 c kriminaliserer den, der uden at have medvirket til gerningen skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysninger, som er fremkommet ved overtrædelse af bl.a. § 263, stk. 2, dvs. oplysninger om indholdet af oplysninger eller programmer, som nogen er blevet bekendt med efter uberettiget at have skaffet sig adgang til dem. Bestemmelsen omfatter oplysninger i enhver form, både tekst, lyd og billeder og også oplysninger, der blot meddeles mundtligt. At skaffe sig oplysninger foreligger, når den pågældende har foretaget sig noget aktivt for at komme i besiddelse af oplysningerne. Den blotte passive modtagelse af oplysninger på en andens initiativ falder således udenfor. Udnyttelse af oplysninger foreligger, når oplysningerne bruges til noget. Som hovedeksempler kan nævnes erhvervsmæssig og journalistisk brug.

Straffelovens § 263 a kriminaliserer forskellige handlinger med hensyn til koder og andre adgangsmidler til et ikke offentligt tilgængeligt informationssystem, hvortil adgangen er beskyttet med kode eller anden særlig adgangsbegrænsning. Bestemmelsen gælder ikke i forhold til informationssystemer, som er offentligt tilgængelige mod betaling, jf. herom straffelovens § 301 a.

Straffelovens § 263 a kriminaliserer i forhold til alle ikke offentligt tilgængelige informationssystemer, hvortil adgangen er beskyttet med kode eller anden særlig adgangsbegrænsning, uretmæssigt erhvervsmæssigt salg og udbredelse i en videre kreds af en kode eller andet adgangsmiddel, jf. stk. 1, og uretmæssig videregivelse af et større antal koder eller andre adgangsmidler, jf. stk. 2. Kriminaliseringen omfatter således den, der uretmæssigt erhvervsmæssigt sælger mindst én kode eller andet adgangsmiddel, den, der i en videre

kreds uretmæssigt udbreder mindst én kode eller andet adgangsmiddel, og den, der uretmæssigt videregiver et større antal koder eller andre adgangsmidler. Modsætningsvis omfatter kriminaliseringen efter stk. 1 og 2 ikke ikke-erhvervsmæssigt salg eller anden udbredelse af et mindre antal koder i en snævrere kreds.

Straffelovens § 263 a kriminaliserer endvidere i forhold til visse ikke offentligt tilgængelige informationssystemer enhver uretmæssig videregivelse af en kode eller adgangsmiddel og også at skaffe sig en sådan kode, jf. stk. 3. Omfattet af denne strengere kriminalisering – som svarer til kriminaliseringen i § 301 a i forhold til informationssystemer, der er offentligt tilgængelige mod betaling – er samfundsvigtige informationssystemer, jf. § 193, og informationssystemer, der behandler følsomme oplysninger, som er omfattet af persondatalovens § 7, stk. 1, eller § 8, stk. 1, om flere persons personlige forhold.

Det bemærkes, at straf efter § 263 a, stk. 1-3, ikke er betinget af, at koden eller adgangsmidlet har været anvendt til uberettiget adgang.

Straffen for overtrædelse af de nævnte bestemmelser i § 263, stk. 2, § 263 c, jf. § 263, stk. 2, og § 263 a, stk. 1-3, er bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Straffen kan under særligt skærpende omstændigheder stige til fængsel indtil 6 år, jf. § 263, stk. 3, og § 263 a, stk. 4.

3. Ærekrænkelse

Straffelovens § 267 angår ærekrænkelse, mens § 268 angår den form for ærekrænkelse, som betegnes bagvaskelse. Strafferammen for ærekrænkelse efter § 267 er bøde eller fængsel indtil 4 måneder, mens straffen for bagvaskelse efter § 268 kan stige til fængsel i 2 år.

§ 267 omfatter dels ringeagtsytringer, dels beskyldninger (i lovtæksten betegnet ”sigtelser”).

Ringeagtsytringer omfatter stærkt hånende udtalelser og handlinger.

Beskyldninger er omfattet, når de er egnede til at nedsætte den fornærmedes i medborgeres agtelse. Beskyldningerne skal angå den fornærmedes moralske værd og egenskaber, eksempelvis beskyldninger om grove strafbare forhold. Udenfor falder ytringer om en persons økonomiske forhold, videnskabelige eller kunstneriske præstationer, intelligens, livsanskuelser, legemlig og åndelig sundhed, erhvervsmæssige færdigheder osv., medmin-

dre der indirekte er tale om et angreb på personens moral, eksempelvis fordi ytringen indirekte er en beskyldning om, at personen ikke på forsvarlig måde kan varetage sin stilling eller hverv. Beskyldningen skal angå noget subjektivt dadelværdigt. En ytring om, at en person alene objektivt er ansvarlig for et forhold, er ikke en ærekrænkelse.

Beskyldninger, hvis sandhed bevises, kan som udgangspunkt ikke straffes som ærekrænkelse, jf. § 269, stk. 1. Der kan dog straffes efter § 267 for sandfærdige beskyldninger, der fremsættes i en utilbørlig fornærmende form, jf. § 270, stk. 1.

Både fremsættelse og udbredelse af ringeagtsytringer og beskyldninger er omfattet. Efter ordlyden gælder det enhver fremsættelse eller udbredelse, herunder fremsættelse alene over for den fornærmede selv. Det må imidlertid antages, at et neutralt referat alene over for den fornærmede falder udenfor, så længe den refererende ikke gør ringeagtsytringen eller beskyldningen til sin egen. Det må endvidere antages, at fremsættelse eller udbredelse i en snæver, fortrolig kreds (eksempelvis inden for den nære familie eller på en lille arbejdsplads) falder udenfor.

Straf forudsætter forsæt, jf. den almindelige regel i straffelovens § 19. Forsætskravet er navnlig relevant i forhold til betydningen af de pågældende ytringer og i forhold til fremsættelse eller udbredelse. Hvis gerningsmanden ikke har forstået, hvordan ytringerne ville blive forstået, kan forsæt mangle. Det samme gælder, hvis et ufærdigt udkast utilsigtet er blevet udbredt (gerningsmanden er f.eks. kommet til at trykke send, før teksten var færdigredigeret). Grundet strafferammen er forsøg på overtrædelse af § 267 ikke strafbar, jf. straffelovens § 21, stk. 3.

Om en beskyldning er sandfærdig, er derimod ikke omfattet af forsætskravet. Hvis sandheden bevises, er der ikke tale om ærekrænkelse, medmindre beskyldningen er fremsat i en utilbørlig fornærmende form. Hvis sandheden ikke bevises, udelukker gerningsmandens ukendskab til, om beskyldningen er sand, derimod ikke straf for ærekrænkelse.

Har gerningsmanden ligefrem forsæt med hensyn til, at beskyldningen er falsk, falder gerningen under § 268 om bagvaskelse. Det samme gælder efter ordlyden af § 268, hvis gerningsmanden har ”savnet rimelig grund til at anse den for sand”. Som beskrevet nedenfor er en beskyldning i en række tilfælde straffri, hvis gerningsmanden har haft rimelig grund til at anse den for sand, og en anvendelse af § 268, 2. led, efter sin ordlyd kunne derfor let føre til, at beskyldninger enten var bagvaskelse eller straffri. § 268, 2. led, anvendes formentlig sjældent eller aldrig i praksis.

En beskyldning fremsat i god tro er ikke strafbar som ærekrænkelse, hvis gerningsmanden var forpligtet til at udtale sig eller har handlet til berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv, jf. § 269, stk. 1. God tro foreligger, når den pågældende selv anser beskyldningen for sand.

God tro er tilstrækkelig til straffrihed, når den pågældende har været forpligtet til at udtale sig, herunder i forbindelse med vidneforklaring for retten, jf. retsplejelovens § 168, anmeldelse til politiet efter straffelovens § 141, underretning af Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet efter hvidvaskloven eller underretning af kommunen efter lov om social service § 154.

Ved varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv kræves ud over god tro, at det er ”berettiget” at varetage interessen eller tarvet ved at fremkomme med den pågældende beskyldning.

Ved varetagelse af åbenbar almeninteresse må det formentlig kræves, at der var en vis objektiv bestyrkelse af beskyldningens sandhed.

Fremsættelse af beskyldninger i forbindelse med varetagelse af eget eller andres tarv kan f.eks. være relevant i forbindelse med politianmeldelser, ved privat påtale af forbrydelser, ved sagsanlæg, ved forklaring til politiet, i lægeerklæringer og i skoleudtalelser. Ved vurderingen af berettigelsen skal der tages hensyn til, om der var rimelig grund til mistanke, til den ivaretagne interesses betydning og til nødvendigheden af at varetage interessen på netop denne måde.

Ærekrænkelse kan også ske mod en afdød, jf. straffelovens § 274. Strafferammen er dog så bøde eller, hvis der foreligger bagvaskelse, fængsel indtil 4 måneder. Endvidere ophører beskyttelsen mod anden ærekrænkelse end bagvaskelse 20 år efter den pågældendes død.

Straffelovens § 266 c angår den, der, efter at en sag har fundet sin afgørelse, med hensyn til denne på ny fremsætter underkendte beskyldninger mod den samme person så hyppigt, at deres fremsættelse udarter til forfølgelse. Når oplysningerne er egnede til at skade den pågældende i offentlighedens omdømme, straffes sådan forfølgelse med bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Bestemmelsen anvendes sjældent eller aldrig.

4. Påtalekompetence

Det følger af straffelovens § 275, at krænkelse af privatlivets fred og ærekrænkelse som udgangspunkt er undergivet privat påtale.

Offentlig påtale af krænkelse af privatlivets fred kan dog ske, når forurettede anmoder om det.

Endvidere kan offentlig påtale af bestemte tilfælde af ærekrænkelse ske, når forurettede anmoder om det. Det gælder for det første, når nogen, der virker (eller virkede) i offentlige tjeneste eller hverv, beskyldes for et forhold, der kan medføre (eller kunne have medført) stillingens eller hvervets fortabelse. Det gælder for det andet, når en beskyldning fremsættes anonymt eller under falsk navn.

Forfølgelse som nævnt i § 266 c er undergivet privat påtale.

Retten til privat påtale og til at begære offentlig påtale tilkommer forurettede, jf. retsplejelovens § 725. Er forurettede umyndig, kan værger påtale eller fremsætte begæring om offentlig påtale, dog kræves samtykke fra umyndige over 18 år, medmindre den pågældende som følge af manglende forståelse for sagens betydning ikke kan tage stilling hertil, jf. henvisningen i § 725 til § 257. Er forurettede død, eller når en mod en afdød rettet handling er strafbar, tilkommer retten til privat påtale eller til at begære offentlig påtale forurettedes ægtefælle, forældre, børn og søskende.

Ved siden af de almindelige forældelsesfrister, som regnes fra den strafbare virksomheds ophør, jf. straffelovens §§ 93 og 94, gælder efter § 96, at adgang til privat påtale og til at begære offentlig påtale bortfalder, når den berettigede ikke har anlagt sag eller fremsat begæring inden 6 måneder efter, at den pågældende har fået sådan kundskab, at den pågældende har tilstrækkeligt grundlag for sagsanlæg eller for at begære offentlig påtale.

Det bemærkes, at en anmeldelse til politiet fra den berettigede anses som en begæring om offentlig påtale, medmindre andet fremgår af anmeldelsen, jf. retsplejelovens § 720, stk. 2, 2. pkt.

5. Medicansvarsloven

Medicansvarsloven omfatter de traditionelle medier, dvs. trykte aviser, radio og tv. Elektroniske informationssystemer, som eksempelvis netaviser, kan tillige være omfattet af det

medieretlige ansvarssystem. Dette forudsætter, at den pågældende netavis anmelder sig til Pressenævnet, jf. medieansvarslovens § 8, stk. 1, jf. § 1, nr. 3.

Medieansvarslovens hovedformål er at sikre ytrings- og informationsfriheden og dermed også samfundsdebatten bedst mulige vilkår. Medieansvarsloven tager bl.a. stilling til kredsen af ansvarssubjekter i forbindelse med overtrædelser af f.eks. straffeloven begået gennem indholdet i et massemedie. Det særlige ansvarssystem indebærer, at kredsen af personer, som kan drages til ansvar, er begrænset, herunder at de normale regler om medvirken ikke finder anvendelse, men at der altid er mindst én person, der er ansvarlig for et medies indhold. Gruppen af ansvarlige indskrænkes som udgangspunkt til forfattere, ansvarshavende redaktører og – i særlige tilfælde – udgivere.

Redaktøren kan være ansvarlig i flere situationer, herunder i visse tilfælde på objektivt grundlag. Dette særlige redaktøransvar hænger sammen med, at redaktøren er den person, der kan træffe den endelige afgørelse om massemediets indhold, og sikrer, at redaktionelle beslutninger træffes uafhængigt og uden påvirkning fra andre aktører, herunder ejerne.

Ved fastsættelse af bøder, der idømmes på baggrund af medieansvarslovens ansvarsregler, skal retten navnlig lægge vægt på lovovertrædelsens karakter og grovhed, det pågældende massemedies udbredelse samt den fortjeneste for massemediet, som er eller kunne være opnået ved lovovertrædelsen, jf. medieansvarslovens § 26, stk. 2. Denne særregel om udmåling af bødestraf sikrer, at bødens størrelse ikke kommer til at bero på redaktørens eller forfatterens indtægtsforhold. I tilknytning til denne bestemmelse er det fastsat, at et medieforetagende umiddelbart hæfter for bøder og sagsomkostninger, jf. medieansvarslovens § 26, stk. 1.

Ansvarsplaceringen for strafbare handlinger, der ikke realiseres gennem indholdet af et massemedie, reguleres af de almindelige strafferetlige regler, herunder bl.a. reglerne om medvirken i straffelovens § 23. Dette indebærer, at en større kreds af personer samt udgiveren kan stilles strafferetligt til ansvar. Et eksempel herpå er den såkaldte ”Se og Hørsag”, hvor Retten i Glostrup ved domme af 15. august og 24. november 2016 dømte en række medarbejdere, herunder skiftende chefredaktører, og udgiveren for overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 3, jf. stk. 2, jf. § 23 til dels jf. § 264 c, og § 299, stk. 2 (for så vidt angår dommen af 15. august 2016).

Medieansvarsloven indeholder endvidere regler om god presseskik og genmæle samt om Pressenævnet, som er det ansvarlige organ herfor.

Begrebet ”god presseskik” er ikke defineret eller beskrevet i medieansvarsloven, men de vejledende regler for god presseskik, der senest blev vedtaget af Dansk Journalistforbund og Danske Medier i 2013, er sammen med Pressenævnets praksis grundlag for det nærmere indhold af begrebet, der således går videre end straffelovens bestemmelser om freds- og ærekrænkelser. De presseetiske regler er optrykt nedenfor som bilag 6.

I sager om god presseskik kan Pressenævnet udtale kritik over for massemediet. I sager om genmæle kan nævnet pålægge massemediet at offentliggøre genmælet. I begge typer sager kan Pressenævnet desuden pålægge mediet at offentliggøre nævnets afgørelse eller dele af den. Pressenævnet kan derimod ikke idømme straf, erstatning eller på anden måde sikre den omtalte person, organisation eller virksomhed økonomisk kompensation.

Pressenævnet afgiver hvert år en beretning om sin virksomhed. Af beretningen fra 2015 fremgår det på side 4 og 10-11, at antallet af indkomne sager i perioden 2006 til 2015 har været ret stabilt på mellem 150 og 200 sager om året, bortset fra i 2012, hvor der var 211 sager. Heraf blev der årligt afgjort mellem 107 og 131 sager ved kendelse i nævnet. Det fremgår endvidere af side 5, at antallet af sager, hvor klagen blev taget helt eller delvist til følge, har ligget på mellem 35 procent (afrundet) og 40 procent (afrundet) i samme periode bortset fra i 2006 (43 procent), 2012 (54 procent), 2013 (47 procent) samt i 2015, hvor klagen helt eller delvist blev taget til følge i det færreste antal sager (32 procent) i perioden.

Det fremgår af beretningen fra 2005, side 8-10, at antallet af indkomne sager i perioden 1992 til 2005 har været højst 150 sager om året, bortset fra i 1997, hvor der indkom 184 sager, i 1999, hvor der indkom 151 sager, og i 2003, hvor der indkom 163 sager. Heraf blev der årligt afgjort mellem 71 og 118 sager ved kendelse i nævnet, bortset fra i 1997, hvor der blev afgjort 147 sager. I perioden fra 1992 til 2005 blev klagerne taget helt eller delvist til følge i mellem 27 procent og 37 procent af sagerne, dog var procentandelen i tre år af perioden over 40 procent, mens den et enkelt år kun var 19 procent.

Ser man isoleret på perioden 2006 til 2015 er antallet af sager på de nævnte parametre ret stabilt. Ser man imidlertid på den samlede periode fra 1992 til 2015, kan der konstateres en generel, men dog beskeden, stigning på alle de nævnte parametre. Denne stigning er sket samtidig med internettets udbredelse og kunne umiddelbart synes at have sammenhæng hermed, men der er imidlertid ikke Straffelovrådet bekendt forskningsmæssigt belæg for en sådan sammenhæng.

Herudover kan nævnes, at der ses en meget svag stigning i antallet af sager, som afvises fra behandling i Pressenævnet, fordi der er tale om et medie, der ikke er anmeldt efter medie-

ansvarslovens § 8, stk. 1, jf. § 1, nr. 3. Antallet af sager, der årligt afvises på den nævnte baggrund, var typisk 0-1 sag i 1992 til og med 2007, men fra 2008 blev mellem 1 og 10 sager afvist på den nævnte baggrund. Stigningen er dog ikke konstant, idet antallet i 2015 var 1 og i 2014 gjorde det sig gældende for 3 sager.

6. Persondataloven

Ved persondataloven sker der i vid udstrækning en implementering af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 95/46/EF af 24. oktober 1995 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (databeskyttelsesdirektivet) i dansk ret.

Persondatadirektivet har overordnet bl.a. til formål at sikre den enkelte borgers integritet og privatliv ved, at der på fællesskabsniveau opstilles rammer for, hvornår behandling af personoplysninger kan finde sted.

Persondataloven finder ifølge lovens § 1, stk. 1, bl.a. anvendelse på såvel offentlige som på private dataansvarliges behandling af personoplysninger, som helt eller delvis foretages ved hjælp af elektronisk databehandling, og på ikke-elektronisk behandling af personoplysninger, der er eller vil blive indeholdt i et register.

Persondatalovens § 2 indeholder en række undtagelsesbestemmelser til lovens anvendelsesområde. Det følger således bl.a. af persondatalovens § 2, stk. 3, at loven ikke gælder for behandling af oplysninger, som en fysisk person foretager med henblik på udøvelse af aktiviteter af rent privat karakter. Desuden indebærer reglerne i § 2, stk. 6-10, at mediernes behandlinger i vidt omfang er undtaget fra lovens område.

Ved ”personoplysninger” forstås i persondatalovens forstand enhver form for information om en identificeret eller identificerbar fysisk person (den registrerede), jf. § 3, nr. 1. Det brede udtryk ”identificerbar person” antages at dække enhver situation, hvor en person direkte eller indirekte kan identificeres ved hjælp af oplysningerne, uanset om dette for eksempel forudsætter kendskab til personnummer, registreringsnummer eller lignende særlige identifikationer, og uanset at identifikationsoplysningen ikke er alment kendt eller umiddelbart tilgængelig.

Oplysninger, som er gjort anonyme på en sådan måde, at den registrerede ikke længere kan identificeres, anses ikke for personoplysninger. Ved afgørelsen af, om en person er identificerbar, skal alle de hjælpemidler, der med rimelighed kan tænkes bragt i anvendelse for at

identificere den pågældende enten af den dataansvarlige eller af enhver anden person, tages i betragtning.

Ved en "behandling" af en personoplysning forstås i persondataloven enhver operation eller række af operationer med eller uden brug af elektronisk databehandling, som oplysninger gøres til genstand for, jf. § 3, nr. 2. Dette omfatter – foruden indsamling, registrering, opbevaring og brug – også videregivelse af en oplysning. Det følger af det anførte, at persondataloven bl.a. gælder, når personoplysninger indsamles via internettet eller ved hjælp af en gps.

De krav, der i persondataloven stilles til behandlingen af personoplysninger, findes i persondatalovens kapitel 4 (§§ 5-14).

I persondatalovens § 5 er der fastsat nogle *grundlæggende principper* for behandling af oplysninger efter persondataloven, som altid skal iagttages.

Det følger af bestemmelsen, at enhver behandling skal være i overensstemmelse med god databehandlingsskik, hvorved i praksis navnlig forstås, at behandlingen skal være rimelig og lovlig. Det er endvidere fastsat, at indsamling af oplysninger skal ske til udtrykkeligt angivne og saglige formål, og at senere behandling – for eksempel en videregivelse – af oplysningerne som udgangspunkt ikke må være uforenelig med disse formål. Det kræves desuden, at oplysninger, som behandles, skal være relevante og tilstrækkelige og ikke omfatte mere, end hvad der kræves til opfyldelse af de formål, hvortil oplysningerne indsamles, og de formål, hvortil oplysningerne senere behandles. Desuden skal behandlingen tilrettelægges således, at der foretages fornøden ajourføring af oplysningerne, og der skal foretages den fornødne kontrol for at sikre, at der ikke behandles urigtige eller vildledende oplysninger. Oplysninger, der viser sig urigtige eller vildledende, skal snarest muligt slettes eller berigtiges. Endelig må de indsamlede oplysninger ikke opbevares på en måde, der giver mulighed for at identificere den registrerede i et længere tidsrum end det, der er nødvendigt af hensyn til de formål, hvortil oplysningerne behandles.

De grundlæggende principper i persondatalovens § 5 skal ses i sammenhæng med bestemmelserne i navnlig §§ 6-8, hvori de nærmere *betingelser for lovlig behandling* af personoplysninger er fastsat.

Behandling af følsomme personoplysninger er reguleret i persondatalovens § 7 om oplysninger, som efter persondatadirektivet skal anses som oplysninger om særligt følsomme forhold, og i § 8 om oplysninger om rent private forhold, som – uden at det er et krav efter persondatadirektivet – efter den danske persondatalov også skal anses for følsomme perso-

noplysninger. For oplysninger, som hverken er omfattet af persondatalovens § 7 eller § 8, finder behandlingsreglen i persondatalovens § 6 anvendelse. Hertil kommer, at der kan være tale om en særlig form for behandling af oplysninger, som falder ind under de særlige bestemmelser i lovens §§ 9-13.

Persondatalovens § 6, stk. 1, omfatter ikke-fortrolige oplysninger og almindeligt fortrolige personoplysninger (det vil sige personoplysninger, der må betragtes som fortrolige uden at være følsomme og dermed omfattet af persondatalovens § 7 eller § 8). Dette kan f.eks. efter omstændighederne omfatte oplysninger om enkeltpersoners indtægts- og formueforhold, arbejds-, uddannelses- og ansættelsesmæssige forhold eller oplysninger om personers færden.

Oplysninger omfattet af persondatalovens § 6, stk. 1, kan – foruden hvis den person, oplysningen vedrører, har givet sit udtrykkelige samtykke til behandlingen – f.eks. indsamles via internettet eller ved hjælp af en gps, hvis dette er nødvendigt af hensyn til en af de interesser, som er nærmere opregnet i § 6, stk. 1.

Behandling af oplysninger må således bl.a. finde sted, hvis behandlingen er nødvendig af hensyn til opfyldelsen af en aftale, som den registrerede er part i, eller af hensyn til gennemførelse af foranstaltninger, der træffes på den registreredes anmodning forud for indgåelsen af en sådan aftale, jf. § 6, stk. 1, nr. 2, hvis behandlingen er nødvendig for at overholde en retlig forpligtelse, som påhviler den dataansvarlige, jf. § 6, stk. 1, nr. 3, hvis behandlingen er nødvendig af hensyn til udførelsen af en opgave i samfundets interesse, jf. § 6, stk. 1, nr. 5, eller hvis behandlingen er nødvendig af hensyn til udførelsen af en opgave, der henhører under offentlig myndighedsudøvelse, som den dataansvarlige eller en tredjemand, til hvem oplysningerne videregives, har fået pålagt, jf. § 6, stk. 1, nr. 6.

Herudover kan der ske behandling af oplysninger af den omhandlede karakter, hvis det er nødvendigt for at varetage en berettiget interesse, der overstiger hensynet til den registrerede, jf. § 6, stk. 1, nr. 7.

De oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, der efter persondatadirektivet skal anses for følsomme personoplysninger, er oplysninger om racemæssig eller etnisk baggrund, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmæssige tilhørsforhold samt oplysninger om helbredsmæssige og seksuelle forhold, jf. persondatalovens § 7, stk. 1. Opregningen af typer af følsomme personoplysninger i § 7 er udtømmende.

Oplysninger omfattet af persondatalovens § 7 kan alene behandles, hvis de snævre betingelser, som følger af § 7, stk. 2-7, er opfyldt.

Der er bl.a. mulighed for at behandle de i § 7 omhandlede oplysninger efter persondatalovens § 7, stk. 2, nr. 1, når den registrerede har givet sit udtrykkelige samtykke til behandlingen, efter § 7, stk. 2, nr. 3, når der er tale om oplysninger, som er blevet offentliggjort af den registrerede, eller efter § 7, stk. 2, nr. 3, når behandlingen er nødvendig for, at et retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares.

Persondatalovens § 8 regulerer spørgsmålet om behandlingen af personoplysninger vedrørende strafbare forhold, væsentlige sociale problemer og andre rent private forhold end dem, der er nævnt i § 7. Opregningen i § 8, stk. 1, er ikke udtømmende.

Persondatalovens § 8 angiver således alene karakteren af de forhold, der gør, at en oplysning må anses for at vedrøre rent private forhold. Sådanne oplysninger om andre rent private forhold, som er omfattet af bestemmelsen, kunne for eksempel også være oplysninger om selvmord eller selvmordsforsøg, interne familieforhold, familiestridigheder, separations- eller skilsmissebegæring, adoptionsforhold, opdragelsesmåde og ulykkestilfælde.

Behandling af personoplysninger om de rent private forhold, der ikke er omfattet af persondatadirektivet (artikel 8, stk. 1), men som er reguleret i persondatalovens § 8, kan ske, hvis de ovenfor nævnte snævre betingelser i § 7 er opfyldt, jf. § 8, stk. 6.

Derudover indeholder bestemmelsen i § 8, stk. 2, en særlig videregivelsesregel vedrørende de pågældende personoplysninger.

Bl.a. kan videregivelse af personoplysninger omfattet af § 8 ske efter § 8, stk. 2, nr. 2, hvis det sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, som begrundes hemmeligholdelse, herunder hensynet til den, som oplysningen angår. Sådanne hensyn kunne for eksempel efter en konkret vurdering være tilstrækkeligt væsentlige hensyn til forbrugerbeskyttelse, folkesundheden, miljøbeskyttelse eller lignende.

Om enkeltpersoners strafbare forhold bemærkes, at ikke enhver oplysning om anmeldelse af et muligt strafbart forhold er omfattet af bestemmelsen i persondatalovens § 8. Det må antages at forudsætte, at oplysningen i en eller anden form er underbygget.

Persondatalovens § 28 regulerer spørgsmålet om den dataansvarliges *oplysningspligt* over for den registrerede i forbindelse med indsamling af oplysninger *hos den registrerede selv*. Formålet med oplysningspligten er dels at sikre, at den registreredes beslutning om at afgive oplysninger om vedkommende selv træffes på et pålideligt faktisk grundlag med hen-

syn til en række nærmere beskrevne forhold, dels at skabe gennemsigtighed og overblik vedrørende personregistreringer.

Den dataansvarlige eller dennes repræsentant har ved indsamlingen – uanset om den sker på den dataansvarliges eller den registreredes initiativ – pligt til af egen drift at give den registrerede meddelelse om en række i persondatalovens § 28, stk. 1, nærmere angivne forhold, medmindre den registrerede allerede er bekendt med de i bestemmelsen nævnte oplysninger, jf. persondatalovens § 28, stk. 2.

Persondatalovens § 29 indebærer en pligt for den dataansvarlige eller dennes repræsentant, der *ikke indsamler personoplysninger hos den registrerede selv, men hos tredjemand*, til ved registreringen, eller – hvor de indsamlede oplysninger er bestemt til videregivelse til tredjemand – senest når videregivelsen af oplysningerne finder sted, af egen drift at give den registrerede meddelelse om i al væsentlighed de samme forhold, som er nævnt i persondatalovens § 28. Det er en forudsætning for, at den dataansvarlige kan vente med at opfylde oplysningspligten til, når videregivelsen finder sted, at det på indsamlingstidspunktet er klart, at oplysningerne skal videregives til tredjemand, og videregivelsen skal ske indenfor en forholdsvis snæver periode. § 29, stk. 2 og 3, indeholder undtagelser fra oplysningspligten efter § 29, stk. 1, bl.a. hvis underretning af den registrerede viser sig umulig eller uforholdsmæssigt vanskelig, jf. § 29, stk. 3.

I persondatalovens § 30 er fastsat en række undtagelser, der knytter sig til den dataansvarliges oplysningspligt i medfør af persondatalovens §§ 28 og 29. Bestemmelsen har kun betydning, hvis underretning af den registrerede ikke kan undlades i medfør af § 28, stk. 2, og § 29, stk. 2 og 3.

Persondatalovens § 70, stk. 1, pålægger strafansvar for overtrædelse af en række af persondatalovens bestemmelser i forbindelse med behandlinger, som udføres for private.

Det følger af bestemmelsen, at den, der ved overtrædelse af en eller flere af de opregnede bestemmelser i persondataloven, medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Det fremgår af forarbejderne til persondataloven, at affattelsen af bestemmelsen har til formål at sikre, at handlinger, der tillige indebærer en overtrædelse af bestemmelser, som kan medføre højere straf, kan henføres under sådanne bestemmelser. Det fremgår desuden, at der herved navnlig tænkes på bestemmelsen i straffelovens § 264 d om bl.a. forsætlig, uberettiget videregivelse af oplysninger om en anden persons private forhold. Der tænkes des-

uden på forskellige andre bestemmelser i straffeloven om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv., herunder bl.a. §§ 152 og 152 c-f samt §§ 155-157.

Databeskyttelsesforordningen, som får virkning fra maj 2018, viderefører i vidt omfang behandlingsreglerne i databeskyttelsesdirektivet og persondataloven.

Bl.a. indeholder databeskyttelsesforordningens artikel 5 grundlæggende behandlingsprincipper, der ligner de gældende principper i persondatalovens § 5 om saglighed, proportionalitet og formålsbestemthed.

Forordningen viderefører desuden databeskyttelsesdirektivets systematik i forhold til behandlingsgrundlag, og hjemlen til behandling af oplysninger skal således findes i forordningens artikel 6, såfremt oplysningerne ikke er omfattet af særlige bestemmelser i forordningen, f.eks. artikel 9 om følsomme oplysninger.

Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at persondatalovens § 8 som ovenfor anført er en dansk særregel, og at oplysninger, som efter gældende ret er omfattet af denne bestemmelse, vil være omfattet af forordningens artikel 6 eller artikel 10 for så vidt angår straffedomme.

Artikel 6 og artikel 9 indeholder behandlingsbetingelser, der i vidt omfang svarer til gældende ret.

For så vidt angår sanktioner viderefører databeskyttelsesforordningens artikel 84 medlemsstaternes adgang til at fastsætte regler om sanktioner, der skal anvendes i tilfælde af overtrædelse af forordningen, men indsnævrer området for, hvornår medlemsstaterne kan fastsætte sanktioner ved at præcisere, at der navnlig ikke bør fastsættes sanktioner for overtrædelser, som er underlagt administrative bøder i henhold til forordningens artikel 83.

For så vidt angår persondatalovens § 37 om bl.a. ret til sletning af personoplysninger henvises til kapitel 4, afsnit 6.

Kapitel 3

Nordisk ret

1. Generelt

Straffelovrådet anmodes i kommissoriet om at inddrage andre nordiske landes regler i overvejelserne. Straffelovrådet har gennemgået svensk og norsk ret om freds- og ærekrænkelser, og rådet har i den forbindelse udarbejdet bilag 1 med oplysninger om svensk og norsk ret.

Straffelovrådet har, hvor det er fundet særligt relevant, indarbejdet oplysninger om svensk og norsk ret i relation til de relevante overvejelser om, hvordan de danske bestemmelser bør udformes fremover.

Kapitel 4

Straffelovrådets overvejelser

1. Indledning

I kommissoriet anmodes Straffelovrådet om at vurdere, om der er behov for at modernisere eller i øvrigt foretage ændringer af straffelovens bestemmelser om krænkelse af privatlivets fred og ærekrænkelse.

Som anført i kommissoriet indeholder straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser bl.a. regler om krænkelse af privatlivets fred (§§ 263-264 d) og ærekrænkelse (§§ 267-274) samt regler om påtale af disse forbrydelser (§ 275).

Straffelovens kapitel 27 indeholder endvidere en regel om trusler om at foretage en strafbar handling (§ 266) og en meget sjældent anvendt bestemmelse om offentlig fremsættelse af udtalelser, der tilstræber at fremkalde voldshandlinger eller hærværk (§ 266 a). Hertil kommer bestemmelsen om offentlige meddelelser, der truer, forhåner eller nedværdiger en gruppe af personer på grund af dens race mv. (§ 266 b) samt en meget sjældent anvendt bestemmelse om forfølgelse ved hyppig fremsættelse af underkendte beskyldninger (§ 266 c).

Kommissoriet lægger ikke op til overvejelser vedrørende §§ 266-266 b, og Straffelovrådet har ikke fundet anledning til at inddrage disse bestemmelser i rådets overvejelser.

Straffelovrådet overvejer heller ikke ændringer af persondataloven, men lovens regler er imidlertid af relevans for rådets overvejelser bl.a. på den måde, at denne lov er en del af det samlede regelsæt, som beskytter privatlivet. Det bemærkes, at EU-databeskyttelsesforordningen finder anvendelse fra den 25. maj 2018.

Straffelovrådet overvejer ligeledes ikke ændringer af medieansvarsloven, selv om rådet finder, at flere af bestemmelserne kunne give anledning til overvejelser. Dette gælder ikke mindst i relation til det forslag, som medieforskerne fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole har præsenteret, jf. bilag 4, om, at lovens anvendelsesområde bør udvides, så digitale nyhedsmedier automatisk omfattes af loven. Se kapitel 2, afsnit 5 om antallet af sager, som afvises fra behandling i Pressenævnet, fordi der er tale om et medie, der ikke er an-

meldt efter medieansvarslovens § 8, stk. 1, jf. § 1, nr. 3. Medieansvarsloven er særlig relevant i relation til freds- og ærekrænkelser pga. lovens ansvarsregler, der finder anvendelse i relation til sager om krænkelser begået gennem et massemedie, der er omfattet af loven.

2. Privatlivets fred

2.1. Generelt

Grundloven indeholder ikke en generel bestemmelse om beskyttelsen af privatlivets fred. Grundlovens § 72 fastsætter dog, at boligen er ukrænkelig, og at husundersøgelse, beslaglæggelse og undersøgelse af breve og andre papirer samt brud på post-, telegraf- og telefonhemmeligheden, hvor ingen lov hjemler en særegen undtagelse, alene må ske efter en retskendelse.

Formålet med grundlovens § 72 er at yde beskyttelse mod statsmagtens indgriben i den enkelte borgers privatliv, men bestemmelsen yder dog kun beskyttelse mod visse typer af indgreb i privatlivet, jf. Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med kommentarer, 2015, side 439. Endvidere består beskyttelsen alene i, at de pågældende indgreb kun kan gennemføres efter en forudgående kendelse fra en domstol, idet lovgivningsmagten dog er givet adgang til at gøre særegen undtagelse fra kravet om forudgående retskendelse. Det bemærkes herved, at den indledende udtalelse i § 72 om, at boligen er ukrænkelig, betragtes som en programmerklæring uden selvstændigt retligt indhold, jf. Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med kommentarer, 2015, side 440.

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 8 bestemmer, at enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Retten til privatliv tager først og fremmest sigte på at muliggøre udvikling af den enkeltes personlighed i forholdet til andre mennesker uden indblanding.

Det primære formål med artikel 8 er at beskytte den enkelte mod uberettigede indgreb fra offentlige myndigheder i de beskyttede rettigheder. Bestemmelsen fortolkes dog sådan, at den også i et vist omfang pålægger staten positive handlepligter. Staten kan således have en pligt til at beskytte den enkelte mod andre privates krænkelser af den pågældendes privatliv mv. Det er som udgangspunkt overladt til staten at vurdere, hvilke foranstaltninger der skal bringes i anvendelse, og staten har ikke nødvendigvis pligt til at indføre strafbestemmelser.

EMRK artikel 8 skal ses i sammenhæng med EMRK artikel 10 om ret til ytringsfrihed.

Straffelovens kapitel 27 har overskriften ”Freds- og ærekrænkelser”, og §§ 263-264 d omtales traditionelt som regler om beskyttelse af privatlivets fred. §§ 263-264 rækker dog videre, idet disse bestemmelser generelt beskytter kommunikation, optegnelser, it-systemer og ikke frit tilgængelige steder mod andres uberettigede adgang. Beskyttelsen efter disse bestemmelser er således ikke begrænset til privatlivets forhold, men omfatter også erhvervsvirksomheders forhold og offentlige myndigheders forhold. Derimod angår § 264 a og § 264 d, 2. led, udelukkende enkeltpersoner. Hovedanvendelsesområdet for § 264 d, 1. led, er enkeltpersoners forhold, men det er antaget, at dette led også kan anvendes på foreningers forhold.

Straffelovrådet har bl.a. på baggrund af drøftelserne med medieforskere og medieorganisationer overvejet, hvordan mediernes magt og gennemslagskraft i samfundet som dagsordensætter og som forum for diskussion og meningsdannelse har ændret sig, siden straffelovens regler om freds- og ærekrænkelser blev udformet. Der er grund til at sondre mellem de traditionelle medier (massemedier), herunder disses brug af sociale medier, og andre medier, herunder navnlig sociale medier. Straffelovrådet har i den forbindelse overvejet, om det tidligere – hvor der var få medier (f.eks. to landsdækkende tv-kanaler), som størstedelen af befolkningen benyttede – var lettere at skabe en bestemt opfattelse af f.eks. en anden persons handling i en sag i befolkningen som helhed, end nu hvor antallet af tilgængelige medier er forøget væsentligt med mere valgfrihed for den enkelte til følge og dermed en større spredning af, hvilke medier der anvendes.

Det kan i den forbindelse anføres, at mangfoldigheden af medier og deres intensive brug af elektronisk nyhedsformidling har gjort, at befolkningen i betydeligt og stigende omfang er modtagere af information. Hertil kommer, at diverse internetbaserede sociale medier i de senere år er blevet en vigtig platform for diskussion, meningstilkendegivelse og videregivelse af oplysninger. Fælles er, at artikler, meningstilkendegivelser mv. via internettet udbredes i væsentligt større omfang end for ganske få år tilbage – både i relation til antallet af artikler mv. og til antallet af modtagere.

Det er på den baggrund nærliggende at antage, at det enkelte massemedie ikke har samme magt eller indflydelse, som det gjorde sig gældende før i tiden. Det bemærkes i den forbindelse, at Straffelovrådet har noteret sig, at onlinenyheder i 2015 i Danmark dominerede over tv-nyheder med 5 procentpoint som vigtigste nyhedskilde, jf. Kim Schrøder, Danskeres brug af nyhedsmedier. Brugsmønstre og nyhedsrepertoarer 2015, Center for Magt, Medier og Kommunikation, Roskilde Universitet, side 11.

Samtidig er det væsentligt at bemærke, at en del information, nyheder mv. deles og spredes bredt på internettet, herunder via sociale medier, i et hidtil uset omfang, således at blandt andet meningstilkendegivelser – også af freds- og ærekrænkende karakter – kan nå en stor del af befolkningen – uanset deres valg af medie. Det synes således stadig muligt at skabe en bestemt opfattelse i en større del af befolkningen af f.eks. en anden persons handling i en sag.

Internettets udbredelse og anvendelse er ikke bare afgørende for den beskrevne udvikling, den har også medført, at det ofte er meget vanskeligt og i nogle tilfælde i praksis umuligt fuldstændigt at slette artikler, meningstilkendegivelser, billeder mv., når de er offentliggjort og udbredt på internettet. På den baggrund og på grund af de søgemuligheder, der er, indebærer udviklingen, at skadevirkningen af freds- og ærekrænkelser – når de udbredes på internettet – forøges væsentligt, og denne omstændighed er en vigtig præmis for Straffelovrådets arbejde i nærværende betænkning.

Det er således Straffelovrådets opfattelse, at spørgsmålet om krænkelse af privatlivets fred og ærekrænkelse navnlig er aktualiseret af udviklingen på medieområdet og af den teknologiske udvikling, herunder internettet. Dette fremgår også af baggrunden for kommissoriet. En krænkelse af privatlivets fred eller en persons ære vil som anført i kraft af ikke mindst de elektroniske medier kunne udbredes hurtigere og til en større personkreds og dermed med en betydelig større skadevirkning for den krænkede end for blot få årtier siden.

Samme antagelse har fundet udtryk i præamblen til EU-databeskyttelsesforordningen, der som anført finder anvendelse fra 25. maj 2018:

”(6) Den hastige teknologiske udvikling og globaliseringen har skabt nye udfordringer, hvad angår beskyttelsen af personoplysninger. Omfanget af indsamlingen og delingen af personoplysninger er steget betydeligt. Teknologien giver både private selskaber og offentlige myndigheder mulighed for at udnytte personoplysninger i et hidtil uset omfang, når de udøver deres aktiviteter. Fysiske personer udbreder i stigende grad deres personoplysninger offentligt og globalt. Teknologien har ændret både økonomien og sociale aktiviteter og bør yderligere fremme den frie udveksling af personoplysninger inden for Unionen og overførslen af oplysninger til tredjelande og internationale organisationer, samtidig med at der sikres et højt niveau for beskyttelse af personoplysninger.

(7) Denne udvikling kræver en stærk og mere sammenhængende databeskyttelsesramme i Unionen, som understøttes af effektiv håndhævelse, fordi det er vigtigt at skabe den tillid, der gør det muligt, at den digitale økonomi kan udvikle sig på det indre marked. Fysiske personer bør have kontrol over deres personoplysninger. Sikkerheden både retligt og praktisk bør styrkes for fysiske personer, erhvervsdrivende og offentlige myndigheder.”

I sammenligning hermed har der ikke i samme grad været fokus på de mere klassiske regler om husfredskrænkelser og beskyttelse af brevhemmeligheden.

Bl.a. i lyset af, at den seneste større gennemskrivning af straffelovens bestemmelser om krænkelser af privatlivets fred skete i 1971, har Straffelovrådet dog fundet behov for en grundig gennemgang af alle straffelovens bestemmelser om krænkelser af privatlivets fred. Der er i den forbindelse bl.a. grund til at gennemføre en generel sproglig fornyelse, der bl.a. tager højde for, at internettet er kommunikationsplatform for mange krænkelser.

Straffelovrådet har overvejet, hvordan opfattelsen af, hvad privatliv omfatter, har ændret sig siden 1971, og dette spørgsmål er også drøftet med de medieforskere og medieorganisationer, som har været inddraget i rådets arbejde.

Det er generelt opfattelsen, at der på den ene side kan peges på omstændigheder, der tyder på, at man er blevet mere privat. Dette gælder navnlig i forhold til afklædthed, hvor tendensen synes at være, at man i mindre grad optræder nøgen eller topløs på (befolkede) strande, og hvor der i stigende omfang er efterspørgsel efter privat omklædning i f.eks. svømmehaller. Omvendt er der formentlig en stigende tendens til nøgenbadning visse (øde) steder.

På den anden side kan der peges på en modsat tendens, som bl.a. også må antages at være affødt af udbredelsen af mobiltelefoner og internettet, og som går i retning af, at mange i offentligheden, herunder på Facebook, eksponerer deres privatliv åbent – også om emner, der tidligere kun blev drøftet i et mere snævert rum.

Hertil kommer, at uanset at mange mennesker på det abstrakte plan kan være bekymrede over videregivelse af privatoplysninger, overvågning mv., synes mange også villige til uden videre at dele privatoplysninger, herunder ved at erklære sig ”enig” i forbindelse med aktivitet på internettet, hvis det i den konkrete (og korte) sammenhæng ses som en fordel.

Selv om der kan peges på nogle tendenser, er disse ikke entydige, og de fører efter Straffelovrådets opfattelse ikke til, at der generelt er behov for at ændre på straffelovens bestemmelser om freds- og ærekrænkelser. Bestemmelserne er formuleret på en måde, så de, herunder ved fortolkning af det gennemgående begreb ”uberettiget”, af domstolene kan fortolkes og også bliver fortolket i lyset af den til enhver tid herskende opfattelse af, hvordan privatliv bør beskyttes.

Straffelovrådet foreslår således hverken nye bestemmelser eller ophævelse af bestemmelser i lyset af udviklingen af, hvad privatliv omfatter, men rådet har i et vist omfang nyaffattet bestemmelserne og i den forbindelse knyttet nogle bemærkninger til, hvordan de skal fortolkes i dag.

Et tværgående spørgsmål med hensyn til sprogbrugen er, at der i de fleste bestemmelser om krænkelse af privatlivets fred som generelt forbehold står ”uberettiget”, i § 263 a står dog ”uretmæssigt”, og i § 264 c dækker forbeholdet ”uberettiget” sprogligt ikke hele bestemmelsen. Straffelovrådet foreslår, at ”uberettiget” bruges i alle bestemmelser, herunder i begge led i § 264 c.

2.2. Straffelovens §§ 263, 263 a og 264

2.2.1. Generelt om uberettiget adgang til kommunikation, optegnelser, steder mv.

Efter Straffelovrådets opfattelse er det velbegrundet, at der i straffelovens kapitel 27 om bl.a. fredskrænkelser findes generelle regler om andres uberettigede adgang til kommunikation, optegnelser og steder mv.

Efter Straffelovrådets opfattelse ville der således ikke være væsentlige fordele forbundet med en opdeling af reglerne herom efter, om beskyttelsesinteressen angår privatlivet eller andre forhold, herunder erhvervsvirksomheders forhold eller offentlige myndigheders forhold.

Bestemmelserne tager grundlæggende sigte på tilfælde, hvor en person skaffer sig adgang til noget, der i forhold til ham eller hende med rimelighed kan ventes at være et lukket område, det vil sige utilgængeligt. Krænkelsen og dermed det strafbare forhold består i selve det at skaffe sig adgang til det lukkede område. Videregående hensigt eller videregående følger er normalt uden betydning for strafbarheden, men kan efter omstændighederne have betydning for strafudmålingen.

Hvis der ud over at skaffe sig adgang foretages yderligere, kan andre bestemmelser i straffeloven være relevante. Ødelæggelse, beskadigelse eller bortskaffelse af andres ting er således omfattet af straffelovens § 291, mens uberettiget brug af en andens ting er omfattet af straffelovens § 293. Er der tale om at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, kan der afhængig af den nærmere fremgangsmåde være tale om en berigelsesforbrydelse som f.eks. tyveri, underslæb, bedrageri eller databedrageri, jf. straffelovens §§ 276-279 a.

2.2.2. Forholdet mellem straffelovens §§ 263 og 264

Som berørt ovenfor tager straffelovens § 263 sammen med § 264 sigte på at beskytte uberettiget adgang til noget, der med rimelighed kan ventes at være et lukket område. § 264 angår en persons egen fysiske uberettigede tilstedeværelse på et sådant lukket område, mens § 263 angår alle andre tilfælde.

Straffelovrådet finder som udgangspunkt ikke grundlag for at ændre på afgrænsningen mellem § 263 og § 264, jf. dog afsnit 2.2.3.7, om at skaffe sig adgang til andres gemmer. Ligesom i dag vil der efter omstændighederne kunne straffes for overtrædelse af § 263 i sammenstød med § 264, hvis der i forbindelse med en krænkelse omfattet af § 263 også har været tale om, at en person uberettiget er trængt ind som nævnt i § 264, jf. i den forbindelse også afsnit 2.2.3.4 om sammenstød mellem §§ 263 og 264.

Straffelovens § 263 omfatter i dag en række til dels ret forskelligartede forhold spændende fra åbning af papirbreve til hacking af datasystemer.

Efter Straffelovrådets opfattelse er straffelovens § 263 grundlæggende stadig dækkende for, hvad der i dag bør anses for ”lukket” for andre og dermed beskyttet mod uberettiget adgang gennem en straffelovsbestemmelse.

Det samlede indhold af § 263 kan dermed efter Straffelovrådets opfattelse i vidt omfang videreføres, men rådet finder, at bestemmelsen dog i et vist omfang kan moderniseres og gøres tydeligere, herunder således at den bedre afspejler nutidens kommunikations- og arkiveringsformer. Det vil således være naturligt, at bestemmelsen fremover tager udgangspunkt i, at meddelelser i stadigt stigende omfang sendes og opbevares elektronisk, og at traditionelle breve og andre skriftlige meddelelser eller optegnelser får en stadig mindre betydning. Traditionelle breve vil fortsat, men formentlig i faldende antal blive sendt og eventuelt gemt, og papirarkiver vil formentlig fortsat bestå mange år fremover, om end de eksisterende i et vist omfang vil blive erstattet af digitaliserede og dermed elektronisk opbevarede arkiver.

Kriminaliseringen af uberettiget at unddrage nogen en lukket meddelelse eller optegnelse kan dog udgå af § 263, fordi det efter omstændighederne er omfattet af § 291 eller § 293, og kriminaliseringen af at skaffe sig adgang til andres gemmer bør flyttes fra § 263 til § 264, jf. herom nedenfor afsnit 2.2.3.7.

2.2.3. Straffelovens § 263

2.2.3.1. Unddragelse

Efter Straffelovrådets opfattelse kan kriminaliseringen af uberettiget at unddrage nogen et brev, telegram eller anden lukket meddelelse eller optegnelse passende udgå af § 263, da et sådant forhold mere naturligt hører under § 291 om ødelæggelse, beskadigelse eller bortskaffelse af ting, der tilhører en anden. Beskyttelsesinteressen bag § 263 er som nævnt at beskytte mod andres uberettigede adgang til et lukket område, her indholdet af brevet eller den lukkede meddelelse eller optegnelse. Hvis brevet, meddelelsen eller optegnelsen ikke åbnes, men fjernes, bør § 291 anvendes. En eventuel senere åbning vil være omfattet af § 263, og hvis der ved fjernelsen er forsæt til åbning, vil der kunne straffes for forsøg på overtrædelse af § 263.

For så vidt angår at unddrage nogen en elektronisk meddelelse (e-mail, sms mv.) bemærkes særligt, at bl.a. straffelovens § 291, stk. 1 og 2, og § 293, stk. 2, blev nyaffattet ved lov nr. 352 af 19. maj 2004 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, markedsføringsloven og ophavsretsloven (It-kriminalitet mv.). Det fremgår af forarbejderne til denne lovændring, at der ikke fandtes at være behov for en særskilt straffelovsbestemmelse om datahærværk, og at hærværksbestemmelsen i straffelovens § 291, der har et bredt anvendelsesområde, var tilstrækkeligt dækkende, hvorfor der ikke var behov for en ændring af denne bestemmelse. Det fremgår endvidere, at der ved uberettiget sletning eller ændring af data eller programmel foreligger beskadigelse eller ødelæggelse af ting, jf. straffelovens § 291. Med ændringen af § 293, stk. 2, var det forudsat, at bestemmelsen nu også omfatter elektroniske rådighedshindringer. Der henvises til pkt. 5.2 og 5.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 55 fremsat den 5. november 2003.

Efter Straffelovrådets opfattelse ligger det i hvert fald efter denne lovændring – hvor som nævnt bl.a. § 291, stk. 1, blev nyaffattet – fast, at ødelæggelse eller beskadigelse af data udgør hærværk uafhængig af datamediet. Straf for hærværk forudsætter således ikke, at man – som i Straffelovrådets betænkning nr. 1032/1985, side 37 og formentlig på grundlag bl.a. heraf UfR 1987.216 Ø – betragter ødelæggelse eller beskadigelse af data på et datamedium som en beskadigelse af datamediet med tilhørende data. Dette vil i hvert fald i vore dage heller ikke være en tilstrækkelig beskyttelse, bl.a. fordi datamediet og dataene kan tilhøre forskellige personer, og fordi også data, der alene befinder sig i et datasystems arbejdshukommelse, bør være beskyttet. Det bemærkes for fuldstændighedens skyld, at Straffelovrådet i 1985-betænkningen anførte, at rådet fandt det mest sandsynligt, at den dagældende hærværksbestemmelse ville blive fortolket således, at den også omfattede rene

indgreb i data, men at dette næppe havde stor praktisk betydning, fordi man under alle omstændigheder kunne opfatte det som en beskadigelse af datamediet med tilhørende data.

Unddragelse af elektroniske meddelelser vil på denne baggrund kunne straffes enten som hærværk, jf. § 291, stk. 1 (hvis meddelelsen slettes), eller som rådighedshindring, jf. § 293, stk. 2 (hvis meddelelsens modtagelse hindres, eller meddelelsen gøres utilgængelig).

Straffelovrådet finder på denne baggrund, at ”unddragelse” i det hele kan udgå af straffelovens § 263. Det bemærkes, at en sådan ændring vil indebære, at unddragelse af en lukket meddelelse herefter vil kunne straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder, jf. § 291, stk. 1 (hvis meddelelsen slettes), eller med bøde eller fængsel indtil 1 år, jf. § 293, stk. 2, 1. pkt. (hvis meddelelsens modtagelse hindres). Idet der efter den gældende § 263, stk. 1, højst kan idømmes fængsel indtil 6 måneder (hvilket ikke foreslås ændret), indebærer den foreslåede ændring et forhøjet strafmaksimum. Straffelovrådet finder det imidlertid velbegrundet, at unddragelse af en lukket meddelelse kan straffes på lige fod med unddragelse af andre ting, fordi beskyttelsesinteressen er den samme, og strafværdigheden kan være den samme.

2.2.3.2. Lukkede meddelelser

Lukkede meddelelser som nævnt i § 263, stk. 1, nr. 1, hører til kerneområdet for, hvad der også i dag med rimelighed kan forudsættes at være utilgængeligt for andre.

Efter Straffelovrådets opfattelse bør lukkede meddelelser således fortsat være strafferetligt beskyttet mod andres uberettigede adgang, og dette gælder ligesom efter gældende ret både før afsendelsen, under forsendelsen og efter modtagelsen.

Lukkede meddelelser bør være beskyttet uanset deres form, altså bl.a. uanset om der er tale om papirbreve eller om skriftlige eller mundtlige meddelelser i elektronisk form, herunder e-mails, sms'er og talebeskeder. Alle forsendelsesformer bør være omfattet, altså eksempelvis offentlig postbesørgelse, forsendelse med bud og kabelbåret eller trådløs elektronisk transmission, ligesom alle datamedier, herunder harddiske, usb-stik, cd'er, cd-rommer, bør være omfattet.

For så vidt angår hvornår en meddelelse i strafferetlig forstand kan anses for ”lukket”, er det Straffelovrådets opfattelse, at det ikke er muligt en gang for alle at fastslå fuldstændig entydigt, hvad der i strafferetlig henseende skal anses for lukkede meddelelser. Teknologi

og praksis udvikler sig løbende og påvirker, hvad der med rimelighed kan nyde strafferetlig beskyttelse som ”lukkede meddelelser”.

Lovgivningen må på den baggrund på det abstrakte plan indskrænke sig til så klart og tydeligt som muligt at angive de kriterier og hovedhensyn, der er afgørende for, om en meddelelse i strafferetlig henseende kan anses for ”lukket”. Herudover kan der opregnes hovedeksempler på, hvad der på det tidspunkt, hvor lovgivningen udformes, sædvanligvis må anses som ”lukket”. Efterhånden som tiden går, vil det imidlertid være op til praksis – og i sidste ende domstolene – om nødvendigt at justere den nærmere afgrænsning i takt med udviklingen.

Efter Straffelovrådets opfattelse er et vigtigt kriterium, hvor let eller svært det er for udenforstående at gøre sig bekendt med indholdet af en meddelelse, uden at det er umiddelbart synligt for modtageren, at meddelelsen har været åbnet. Eller set fra den anden side, om afsenderen uden væsentlig udgift eller besvær for sig eller modtageren kunne have sikret meddelelsen bedre. Ved siden af sådanne rent tekniske og praktiske omstændigheder bør der imidlertid også lægges vægt på traditioner og sædvanlig praksis for kommunikation. Hvis en bestemt kommunikationsform har vundet hævd som enten lukket eller åben kommunikation, bør der således skulle temmelig meget til, før den pågældende kommunikationsform skifter status fra lukket til åben eller fra åben til lukket eksempelvis i lyset af den teknologiske udvikling.

Som eksempel på, hvad der som følge af kommunikationsformen stadig ikke bør være strafferetligt beskyttet som lukkede meddelelser, kan nævnes ukrypteret radiokommunikation. Dette gælder, selv om der ikke i Danmark – som det er tilfældet i Sverige – er tradition for at operere med et selvstændigt begreb om ”æterens frihed”. Som et andet eksempel kan nævnes åbne postkort eller i det hele taget meddelelser, som skrives uden på en kuvert og sendes med posten. Som et tredje eksempel kan nævnes kommunikation ved hjælp af signalflag eller lignende.

Som eksempler på lukkede meddelelser kan nævnes breve i lukkede kuverter og elektroniske meddelelser, der formidles via kabel eller via krypteret radiokommunikation. Herunder hører e-mails, sms'er, talebeskeder mv. Det bemærkes i den forbindelse, at øjeblikkelig mundtlig kommunikation via telenet og datanet fortsat ikke bør indtænkes i reglerne om beskyttelse af lukkede meddelelser, idet beskyttelsen af øjeblikkelig mundtlig kommunikation mest hensigtsmæssigt reguleres af reglerne om hemmelig aflytning, jf. herom nedenfor afsnit 2.2.3.8.

Det bemærkes, at i det omfang en kuvert er gennemsigtig, og man derfor kan læse indholdet, er der ikke tale om en lukket meddelelse. Dette gælder ikke alene forsendelser i f.eks. gennemsigtig plastic, men også rudekuvorter, hvor man ved at ryste kuverten eventuelt kan læse lidt af brevet gennem ruden. Det er kun den del af brevet, man kan læse på den måde, der så ikke er en lukket meddelelse – resten af brevet vil stadig være lukket i strafferetlig forstand.

Med hensyn til e-mails bemærkes, at e-mails i dag anvendes på en måde, som forudsætter, at også ukrypterede e-mails er lukkede meddelelser, som er utilgængelige for uvedkommende. Det er så vidt vides set i forhold til antallet af e-mails også faktisk sjældent, at uvedkommende skaffer sig adgang til en ukrypteret e-mail under forsendelsen. På denne baggrund bør såvel krypterede som ukrypterede e-mails fortsat betragtes som lukkede meddelelser i strafferetlig forstand. Dette gælder, selv om afsenderen i nogle tilfælde vil have pligt til at sende en given e-mail krypteret, eksempelvis som følge af persondatarelige regler om behandlingssikkerhed. Og beskyttelsen efter reglerne om brevhemmelighed vil gælde, selv om afsenderen konkret måtte have handlet retsstridigt ved at sende en given e-mail ukrypteret. Det bemærkes herved også, at der ikke er nogen fysisk hindring for, at et papirbrev brydes af en medarbejder ved postvirksomheden, og at beskyttelsen efter reglerne om brevhemmelighed også omfatter eksempelvis et brev, som indeholder oplysninger af en sådan klassifikationsgrad, at afsenderen har handlet retsstridigt ved at sende dem i et almindeligt brev.

Også et billede uden ledsagende tekst kan være en lukket meddelelse.

Straffelovrådet har drøftet, om masseforsendelser bør anses som lukkede meddelelser. Rådet finder, at hustandsomdelte reklamer ikke kan anses som lukkede, medmindre de er i lukket kuvert. Hvis de er i lukket kuvert, må de til gengæld anses som lukkede, selv om der er tale om identiske reklamer omdelt til et stort antal husstande. Rådet finder endvidere, at e-mails og andre elektroniske meddelelser, der er adresseret til nogen, uanset deres indhold må anses som lukkede, selv om de er sendt til et meget stort antal – eventuelt flere millioner – modtagere.

Straffelovrådet finder således, at det fortsat bør være meddelelsens form – frem for dens indhold – der skal være afgørende for, om den i forhold til beskyttelsen af brevhemmeligheden skal anses for lukket. Det grundlæggende princip er, at borgere og virksomheder kan kommunikere, hvad de vil, privat, og at beskyttelsen mod andres indsigt i privat kommunikation er uafhængig af, om indholdet af kommunikationen i sig selv har en fortrolig karakter.

Det bemærkes i øvrigt i forhold til bl.a. e-mails, sms'er mv., at hvis der skaffes adgang til disse ved uberettiget at skaffe sig adgang til et datasystem eller en del heraf, herunder ved at skaffe sig adgang til en computer, hvorfra der er adgang til e-mailsystemet, eller et usb-stik med oplysninger, vil forholdet være omfattet af den foreslåede § 263, stk. 1. Uberettiget adgang til papirudskrifter af e-mails, sms'er mv. vil kunne være omfattet af den foreslåede § 263, stk. 2, nr. 1, jf. om forslaget til ny § 263 lige nedenfor afsnit 2.2.3.3.

Det bemærkes, at Straffelovrådet både i relation til meddelelser og optegnelser har overvejet udtrykket ”lukket” som kriterium, idet udtrykket sprogligt ikke fuldt ud omfatter de situationer, hvor en meddelelse eller optegnelse er blevet åbnet eller endnu ikke er blevet lukket.

Spørgsmålet om at anvende udtrykket ”lukket” blev drøftet på Straffelovrådets møder med medieforskere og medieorganisationer. Det blev i den forbindelse anført, at ”lukket” ikke bør være den bærende præmis ved afgrænsningen af bestemmelsen, men at der snarere bør lægges vægt på samtykke og kontekst.

Straffelovrådet er principielt enig heri, men med henblik på at sikre at straffelovens § 263 objektivt afgrænses så klart og præcist som muligt, finder rådet, at det er mest hensigtsmæssigt, at bestemmelsens anvendelsesområde fortsat afgrænses af begrebet ”lukket” frem for et mere subjektivt begreb, der tager udgangspunkt i, hvad afsenderen har tænkt.

Hertil kommer, at der er tale om et indarbejdet udtryk, som ikke ses at have givet anledning til problemer i praksis. Rådet foreslår på den baggrund ingen ændringer på dette punkt.

2.2.3.3. Datasystemer

Straffelovens § 263 sonderer i sin gældende form mellem at bryde eller gøre sig bekendt med indholdet af lukkede meddelelser eller optegnelser (stk. 1, nr. 1) og at skaffe sig adgang til en andens oplysninger eller programmer, der er bestemt til at bruges i et informationssystem (stk. 2). Overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 2, betegnes i visse sammenhænge som hacking, selv om bestemmelsen omfatter mere, end der sædvanligvis sigtes til med dette begreb.

Som anført er det Straffelovrådets opfattelse, at det under hensyn til den udbredte brug af datasystemer til såvel kommunikation som opbevaring af meddelelser og data i øvrigt vil være naturligt at lade beskyttelsen af data i et datasystem og på datamedier være det frem-

tidige udgangspunkt for en beskyttelse af ”brevhemmeligheden”, men suppleret af bestemmelser – som den gældende – om beskyttelse af traditionelle breve og andre lukkede meddelelser eller optegnelser.

Der vil således efter rådets opfattelse fortsat være behov for at have en bestemmelse om at sikre beskyttelsen af data i et datasystem og på datamedier og at bevare den gældende beskyttelse af brevhemmeligheden i øvrigt. En ændring som den nævnte vil således i højere grad have karakter af en redaktionel modernisering end en ændring af bestemmelsens samlede materielle indhold.

Ligesom efter gældende ret bør datasystemer således generelt nyde beskyttelse mod uberettiget adgang, og Straffelovrådet foreslår, at en bestemmelse herom placeres som stk. 1 i straffelovens § 263.

Den gældende § 263, stk. 2, angår som anført ikke alene at skaffe sig adgang til et datasystem, men også at skaffe sig adgang til data på et datamedium, som ikke aktuelt er tilsluttet et datasystem, herunder et usb-stik, der ikke er tilsluttet et datasystem. Straffelovrådet har overvejet, om dette også bør være omfattet af den foreslåede stk. 1, hvor den gældende strafferamme efter stk. 2 med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder foreslås opretholdt, eller om denne del af den gældende stk. 2 bør placeres i den foreslåede stk. 2 sammen med det gældende stk. 1 med en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Det kan på den ene side anføres, at den højere strafferamme på 1 år og 6 måneders fængsel bør forbeholdes tilfælde af uberettiget at skaffe sig adgang til et datasystem ud fra et synspunkt om, at det ikke er lige så groft at skaffe sig uberettiget adgang til et datamedium, der ikke aktuelt er tilsluttet et datasystem, som det er at skaffe sig uberettiget adgang til et datasystem som sådan. Der kan i den forbindelse henvises til, at det som begrundelse for en højere strafferamme i den gældende stk. 2 netop er anført, at det IT-baserede samfund er meget sårbart, og at selv et forsøg på hacking er meget føleligt for offeret, der i praksis ofte er nødt til at gennemgå hele systemet for at være sikker på, om der er sket skader, jf. pkt. 2.2.1.4 og 2.3.1.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 55 fremsat den 5. november 2003.

På den anden side kan det anføres, at forholdet allerede i dag er omfattet af stk. 2, og at gerningsmanden – selv om denne ikke skaffer sig adgang til et datasystem – potentielt skaffer sig adgang til en meget omfattende mængde materiale placeret på f.eks. et usb-stik, og at dette også kan begrunde en hævet strafferamme. Det foreslås på den baggrund, at anvendelsesområdet ikke ændres i det gældende stk. 2, som foreslås indsat som stk. 1 i § 263. Der kan som efter gældende ret i forbindelse med den konkrete strafudmåling lægges

vægt på den forskel, der er på at skaffe sig adgang til oplysninger på f.eks. et usb-stik og at skaffe sig adgang til et datasystem.

Straffelovrådet er opmærksom på, at en overtrædelse af det gældende stk. 1, som foreslås flyttet til stk. 2, også potentielt omfatter det at skaffe sig uberettiget adgang til en meget omfattende mængde papirmateriale (uden forholdet er omfattet af stk. 3 med en strafferamme på 6 års fængsel), men det er efter Straffelovrådets opfattelse generelt mere strafværdigt, hvis materialet befinder sig på f.eks. et usb-stik, der meget let og hurtigt kan kopieres.

Straffelovrådet finder det i den forbindelse hensigtsmæssigt fremover at anvende udtrykket ”datasystem” i lovtæksten fremfor ”informationssystem”, som i dag anvendes i straffelovens § 263.

Udtrykket ”informationssystem” kom ind i straffelovens § 193, § 263, § 263 a og § 301 a i 2004. Ifølge forarbejderne valgte man at anvende betegnelsen ”informationssystem” i stedet for det tidligere anvendte udtryk ”anlæg til elektronisk databehandling” under henvisning til, at informationssystem er neutralt i forhold til mulige teknologiske løsninger (jf. pkt. 2.2.1.1 og 2.3.1.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 55 fremsat den 5. november 2003). Forarbejderne indeholder ikke nogen definition af begrebet informationssystem, idet der alene nævnes forskellige eksempler på informationssystemer.

Udtrykket ”informationssystem” betegner ifølge Den Danske Ordbog et ”struktureret, edb-baseret system som enten automatisk informerer om bestemte forhold, eller som brugeren kan søge information i efter behov – ofte stillet til rådighed for et bredere publikum, fx i form af en database eller et elektronisk arkiv”.

Denne ordbogsdefinition af udtrykket ”informationssystem” er umiddelbart snævrere, end hvad der ligger i straffelovens brug af udtrykket, idet straffelovens regler om informationssystemer finder anvendelse på enhver form for automatisk databehandling uanset formål, målgruppe og omfang.

Hertil kommer, at udtrykket ”informationssystem” ud fra de led, som indgår i udtrykket, umiddelbart blot betegner et system til behandling af information og dermed for så vidt rækker videre, end hvad der ligger i straffelovens brug af udtrykket, idet straffelovens regler om informationssystemer finder anvendelse på systemer, hvor databehandlingen sker automatisk, dvs. ved hjælp af en maskine.

Artikel 1, litra a, i rådets rammeafgørelse 2005/222/RIA af 24. februar 2005 om angreb på informationssystemer definerer ”informationssystem” på følgende måde:

”enhver enhed eller gruppe af indbyrdes forbundne eller beslægtede enheder, hvoraf en eller flere ved hjælp af et program udfører automatisk behandling af edb-data samt edb-data, som lagres, behandles, fremfindes eller overføres i forbindelse med systemernes drift, brug, beskyttelse og vedligeholdelse”

Artikel 2, litra a, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/40/EU af 12. august 2013 om angreb på informationssystemer, der som følge af retsforbeholdet ikke gælder for Danmark, definerer ”informationssystem” på følgende måde:

”enhed eller gruppe af indbyrdes forbundne eller beslægtede enheder, hvoraf en eller flere ved hjælp af et program, som automatisk behandler edb-data, samt edb-data, som lagres, behandles, fremfindes eller overføres af denne enhed eller gruppe af enheder i forbindelse med dens eller deres drift, brug, beskyttelse og vedligeholdelse”

”Edb-data” defineres i rammeafgørelsens artikel 1, litra b, og direktivets artikel 2, litra b, på følgende måde:

”enhver form for gengivelse af fakta, informationer eller begreber i et format, der egner sig til behandling i et informationssystem, herunder et program, som kan anvendes til at få et informationssystem til at udføre en funktion”

Disse definitioner indeholder et element af cirkularitet, idet et informationssystem bl.a. er defineret ud fra, at det behandler edb-data, som så er defineret efter, at de er i et format, der egner sig til behandling i et informationssystem.

I den norske straffelov anvendes udtrykket ”datasystem” i betydningen indretning, bestående af hardware (norsk: maskinvare) og data, som foretager behandling af data ved hjælp af dataprogrammer.

Det kunne på denne baggrund overvejes inspireret af det tidligere anvendte udtryk ”anlæg til elektronisk databehandling” i stedet for ”informationssystem” at anvende ”enhed eller anlæg til automatisk databehandling”. Medtagelsen af ”enhed” ved siden af anlæg ville afspejle, at automatisk databehandling i dag også foregår på helt små enheder, og ændringen fra ”elektronisk” til ”automatisk” ville sikre sproglig dækning for også automatiserede databehandlingssystemer, som måtte benytte en eventuel fremtidig ikke-elektronisk teknologi.

At erstatte det nuværende udtryk ”informationssystem” med et så langt udtryk ville imidlertid i flere af straffelovens bestemmelser føre til ganske tunge sætningskonstruktioner på grund af den sammenhæng, udtrykket indgår i. Der er heller ikke noget, der tyder på, at

udtrykket ”informationssystem” har givet anledning til afgrænsningsvanskeligheder eller andre problemer. Det kan efter Straffelovrådets opfattelse heller ikke anses for nødvendigt at anvende et mere udførligt udtryk i lovteksten, hvis et mere enkelt udtryk er tilstrækkeligt entydigt og præcist. Det er i den forbindelse Straffelovrådets opfattelse, at ”datasystem” er et mere hensigtsmæssigt udtryk end ”informationssystem”, fordi ”datasystem” i højere grad end ”informationssystem” peger henimod den automatiserede databehandling, som udtrykket er tilsigtet at skulle dække.

Straffelovrådet har i forhold til datasystemer drøftet, om en person, der har berettiget teknisk adgang til et datasystem eller en del heraf, kan være uberettiget til at skaffe sig adgang til denne del af datasystemet, herunder de oplysninger, som indgår i det. Problemstillingen angår tilfælde, hvor den tekniske adgang er berettiget og tildelt af en, der berettiget har rådighed over sådanne tildelinger. Anvendelse af en svigagtigt opnået teknisk adgang til et datasystem vil således uden videre være uberettiget, og også anvendelse af en fejlagtigt tildelt teknisk adgang vil være uberettiget, men straf for anvendelse af en fejlagtigt tildelt teknisk adgang forudsætter forsæt med hensyn til, at der er sket en fejl, eller at adgangen i øvrigt er uberettiget.

Som praktiske eksempler kan nævnes tilfælde, hvor medarbejdere teknisk har adgang til oplysninger i deres arbejdsgivers datasystem, som de ikke nødvendigvis konkret har noget arbejdsmæssigt behov for at tilgå. Dette kan f.eks. angå medarbejdere, hvis arbejdsopgaver omfatter administration eller overvågning af datasystemet, og som derfor har vidtgående tekniske adgangsrettigheder til datasystemet, men som i tilfælde, hvor der ikke er et systemadministrativt behov, ikke har nogen arbejdsmæssig begrundelse for f.eks. at læse oplysninger, som behandles i systemet. Det kan også angå andre medarbejdere, som af arbejdsmæssige grunde er tildelt tekniske adgangsrettigheder til bestemte kategorier af oplysninger, men som kun har et arbejdsmæssigt begrundet behov for at arbejde med en del af de oplysninger, som de teknisk har adgang til.

Medarbejdere er kort omtalt i forarbejderne til de gældende regler, jf. Straffelovrådets betænkning nr. 1032/1985 om datakriminalitet, side 26:

”Udtrykket ”en andens” er efter udkastets formulering knyttet til ”oplysninger eller programmer”, ikke til ”anlæg”, idet man herved kan gøre det klart, at der kan foreligge en strafbar krænkelse af andres interesse ved uberettiget brug af eget dataanlæg, f.eks. hvis udlejeren af et dataanlæg uberettiget skaffer sig adgang til lejerens oplysninger eller programmer, som er indkodet i dataanlægget.

Ligesom med hensyn til en række andre fredskrænkelser må det anses for nødvendigt at indføje ordet ”uberettiget” som led i gerningsbeskrivelsen. Det antydes herved, at der kan forekomme tilfælde, hvor man kun ved et konkret skøn kan afgøre, om en

handling, der formelt falder under bestemmelsens ordlyd, skal anses som strafbar. Det nævnte forbehold får næppe nogen praktisk betydning, når det drejer sig om handlinger foretaget af personer, der mangler enhver adkomst til at beskæftige sig med det pågældende dataanlæg. For så vidt angår ansatte, vil resultatet være det samme, såfremt den pågældende har benyttet en personlig kode, der ikke tilkommer ham, og på den måde har skaffet sig adgang til oplysninger, der ligger udenfor hans bemyndigelse. Men der kan tænkes grænsetilfælde, hvor den ansatte vel må siges at være gået udenfor sine arbejdsopgaver, men dog ikke på en sådan måde, at han bør straffes. Med henblik på sådanne tilfælde vil ordet ”uberettiget” indicere, at der skal anlægges en konkret vurdering af den pågældendes forhold.”

Det fremgår tydeligt heraf, at hvis en medarbejder benytter en andens kode og på den måde skaffer sig adgang til data uden for sin bemyndigelse, vil det som et klart udgangspunkt være uberettiget i strafferetlig forstand. Om der gælder et tilsvarende eller et modsat udgangspunkt eller eventuelt ikke noget bestemt udgangspunkt i tilfælde, hvor en medarbejder benytter sin egen kode eller en berettiget adgang i øvrigt, fremgår derimod ikke tydeligt af disse bemærkninger.

Trykt retspraksis om dette spørgsmål er meget sparsom, idet der så vidt ses kun foreligger UfR 1996.979 Ø. I denne dom skete frifindelse med den begrundelse, at det efter bevisførelsen lægges til grund, at tiltalte i kraft af sit ansættelsesforhold på det omhandlede tidspunkt har været berettiget til under anvendelse af sit password at gå ind i edb-systemet. Der var tale om en bankansat, der, umiddelbart før han sagde sin stilling op, havde kopieret kundeoplysninger og oplysninger om bankens hensættelser. Ifølge den pågældendes forklaring gjorde han det af idioti og kåthed og skulle og kunne ikke bruge oplysningerne til noget.

Dommen er kritiseret af Mads Bryde Andersen i artiklen ”Overvågning af medarbejdere” trykt i festskriftet ”Med lov...”, 1998, side 60, og i IT-retten, 2. udg., 2005, side 746, hvorimod Gorm Toftegaard Nielsen i en anmeldelse i UfR 1998 B 270 af det nævnte festskrift anfører, at han ud fra et strafferetligt synspunkt er mere enig med Østre Landsret end med Bryde Andersen.

Kritikken af UfR 1996.979 Ø bunder navnlig i, at dommen kan læses til støtte for, at en berettiget tildelt adgangskode eller berettiget adgang i øvrigt i sig selv udelukker, at adgangen til visse oplysninger er uberettiget i strafferetlig forstand, men en sådan læsning af dommen er efter Straffelovrådets opfattelse ikke tvingende og bør i hvert fald ikke være retningsgivende for retstilstanden. Bl.a. udtrykket ”efter bevisførelsen” i dommens præmisser taler efter Straffelovrådets opfattelse imod, at dommen er udtryk for en så principiel stillingtagen til spørgsmålet om ansattes anvendelse af egen adgangskode.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at der – som også anført i rådets 1985-betænkning – bør anlægges en konkret vurdering af sagens omstændigheder i relation til ”uberettiget”, når en medarbejder mv. anvender en berettiget adgang til at tilgå oplysninger i f.eks. en arbejdsgivers datasystem. Der vil i den forbindelse bl.a. kunne lægges vægt på medarbejderens videregående forsæt i relation til, om formålet med at tilgå oplysningerne er, at de skal anvendes i en sammenhæng, der ikke vedrører arbejdsgiveren, herunder at oplysningerne skal videregives. Sådanne tilfælde skal efter Straffelovrådets opfattelse som udgangspunkt anses for at være uberettiget adgang og altså inden for det strafbare område. Dette gælder også, selvom oplysningerne i sig selv ikke er omfattet af f.eks. § 264 d. Omvendt bør domstolene være mere tilbageholdende med at anse det for uberettiget, hvis en medarbejder alene af nysgerrighed og uden et videregående forsæt i relation til brug eller videregivelse tilgår oplysninger, der ikke er relevante for arbejdet. I den forbindelse vil oplysningernes karakter imidlertid spille en væsentlig rolle, og den blotte tilgang til følsomme personoplysninger vil således kunne udgøre en uberettiget adgang i sig selv.

For så vidt angår den omvendte situation – arbejdsgiverens adgang til en medarbejders private oplysninger, som måtte være placeret i arbejdsgiverens datasystem, herunder navnlig private e-mails – må udgangspunktet være, at arbejdsgiveren ikke er berettiget til at tilgå en medarbejders private oplysninger, selv om disse findes i arbejdsgiverens datasystem. Det er imidlertid vanskeligt i generel form at fastslå, under hvilke omstændigheder dette udgangspunkt kan fraviges. Afgrænsningen af, hvornår arbejdsgiverens adgang er berettiget, må således bero på en konkret vurdering af sagens omstændigheder, herunder navnlig af hvad der eventuelt er aftalt mellem arbejdsgiveren og medarbejderen om brugen af arbejdsgiverens systemer til private formål.

Der er ikke i trykt retspraksis i principiel og overordnet form taget stilling til spørgsmålet om grænserne for en arbejdsgivers adgang til en medarbejders private oplysninger. Højesteret har i en civil sag gengivet i UfR 2015.1525 H udtalt sig om en situation, hvor en arbejdsgiver – under fortrolige forhold – havde gennemgået en tidligere medarbejders korrespondance med en anden person på grundlag af en mistanke om læk af oplysninger til den pågældende person. Højesteret kom frem til, at gennemgangen ikke var en krænkelse af medarbejderens privatliv, der kunne begrunde godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26. Det kan formentlig heraf udledes, at gennemgangen heller ikke var i strid med straffelovens § 263. Begrundelsen for resultatet bunder i en konkret vurdering af særligt de vilkår, der fremgik af ansættelseskontrakten, herunder at medarbejderen ikke som forudsat havde angivet i emnefeltet, at der var tale om privat post, og at e-mailene derfor som udgangspunkt tilhørte arbejdsgiveren, at de pågældende e-mails både indeholdt private og arbejdsrelaterede meddelelser, og at det ikke var godtgjort, at arbejdsgiveren havde gennemgået meddelelser af privat karakter i videre omfang, end det var nødvendigt for at kun-

ne udskille den del af mailkorrespondancen, der var relevant i forhold til undersøgelsens formål.

I UfR 2016.2666 V var der tale om bl.a. en arbejdsgiver, der havde læst private sms'er på en mobiltelefon, som tilhørte arbejdsgiveren, men som en medarbejder, der var sikkerhedsrepræsentant, havde haft udleveret til både arbejdsmæssig og privat brug. Landsrettens flertal tog ikke stilling til forholdets forenelighed med straffelovens § 263, fordi der var indgået en fratrædelsesaftale mellem parterne, og denne aftale måtte fortolkes sådan, at medarbejderen havde givet afkald på sin ret til at anmode om offentlig påtale. Det var imidlertid byrettens og den dissenterende landsdommers opfattelse, at arbejdsgivernes gennemgang af sms'erne var i strid med straffelovens § 263. Der blev herved lagt vægt på, at arbejdsgiveren ikke havde udstukket retningslinjer for den nærmere private brug af mobiltelefonen, ligesom der ikke var indgået aftale herom, at medarbejderen ikke havde grund til at forvente, at arbejdsgiveren ville læse private sms'er, at arbejdsgiveren havde grund til at antage, at en del af medarbejderens korrespondance med kolleger havde et fortroligt og i nogle sammenhænge privat indhold, men at denne korrespondance alligevel blev gennemgået, at muligheden for at undersøge medarbejderens mobiltelefon opstod tilfældigt, og at gennemgangen ikke skete på baggrund af en generel ledelsesbeslutning om at undersøge et anstrengt forhold mellem medarbejdere og ledelse, ligesom det ikke kunne lægges til grund, at udlæsningen af korrespondancen var udtryk for en nøje planlagt proces fra havnens ledelse, og at der ikke var en nærmere konkret mistanke mod medarbejderen.

Straffelovrådet finder ikke grundlag for at foreslå ændringer af gældende ret på dette punkt.

Beskyttelsen af datasystemer og data bør ligesom i dag gælde alle former for data, dvs. både programmer, indholdsdata og metadata. Det er således ikke alene indholdet af eksempelvis elektronisk kommunikation, der er beskyttet, men også eksempelvis oplysninger om afsender og modtager af en e-mail, antallet af udvekslede e-mails mellem bestemte personer, størrelsen af vedhæftede filer mv. Og ligesom i dag er f.eks. elektronisk kommunikation beskyttet både før afsendelsen, under forsendelsen (transmissionen) og efter modtagelsen, herunder efter at være blevet læst af rette modtager.

Straffelovrådet har overvejet, om det kan være uberettiget at skaffe sig adgang til en privat server eller andre enheder, hvortil der er adgang fra internettet.

Det er i den forbindelse Straffelovrådets opfattelse, at hvis en enhed er koblet til internettet på en sådan måde, at enhver ved anvendelse af almindelige programmer til internetkommunikation, eksempelvis en sædvanlig webbrowser, kan tilgå oplysninger på enheden, bør

sådan tilgang som et klart udgangspunkt ikke anses for uberettiget adgang til en andens oplysninger. Det er herved forudsat, at enhedens tilkobling til internettet på denne måde ikke er sket mod ejerens vilje, idet det samtidig bemærkes, at hvis tilkoblingen er sket mod ejerens vilje, vil udenforstående, der tilgår enheden via internettet uden kendskab hertil, kunne mangle forsæt til uberettiget adgang til en andens oplysninger.

I forlængelse heraf kan den adgang, man skaffer sig til en sådan enhed med henblik på at tilgå sådanne oplysninger, ikke anses som uberettiget adgang til et datasystem. Der sigtes her alene til adgang med henblik på læsning af oplysninger. Hvis man skaffer sig adgang til enheden for at slette eller ændre oplysninger, uden at ejeren har ønsket at give adgang hertil, vil der være tale om uberettiget adgang til et datasystem. Det samme gælder, hvis man skaffer sig adgang til enheden for uden ejerens indforståelse at udnytte maskinkraften til egne formål (hvad enten disse isoleret set er lovlige eller ulovlige). Endvidere vil sletning eller ændring af oplysninger kunne udgøre en overtrædelse af straffelovens § 291 om hærværk, og udnyttelse af maskinkraften vil kunne være en overtrædelse af straffelovens § 293 om uberettiget brug.

Efter Straffelovrådets opfattelse gælder det nævnte udgangspunkt også i tilfælde, hvor en person ved direkte indtastning af en url-adresse opnår adgang til dele af enheden, selvom ejeren af oplysningerne på enheden ikke ønsker, at der skal være offentlig adgang hertil. Der vil i praksis kunne være en glidende overgang, både for den, der læser på enheden, og for den, der ejer oplysningerne på den. Den, der læser, kan benytte direkte indtastning af url-adressen blot for at komme hurtigere til det ønskede og kan også have fået url-adressen af tredjemand (herunder læst den på internettet) uden kendskab til, at ejeren af oplysningerne har et ønske om ikke at give adgang til den pågældende del af enheden. Men den, der læser, kan også helt bevidst gå efter oplysninger, som den pågældende positivt formoder ønskes hemmeligholdt af ejeren af oplysningerne. Den, der ejer oplysningerne, kan blot have undladt at forholde sig specifikt til, hvad den pågældende ønsker at give adgang til, men kan også have et positivt ønske om ikke at give adgang til bestemte oplysninger, men uden at have sikret oplysningerne tilstrækkeligt mod direkte indtastning af url-adressen, eksempelvis på grund af utilstrækkeligt kendskab til, hvordan en webserver fungerer.

Sådanne tilfælde er efter Straffelovrådets opfattelse sammenlignelige med andre situationer, hvor oplysninger fejlagtigt gøres tilgængelige for andre, eksempelvis hvor en e-mail (eller for den sags skyld et papirbrev) sendes til en forkert adressat eller med en forkert vedhæftet fil, hvor man lægger en forkert version ud på internettet, eller hvor man, før det var tilsigtet, offentliggør noget på internettet. Man kan også sige det på den måde, at personer, der tilkobler en enhed til internettet, som udgangspunkt selv bærer ansvaret for, hvad

man ved anvendelse af sædvanlige programmer til internetkommunikation kan læse på den, herunder ved direkte indtastning af url-adressen.

Det skal understreges, at der hermed alene sigtes til adgangen til oplysningerne. I forhold til videregivelse og anden brug vil andre strafbestemmelser (eksempelvis om erhvervshemmeligheder, tavshedspligt, insiderhandel eller videregivelse af oplysninger om en andens private forhold) kunne anvendes, hvis gerningsmanden har forsøet med hensyn til, at oplysningerne utilsigtet er blevet gjort tilgængelige.

2.2.3.4. Modtagne meddelelser

Som nævnt er det Straffelovrådets opfattelse, at beskyttelsen af lukkede meddelelser mod uvedkommendes adgang ikke alene bør gælde under forsendelsen, men også efter modtagelsen. Ligesom efter gældende ret bør beskyttelsen også gælde meddelelser, som modtageren har åbnet, og som ikke længere er lukkede, men hvor det klart fremgår, at meddelelsen har været sendt som en lukket meddelelse.

Den strafferetlige beskyttelse af brevhemmeligheden vil således fortsat skulle omfatte ikke alene meddelelser, der er genlukket og ligger i en lukket kuvert, men også breve eller udskrevne e-mails, som ligger på borde eller hylder i sagsomslag eller lignende eller blot i en bunke, så kun det øverste papir er umiddelbart synligt for den, der ikke giver sig til at bladre i papirerne. Meddelelserne kan også ligge i lukkede skabe og skuffer, som er omfattet af det gældende § 263, stk. 1, nr. 2, om andres gemmer.

Efter Straffelovrådets opfattelse taler mest således for at anse sådanne modtagne lukkede meddelelser for omfattet af den strafferetlige beskyttelse. Det må således efter rådets opfattelse i en række tilfælde anses for rimeligt at forudsætte, at besøgende ikke gør sig bekendt med indholdet af sagsmapper og papirbunker mv., som ligger på borde og hylder, endsige med indholdet af meddelelser, som ligger i skuffer eller skabe.

Som nævnt er skabe og skuffer omfattet af § 263, stk. 1, nr. 2, men som berørt nedenfor vil man i mange tilfælde ikke anse besøgendes åbning af uaflåste skabe og skuffer for uberettiget adgang til andres gemmer i strafferetlig forstand. Det betyder, at besøgende i en række tilfælde straffrit vil kunne åbne uaflåste skuffer og skabe og kaste et blik ned i skuffen eller ind i skabet. Det betyder imidlertid ikke, at besøgende også straffrit vil kunne foretage en nærmere gennemgang af skuffens eller skabets indhold, endsige gennemgå de modtagne lukkede meddelelser, som måtte være placeret i skuffen eller skabet. I forhold til beskyttelsen af brevhemmeligheden vil besøgende på denne baggrund efter omstændighederne

straffrit kunne kaste et blik ned i en skuffe eller ind i et skab og dermed eventuelt se meddelelser, som er umiddelbart synlige, når man har åbnet skuffen eller skabet, men videregående gennemgang af meddelelser i skabe og skuffer – ligeså vel som gennemgang af meddelelser i sagsmapper, bunker mv. på åbne hylder eller på borde – vil som udgangspunkt være en strafbar krænkelse af brevhemmeligheden.

I tråd med gældende ret bør åbnede meddelelser, som ligger frit fremme eller er fremme på en skærm, og som kan læses uden at bladre eller lignende, ikke nyde strafferetlig beskyttelse i forhold til personer, der berettiget er til stede. Dette gælder også, hvis meddelelsen fotograferes. En fotografering vil ganske vist ofte gøre det lettere for personen at fastholde erindringen om indholdet af den åbnede meddelelse end den blotte erindring i kraft af synet af meddelelsen. Imod en generel kriminalisering af selve fotograferingen af sådanne meddelelser taler efter Straffelovrådets opfattelse, at man kan gardere sig mod læsning og fotografering ved at sørge for, at meddelelser mv. ikke er umiddelbart synlige, og at et strafferetligt værn på den baggrund vil være for vidtgående.

Hertil kommer, at læsning eller fotografering af meddelelser – eller i det mindste videregivelsen af oplysninger opnået på denne måde – imidlertid afhængig af de nærmere omstændigheder vil kunne være omfattet af andre strafbestemmelser, eksempelvis markedsføringslovens § 19 og straffelovens § 299 a om erhvervshemmeligheder, straffelovens §§ 152-152 f om brud på tavshedspligt eller straffelovens § 264 d om videregivelse af oplysninger om en andens private forhold.

Personer, der uberettiget er til stede, vil i almindelighed i givet fald kunne straffes for husfredskrænkelser, og mest taler efter Straffelovrådets opfattelse for, at straffen for husfredskrænkelsen som udgangspunkt også omfatter det forhold, at den pågældende læser meddelelser, der ligger fremme og er umiddelbart synlige for tilstedeværende personer. Beskyttelsesinteressen bag reglerne om husfredskrænkelser må således dække ikke alene selve den uberettigede tilstedeværelse, men også den mulighed, den pågældende dermed har for at se, hvad man kan se, blot man er til stede. Det indebærer også den fordel, at der for så vidt angår brevhemmeligheden ikke bliver behov for at sondre mellem, om gerningsmandens tilstedeværelse det pågældende sted var berettiget eller ej. Et selvstændigt ansvar for overtrædelse af reglerne om brevhemmeligheden bør dog efter omstændighederne kunne komme på tale for den, der uberettiget trænger ind i et rum, hvor heller ikke lovligt besøgende har adgang til at se, hvad der måtte ligge fremme.

Det beskrevne indebærer, at det ikke vil være brud på brevhemmeligheden med det blotte øje at se en meddelelse, herunder ved at se en person over skulderen i bussen, toget eller flyet eller ved at se på skærme, borde, hylder og vægge et sted, hvor man befinder sig. Det

beskrevne indebærer endvidere, at det ikke vil være brud på brevhemmeligheden som tilstedeværende at fotografere sådanne meddelelser, som man på det tidspunkt, hvor fotograferingen sker, kan se med det blotte øje. Det bør således være op til den, der råder over meddelelsen, selv at beskytte sig mod at blive set over skulderen og mod besøgendes muligheder for umiddelbart at se meddelelser, som ligger frit fremme. Og i forhold til uberettiget indtrængen bør krænkelsen af adgangen til eventuelle meddelelser, der ligger frit fremme, normalt betragtes som indeholdt i husfredskrænkelsen og dermed i givet fald sanktioneret gennem straffen herfor, eventuelt således at det ved udmålingen af straffen anses som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har skaffet sig adgang til og gjort sig bekendt med meddelelser i forbindelse med husfredskrænkelsen.

Derimod kan man ikke med rimelighed forudsætte, at personer beskytter deres meddelelser mod eksempelvis udspejdnings gennem et vindue ved hjælp af en kikkert, fotografering på lang afstand eller fotografering ved hjælp af et skjult kamera, som nogen har installeret, endsige mod udspejdnings ved opfangning af elektromagnetisk stråling fra en skærm eller computer. At skaffe sig adgang til modtagne lukkede meddelelser på denne måde bør derfor være omfattet af den strafferetlige beskyttelse, selv om meddelelsen på det pågældende tidspunkt i forhold til tilstedeværende personer ligger frit fremme og kan ses med det blotte øje.

2.2.3.5. Endnu ikke afsendte meddelelser

Som nævnt er det Straffelovrådets opfattelse, at beskyttelsen af lukkede meddelelser mod uvedkommendes adgang ikke alene bør gælde under forsendelsen, men også før afsendelsen. Ligesom efter gældende ret bør beskyttelsen også gælde meddelelser, som afsenderen endnu ikke har lukket, men hvor det klart fremgår, at meddelelsen skal sendes som en lukket meddelelse.

Med hensyn til den nærmere afgrænsning af beskyttelsen henvises til bemærkningerne ovenfor vedrørende modtagne meddelelser, herunder om, at meddelelser, som ligger frit fremme eller er fremme på en skærm, og som kan læses uden at bladre eller lignende, ikke bør nyde strafferetlig beskyttelse i forhold til tilstedeværende personer.

2.2.3.6. Lukkede optegnelser

Som ovenfor anført bør lukkede optegnelser, der har karakter af data i et datasystem eller på et datamedium, fortsat være beskyttet imod uberettiget indtrængen i datasystemet eller adgang til datamediet.

Efter Straffelovrådets opfattelse bør beskyttelsen også fortsat omfatte egne lukkede optegnelser i mere traditionel form, eksempelvis i sagsmapper, regnskabsbøger eller notesbøger. Også i dag kan egne lukkede optegnelser således med rimelighed forudsættes at være utilgængelige for andre. Dette gælder både optegnelser under udarbejdelse og færdige optegnelser.

Med hensyn til den nærmere afgrænsning af beskyttelsen henvises til bemærkningerne ovenfor vedrørende meddelelser, herunder om, at det, som ligger frit fremme eller er fremme på en skærm, og som kan læses uden at bladere eller lignende, ikke bør nyde strafferetlig beskyttelse i forhold til tilstedeværende personer.

2.2.3.7. Gemmer

Bestemmelsen i § 263, stk. 1, nr. 2, om uberettiget at skaffe sig adgang til andres gemmer har selvstændig betydning i tilfælde, hvor gerningsmanden ikke samtidig har overtrådt § 264 om husfredskrænkelse.

Bestemmelsen har dermed selvstændig betydning, navnlig hvor gerningsmanden skaffer sig adgang til gemmet på eller fra et frit tilgængeligt sted, og hvor gerningsmanden berettiget befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, men er uberettiget til at skaffe sig adgang til et gemme på dette sted.

I den nye norske straffelov, der trådte i kraft i 2015, er en tidligere gældende bestemmelse om at skaffe sig adgang til andres låste gemmer ikke videreført. Dette blev begrundet med, at sådanne gemmer ”praktisk talt altid” vil befinde sig på et område underlagt nogens ejendomsret og dermed indirekte være beskyttet af reglerne om husfredskrænkelse. Når husfredskrænkelse ikke er relevant, fordi gerningsmanden er berettiget til at opholde sig det pågældende sted (men ikke til at skaffe sig adgang til det pågældende låste gemme), vil andre strafbestemmelser i visse tilfælde kunne anvendes, eksempelvis hærværksbestemmelsen, hvis låsen beskadiges. Den tidligere gældende bestemmelse havde heller ikke haft stor betydning i praksis.

Straffelovrådet bemærker hertil, at den danske bestemmelse rækker videre end den nu ophævede norske bestemmelse, idet den danske bestemmelse også omfatter uflåste gemmer.

Efter svensk ret gælder en snævere kriminalisering, idet beskyttelsen alene angår at skaffe sig adgang til noget, som opbevares forseglet eller under lås eller ellers lukket. Herunder hører f.eks. låste skuffer, men ikke f.eks. frakkelommer eller uaflåste skuffer, medmindre eksempelvis døren til det pågældende lokale er låst (jf. Holmqvist m.fl., Brottsbalken. En kommentar, Del I, Studentutgåva 6, 2009, side 4:38). Som eksempler på, hvad der dermed falder uden for den svenske kriminalisering, kan nævnes en rengøringsmedarbejders undersøgelse af en uaflåst skrivebordsskuffe og en garderobemedarbejders undersøgelse af frakkelommer. Efter Straffelovrådets opfattelse er sådanne handlinger (i modsætning til blot at kaste et blik i f.eks. en skrivebordsskuffe) imidlertid så dadelværdige, at de bør kunne mødes med straf.

Efter Straffelovrådets opfattelse er det stadig rimeligt at forudsætte, at andre ikke leder i ens lomme eller i ens taske, som man har stillet fra sig eller afleveret i en garderobe, og tilsvarende gælder med hensyn til skabe og skuffer i forhold til personer, som har lovligt ærinde hos en, ligesom et gemme potentielt kan indeholde store værdier eller private oplysninger, og bestemmelsen bør på den baggrund efter Straffelovrådets opfattelse videreføres.

Straffelovrådet er opmærksom på, at der efter omstændighederne nødvendigvis må anlægges en ganske lempelig vurdering af, hvornår det er berettiget at gå i andres gemmer. Eksempelvis vil det i vore dage allerede af sikkerhedsmæssige grunde normalt være berettiget at skaffe sig adgang til henstillede tasker, kufferter og pakker, hvis besidderen ikke ganske umiddelbart kommer til stede. Mindre dramatisk vil det også uden videre være berettiget at skaffe sig adgang til tilsyneladende tabte, efterladte eller glemte effekter med henblik på at søge efter oplysninger om rette ejermand.

I mange tilfælde vil man næppe heller anse besøgendes åbning af uaflåste skabe og skuffer for uberettiget adgang til andres gemmer i strafferetlig forstand. I Waaben, Strafferettens specielle del, 6. udg. ved Lars Bo Langsted, 2014, side 239, nævnes som eksempel på straffri forhold, at en gæst eller håndværker ”af nysgerrighed lukker op for et bogskab eller køleskab for at kigge på indholdet”.

Disse bemærkninger tager sigte på bestemmelsen om andres gemmer. Hvis gemmet indeholder lukkede meddelelser eller optegnelser, vil åbning ikke alene af gemmet, men også af den lukkede meddelelse eller optegnelse skulle bedømmes efter reglerne herom, hvor bedømmelsen kan være strengere.

Det bemærkes, at uaflåste affaldsbeholdere i almindelighed ikke kan anses som et gemme i bestemmelsens forstand. Derimod må en affaldsbeholder, der er aflåst, eksempelvis fordi

den indeholder fortroligt materiale, der skal sikkerhedsmakuleres, i almindelighed anses som et gemme i bestemmelsens forstand.

Endvidere er der ikke grund til at se lempeligt på åbning af aflåste skabe eller skuffer. Her må formodningen være for, at uvedkommendes åbning af gemmet er uberettiget, og at kun særlige omstændigheder kan gøre åbningen af gemmet berettiget.

Straffelovrådet har overvejet bestemmelsens placering. Som nævnt indledningsvis har bestemmelsen betydning i tilfælde, hvor gerningsmanden ikke samtidig har overtrådt § 264 om husfredskrænkelser. Bestemmelsen kan efter rådets opfattelse på den baggrund naturligt ses som et supplement til § 264. Bestemmelsen finder da også anvendelse, uanset om gemmet indeholder meddelelser eller optegnelser. Straffelovrådet foreslår på denne baggrund at flytte bestemmelsen om at skaffe sig adgang til andres gemmer fra § 263 til § 264.

2.2.3.8. Aflytning og optagelse af udtalelser, samtaler og forhandlinger

Hvad der bør være omfattet af kriminaliseringen i § 263, beror som berørt ovenfor især på, hvad der med rimelighed kan forventes at være utilgængeligt for andre.

Efter Straffelovrådets opfattelse gælder det stadig mundtlige udtalelser, samtaler og forhandlinger som nævnt i § 263, stk. 1, nr. 3. Efter rådets opfattelse er det således stadig rimeligt at forudsætte, at mundtlige udtalelser i enrum, samtaler og forhandlinger i lukket møde ikke må aflyttes eller optages af udenforstående ved hjælp af et apparat.

Beskyttelsen bør ligesom i dag gælde, uanset om udtalelserne, samtalerne eller forhandlingerne finder sted på et ikke frit tilgængeligt sted eller på et frit tilgængeligt sted.

Beskyttelsen bør ligesom i dag kun gælde i forhold til aflytning og optagelse ved hjælp af et apparat. Straffelovrådet er opmærksom på, at det kan være usympatisk, hvis man hemmeligt lytter til andres udtalelser i enrum, samtaler eller forhandlinger i lukkede møder, selv om det sker uden anvendelse af et apparat. Efter rådets opfattelse vil det imidlertid forrykke den rimelige balance, der i dag er mellem på den ene side beskyttelsen af udtalelser, samtaler og forhandlinger og på den anden side borgernes handlefrihed, hvis kriminaliseringen af aflytning udvides til også at omfatte lytten ved døre mv.

Straffelovrådet er opmærksom på, at man kunne forestille sig en kriminalisering alene af visse tilfælde af lytten ved døre mv., eksempelvis hvor den eller de, der udsættes for aflytning, befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted. Rådet er også opmærksom på, at forsæts-

kravet og forbeholdet om, at aflytningen skal være uberettiget, ville sætte grænser for, hvor omfattende en eventuel udvidet kriminalisering i praksis ville blive.

Ikke desto mindre finder Straffelovrådet, at den eksisterende afgrænsning af det strafbare område bør videreføres. Rådet lægger bl.a. vægt på, at det er uforholdsmæssigt meget nemmere at beskytte sig mod lytten ved døre mv. end at beskytte sig mod aflytning ved hjælp af et apparat. Den, der ønsker at beskytte sine udtalelser, samtaler og forhandlinger i lukket møde mod aflytning uden brug af et apparat, bør således selv have et ansvar for at sikre sig ved om nødvendigt at lukke døre og vinduer mv. Rådet lægger endvidere vægt på hensynet til ikke at komplicere reglerne unødigt ved at indføre yderligere afgrænsninger og sondringer.

Beskyttelsen bør ligesom i dag kun gælde i forhold til udenforståendes aflytning eller optagelse. I forhold til en deltager i en samtale eller en berettiget deltager i en forhandling i lukket møde er det, der bliver sagt, ikke utilgængeligt, og ligesom den del af § 263, der angår skriftlige meddelelser, ikke regulerer modtagerens videregivelse af meddelelsen til udenforstående, bør § 263 ikke regulere en deltagers optagelse eller transmission af samtalen eller forhandlingen.

Det brud på fortrolighed, der kan ligge i, at en person røber indholdet af en skriftlig meddelelse eller en samtale eller forhandling for andre, er således væsensforskelligt fra, at udenforstående skaffer sig adgang til skriftlig eller mundtlig kommunikation mellem andre. Der er altså væsentlig forskel på på den ene side, at B lader C læse et brev fra A til B eller lader C optage eller lytte med på en samtale mellem A og B, og på den anden side, at C uden A's og B's vidende skaffer sig adgang til et brev fra A til B eller optager eller aflytter en samtale mellem A og B. Det er alene sidstnævnte, der er kriminaliseret og bør kriminaliseres inden for rammerne af § 263. Førstnævnte bør i givet fald reguleres af andre bestemmelser i straffeloven, herunder §§ 107 og 108 om spionage, §§ 152-152 f om brud på tavshedspligt, § 264 d om videregivelse af oplysninger om en andens private forhold og § 299 a om uberettigede handlinger med hensyn til virksomheders erhvervshemmeligheder under særligt skærpene omstændigheder (der er en overbygningsbestemmelse til markedsføringslovens § 19), eller af anden lovgivning, herunder persondataloven.

Den gældende kriminalisering af aflytning ved hjælp af et apparat er begrænset til hemmelig aflytning. Den øvrige del af § 263 om eksempelvis brud på brevhemmeligheden og at skaffe sig adgang til andres gemmer er derimod ikke begrænset til handlinger, der sker skjult for den, der krænkes.

Denne forskel skal formentlig ses i lyset af, at en åbenlys krænkelse af ”samtalehemmeligheden” i sagens natur sker, mens samtalen finder sted, således at de talende i givet fald kan afbryde deres samtale (jf. Hertz i UfR 2008 B 130 note 15). I modsætning hertil er det for sent at standse et brev (e-mail, sms osv.), når tredjepart uberettiget gør sig bekendt hermed.

Det bemærkes herved, at ”hemmelig” aflytning eller optagelse ikke alene foreligger, når aflytningen eller optagelsen uden de talendes vidende foregår ved anvendelse af skjulte mikrofoner mv., men også når der f.eks. er synlige mikrofoner i lokalet, som de talende blot ikke er klar over, er i funktion.

Eftersom samtykke fra blot én deltager i samtalen eller berettiget deltager i forhandlingen i lukket møde bringer en aflytning eller optagelse helt uden for kriminaliseringen, har begrænsningen til hemmelig aflytning og optagelse ikke stor betydning i praksis. Når der foreligger samtykke fra én sådan person, er det således under alle omstændigheder uden betydning, om aflytningen eller optagelsen sker hemmeligt eller åbenlyst for de øvrige deltagere i samtalen eller forhandlingen.

Begrænsningen til hemmelig aflytning og optagelse har dog den praktiske betydning, at når aflytningen eller optagelsen sker åbenlyst for alle deltagere i samtalen eller forhandlingen, er der ikke behov for at vurdere, om mindst én af deltagerne – i og med, at de taler uanset viden om aflytningen eller optagelsen – har givet (stiltiende) samtykke til aflytningen eller optagelsen. Selve det, at aflytningen eller optagelsen sker åbenlyst, bringer nemlig forholdet uden for kriminaliseringen.

Svensk og norsk ret indeholder meget lignende bestemmelser om hemmelig aflytning ved hjælp af et apparat. Så vidt ses er den eneste betydende forskel, at den norske regel ikke kriminaliserer aflytning og optagelse af udtalelser fremsat i enrum.

Sammenfattende finder Straffelovrådet, at den gældende bestemmelse om hemmelig aflytning af andres udtalelser, samtaler og forhandlinger bør videreføres uden ændringer.

Det bemærkes samtidig, at rådets forslag om ændring af § 263’s opbygning bl.a. medfører, at den specifikke bestemmelse om aflytning bliver subsidiær i forhold til den generelle bestemmelse om at skaffe sig adgang til et datasystem. Aflytning, der sker ved at skaffe sig adgang til et datasystem, vil derfor fremover alene høre under bestemmelsen om at skaffe sig adgang til et datasystem.

2.2.4. Straffelovens § 263 a

Straffelovens § 263 a om adgangsmidler til ikke-kommercielle informationssystemer og § 301 a om adgangsmidler til kommercielle informationssystemer blev indsat ved lov nr. 352 af 19. maj 2004 efter anbefaling fra det såkaldte Brydesholt-udvalg i betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet.

Bestemmelserne anvendes formentlig ikke særlig ofte, hvilket må antages bl.a. at bero på, at deres fuldbyrdelsesmoment er fremrykket, og at bestemmelserne dermed kriminaliserer visse forberedende handlinger, der i mange tilfælde allerede er strafbare (og i praksis også straffes) som forsøgshandlinger, herunder forsøg på overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 2, eller § 279 a.

Baggrunden for bestemmelserne fremgår af betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet, side 58 ff., og det fremgår heraf, at der til beskyttelse af privatlivets fred og mod hærværk mv. bør være en tidligere strafferetlig beskyttelse af passwords og andre adgangsmidler til informationssystemer, og at denne beskyttelse bør ligge tidligere end forsøget på at anvende sådanne adgangsmidler. Hertil kommer, at strafbarheden således ikke er afhængig af, om der kan føres tilstrækkelig bevis for forsøg eller forsøg på medvirken i relation til en senere kriminalitet. Endelig blev der peget på, at der foreligger en så væsentlig interesse i at beskytte IT-samfundet mod uberettigede angreb, at hensynet hertil kan begrunde, at der i et vist omfang etableres en meget tidlig strafferetlig beskyttelse.

Bestemmelserne skal i øvrigt også ses i lyset af artikel 6 i Europarådets konvention om it-kriminalitet, der dog ikke nødvendiggør dem.

Straffelovrådet finder af ovennævnte grunde, herunder navnlig at bestemmelserne er indsat i straffeloven med henblik på at beskytte IT-samfundet mod uberettigede angreb, og at dette hensyn må antages at være mindst lige så relevant i dag, at den beskyttelse, som bestemmelserne indeholder, bør opretholdes. Straffelovrådet har herved også lagt vægt på, at udviklingen kan indebære, at bestemmelserne vil kunne blive anvendt mere i fremtiden. Straffelovrådet finder imidlertid, at de lidt komplicerede bestemmelser kan forenkles.

Straffelovrådet har i den forbindelse overvejet, om bestemmelserne bør samles i straffelovens § 263 a, eller om dette vil være et ulogisk brud på straffelovens systematik, hvor § 301 a indgår som en formueforbrydelse og dermed er placeret adskilt fra § 263 a. Straffelovrådet finder imidlertid ud fra hensynet til regelforenklings, at bestemmelserne bør samles i § 263 a, selv om visse dele efter en snæver systematisk betragtning henhører under kapitel 28.

Straffelovrådet foreslår på den baggrund en nyaffattelse af § 263 a, som også kommer til at indeholde gerningsindholdet fra § 301 a.

2.2.5. Straffelovens § 264

Straffelovens § 264 blev nyaffattet i 1971 ved den generelle modernisering af straffebestemmelserne om krænkelse af privatlivets fred, men der var ikke tilsigtet realitetsændringer i forhold til den hidtil gældende bestemmelse. Af forarbejderne til lovændringen i 1971 fremgår bl.a. følgende om fortolkningen af den hidtil gældende bestemmelse (jf. betænkning nr. 601/1971, side 34-35):

”Det er antaget, at der i udtrykket »trænger sig ind i« må lægges, at der ved handlingen skal være overvundet en vis fysisk modstand, således at den blotte indtrængen i lokaliteten ikke kan rammes efter bestemmelsen (...). Der er i teorien enighed om, at bestemmelsen ikke kan anvendes på personer, der åbent – men på en ikke pågående måde – indfinder sig i et bestemt ærinde, selv om dette er ulovligt som f. eks. betleri.

Efter straffelovrådets opfattelse er det ikke muligt mere præcist at udtale sig om, hvilken overvindelse af fysisk modstand der skal ligge i gerningsmandens handling for at henhøre den under straffebestemmelsen, uden samtidig at tage i betragtning hvilken nærmere lokalitet det drejer sig om. Fortolkningen må ske i sammenhæng med det anvendte udtryk »fremmed hus, husrum eller skib eller på andet ikke frit tilgængeligt sted.«

Er der tale om lejligheder eller private beboelseshuse, må det formentlig være tilstrækkeligt, at den fremmede er gået ind uden at have noget ærinde til beboerne. Det samme må gælde, hvor den pågældende skaffer sig adgang under urigtig foregivelse af at have et retmæssigt ærinde, medens den reelle begrundelse er en sådan, at vedkommende ikke kunne forvente at blive indladt, jfr. herved dommene i U 1956, s. 158 Ø og J.D. 1957, s. 85 om privatdetektivs virksomhed. Dette harmonerer med, at sådanne handlinger ikke vil kunne rammes efter politivedtægten.

Er den pågældende søgt ind i private haver, i kælder- eller loftsrum eller i udhuse – altså på steder, som kun den pågældende ejer eller lejer er berettiget til at benytte – må man formentlig (...) lægge vægt på, om lokaliteten har været aflukket på en sådan måde, at det ikke umiddelbart har været muligt at gå ind. Er der tale om opbrud af døre, indstigning gennem vinduer, klatren over hegn el. lign., vil det være rimeligt at anvende straffelovens bestemmelse, medens det i tilfælde, hvor der har været umiddelbar adgangsmulighed for alle og enhver, vil være muligt at anvende politivedtægternes ordensbestemmelser. Lignende synspunkter kan formentlig anlægges på den, der søger ind på værksteds- og fabriksområder og byggepladser.

Drejer det sig endelig om steder som trappeopgange og gårde til sådanne ejendomme, der er beregnet til fælles benyttelse for et større antal beboere, vil en uvedkommendes tilstedeværelse – selv om adgangen er skaffet på en usædvanlig måde – hyppest have karakter af en ordensforseelse, der bør behandles efter politivedtægten.

Kun hvor der er tale om opbrud af døre o. lign., synes anvendelsen af straffelovsbestemmelsen rimeligt begrundet.

Vægrer den pågældende sig ved efter opfordring at forlade stedet, vil forholdet altid være omfattet af § 264, stk. 2. Eksistensen af denne supplerende regel vil naturligvis i en række praktiske tilfælde bevirke, at tvivl om udstrækningen af bestemmelsen i stk. 1 ikke får afgørende betydning.

Der findes kun få trykte domme om overtrædelse af § 264. Dette hænger sammen med, at langt de fleste husfredskrænkelser finder sted som led i andre forbrydelser, navnlig tyveri. Hertil kommer, at overtrædelsen er undergivet privat påtale (...). Bestemmelsen er bl.a. anvendt i tilfælde, hvor mænd er trængt ind til sovende kvinder gennem åbentstående vinduer. De jævnlige forekommende tilfælde, hvor subsistensløse findes sovende på trappeopgange eller lofter i beboelsesejendomme, behandles i praksis som overtrædelse af politivedtægten.”

Efter svensk ret gælder bestemmelsen i BB 4 kap. 6 §, der omfatter både uberettiget indtrængen og forbliven. Bestemmelsen falder i to dele. Første del omfatter steder, hvor nogen har sin bolig, herunder midlertidigt som eksempelvis i et hotelværelse, en kahyt på en båd eller et telt. Det er ikke et krav, at beboeren aktuelt opholder sig i boligen, men det skal være den pågældendes bolig, idet forladte boliger ikke er omfattet. Også tilhørende gårde, gårdspladser og haver og derværende udhuse er omfattet, hvorimod mere fjernliggende udhuse ikke er omfattet. Anden del omfatter kontorer, fabrikker, andre bygninger, fartøjer, oplagspladser og lignende steder. Andre lignende steder omfatter f.eks. indhegnede byggepladser eller andre pladser, der er indrettet til et vist formål, og som det er hensigtsmæssigt at kunne beskytte mod uvedkommende.

I Sverige har adgangen til naturen siden 1994 været grundlovssikret, idet regeringsformen 2 kap. 18 § fastsætter, at alle skal have adgang til naturen efter allemandsretten (allemandsrätten). Allemandsretten – som er langt ældre end grundlovsfæstelsen – indebærer grundlæggende en ret til uden samtykke at færdes, i det mindste til fods, og i kortere tid opholde sig på land og vand, som tilhører en anden. Allemandsretten skal udøves med hensyntagen til ejerens privatliv og økonomiske interesser, til plante- og dyreliv og til andre mennesker i nærheden. BB 12 kap. 4 § sætter en – ikke videre præcis – grænse for allemandsretten ved at forbyde uberettiget at tage vej over ”tomt eller plantering” eller andet sted, som kan skades deraf. At tage vej betyder at færdes ad en rute, som ikke allerede fremstår som en vej eller sti. ”Tomt” betyder i denne sammenhæng et område omkring en bygning og navnlig omkring beboelsesbygninger, mens ”plantering” sigter til et temmelig intensivt brugt og ikke alt for vidtstrakt område, eksempelvis planteskoler, haver og parkanlæg. Skove og marker er ikke omfattet af ”plantering”, så her bliver det afgørende, om stedet kan tage skade af, at nogen tager vej over det, jf. bestemmelsens sidste led.

De anvisninger, der følger af ovenstående forarbejder til § 264, er efter Straffelovrådets opfattelse i det væsentlige fortsat dækkende for retstilstanden, men dette gælder dog ikke på alle punkter.

Efter Straffelovrådets opfattelse må det antages, at det i mangel af særlig berettigelse som et klart udgangspunkt vil være uberettiget at skaffe sig adgang til en aflåst bygning eller et aflåst lukket område. Dette gælder, hvad enten området anvendes til beboelse, erhverv eller offentlige formål, og det gælder også aflåste trappeopgange og lignende. Det gælder endvidere ikke alene adgang, som opnås ved opbrydning eller opdirkning af låse, knusning af vinduer, forcering af hegn (herunder hække), klatring (jf. som eksempel UfR 2006.1584 Ø – Greenpeace på taget af DLG-bygningen) mv., men også adgang, som opnås ved falske foregivender eller ved at smutte med ind, når en adgangsvej åbnes af eller for en anden. Det er således f.eks. som et klart udgangspunkt strafbart at ringe på en dørtelefon og bede om at få åbnet døren under angivende af falsk ærinde (det beskrevne udgør forsøg – hvis døren åbnes, og man går ind, er forholdet fuldbyrdet, selv om man ikke opnår adgang til andet end en trappeopgang). Det er ligeledes som et klart udgangspunkt strafbart at smutte med ind, når en aflåst gadedør til en beboelsejendom åbnes af eller for en anden, hvis ikke ens adgang er berettiget f.eks. i kraft af ens tilknytning til en af beboerne. Tilsvarende gælder, hvis man smutter med ind, når en aflåst dør til en arbejdsplads åbnes af eller for en anden, eller hvis man kører så tæt efter en anden bil, at man smutter med ind i en garage eller et parkeringsanlæg med adgangskontrol, når porten eller bommen åbner for den forankørende bil (såkaldt tailgating). Dog bør tilsnigelse til en garage eller et parkeringsanlæg, hvor der er adgang mod betaling, alene bedømmes efter straffelovens § 298, nr. 4, og ikke § 264. Det bemærkes, at der foreligger en trykt dom, hvor Vestre Landsret anså uaflåste trappeopgange for omfattet af straffelovens § 264, stk. 1, nr. 1, jf. TfK 1999.9 V, men som anført nedenfor bør denne ikke være retningsgivende for retstilstanden i fremtiden.

Efter Straffelovrådets opfattelse må det endvidere antages, at det samme gælder med hensyn til adgang til bygninger og lukkede områder, hvor det ud fra forholdene på stedet er tydeligt, at der er etableret adgangskontrol til bygningen eller området. Hvis det efter forholdene på stedet er klart, at besøgende skal henvende sig hos en vagt eller i en reception, er det f.eks. som et klart udgangspunkt strafbart at snige sig forbi vagten eller receptionen og videre ind i bygningen eller området, hvis ikke ens adgang er berettiget f.eks. i kraft af en invitation. Dog bør tilsnigelse i tilfælde, hvor der er adgang mod betaling, alene bedømmes efter straffelovens § 298, nr. 4, og ikke § 264.

Endvidere vil det i mangel af særlig berettigelse som et klart udgangspunkt være uberettiget i § 264's forstand, hvis man går ind i et privat hus eller lejlighed, også selv om døren er uaflåst eller ligefrem står åben.

Efter Straffelovrådets opfattelse må det omvendt antages, at det ikke er uberettiget i § 264's forstand åbent og på en ikke pågående måde ad den sædvanlige adgangsvej at indfinde sig for at henvende sig til nogen i et konkret ærinde. Dette gælder, selv om man ikke har ærinde til en bestemt person, men blot ønsker at træffe den eller dem, der måtte befinde sig det pågældende sted. Som eksempler kan nævnes, at man går ind i en uaflåst trappeopgang for at henvende sig til en eller flere beboere eller kontorer i opgangen, eller at man gennem en uaflåst låge går ind ad en havegang eller adgangsvej for at henvende sig til dem, der bor eller arbejder det pågældende sted. Når adgangen sker på den nævnte åbne og ikke pågående måde og ad den sædvanlige adgangsvej, er det uden betydning, om ærindet er mere eller mindre anerkendelsesværdigt. Det gør altså ingen forskel, om man overbringer en besked eller en forsendelse, ønsker at spørge om vej, ønsker at bede om hjælp, ønsker at bede om en tjeneste, ønsker at bede om et bidrag til en indsamling, ønsker at missionere eller ønsker at sælge noget.

For så vidt angår henvendelser til forbrugere i salgsojemed bemærkes, at forbrugeraftalelovens § 4 indeholder et strafsanktioneret forbud mod, at erhvervsdrivende uden forudgående anmodning herom retter personlig henvendelse til en forbruger på dennes bopæl, arbejdsplads eller andet sted, hvortil der ikke er almindelig adgang, med henblik på straks eller senere at opnå tilbud eller accept af tilbud om indgåelse af aftale.

I modsætning til hvad der ret klart siges i forarbejderne, ligger det imidlertid i dag fast, at indtrængen i indhegnede private haver er omfattet af § 264, også hvor gerningsmanden alene er gået igennem en uaflåst eller for den sags skyld åbentstående låge, jf. UfR 1994.988 H – Svend Aukens have, hvor Højesteret lagde til grund, at en journalist havde skaffet sig adgang til et ikke frit tilgængeligt sted, jf. straffelovens § 264, stk. 1, nr. 1, ved at gå ind i Svend Aukens have, der var afgrænset fra vejen af en hæk, gennem en uaflåst låge. Det bemærkes herved, at frifindelsen i denne dom skyldtes den journalistiske interesse i at dække happeningen i den pågældende have – der er ikke tvivl om, at uden en sådan særlig berettigelse er en sådan indtrængen omfattet af § 264. Det anførte skal ikke forstås på den måde, at man ikke stadig kan anse det for berettiget og dermed straffrit at gå ind i en have uden at spørge om lov for at hente en bold, der er røget over hækken, eller ”at gå ind på en andens flisegang for at kalde på en hund” (”næppe strafbart” ifølge Waaben, Strafferettens specielle del, 6. udgave ved Lars Bo Langsted, 2014, side 244).

Efter Straffelovrådets opfattelse bør eksempelvis udhuse, garager, kælder- og loftsrum, som nogen har eksklusiv brugsret til, nyde samme beskyttelse efter § 264 som private haver. Beskyttelsen bør altså gælde, selv om døren ikke er låst eller står åben.

Derimod vil det formentlig være rimeligt i overensstemmelse med, hvad der er anført i forarbejderne, fortsat at holde uaflåste fællesarealer i beboelsesejendomme uden for beskyttelsen i § 264, stk. 1, nr. 1. Det kan f.eks. være trappeopgange, gårdrum, cykel- og vaskeskældre eller tørrelofter, men kun hvis de er uaflåste.

Straffelovrådet finder anledning til at bemærke, at det kan give anledning til tvivl, hvor grænsen skal gå i forhold til den strafferetlige beskyttelse af private udhuse, garager mv., som nogen har eksklusiv brugsret til, over for fællesarealer i beboelsesejendomme, herunder også om der skal lægges afgørende vægt på, om døren er låst. Rådet har lagt vægt på, at et kendetegn ved fællesarealer er, at der i forvejen er adgang for personer fra flere huse, herunder personer som ikke nødvendigvis kender hinanden, og at man kan bringe uvedkommendes færden inden for den strafferetlige beskyttelse af brugergruppen blot ved at holde døren låst. Omvendt er kendetegnet ved udhuse, garager mv., som nogen har en eksklusiv brugsret til, netop at kun ejeren har adgang til stedet.

Det bemærkes endvidere, at uvedkommende generende ophold, herunder hjemløses overnatning sådanne steder, i modsætning til, hvad der var gældende i perioden 1978-2005, hvor der savnedes hjemmel hertil, vil kunne straffes efter ordensbekendtgørelsens § 7, stk. 1, der er sålydende:

”Uvedkommende må ikke tage ophold på trapper, i porte, i indgange eller opgange til huse, i kælder- eller loftsrum, i ubeboede huse eller lejligheder, i gårde, haver eller udhuse, på byggepladser, i køretøjer, togvogne eller lignende.”

Efter ordensbekendtgørelsens § 18, stk. 1, er straffen bøde.

Henvisningen til perioden 1978-2005 skal forstås på den måde, at det ved Vestre Landsrets dom af 31. oktober 1978 i sag 3-1813/1978 (omtalt i UfR 1979.201 V note 2), som blev retningsgivende, blev fastslået, at en bestemmelse i politivedtægten, der svarede til ordensbekendtgørelsens § 7, stk. 1, savnedes hjemmel i politiloven af 1871. For så vidt havde den pågældende bestemmelse i politivedtægten aldrig haft hjemmel, men frem til dommen i 1978 var bestemmelsen – som også omtalt i 1971-betænkningen – faktisk blevet håndhævet, herunder ved domstolene. Med den nye lov om politiets virksomhed, der trådte i kraft den 1. august 2004, var der fornøden hjemmel til en sådan bestemmelse, og ordensbekendtgørelsen trådte i kraft den 1. juli 2005.

Det anførte indebærer, at afgørelsen TfK 1999.9 V, hvor generende ophold i en uaflåst trappeopgang, herunder ved at ringe og banke på døre om natten, blev straffet efter straffelovens § 264, ikke bør være retningsgivende for retstilstanden i fremtiden. Det bemærkes

herved, at dommen er afsagt i den periode, hvor der i modsætning til i dag ikke var anden hjemmel til at straffe sådant ophold, og at den har været kritiseret i litteraturen (jf. T. Rørdam i Vestergaard, Forbrydelser og andre strafbare forhold, 2. udg. 2013, side 256 note 34).

Det anførte indebærer endvidere, at det sådanne steder alene vil være kriminaliseret at ”tage ophold”. Det vil således f.eks. ikke i sig selv være strafbart gennem en uaflåst port at gå ind i gården til en etageejendom, når blot man ikke bliver der så længe, at man må anses for at have ”taget ophold” i gården. I overensstemmelse hermed nævner Waaben, Strafferettens specielle del, 6. udgave ved Lars Bo Langsted, 2014, side 244, at det næppe er strafbart at ”gå gennem en port på Christianshavn for at se på gamle baghuse”.

Det anførte skal desuden ses i lyset af, at den, der har rådighed over et sådant sted, til enhver tid kan anmode uvedkommende om at forlade stedet med den virkning, at uberettiget forbliven på stedet vil kunne straffes efter straffelovens § 264, stk. 1, nr. 2.

Mark- og vejfredslovens § 17 bestemmer, at den, som uden ejerens tilladelse eller anden hjemmel færdes på anden mands grund eller som færdes ad en privat vej, hvor det ved færdselstavle eller andet lovligt opslag er tilkendegivet, at færdsel eller færdsel af den pågældende art er forbudt, straffes med bøde.

Bestemmelsen supplerer straffelovens § 264 på den måde, at den generelt forbyder uhjemlet færden på anden mands grund. Færden på private veje, herunder markveje, skovstier mv., er dog tilladt, medmindre det ved opslag udtrykkeligt er forbudt. Ifølge en udtalelse fra Folketingets Ombudsmand (FOB 1984.72) skal opslaget være placeret ved den adgangsvej, den pågældende har benyttet, og i mangel heraf er bestemmelsen ikke overtrådt, selv om den pågældende på anden måde er bekendt med, at vejfejeren har forbudt færdsel ad vejen.

Naturbeskyttelseslovens kapitel 4 indeholder forholdsvis detaljerede regler om offentlighedens adgang til naturen. Adgang i overensstemmelse med disse regler er berettiget og dermed ikke omfattet af straffelovens § 264 eller mark- og vejfredslovens § 17.

Straffelovrådet finder ikke anledning til nærmere at overveje hverken mark- og vejfredslovens § 17 eller naturbeskyttelseslovens kapitel 4. Rådet bemærker herved, at anvendelsen af mark- og vejfredslovens § 17 i tilfælde, der grænser op til straffelovens § 264, ses at være i harmoni med det, der er anført ovenfor om fortolkningen af § 264. Som eksempel kan nævnes den frifindende UfR 1994.995 Ø, hvor en fotograf ad den sædvanlige adgangs-

vej var gået ind på gårdspladsen til en ubeboet og forfalden gård og derfra havde fotograferet nogle af gårdens bygninger.

I modsætning til de tilsvarende bestemmelser i Norge og Sverige omfatter straffelovens § 264, stk. 1, nr. 1, efter ordlyden kun den, der uberettiget ”skaffer sig adgang”, og dermed ikke den, der berettiget skaffer sig adgang, men uberettiget forbliver på stedet. Som eksempler på forhold, der efter ordlyden ikke er omfattet af nr. 1, kan nævnes at blive i en butik, forlystelsessted eller udstillingsbygning efter lukketid og en havnearbejders forbliven på et skib efter arbejdets ophør.

Er den pågældende imidlertid opfordret til at forlade et sted, men bliver der alligevel, kan den pågældende straffes efter § 264, stk. 1, nr. 2. Det må bero på de konkrete omstændigheder, om der er givet en sådan opfordring.

Efter en samlet vurdering finder Straffelovrådet ikke grundlag for at foreslå ændringer på dette punkt. Rådet lægger navnlig vægt på, at sådanne steder ikke ligger i kerneområdet for husfredskrænkelser, at den gældende bestemmelses udformning ikke ses at have givet anledning til problemer i praksis, og at ordensbekendtgørelsens § 18 om uvedkommendes ophold efter omstændighederne vil kunne anvendes.

Straffelovens § 264, stk. 1, nr. 2, kriminaliserer den, som uberettiget undlader at forlade fremmed grund efter at være opfordret dertil. ”Grund” omfatter alle fremmede steder, altså ud over grunde i snæver forstand også bygninger, transportmidler, søer og vandløb. For bedre at afspejle dette foreslår Straffelovrådet at ændre ”grund” til ”område”.

I forhold til ikke frit tilgængelige steder har nr. 2 navnlig selvstændig betydning i tilfælde, hvor den, der opfordres til at forlade stedet, ikke har haft forsæt med hensyn til, at stedet ikke var frit tilgængeligt.

I forhold til frit tilgængelige steder giver nr. 2 mulighed for, at den, der har rådighed over det pågældende sted, pålægger bestemte personer at forlade stedet med den virkning, at uberettiget forbliven på stedet kan straffes. Bestemmelsen giver således eksempelvis mulighed for at bortvise bestemte personer fra en butik, sportshal, park eller lignende. Hvis den, der har rådighed over området, har givet almenheden adgang til området (herunder eventuelt med en aldersgrænse), må det dog antages, at der skal være en anerkendelsesværdig grund til at bortvise bestemte personer (som opfylder en eventuel aldersgrænse) med den virkning, at forbliven i området kan straffes. Det kan f.eks. tænkes, at den pågældende har optrådt forstyrrende eller utryghedsskabende eller (i øvrigt) har overtrådt ordensbestemmelser. Der er delte holdninger i den juridiske litteratur til, hvorvidt bestemmelsen

finder anvendelse i forhold til en ulovlig bortvisning af en person, eksempelvis fordi den strider mod lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race mv. Det er imidlertid Straffelovrådets opfattelse, at bestemmelsen ikke vil kunne anvendes, hvis bortvisning af en person ligefrem i sig selv er ulovlig.

I tilfælde, hvor der foreligger en aftale om råden over området, må eventuelle tvister mellem aftaleparter om adgangen til området som udgangspunkt behandles civilretligt. Bestemmelsen kan i hvert fald ikke anvendes i forhold til lejemål, hvor en udlejer, der mener, at lejeren skal forlade lejemålet, vil være henvist til at anmode fogedretten om udsættelse, om nødvendigt efter en retssag, hvis fogedretten ikke finder grundlag for en umiddelbar fogedforretning.

Det er kun uberettiget forbliven trods opfordring om at forlade stedet, der kan straffes. Forbliven på stedet er ikke uberettiget, hvis den er hjemlet ved aftale eller i naturbeskyttelseslovens regler om adgang til naturen.

Sammenfattende foreslår Straffelovrådet, at § 264 videreføres alene med en præcisering af stk. 1, nr. 2, således at ”grund” ændres til ”område”.

2.2.6. Straf vedrørende §§ 263, 263 a og 264

Den mest anvendte strafferamme i straffelovens kapitel 27 for krænkelse af privatlivets fred er bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Denne strafferamme anvendes således i § 263, stk. 1 og § 264, stk. 1. I § 263, stk. 2, og § 263 a, stk. 1-3, anvendes en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Hertil kommer, at der efter både § 263, § 263 a og § 264 er mulighed for under særligt skærpende omstændigheder, at straffen kan stige til fængsel i 6 år, jf. § 263, stk. 3, § 263 a, stk. 4, og § 264, stk. 2.

Det er karakteristisk, at det brede spænd i strafferammen gående fra bøde til fængsel indtil 6 år under særligt skærpende omstændigheder gælder de bestemmelser, som ikke alene beskytter enkeltpersons privatliv, men generelt beskytter private steder, meddelelser og oplysninger, og hvor den krænkede derfor også kan være eksempelvis en erhvervsvirksomhed eller en offentlig myndighed (§§ 263-264).

Normalstrafferammen i § 263, stk. 2 (der foreslås ændret til stk. 1), er, som det er fremgået, højere end i de øvrige bestemmelser om fredskrænkelser bortset fra § 263 a. Dette begrundes på følgende måde i forarbejderne (jf. pkt. 2.2.1.4 og 2.3.1.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 55 fremsat den 5. november 2003):

”2.2.1.4. Udvalget har overvejet, om strafferammen i § 263, stk. 2 (hacking), på 6 måneders fængsel er tilstrækkelig i de situationer, der ikke omfattes af stk. 3. Efter Brydesholt-udvalgets opfattelse er der behov for en forhøjelse af strafmaksimum i § 263, stk. 2, for bedre at afspejle forbrydelsens alvor i strafferammen. Udviklingen på dette område siden bestemmelsens indsættelse i 1985 gør, at der i dag er behov for en forhøjelse af strafmaksimum. Udvalget har herved bl.a. lagt vægt på, at det IT-baserede samfund er meget sårbart, og at selv et forsøg på hacking er meget føleligt for offeret, der i praksis ofte er nødt til at gennemgå hele systemet for at være sikker på, om der er sket skader. På den baggrund foreslår udvalget, at strafferammen i § 263, stk. 2, hæves til bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.

2.3.1.3. (...) Justitsministeriet kan tilslutte sig Brydesholt-udvalgets betragtninger om behovet for at hæve strafmaksimum i § 263, stk. 2, og forslaget er udformet i overensstemmelse hermed.”

Ifølge bilag 7, der indeholder statistiske oplysninger om freds- og ærekrænkelser i perioden 2011 til 2015, blev der i perioden afgjort to til seks straffesager om året (i alt 19 sager), hvor straffelovens § 263, stk. 1, nr. 1, om brud på brevhemmeligheden var eneste forhold (solosag) eller hovedforholdet i en sag med flere tiltaler efter samme eller andre bestemmelser (sagskompleks). Af disse 19 sager blev 14 afgjort med bøde og en med et tiltalefrafald. Den gennemsnitlige bødestørrelse – uanset om der var tale om solosager eller sager med flere forhold – var ca. 2.000-3.000 kr. De øvrige fire sager blev afgjort med en frihedsstraf, hvoraf én sag blev afgjort med ubetinget fængsel i 4 måneder.

Fra nyere trykt retspraksis om straffelovens § 263, stk. 1, nr. 1, kan der bl.a. henvises til TfK 2012.1078 V, hvor T var indehaver af et vagtselskab, som bl.a. havde til opgave at udføre vagtopgaver på et rådhus. T blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 1, nr. 1, ved på et tidspunkt, hvor han fungerede som patruljevagt på rådhuset, at have læst og kopieret et tilbud fra et konkurrerende vagtselskab og for overtrædelse af straffelovens § 264, stk. 1, nr. 1, om ulovlig indtrængen, ved uberettiget at have skaffet sig adgang til en golfklub, hvor T tidligere havde fungeret som vagt. T blev straffet med 30 dages fængsel, der blev gjort betinget med vilkår om samfundstjeneste, og han blev i medfør af straffelovens § 79, stk. 1, jf. § 78, stk. 2, frataget retten til at udøve vagtvirksomhed i 1 år fra landsrettens dom.

Ifølge bilag 7 blev der i perioden 2011 til 2015 afgjort seks straffesager, hvor straffelovens § 263, stk. 1, nr. 2, om adgang til andres gemmer var hovedforholdet. Fire af sagerne blev afgjort med bøder på højst 3.000 kr., og to sager blev afgjort, uden at der blev udmålt en straf. Der ses ikke at foreligge nyere trykt retspraksis om overtrædelse af bestemmelsen. Der henvises dog til omtalen af UfR 1997.65 Ø nedenfor, hvor der bl.a. blev straffet for overtrædelse af § 263, stk. 3, jf. stk. 1, nr. 2.

Ifølge bilag 7 blev der i perioden 2011 til 2015 afgjort fem straffesager, hvor straffelovens § 263, stk. 1, nr. 3, om ulovlig aflytning og optagelse blev bedømt som eneste forhold. Tre sager blev afgjort med bøde på i gennemsnit 1.600 kr. To sager blev afgjort med betinget fængsel.

Fra nyere trykt retspraksis om straffelovens § 263, stk. 1, nr. 3, kan der bl.a. henvises til UfR 2008.2081 Ø, hvor T blev idømt udsat straffastsættelse for overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 1, nr. 3, ved i forbindelse med jobaktivering at have optaget en ansats udtalelser under en fortrolig telefonsamtale, som den ansatte i enrum foretog med en kollega.

Der kan endvidere henvises til UfR 1997.198V, hvor T blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 1, nr. 3, ved i en periode på ca. 2 måneder at have aflyttet en tidligere samlever, idet T havde anbragt en radiosender med mikrofon under sofaen i hendes lejlighed. Straffen fastsattes til 14 dages betinget hæfte samt en tillægsbøde på 2.000 kr.

Ifølge bilag 7 blev der i perioden 2011 til 2015 afgjort 84 straffesager, heraf 34 i 2015, hvor straffelovens § 263, stk. 2, om ulovlig adgang til informationssystemer var hovedforholdet. Af disse sager blev 47 afgjort med en frihedsstraf, heraf blev der i fire sager idømt en ubetinget fængselsstraf. Den gennemsnitlige bødestørrelse i sager efter bestemmelsen er mellem 2.000 og 3.500 kr. Det bemærkes, at nedennævnte dom i UfR 2015.3615 Ø, hvor der blev straffet med fængsel i 3 år og 6 måneder for overtrædelse af blandt andet § 263, stk. 3, jf. stk. 2, på baggrund af oplysningerne fra Kriminalregisteret er registreret under § 263, stk. 2, i tabellerne i bilag 7.

Fra nyere trykt retspraksis om straffelovens § 263, stk. 2, kan nævnes TfK 2015.612Ø, hvor T var tiltalt for 47 enslydende forhold vedrørende overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 2, ved uberettiget at have skaffet sig adgang til en andens oplysninger eller programmer bestemt til at bruges i et informationssystem, idet han i en periode på ca. et år ved anvendelse af fjernstyringsprogrammet »Netwire« havde skaffet sig adgang til andre persons computere. Henset til arten, omfanget og varigheden af lovovertrædelsen og den skete krænkelse fastsatte landsretten straffen til fængsel i 6 måneder, hvoraf 3 måneder blev gjort betinget.

Der kan ligeledes henvises til UfR 2015.345Ø, hvor T blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 2, jf. § 21, ved via internettet fra sin computer at have forsøgt at skaffe sig adgang til oplysninger i en andens skattemappe. Efter forholdets karakter og

alvor fandtes straffen ikke at burde fastsættes til en bødestraf, og T blev således efter en samlet vurdering idømt en betinget dom med udsat straffastsættelse.

Der kan endvidere henvises til UfR 2002.1064 V, hvor den tiltalte blev idømt en betinget dom med udsat straffastsættelse ved fra sin computer med et hackerprogram at have forsøgt at skaffe sig adgang til en andens computer.

Endelig kan nævnes UfR 2000.1450 Ø, hvor den tiltalte blev idømt en betinget dom med udsat straffastsættelse for to overtrædelser af straffelovens § 263, stk. 2, til dels § 21, ved at have aktiveret et hackerprogram og i det ene tilfælde at have skaffet sig adgang til en privat computer.

Ifølge bilag 7 blev der i perioden 2011 til 2015 afgjort fire straffesager, hvor straffelovens § 263, stk. 3, om brud på stk. 1 og 2 under særligt skærpende omstændigheder var hovedforholdet. Alle sagerne blev afgjort med en frihedsstraf, heraf en med ubetinget fængsel i 30 dage. Det bemærkes, at nedennævnte dom i UfR 2015.3615 Ø, hvor der blev straffet med fængsel i 3 år og 6 måneder for overtrædelse af blandt andet § 263, stk. 3, jf. stk. 2, på baggrund af oplysningerne fra Kriminalregisteret er registreret under § 263, stk. 2, i tabellerne i bilag 7.

I 2016 er der (i hvert fald) afsagt domme om § 263, stk. 3, jf. stk. 2, i den såkaldte Se og Hør-sag. Der kan således henvises til to utrykte domme af 25. august 2016 fra Retten i Glostrup, hvor Aller Media A/S, en redaktionssekretær/nyhedschef og en redaktionschef blev fundet skyldige i overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 3, jf. stk. 2, jf. § 23, ved at have medvirket til, at en ansat hos PBS/IBM systematisk skaffede sig uberettiget adgang til virksomhedens EDB-systemer og udleverede kreditkortoplysninger vedrørende en række kendte personer til ansatte hos Se og Hør til brug for artikler i ugebladet. Aller Media A/S og begge ansatte blev ligeledes fundet skyldige i overtrædelse af straffelovens § 299, stk. 2, ved at have betalt den ansatte hos PBS/IBM for disse oplysninger. Forholdet havde stået på i ca. 3 ½ år fra 2008 til 2012, og den ansatte havde i denne periode udleveret oplysninger ikke under 662 gange. Retten fastsatte bøden til Aller Media A/S til 50 dagbøder á 200.000 kr., i alt 10.000.000 kr. Begge ansatte blev straffet med fængsel i 6 måneder, som blev gjort betinget med vilkår om samfundstjeneste. Retten lagde ved fastsættelsen af straffene i skærpende retning vægt på, at forholdene blev begået systematisk over en meget lang periode og i et meget stort omfang, og at der var tale om erhvervmæssig anvendelse af de ulovligt indhentede oplysninger. Retten lagde også vægt på den krænkelse, som lovovertrædelserne havde medført for de forurettede, ved at oplysningerne om private forhold blev videregivet og i et vist omfang offentliggjort. Der er for de to ansatte lagt vægt på, at de begge i hele perioden kendte til forholdet og selv modtog og videregav oplysninger til

brug for artikler. De havde begge ledende og betroede stillinger i redaktionen og var i en del af perioden med i den ”inderkreds”, der kendte til brugen af kilden. Retten har dog i formildende retning for dem begge blandt andet lagt vægt på, at de ikke har deltaget i indgåelse af aftalen eller har haft et overordnet ansvar for at fastholde aftalen, ligesom retten har tillagt deres personlige forhold betydning.

Der kan endvidere henvises til Retten i Glostrups dom af 24. november 2016, der også vedrører den såkaldte Se og Hør-sag, hvor en tidligere medarbejder hos PBS/IBM blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 3, jf. stk. 2, ved uberettiget at have skaffet sig adgang til oplysninger om en lang række offentligt kendte personers kreditkorttransaktioner. Herudover blev to tidligere chefredaktører hos Se og Hør og to tidligere journalister hos Se og Hør fundet skyldige i at have medvirket til IBM-medarbejderens overtrædelser af § 263, stk. 3, jf. stk. 2. IBM-medarbejderen blev idømt ubetinget fængsel i 1 år og 6 måneder og den ene chefredaktør, der havde indgået en aftale med IBM-medarbejderen om, at denne mod kontant betaling løbende skulle skaffe kreditkortoplysninger til Se og Hør, blev idømt fængsel i 1 år og 3 måneder, hvoraf 3 måneder skulle fuldbyrdes i forlængelse af dommen, mens den resterende del af straffen blev gjort betinget. Retten lagde ved straffens udmåling for disse tiltalte bl.a. vægt på omfanget og karakteren af det strafbare forhold, at det var dem, der i 2008 indgik aftalen, og at aftalen indebar en systematisk overvågning af en lang række offentligt kendte personers færden og dermed en betydelig krænkelse af disse personer og et brud på den grundlæggende tillid, offentligheden må have til håndteringen af private personers betalingsoplysninger. Retten tillagde det endvidere skærpende betydning, at hensynet bag indgåelsen af aftalen var at tjene penge på at levere oplysninger uden samfundsmæssig værdi, der alene skulle bruges til ren underholdning, og at der samlet blev udbetalt ikke under 365.503 kr. Den anden tidligere chefredaktør blev idømt 1 års betinget fængsel, og retten lagde herved bl.a. vægt på, at han som chefredaktør på ethvert tidspunkt havde mulighed for at stoppe samarbejdet med IBM-medarbejderen, men at han til trods herfor og uagtet, at han modtog advarsler om at anvende kilden og i 2009 af ledelsen fik besked om at stoppe samarbejdet med denne, fortsatte anvendelsen helt frem til ved årsskiftet 2011/2012. Straffen blev gjort betinget pga. hans personlige og helbredsmæssige forhold. De to tidligere journalister, der modtog kreditkortoplysningerne, blev idømt 4 måneders betinget fængsel. Ved udmålingen af straffen for de to tidligere ansatte journalister lagde retten vægt på omfanget af deres medvirken og formålet hermed, men at de på den anden side som menige medarbejdere ikke havde haft et ledelsesmæssigt ansvar for, at aftalen med IBM-medarbejderen blev indgået eller fortsatte, og at de fik opgaven med at være kontaktpersoner til kilden tildelt. IBM-medarbejderens dom er for så vidt angår strafudmålingen anket til Østre Landsret.

Fra nyere trykt retspraksis om straffelovens § 263, stk. 3 (der imidlertid er registreret i tabellerne i bilag 7 som en sag om § 263, stk. 2), kan nævnes UfR 2015.3615 Ø, hvor T blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 3, jf. stk. 2, jf. til dels § 21 og § 291, stk. 2, ved i 2012, i forening med en anden, uberettiget og under særligt skærpende omstændigheder og på systematisk eller organiseret vis at have forsøgt og at have skaffet sig adgang til et samfundsvigtigt informationssystem, som indeholdt en stor mængde data med bl.a. følsomme oplysninger tilhørende private og offentlige virksomheder, og i den forbindelse i betydeligt omfang at have beskadiget informationssystemet, ligesom de kopierede og til IP-adresser bl.a. i Tyskland, Iran og Cambodia downloadede et stort antal filer indeholdende oplysninger fra dansk politis registre, herunder kriminalregisteret, kørekortregisteret, Schengen informationssystem og CPR-registeret mv. samt RACF-databasen. Landsretten fremhævede, at sagen var den hidtil alvorligste af sin karakter. T, der var statsborger i Sverige, og som i 2013 i Sverige var blevet idømt fængsel i 1 år for alvorlig data-indtrængning, idømtes fængsel i 3 år og 6 måneder og blev udvist for bestandig.

Der kan endvidere fra tidligere retspraksis henvises til UfR 1997.65 Ø, hvor T fik en anden til at skaffe erhvervshemmeligheder fra et firmas gemmer og interne optegnelser, som T kunne anvende i salgsarbejde for en anden virksomhed. Endvidere skaffedes oplysninger om en civil sag, firmaet førte mod T. Straffen efter straffelovens § 263, stk. 1, nr. 1 og 2, jf. stk. 3, fastsattes til 6 måneders delvist betinget fængsel.

Ifølge bilag 7 blev der i perioden 2011 til 2015 i alt afgjort én straffesag efter straffelovens § 263 a om adgangsmidler til ikke-kommercielle informationssystemer. Sagen blev afgjort med betinget fængsel.

Der ses ikke at foreligge trykte domme vedrørende overtrædelse af straffelovens § 263 a.

Ifølge bilag 7 blev der i perioden 2011 til 2015 afgjort ca. 400-500 straffesager om året, hvor straffelovens § 264, stk. 1, om husfredskrænkelser var hovedforholdet. Hovedparten af sagerne blev afgjort med bøde, og bødestørrelserne var i gennemsnit ca. 1.200 kr. i solosager og ca. 3.000 kr. i sagskomplekser. Herudover blev 232 sager afgjort med fængsel, hvoraf ca. halvdelen blev afgjort med ubetinget fængsel med en gennemsnitlig strafflængde på mellem 10 og 90 dages fængsel. Langt hovedparten af sagerne, der blev afgjort med en frihedsstraf, var en del af et sagskompleks, dvs. dommen angik et hovedforhold, der vedrørte § 264, stk. 1, men den angik også andre forhold vedrørende samme bestemmelse eller andre bestemmelser.

Ifølge bilag 7 blev der ifølge registreringerne i Kriminalregisteret i perioden 2011 til 2015 ikke afgjort nogen sager, hvor straffelovens § 264, stk. 2, om husfredskrænkelser under særligt skærpende omstændigheder var hovedforholdet.

I nyere trykt retspraksis om sager, hvor overtrædelse af straffelovens § 264, stk. 1, nr. 1, er hovedforholdet, ses der alene at være udmålt bødestraf.

Der kan bl.a. henvises til TfK 2016.361 Ø, hvor en pressefotograf sammen med nogle unge var trængt ind i en virksomhed som led i en aktion for at markere årsdagen for rydningen af ungdomshuset på Jagtvej. Pressefotografen tog billeder af episoden, der senere blev bragt i et magasin. Landsretten udtalte, at pressefotografen havde skaffet sig adgang til et ikke-tilgængeligt sted, og at det derfor var afgørende, om hendes adfærd var »uberrettiget«. Ved vurderingen heraf skulle der ske en afvejning af hensynet til nyhedsformidlingen over for krænkelserens karakter. Aktionen fandt sted syv år efter rydningen af ungdomshuset. Landsretten fandt, at aktionen ikke havde en sådan samfundsmæssig interesse eller aktuel nyhedsværdi, som over for hensynet til beskyttelsen af privatlivets fred berettigede pressefotografen til at følge med ind på kontoret uden samtykke. Landsretten fastsatte herefter straffen til 4 dagbøder á 200 kr.

Der kan endvidere henvises til UfR 2012.2510 Ø, hvor medlemmer af en forening, G, havde skaffet sig adgang til 5 fiskekuttere, som lå i Gilleleje Havn, hvor de havde installeret gps-udstyr med henblik på at afsløre ulovligt fiskeri i Kattegat. Uanset at de tiltalte havde handlet med det formål at indsamle beviser for et angiveligt ulovligt fiskeri, havde de som led heri tilsidesat væsentlige retssikkerhedsgarantier for de ejere af fiskekuttere, der gennem fredskrænkelserne fik påmonteret sporingsudstyr på kutterne. Efter en samlet vurdering fastsattes straffen for G til en tillægsstraf af 25 dagbøder á 1.000 kr. og for G's logistikansvarlige, T, til 15 dagbøder á 150 kr.

Der kan også henvises til UfR 2006.1584 Ø, hvor en forening blev idømt 25 dagbøder á 2.000 kr. ved som led i en aktion under deltagelse af 15 personer uberrettiget at have skaffet sig adgang til taget af en bygning, der var et ikke frit tilgængeligt sted.

Ved dommen gengivet i TfK 2005.267 Ø blev T dømt for husfredskrænkelser, idet han en eftermiddag med en medgerningsmand, der tidligere havde øvet vold mod A, indfandt sig på A's bopæl, som T herefter skaffede sig adgang til ved at opbryde et vindue. T blev af byretten straffet med 20 dages fængsel. Landsretten nedsatte straffen til 4 dagbøder á 250 kr.

Der kan ligeledes henvises til UfR 2001.2149 Ø, hvor T blev straffet med 4 dagbøder á 250 kr. for at have skaffet sig adgang til sin fraseparerede ægtefælles bopæl.

Trykt retspraksis giver langt fra et fyldestgørende billede af strafniveauet for husfredskrænkelser, idet der i perioden fra 2011-2015 ses at være idømt frihedsstraf i 232 sager, jf. ovenfor om bilag 7, tabel 2 og 3.

Straffelovrådet finder bl.a. på baggrund af de statistiske oplysninger om bestemmelsernes anvendelse, jf. bilag 7, samt ovenstående gennemgang af den begrænsede mængde trykt retspraksis, der findes om bestemmelserne, at de eksisterende strafferammer for krænkelser af privatlivets fred efter §§ 263-264 som udgangspunkt er hensigtsmæssige, idet de giver mulighed for en nuanceret strafudmåling vedrørende de meget forskelligartede forhold, der omfattes af bestemmelserne, ligesom de er tilstrækkelig rummelige til at indeholde alle tænkelige forhold, som bestemmelserne omfatter.

Straffelovrådet finder mere specifikt, at den højere strafferamme i § 263, stk. 2 (efter forslaget stk. 1) med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder bør opretholdes. Det samme gælder den tilsvarende strafferamme i § 263 a, der er begrundet i, at de omhandlede krænkelser har samme strafværdighed som forbrydelser rettet mod mere traditionelle værdier, og derfor bør svare til normalstrafferammen for tyveri, jf. straffelovens § 285, stk. 1, jf. pkt. 2.3.1.1, jf. pkt. 2.3.1.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 55 fremsat den 5. november 2003.

Straffelovrådet finder, at det er meget vanskeligt at udlede noget generelt om det konkrete strafniveau efter bestemmelserne, idet det dog bemærkes, at en forholdsvis stor andel sager afgøres med bødestraf, samt at den gennemsnitlige bødestørrelse, jf. bilag 7, tabel 6, er forholdsvis beskeden. Det fremgår imidlertid også, at der i sager mod virksomheder eller organisationer i gennemsnit udmåles markant højere bøder end i sager mod enkeltpersoner, jf. i den forbindelse også ovennævnte dom af 25. august 2016 fra Retten i Glostrup, hvor Aller Media A/S blev idømt en samlet bødestraf på 10 mio. kr. På samme vis fremgår det, at frihedsstraf anvendes i et antal sager, og at domstolene ikke er tilbageholdende med at udmåle endog lange frihedsstraffe i sager af mere alvorlig karakter. Straffelovrådet finder på den baggrund ikke anledning til at komme med forslag med henblik på at ændre det konkrete strafniveau.

Rådet finder endvidere ud fra den begrænsede mængde trykt retspraksis, at domstolene på en tilfredsstillende måde inddrager de konkrete omstændigheder i de meget forskelligartede sager, herunder ved at der gennem den konkrete strafudmåling lægges vægt f.eks. på karakteren og alvoren af den konkret begåede forbrydelse, og at der på den vis udmåles

enten en bøde- eller frihedsstraf, der står mål med den begåede forbrydelse. Straffelovrådet finder på den baggrund ikke behov for at tilkendegive noget udgangspunkt for niveauet for overtrædelser af bestemmelserne.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, der indeholder nogle mere generelle overvejelser om straf i relation til freds- og ærekrænkelser.

2.3. Straffelovens § 264 a

2.3.1. Gerningsindholdet

Straffelovrådet finder det velbegrunder, at der er en strafbestemmelse, som regulerer fotografering og iagttagelse af personer ved hjælp af et apparat.

I modsætning til straffelovens §§ 263 og 264, der beskytter det private i betydningen ”det, som andre ikke har adgang til” (herunder f.eks. oplysninger og steder, der tilhører en virksomhed eller en offentlig myndighed), værner straffelovens § 264 a alene fysiske personer.

Straffelovrådet finder, at bestemmelsen er afgrænset på en hensigtsmæssig måde, både med hensyn til at den alene beskytter personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, med hensyn til at den omfatter fotografering og iagttagelse ved hjælp af et apparat (og ikke iagttagelse med det blotte øje), og med hensyn til at den omfatter fotografering og iagttagelse af personer (og ikke fotografering og iagttagelse af dyr eller ting).

Straffelovrådet bemærker, at det afgørende er, hvor den, der uberettiget fotograferes eller iagttages, befinder sig. Bestemmelsen gælder således både i tilfælde, hvor gerningsmanden for sit vedkommende befinder sig på et frit tilgængeligt sted, og i tilfælde, hvor gerningsmanden også befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, herunder hvor gerningsmanden berettiget befinder sig samme sted som den, der uberettiget fotograferes.

Straffelovrådet er opmærksom på, at den næsten universelle udbredelse af mobiltelefoner med indbygget kamera har forøget de faktiske muligheder for at fotografere personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted. Rådet er også opmærksom på, at der formentlig fotograferes personer på ikke frit tilgængelige steder i væsentligt videre omfang i dag, end da straffelovens § 264 a blev indført i 1972.

Straffelovrådet har overvejet, om denne navnlig teknologisk drevne udvikling giver anledning til at foreslå ændringer af bestemmelsen, eventuelt i lempende retning, fordi udbredel-

sen af mobiltelefoner med kamera i vidt omfang har normaliseret det at fotografere alle steder, men har ikke fundet grundlag herfor. Rådet lægger bl.a. vægt på, at bestemmelsen kriminaliserer uberettiget fotografering, og at fotografering med støtte i samtykke, herunder stiltiende samtykke, eller kutyme således ikke er kriminaliseret. Rådet lægger endvidere vægt på, at den potentielle skadevirkning for den enkelte af en fotografering på et ikke frit tilgængeligt sted er mindst lige så stor og formentlig også større i dag end i 1972. Den meget vide udbredelse af digital fotografering gør det således væsentligt nemmere, hurtigere og billigere end tidligere at kopiere og videreformidle fotografier til andre, og internettet giver i den forbindelse mulighed for potentielt at give hele verden adgang til fotografier.

Straffelovrådet finder omvendt heller ikke grundlag for at udvide bestemmelsen, eksempelvis til visse tilfælde af fotografering af personer, der befinder sig på et frit tilgængeligt sted, jf. herom nedenfor afsnit 2.5.1.3 om nøgenbadning, hvor der ikke findes grundlag for at udvide straffelovens § 264 a til at omfatte fotografering af nøgenbadende på et frit tilgængeligt, men øde, sted og så meget desto mere heller ikke på andre offentligt tilgængelige steder. Rådet bemærker samtidig, at beskyttelsen mod videregivelse af oplysninger om en anden også kan omfatte fotografier af personer, der befinder sig på et frit tilgængeligt sted, jf. herom afsnit 2.5.1.3 nedenfor.

Straffelovrådet har overvejet, om den teknologiske udvikling i øvrigt giver anledning til at foreslå ændringer i bestemmelsen, men har ikke fundet grundlag herfor. Efter rådets opfattelse omfatter den gældende bestemmelse, der anvender begreberne fotografering og iagttagelse ved hjælp af et apparat, utvivlsomt også fotografering og iagttagelse med eksempelvis infrarødt kamera.

Derimod kan den gældende bestemmelse ikke antages at omfatte ”iagttagelse” af en person, der ikke gengiver personen visuelt i en eller anden form, men eksempelvis følger den pågældendes færden ved hjælp af en gps-sender eller ud fra den pågældendes passage af døre mv. med adgangskontrol, måler den pågældendes puls, åndedræt, temperatur mv. eller optager eller transmitterer lyd. Den gældende bestemmelse omfatter heller ikke ”iagttagelse” af en persons brug af eksempelvis mobiltelefon, tablet eller computer (dvs. iagttagelse af, hvad den pågældende taster, eller hvad der vises på skærmen), medmindre apparatet netop bruges til fotografering eller iagttagelse af en person på et ikke frit tilgængeligt sted.

Efter Straffelovrådets opfattelse rejser sådan ”iagttagelse” eller overvågning så forskelligartede spørgsmål, at de ikke er egnede til regulering i en bestemmelse, der angår fotografering og iagttagelse ved hjælp af et apparat af personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted. Allerede den omstændighed, at det for mange af de nævnte forhold i rela-

tion til beskyttelseshensynet forekommer mindre relevant, om personen befinder sig på et frit eller et ikke frit tilgængeligt sted, gør en fælles regulering uhensigtsmæssig.

Straffelovrådet vender senere tilbage til spørgsmålet om en ny strafbestemmelse om systematisk overvågning og forfølgelse. Rådet skal endvidere henlede opmærksomheden på, at flere af de nævnte forhold kan indebære, at der uberettiget skaffes adgang til et datasystem, og at forholdet i det omfang både efter gældende ret og efter rådets forslag om datasystemer vil være kriminaliseret. Der erindres i den forbindelse om, at f.eks. en mobiltelefon eller en tablet i sig selv er et datasystem i straffelovens forstand.

Straffelovrådet har noteret sig, at Højesterets afgørelse i UfR 2012.2328 H, hvor Højesteret med dissens frifandt to journalister fra DR for overtrædelse af straffelovens § 264 a, har givet anledning til betydelig debat. Journalisterne havde med skjult kamera fotograferet i en privat bolig, som blev anvendt til ulovlig erhvervmæssig handel med hunde. Fokus for optagelserne var hundene og viste kun den forurettede i, hvad Højesterets flertal betegner som ”korte øjebliksekvenser”. Efter en samlet vurdering af en række forhold fandt flertallet, at fotograferingen ikke var uberettiget i § 264 a’s forstand. Flertallet fandt bl.a. krænkelsen ved fotograferingen af den forurettede beskeden. I modsætning hertil fandt mindretallet bl.a., at optagelsen med skjult kamera i den forurettedes bolig indebar en grov krænkelse af hendes ret til beskyttelse af sit privatliv og hjem.

Om dommen bemærkes i øvrigt, at sagen angik overtrædelse af straffelovens § 264 a, der angår fotografering af personer (og ikke eksempelvis dyr eller ting, heller ikke dyr eller ting i private hjem). Tiltalen angik fotografering af den forurettede i hendes køkken (hvorfra hun solgte hunde). (Højesterets mindretal anfører, at den forurettede også blev fotograferet i sin stue; dette nævnes ikke af Højesterets flertal og fremgår ikke af tiltalen). Tiltalen angik således ikke direkte den videre anvendelse af optagelserne i en tv-udsendelse, men det var dog nævnt i tiltalen, at fotograferingen skete som led i journalisternes arbejde på et tv-program.

Dommen har givet anledning til en betydelig debat om bl.a. afvejningen af hensynet til privatlivets fred over for andre hensyn. Der henvises i den forbindelse til Peter Blumes artikel i UfR 2012 B 390, Vibeke Borbergs artikel i UfR 2014 B 258, Peter Skovs og Peter Lamberts kommentar i UfR 2014 B 359 til Vibeke Borbergs artikel, Sten Schaumburg-Müllers kommentar i UfR 2015 B 9 til Vibeke Borbergs artikel og Trine Baumbachs artikel i TfK 2015.515.

Efter Straffelovrådets opfattelse giver Højesterets dom og den debat, den affødte, ikke anledning til at foreslå ændringer af straffelovens § 264 a. Rådet henviser herved til det, der

er anført ovenfor. Det bemærkes i øvrigt, at dommen skal ses i sammenhæng med andre domme, hvor en overtrædelse er sket i forbindelse med journalistisk virksomhed, jf. i den forbindelse Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Almindelig del, 10. udg. 2012, side 126 og 535.

Sammenfattende foreslår Straffelovrådet ingen ændringer af gerningsindholdet i straffelovens § 264 a.

2.3.2. Straf

I § 264 a, der alene beskytter enkeltpersoner, er strafferammen bøde eller fængsel indtil 6 måneder, ligesom strafferammerne i øvrigt er for de fleste andre krænkelser af privatlivets fred.

Ifølge bilag 7 blev der i perioden 2011 til 2015 afgjort 22 straffesager, hvor straffelovens § 264 a var hovedforholdet. Hovedparten af sagerne blev afgjort med bøde, mens to sager blev afgjort med betinget fængsel. Bødeniveaet var i gennemsnit ca. 2.500 kr. i solosager og ca. 8.000 kr. i sagskomplekser.

Der ses ikke at foreligge nyere trykte domme vedrørende overtrædelse af straffelovens § 264 a. Fra retspraksis kan dog nævnes to ældre domme, som begge er afgjort med dagbøder.

UfR 1986.203 V angår tv-overvågning med optagelse af trafikken på bl.a. fortov og vej foran en restaurant. Overvågningen fandtes i strid med tv-overvågningslovens § 5, jf. § 1, og straffelovens § 264 a, uanset at formålet med optagelsen alene var optagelse af biler med vareleverancer til den konfliktramte restaurant, da det måtte have stået de tiltalte klart, at det var overvejende sandsynligt, at optagelserne i betydeligt omfang ville omfatte personer, der befandt sig på et ikke frit tilgængeligt sted. Straffen blev fastsat til henholdsvis 25 dagbøder for T1 og 20 dagbøder for T2 og T3, idet dagbødernes størrelse under hensyn til, at de tiltalte var på understøttelse, fastsattes til 75 kr.

Der kan ligeledes henvises til UfR 1982.490/2 Ø, hvor T blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 264 a ved til brug for en avis, hvor han var ansat som fotograf, imod P's protest at have fotograferet P, mens han stod i indgangsdøren til sin ejendom, og som samme dag om morgenen fra sin lejlighed havde været vidne til et umiddelbart ud for ejendommen begået voldsforhold med dødelig udgang. Østre Landsret udtalte, at det måtte anses som en skærpende omstændighed, at T, uanset at P, efter at billedet var taget, havde

tilkendegivet, at han ikke ønskede at blive fotograferet, har fremkaldt billedet og overladt det til D, som uberettiget bragte fotografiet i en avis sammen med en artikel om den anmeldte voldshandling. T idømtes 10 dagbøder á 100 kr.

Straffelovrådet finder, at overtrædelse af straffelovens § 264 a fortsat bør kunne straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Dette strafmaksimum anvendes i relation til selve fotograferingen eller iagttagelsen af personer på et ikke frit tilgængeligt sted og til en eventuel udnyttelse efter § 264 c.

Straffelovrådet har imidlertid overvejet, om udgangspunktet om fængsel indtil 6 måneder bør suppleres af en højere strafferamme i tilfælde, hvor fotograferingen eller iagttagelsen sker med forsæt til, at fotografiet eller meddelelse om iagttagelsen videregives til en større kreds af personer, herunder særligt på internettet, eller hvor gerningsmanden efterfølgende beslutter at videregive fotografiet eller iagttagelsen til en sådan større kreds. Det er på den ene side med til at forøge den krænkelse, som den forurettede har været udsat for, hvis fotografier mv. deles i en større kreds af personer. På den anden side vil videregivelse af fotografier mv., som vedrører forurettedes private forhold, være omfattet af beskyttelsen i straffelovens § 264 d, herunder af den skærpede sidestrafte ramme med fængsel indtil 2 år for overtrædelser af § 264 d, som foreslås nedenfor, og som netop tager sigte på udbredelse i en større kreds. Det bemærkes, at forholdet kan straffes med fængsel indtil 2 år, hvis der er tale om beluring omfattet af § 232 om blufærdighedskrænkelser.

Tilbage står herefter primært de fotografier mv., som videregives, men som ikke vedrører en andens private forhold. Sådanne forhold synes fortsat, uanset at de anførte omstændigheder tillægges en strafskærpende virkning, at kunne rummes inden for den eksisterende strafferamme.

Endelig kan det overvejes, om den teknologiske udvikling har medført en mulighed for f.eks. mere vedvarende overvågning i form af konstante optagelser med videokamera, som i sig selv kan begrunde en højere strafferamme. Det er imidlertid Straffelovrådets opfattelse, at også sådanne forhold kan rummes inden for den eksisterende strafferamme, og der er således ikke samlet set påvist et behov for et højere strafmaksimum end det gældende på 6 måneders fængsel.

Der henvises i øvrigt til afsnit 5, der indeholder nogle mere generelle overvejelser om straf i relation til freds- og ærekrænkelser.

2.4. Straffelovens § 264 c

2.4.1. Gerningsindholdet

Straffelovens § 264 c angår at skaffe sig eller udnytte oplysninger, der er fremkommet ved en overtrædelse af § 263 om brevhemmelighed, § 264 om husfredskrænkelse eller § 264 a om fotografering eller iagttagelse ved hjælp af et apparat af personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted.

Bestemmelsen i § 264 c omfatter alene den, der ikke (forsætligt) har medvirket til den oprindelige overtrædelse. For personer, der selv ved en overtrædelse af § 263, § 264 eller § 264 a er kommet i besiddelse af oplysninger, vil en eventuel videre udnyttelse af oplysningerne i givet fald kunne indgå som en skærpende omstændighed ved strafudmålingen efter § 263, § 264 eller § 264 a.

Straffelovens § 264 c omfatter uberettiget udnyttelse af alle oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af § 263, § 264 eller § 264 a. Det er således eksempelvis ikke alene oplysninger om enkeltpersoners private forhold, der er omfattet, men også oplysninger om virksomheder eller offentlige myndigheder. Udnyttelsen skal imidlertid være uberettiget, og hvis oplysningerne i forvejen er offentligt tilgængelige, vil en udnyttelse af dem ikke nødvendigvis være uberettiget. Tilsvarende kan et journalistisk formål efter omstændigheder gøre en udnyttelse af oplysningerne berettiget.

Straffelovrådet foreslår ingen ændringer af gerningsindholdet i straffelovens § 264 c ud over, at ordet ”uberettiget” flyttes, så det sprogligt kommer til at dække begge led i bestemmelsen, jf. afsnit 2.1 ovenfor.

2.4.2. Straf

Straffen efter § 264 c er den samme som efter de bestemmelser (§§ 263, 264 og 264 a), som bestemmelsen henviser til.

I de tilfælde, hvor der i kommercielt og/eller journalistisk øjemed offentliggøres oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af §§ 263-264, vil der i almindelighed være tale om uberettiget udnyttelse som nævnt i § 264 c, således at strafferammerne i §§ 263-264 finder tilsvarende anvendelse. Der vil dermed under særligt skærpende omstændigheder være mulighed for at idømme op til 6 års fængsel.

Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor et massemedie har udnyttet oplysninger, der er fremkommet ved uberettiget indtrængen i et datasystem, jf. det gældende § 263, stk. 2, og rådets forslag til § 263, stk. 1. Under særligt skærpende omstændigheder kan også den videre udnyttelse af oplysningerne straffes med op til 6 års fængsel, jf. straffelovens § 264 c, jf. § 263, stk. 3. Det vil også gælde den udnyttelse, der måtte have bestået i ikke at offentliggøre oplysninger (f.eks. oplysninger om anvendelse af betalingskort), men i at lokalisere en person f.eks. med henblik på at iagttage eller fotografere den pågældende og eventuelle ledsagere.

Ifølge bilag 7 blev der i perioden 2011 til 2015 ikke afgjort nogen sager, hvor straffelovens § 264 c var hovedforholdet. Der ses endvidere ikke at foreligge nyere trykte domme vedrørende overtrædelse af straffelovens § 264 c.

Straffelovrådet finder ikke grundlag for at foreslå ændringer af straffelovens § 264 c.

Der henvises i øvrigt til afsnit 5, der indeholder nogle mere generelle overvejelser om straf i relation til freds- og ærekrænkelser.

2.5. Straffelovens § 264 d

2.5.1. Gerningsindholdet

2.5.1.1. Indledning

Straffeloven indeholder ved siden af § 264 c en bestemmelse i § 264 d, som generelt – dvs. uanset hvordan oplysningerne er fremkommet – kriminaliserer uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold. Endvidere kriminaliserer § 264 d uberettiget videregivelse af billeder af en person under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden. Bestemmelsen finder også anvendelse, hvor meddelelsen eller billedet vedrører en afdød person.

Straffelovrådet har med baggrund i de senere års erfaringer fundet anledning til at koncentrere drøftelserne om straffelovens § 264 d vedrørende krænkelser af privatlivets fred til følgende tre hovedspørgsmål:

- Er der behov for ændringer af bestemmelsens gerningsindhold med henblik på en bedre beskyttelse imod navnlig unge menneskers adfærd på internettet/de sociale medier, jf. nedenfor afsnit 2.5.1.2?

- Er der behov for ændringer af bestemmelsens gerningsindhold med henblik på en bedre beskyttelse imod videregivelse af nøgenfotos eller såkaldte digitale sexkrænkelser (hævnporno), jf. nedenfor afsnit 2.5.1.3?
- Er der behov for at forhøje bestemmelsens strafmaksimum for at kunne udmåle passende straffe, hvor videregivelse af oplysninger eller billeder vedrørende private forhold sker til en stor kreds, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder, jf. nedenfor afsnit 2.5.2?

2.5.1.2. Unge menneskers adfærd på internettet/de sociale medier

Straffelovrådet er opmærksom på, at der har været en del offentlig debat om navnlig unges videregivelse af billeder af sig selv og hinanden med og uden samtykke. Rådet er også opmærksom på, at både en række mindre undersøgelser eller enqueter og større videnskabelige undersøgelser har vist, at børn og unge generelt har en opfattelse af, hvad der er acceptabel netadfærd, at normerne for acceptabel netadfærd undertiden overtrædes, at andre brugere jævnligt reagerer mod sådanne overtrædelser på forskellig måde, og at børn og unge ikke nødvendigvis kender de præcise juridiske grænser for, hvornår videregivelse af meddelelser og billeder om andre kan være ikke bare uacceptabel, men strafbar.

Straffelovrådet er også opmærksom på, at der formentlig stadigvæk er en ret skarp generationstærskel mellem personer, der fra barn af har været vant til at anvende sociale medier på internettet, og personer, der først som voksne og eventuelt i en relativt høj alder er blevet brugere af sociale medier.

Den første store danske sociale netværksside var Arto, der åbnede i 1998 og lukkede den 1. juni 2016. På højdepunktet i 2007 blev det anslået, at 85 % af alle danske børn og unge mellem 12 og 18 år havde en profil på siden (Malene Charlotte Larsen, Unge og online sociale netværk (ph.d.-afhandling), 2010, side 7). Sidens egen minimumsalder var 10 år, men ifølge Wikipedia var der eksempler på, at børn ned til 8 år havde oprettet en profil (med urigtig aldersangivelse).

Arto var i 2005 og 2006 genstand for negativ medieomtale med hensyn til mobning og pædofili. Malene Charlotte Larsen gennemførte i 2005 til brug for en specialeafhandling en undersøgelse af brugen af Arto, hvor hun over otte måneder besøgte hjemmesiden hver dag og foretog deltagende observationer, skrev feltnoter, tog screenshots og interviewede unge brugere. Hendes observationer stod i kontrast til den negative mediedækning (Larsen, op.cit., side 4), der således næppe kan anses for repræsentativ for brugen af Arto på det pågældende tidspunkt. Det bemærkes herved, at Arto utvivlsomt i et vist omfang blev for-

søgt anvendt af voksne, der ønskede seksuel kontakt (online eller fysisk) med unge, herunder eventuelt med børn under den seksuelle lavalder, men at det generelle indtryk fra Larsens undersøgelse er, at de unge brugere var fuldt ud opmærksomme herpå og tog afstand herfra (herunder ved at afbryde kontakt, blokere og eventuelt anmelde til administrator eller politi).

Facebook har i dag afløst Arto som den mest populære sociale netværkstjeneste for børn og unge, og da Facebook også bruges af voksne, bruger børn, unge og voksne således i dag i vidt omfang den samme sociale netværkstjeneste, hvilket i 2010 blev betegnet som noget nyt i en dansk kontekst (Larsen, op.cit., side 7).

Af Danmarks Statistiks seneste undersøgelse af it-anvendelse i befolkningen fremgår, at 65% af internetbrugerne mellem 16 og 89 år i 2015 var tilknyttet en social netværkstjeneste. Blandt 16-24-årige og 25-34-årige var det henholdsvis 89 % og 84 %, mens det for eksempelvis 44-54-årige og 55-64-årige var henholdsvis 65 % og 50 %. Blandt 75-89-årige var det 23 %. (Jf. It-anvendelse i befolkningen 2015, side 18). Det bemærkes herved, at andelen af dem, der aldrig bruger internettet, i 2015 udgjorde 3 % af befolkningen i alderen 16-74 år og 40 % af de 75-89-årige (side 15). Den seneste undersøgelse indeholder ikke oplysninger om brugen af specifikke sociale netværkstjenester, men i 2014 havde 95 % af brugerne af sociale netværkstjenester i alderen 16-89 år en profil på Facebook (svarende til knap 2,7 mio. mennesker), mens 24 % (687.000 personer) brugte Instagram og 18 % (511.000 personer) havde en Twitter-konto (It-anvendelse i befolkningen 2014, side 19).

Ungeprofilundersøgelsen 2015 er en selvrapporteringsundersøgelse gennemført i 38 kommuner, hvor børnene via et anonymt spørgeskema har svaret på en række spørgsmål vedrørende deres liv. Undersøgelsen er i to dele, hvoraf den første omfatter elever i 7.-9. klasse og den anden elever i 10. klasse og ungdomsuddannelser. Blandt undersøgelsens resultater kan fremhæves:

7 % af eleverne i 7.-9. klasse og 18 % af 15-25 årige har inden for det sidste år sendt eller postet et seksuelt billede af sig selv (i undertøj eller nøgen).

4 % af eleverne i 7.-9. klasse og 7 % af 15-25 årige har inden for det sidste år sendt eller postet et seksuelt billede af andre (i undertøj eller nøgen).

6 % af eleverne i 7.-9. klasse og 15 % af 15-25 årige har inden for det sidste år oplevet, at andre har sendt eller postet et seksuelt billede af den pågældende (i undertøj eller nøgen).

4 % af eleverne i 7.-9. klasse og 5 % af 15-25 årige er inden for det sidste år blevet opfordret til at udføre seksuelle ydelser mod gaver eller andre goder.

1 % af eleverne i 7.-9. klasse og 1 % af 15-25 årige har inden for det sidste år udført seksuelle ydelser mod gaver eller andre goder.

Efter Straffelovrådets opfattelse giver de foreliggende oplysninger om særligt børn og unges internetadfærd mv. ikke grundlag for nye strafferetlige initiativer. De gældende regler i straffelovens § 264 d er efter rådets opfattelse også dækkende for videregivelse på internettet, og den beskrevne adfærd giver efter rådets opfattelse heller ikke grundlag for hverken skærpelse eller lempelse af de gældende regler om videregivelse af oplysninger og billeder om en andens private forhold. Med hensyn til de groveste krænkelse i form af de såkaldte digitale sexkrænkelser henvises til den særskilte diskussion nedenfor afsnit 2.5.1.3, og Straffelovrådet overvejer også særskilt spørgsmålet om håndhævelse på internettet, jf. nedenfor afsnit 6. Endelig henvises til overvejelserne i afsnit 2.5.2 nedenfor vedrørende strafferammen i straffelovens § 264 d.

Sammenfattende foreslår Straffelovrådet ingen ændringer af kriminaliseringen i straffelovens § 264 d.

Straffelovrådet bemærker samtidig, at der fra flere myndigheders og organisationers side er taget en række initiativer med henblik på at hjælpe børn og unge med at håndtere eventuelle krænkelse på internettet mv. Eksempelvis driver Det Kriminalpræventive Råd og Red Barnet hjemmesiden sikkerchat.dk, der indeholder materiale rettet mod både børn i forskellige aldersklasser og mod voksne. Ligeledes er der på Børns Vilkårs hjemmeside gode råd med henblik på at stoppe spredningen af nøgenbilleder.

2.5.1.3. Digitale sexkrænkelser

Uberettiget videregivelse, herunder offentliggørelse, af såvel meddelelser som billeder vedrørende en andens private forhold er strafbar efter straffelovens § 264 d, 1. led. For sådanne oplysningers vedkommende er karakteren af disse som private som udgangspunkt afgørende, men stedet og omstændighederne omkring en fotografering kan indebære, at en offentliggørelse er berettiget.

Endvidere er uberettiget udnyttelse og herunder kommerciel og/eller journalistisk offentliggørelse af billeder af en person, der uden samtykke hertil er blevet fotograferet, mens den pågældende befandt sig på et ikke frit tilgængeligt sted, strafbar efter § 264 c, jf. § 264 a. For sådanne fotografiers vedkommende er billedets nærmere indhold således som udgangspunkt uden betydning, idet billedets indhold og de nærmere omstændigheder i forbindelse med fotograferingen dog efter omstændighederne kan have betydning for, om en offentliggørelse er berettiget og dermed ikke strafbar.

Endelig er det sådan, at uberettiget videregivelse og herunder offentliggørelse af billeder af en person under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden, er strafbar efter § 264 d, 2. led. Bestemmelsen skal efter forarbejderne og retspraksis fortolkes snævert og omfatter i almindelighed ikke billeder af personer, der færdes nøgne på et frit tilgængeligt sted (uanset om stedet er øde, og fotograferingen er sket på lang afstand).

Straffelovrådet har fundet anledning til at drøfte visse spørgsmål om, hvornår videregivelse af nøgenbilleder, herunder billeder eller videoer med et seksuelt/pornografisk indhold (digitale sexkrænkelser), er omfattet af straffelovens § 264 d, 2. led.

For så vidt angår digitale sexkrænkelser bemærkes, at begrebet ”digitale sexkrænkelser” ikke er nærmere defineret i hverken straffeloven eller retspraksis. Begrebet sigter imidlertid normalt til situationer, hvor der sker deling eller offentliggørelse – ofte via internettet eller mms – af nøgenbilleder, herunder billeder eller videoer med et seksuelt/pornografisk indhold, uden samtykke fra den afbildede person, og begrebet skal i denne betænkning forstås på en sådan måde. Den mere mundrette betegnelse hævnporno skyldes, at begrebet oprindeligt er blevet anvendt om typisk en tidligere partners udbredelse af sådant materiale som hævn for, at den afbildede eller filmede person har afsluttet forholdet. I praksis ses udtrykket – ligesom det tilsvarende engelske udtryk revenge porn – imidlertid anvendt også om tilfælde, hvor der ikke er tale om hævn, men f.eks. om udbredelse i berigelsesøjemed, for at demonstrere sin kunnen eller afsløre sikkerhedsbrist.

Der kan være tale om billeder eller videoer, der er optaget af den pågældende selv eller med dennes samtykke, men hvor der altså ikke foreligger samtykke til videregivelse eller i hvert fald ikke til videregivelse til den kreds, som det er sket. Der kan imidlertid også være tale om billeder eller videoer, der er optaget uden samtykke og eventuelt skjult. Endelig kan der også være tale om billeder eller videoer, der er billedmanipuleret, så de er blevet pornografiske, men hvor det oprindelige fotografi eller den oprindelige film, som den afbildede eller filmede person eventuelt har givet samtykke til videregivelse af, ikke var det, jf. i den forbindelse TfK 2013.627 Ø. Videregivelse af sådanne billeder eller videoer kan i nogle tilfælde udgøre et alvorligt brud på den intimsfære, der er baggrund for, at den anden person er i besiddelse af billedet.

Videregivelse af nøgenbilleder, herunder billeder eller videoer med et seksuelt/pornografisk indhold af identificerbare personer over 18 år, uden samtykke udgør i almindelighed en overtrædelse af straffelovens § 264 d om uberettiget videregivelse af meddelelser og billeder vedrørende en andens private forhold. Der vil også efter omstændighederne være tale om en overtrædelse af straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelser (i forhold til den afbildede). Straffelovens § 232 er således en opsamlingsbestemmelse, der omfatter en

række forskelligartede seksuelle krænkelser af grovere karakter. Selv om videregivelse af nøgenbilleder, herunder billeder eller videoer med et seksuelt/pornografisk indhold (til personer, der gerne vil modtage materialet) ikke hører til de traditionelle kerneområder for blufærdighedskrænkelse (omfattende først og fremmest beføling, beluring, blottelse og seksuelle henvendelser), må sådan videregivelse efter Straffelovrådets opfattelse i dag som det klare udgangspunkt i sig selv i forhold til den afbildede anses for at være omfattet af straffelovens § 232.

Dette stemmer overens med forarbejderne til moderniseringen i 2013 af straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser, jf. pkt. 6.1 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 141 fremsat den 6. februar 2013:

”Særligt med hensyn til videregivelse af oplysninger af seksuel karakter om nogen til andre bemærkes, at der i retspraksis er eksempler på, at dette efter sin art ikke er blevet anset som blufærdighedskrænkelse (UfR 1999.177 V, domfældelse for fredskrænkelse, jf. straffelovens § 264 d), og på, at tiltalen og dermed dommen har været udformet på den måde, at blufærdighedskrænkelsen bestod i senere modtagne henvendelser af seksuel karakter, som skyldtes videregivelsen af oplysningerne af seksuel karakter (UfR 2001.2573 Ø og TfK 2005.712 Ø). Det må imidlertid antages, at videregivelse af oplysninger af seksuel karakter om nogen til andre i sig selv kan udgøre en blufærdighedskrænkelse, forudsat at forholdet har den grovhed, som kræves for anvendelsen af straffelovens § 232. Der kan i overensstemmelse hermed henvises til TfK 2003.692 Ø.”

For så vidt angår pornografiske billeder og videoer af personer under 18 år, herunder fiktive pornografiske afbildninger, der fremstår tilnærmelsesvis som billeder og videoer af personer under 18 år, gælder, at videregivelse kan straffes efter straffelovens § 235, stk. 1, om udbredelse af børnepornografi. Dette gælder, uanset om der måtte foreligge samtykke fra personen under 18 år til optagelsen og eventuelt også til videregivelsen. Udbredelse af børnepornografi (af andre end én selv) er altid strafbar uden hensyn til eventuelle samtykker, og den afbildede person kan heller ikke give diskulperende samtykke (eksempelvis til fremtidig udbredelse), efter at den pågældende er fyldt 18 år.

Straffelovrådet finder på denne baggrund ikke grundlag for at foreslå ændringer med hensyn til kriminaliseringen af digitale sexkrænkelser, ligesom rådet ikke finder behov for at indsætte en særskilt bestemmelse i straffeloven herom. Baggrunden herfor er, at de gældende strafbestemmelser på hensigtsmæssig måde kriminaliserer sådanne forhold, herunder som både en seksuel krænkelse og en krænkelse af privatlivets fred.

Det fremgår endvidere af retspraksis, at der efter omstændighederne kan tilkendes godtgørelse for tort for den krænkelse, som en uberettiget videregivelse af pornografiske billeder

og videoer har påført nogen, herunder i tilfælde, hvor billedernes pornografiske karakter er fremkommet ved billedmanipulation, jf. UfR 2015.2561 H.

Det bemærkes, at strafbar videregivelse af nøgenbilleder skal afgrænses over for f.eks. forældres videregivelse af hverdagsbilleder af deres mindre, nøgne børn, idet denne videregivelse typisk ikke vil være uberettiget i § 264 d's forstand, og fotograferingen og videregivelsen vil heller ikke være omfattet af §§ 232 eller 235.

Der kan efter Straffelovrådets opfattelse ikke foretages en klar og objektiv afgrænsning af anvendelsesområdet for § 264 d i relation til videregivelse af nøgenbilleder i øvrigt, idet der er en glidende overgang mellem tilfælde, hvor man bør kunne have en berettiget forventning om, at billeder ikke bliver videregivet, og tilfælde, hvor man har bragt sig i en sådan situation, at beskyttelsen mod videregivelse af nøgenbilleder kun bør være civilretlig, jf. lige nedenfor om UfR 2010.2448 H.

Der kan ligeledes ikke opstilles klare retningslinjer for, hvilket motiv billedet skal vise, for at billedet kan karakteriseres som et nøgenbillede. Som udgangspunkt vil der være tale om et nøgenbillede, hvis billedet viser kønsdele eller bryster, men det beror på en konkret vurdering, om billedet viser så meget af enten kønsdele eller bryster, at forholdet kan være omfattet af straffelovens § 264 d. Det bemærkes i den forbindelse, at der ikke vil være tale om en fredskrænkelse, der er omfattet af § 264 d, hvis hverken billedet eller omstændighederne i forbindelse med videregivelsen muliggør identifikation af den afbildede.

Trine Baumbach har i *Strafferet og menneskeret*, 2014, side 302-313, rejst en principiel diskussion af Straffelovrådets overvejelser i 1971-betænkningen om offentliggørelse af fotografier af nøgenbadende og dansk retspraksis herom (navnlig UfR 1986.405 Ø og UfR 2010.2448 H) sammenholdt med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols generelle retspraksis vedrørende forholdet mellem retten til privatliv og ytringsfrihed særligt i sager om offentliggørelse af fotografier af personer (navnlig de to von Hannover-sager, dom af 24. juni 2004 og dom af 7. februar 2012).

Straffelovrådet har bl.a. på ovennævnte baggrund overvejet, om udviklingen siden 1972 bør give anledning til ændringer i de retningslinjer for afgrænsningen af området for strafbar offentliggørelse af billeder, som er givet i forarbejderne til lovændringen i 1972, og som er bekræftet ved Højesterets dom i UfR 2010.2448 H og senest ved Østre Landsrets dom i UfR 2015.3802 Ø, hvor den tiltalte blev frifundet for overtrædelse af § 264 d efter at have offentliggjort en filmsekvens med titlerne ”perverse svin” og ”liderbasser”, der viste fem nøgenbadende mænd.

De pågældende forarbejder indeholder bl.a. følgende afgrænsning af, hvordan § 264 d, 2. led om ”billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden” skal forstås, jf. Straffelovrådets betænkning nr. 601/1971 om privatlivets fred, side 53:

”Straffelovrådet er opmærksom på, at man på dette område må lægge stor vægt på det modstående hensyn til nyhedsmidlernes virksomhed. Der kan derfor ikke være tale om at fastsætte noget vidtrækkende strafferetligt værn. Hovedsynspunktet må i overensstemmelse med det ovenfor anførte være, at personer, der befinder sig udenfor det hjemlige område, må være forberedt på at kunne blive fotograferede, og at optagelsen kan blive brugt af pressen, uden at der bør være plads for nogen diskussion af, hvorvidt offentligheden havde nogen berettiget interesse i at se optagelsen. På den anden side vil det næppe være rigtigt at foretage afvejningen af pressens interesse i frit at kunne bruge billeder over for den enkeltes interesse i beskyttelse mod at se sig udstillet offentligt således, at pressens interesse i enhver situation skal have overvægt. I de grelleste tilfælde, hvor det på forhånd er klart, at den pågældende vil føle sig overordentlig generet ved en offentliggørelse af hans billede i den ekstraordinære situation, bør der gives den pågældende et værn. Straffelovrådet har overvejet, i hvilket omfang dette værn vil kunne gives i form af den nedenfor i kap. IX omhandlede udbygning af de civilretlige regler. Det er hensigten, at den udvidede erstatningsretlige beskyttelse skal få et meget væsentligt virkefelt netop på et område som det her omhandlede, hvor afvejningen af de modstående hensyn normalt må ske i lyset af den konkrete sag. Alligevel har man ment, at der i særlige tilfælde burde være plads for også den markering af samfundets misbilligende holdning, som en straffebestemmelse indebærer. Man har herved tænkt på tilfælde, hvor den private, uden at han selv har haft nogen direkte indflydelse på det, er bragt i den pågældende situation - således, som tilfældet vil være i det tidligere omtalte eksempel med trafikulykken [hvor en person, der har været udsat for en trafikulykke, er afbildet med klæderne i stærk uorden]. Hvor den pågældende selv har bragt sig i den ekstraordinære situation, bør der, selv om vedkommende ikke har tænkt på muligheden af fotografering, i almindelighed ikke blive tale om anvendelse af straffebestemmelsen, men eventuelt af den civilretlige beskyttelse. Et eksempel af sidstnævnte karakter har foreligget, hvor en person, der dyrkede nøgenbadning på en øde strand, uden at vide det er blevet fotograferet med teleobjektiv, og billedet derefter er offentliggjort på en sådan måde, at identiteten fremgik.”

Straffelovrådet har i lyset af den teknologiske udvikling, der har medført, at man kan optage billeder af høj kvalitet fra meget lang afstand, herunder ved hjælp af droner, overvejet, om disse bemærkninger fortsat bør være udtryk for, hvad der strafferetligt bør gøre sig gældende vedrørende offentliggørelse af nøgenbilleder af personer, der befinder sig på et frit tilgængeligt sted, som umiddelbart fremstår øde, og hvor man således ikke forventer at blive iagttaget eller fotograferet, selv om der er en risiko herfor.

Som det fremgår ovenfor er udviklingen siden 1972 af, hvad der hører til privatlivet, gået i retning af, at mange mennesker er mere blufærdige i forhold til at vise deres kroppe frem,

hvilket kan tale for en bedre beskyttelse heraf – særligt i kombination med den lige ovenfor beskrevne teknologiske udvikling. Der er imidlertid også oplysninger, der tyder på, at andre mennesker eller mennesker i andre situationer er blevet mindre blufærdige i forhold til at optræde nøgne i det offentlige rum, herunder i forbindelse med vinterbadning. Dette indebærer i de sidstnævnte tilfælde imidlertid ikke, at de pågældende ønsker eller direkte samtykker i, at billeder heraf skal offentliggøres.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at det lovteknisk vil være vanskeligt entydigt at beskrive og i praksis vil være vanskeligt konkret at fastlægge, hvilke områder der er frit tilgængelige, men samtidig så øde, at fotografering og videregivelse af billeder af nøgne personer skal være strafbar. Hertil kommer, at det fortsat er Straffelovrådets opfattelse, at man i vidt omfang kan gardere sig mod sådanne billeder ved at undlade at optræde nøgen på frit tilgængelige steder – uanset om der er tale om øde eller mindre befolkede områder.

Straffelovrådet finder således efter en samlet vurdering, at den krænkelse, som videregivelse indebærer for den person, der er afbilledet, ikke i almindelighed er så grov, at den bør sanktioneres strafferetligt. Rådet har herved også lagt vægt på, at krænkelsen kan sanktioneres civilretligt, herunder ved at der tillægges den forurettede en godtgørelse. Rådet har ikke forholdt sig til spørgsmålet om godtgørelsernes størrelse, men finder dog anledning til at bemærke, at der i tilfælde af grove krænkelse fortsat bør tilkendes godtgørelser, som afspejler krænkelsens grovhed og er følelige for krænkeren.

Sammenfattende er offentliggørelse af billeder af nøgenbadende, der befinder sig på et frit tilgængeligt sted, i almindelighed ikke strafbar efter § 264 d, men kan efter omstændighederne udgøre en sådan krænkelse af de nøgenbadendes privatliv, at de pågældende kan tilkendes en godtgørelse for tort, sådan som det skete i f.eks. UfR 2010.2448 H.

Straffelovrådet understreger, at den beskyttelse af sit privatliv, som den enkelte har krav på efter artikel 8 i EMRK, ikke behøver at være strafferetlig. Der er intet til hinder for, at beskyttelsen i nogle situationer alene er civilretlig, sådan som det er tilfældet efter gældende dansk ret. Der er således heller ikke noget menneskeretligt behov for at udvide den strafferetlige beskyttelse af offentliggørelse af billeder i forhold til gældende dansk ret. For så vidt angår von Hannover-dommene bemærkes særligt, at præmisserne i UfR 2010.2448 H tydeligvis er skrevet bl.a. under hensyntagen til den første von Hannover dom af 24. juni 2004. Den anden von Hannover-dom af 7. februar 2012 ligger efter Højesterets afgørelse, men giver efter Straffelovrådets opfattelse ikke grundlag for en anden vurdering, hvorved bemærkes, at von Hannovers rettigheder i 2012-dommen i øvrigt ikke fandtes krænket.

Straffelovrådet finder anledning til at bemærke, at eksempelvis privates offentliggørelse af billeder på internettet som udgangspunkt skal overholde persondataloven. Som følge heraf vil private i mange tilfælde ikke lovligt kunne offentliggøre fotografier af andre personer uden samtykke, medmindre fotografiet allerede er offentliggjort. Privates overtrædelse af persondatalovens behandlingsregler kan straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder, jf. lovens § 70.

2.5.2. Straf

2.5.2.1. Retspraksis mv.

Straffelovens § 264 d beskytter altovervejende enkeltpersoner, og strafferammen er bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Ifølge bilag 7 blev der i perioden 2011 til 2015 afgjort 106 straffesager, hvor straffelovens § 264 d var hovedforholdet. Der blev i lidt under halvdelen af sagerne straffet med fængsel, heraf blev otte sager afgjort med ubetinget fængsel med en gennemsnitlig straf-længde på mellem 17 og 56 dages fængsel. Den gennemsnitlige bødestraf for overtrædelse af bestemmelsen var ca. 2.500 kr. til 3.500 kr.

Fra nyere trykt retspraksis om straffelovens § 264 d kan nævnes UfR 2016.3125 Ø, hvor T som pensioneret polititjenestemand efter sin pensionering udgav en bog om opklaringen af syv drabssager, herunder en sag hvor A var gerningsmand. I bogen blev der bl.a. givet oplysninger om A's følelsesmæssige reaktioner under afhøringen af ham, herunder at A begyndte at græde, var ophidset og helt usammenhængende, samt om fund af stærkt pornografisk materiale med pædofile undertoner hos A. Selvom A i bogen var omtalt som B, var det som følge af øvrige oplysninger i bogen let at identificere A som gerningsmanden. T fandtes skyldig i overtrædelse af straffelovens § 264 d og idømtes 6 dagbøder á 550 kr.

Der kan endvidere henvises til TfK 2008.499 Ø, hvor tre ansvarshavende redaktører på nogle dagblade og et ugeblad samt fire journalister på disse blade blev straffet for overtrædelse af straffelovens § 264 d i anledning af nogle artikler, hvoraf det fremgik, at en kendt tv-vært havde ophævet eller var ved at ophæve samlivet med sin mand. Grundlaget for artiklerne var, at hun havde erhvervet en ejendom alene i nærheden af parternes fælles bolig. Landsretten bemærkede bl.a., at tv-værten ikke havde fremlagt sit privatliv, herunder sine ægteskabelige forhold, for medierne således, at medierne derved kunne være i god tro om hendes holdning til den omtvistede omtale. De tre ansvarshavende redaktører blev herefter hver straffet med 20 dagbøder á 500 kr., mens de fire journalister, der havde skrevet

artiklerne, hver blev straffet med 10 dagbøder á 500 kr. De tre ansvarshavende redaktører blev endvidere hver in solidum med de ansvarlige journalister dømt til at betale tv-værten en tortgodtgørelse på 20.000 kr.

Der kan ligeledes henvises til TfK 2005.709/1 Ø, hvor T via internettet havde sendt nøgenbilleder til flere personer af en kvinde, han tidligere var kommet sammen med, og samtidig havde sendt en pornografisk tekst, som gav indtryk af, at det var kvinden, som sendte billeder og tekst. T blev i medfør af straffelovens § 264 d straffet med 20 dages fængsel.

Der kan endvidere henvises til TfK 2003.239/2 Ø, hvor T fremsendte oplysninger om sin tidligere ægtefælle A's forhold til sine børn, forhold til tidligere ægtefæller, sygdomme, arbejdsforhold og kæresteforhold til en stor del af beboerne i to boligblokke, som lå ved A's bopæl, og til A's daværende arbejdsgiver og kolleger. T blev straffet med 10 dagbøder á 200 kr.

Ved Østre Landsrets dom gengivet i FED 2001.2520 Ø blev en journalist C og chefredaktør D, der begge var ansat på ugebladet U, fundet skyldige i at have overtrådt straffelovens § 264 d ved på forsiden og i en artikel i U at have bragt omtale af, at journalisterne A og B var kærester, selv om A og B tidligere over for U udtrykkeligt havde frabedt sig offentlig omtale af deres forhold. C blev straffet med 10 dagbøder á 500 kr. og D blev straffet med 15 dagbøder á 1.000 kr. C og D skulle in solidum betale 20.000 kr. i tortgodtgørelse til hver af sagsøgerne, A og B.

Der kan endelig henvises til UfR 1999.177 V, hvor T scannede 7 nøgenbilleder af sin tidligere hustru H og lagde dem ind på sin hjemmeside på internettet med en angivelse af hendes personnummer, adresse og telefonnummer og med en stærkt krænkende tekst til hvert billede. T idømtes ubetinget hæfte i 20 dage.

2.5.2.2. Straf ved videregivelse på internettet mv.

Straffelovrådet finder, at videregivelse af oplysninger om andres private forhold på internettet generelt kan indebære privatlivskrænkelser af en alvor, som ikke tidligere er set. Oplysninger på internettet kan spredes meget vidt og meget hurtigt og kan i praksis være vanskelige og i visse tilfælde næsten umulige at få slettet igen. Der er dermed en større risiko for store skadevirkninger og mere vedvarende krænkelser, end der f.eks. er ved krænkelser gennem trykte aviser, tidsskrifter eller bøger eller gennem æterbårne medier, og den samlede effekt af dette kan være foruroligende stor.

Straffelovrådet finder på denne baggrund, at der bør være mulighed for i tilfælde af særligt skærpende omstændigheder af videregivelse af oplysninger om andres private forhold at idømme en højere straf end fængsel i 6 måneder. Rådet finder således, at straffen for særligt grove overtrædelser af § 264 d bør kunne stige til fængsel i 2 år. Rådet lægger herved bl.a. vægt på, at strafferammen for blufærdighedskrænkelse efter § 232 (af personer over 15 år) er bøde eller fængsel indtil 2 år.

I de tilfælde, hvor der i kommercielt og/eller journalistisk øjemed offentliggøres oplysninger vedrørende en andens private forhold, som er fremkommet ved en overtrædelse af § 263 eller § 264, vil der i almindelighed være tale om uberettiget udnyttelse som nævnt i § 264 c, således at strafferammerne i §§ 263 og 264 finder tilsvarende anvendelse. Der vil dermed også under særligt skærpende omstændigheder være mulighed for at idømme op til 6 års fængsel.

Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor et massemedie har udnyttet oplysninger, der er fremkommet ved uberettiget indtrængen i et datasystem, jf. det gældende § 263, stk. 2, og rådets forslag til § 263, stk. 1. Under særligt skærpende omstændigheder kan også den videre udnyttelse af oplysningerne straffes med op til 6 års fængsel, jf. straffelovens § 264 c, jf. § 263, stk. 3. Det vil også gælde den udnyttelse, der måtte have bestået i ikke at offentliggøre oplysninger (f.eks. oplysninger om anvendelse af betalingskort), men i at lokalisere en person f.eks. med henblik på at iagttage eller fotografere den pågældende og eventuelle ledsagere.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund en ny skærpet sidestrafferamme for overtrædelser af § 264 d, når der under hensyn til oplysningernes eller videregivelsens karakter og omfang eller antallet af berørte personer er tale om særligt skærpende omstændigheder. Den skærpede sidestrafferamme vil f.eks. kunne finde anvendelse på udbredelse i en større kreds via internettet, herunder på sociale medier.

Straffelovrådet overvejer om en skærpet sidestrafferamme har bl.a. baggrund i den seneste tids udvikling i relation til digitale sexkrænkelser, herunder navnlig når billederne/videoerne videregives på internettet. Sådanne krænkelser bør give anledning til overvejelser om strafskærpelse for på den måde at understrege alvoren af handlingerne. Selv om der kan ligge mange forskellige motiver bag en digital sexkrænkelser – lige fra videregivelse ud fra et hævnmotiv til blot ubetænksomhed – vil det i alle tilfælde kunne være særdeles ydmygende for de forurettede, ligesom det i mange tilfælde vil have vidtrækkende psykologiske konsekvenser for disse.

Straffelovens § 264 d om videregivelse af oplysninger om en andens private forhold straffes som anført med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, og blufærdighedskrænkelser efter straffelovens § 232 straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. Udbredelse af børnepornografi straffes efter § 235 med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år.

Dette betyder, at strafmaksimum for digitale sexkrænkelser er fængsel i indtil 2 år, jf. straffelovens § 232 og § 264 d, jf. § 88, stk. 1. Hvis forurettede er under 18 år, er forholdet omfattet af straffelovens § 235, stk. 1, hvor strafmaksimum også som udgangspunkt er fængsel i 2 år, men hvor der under særligt skærpende omstændigheder kan straffes med fængsel indtil 6 år. Det kan ikke udelukkes, at der kan forekomme tilfælde, hvor strafmaksimum i medfør af § 232, 2. led, vil være 4 år, fordi der er tale om billeder eller videoer med et seksuelt, men ikke pornografisk, indhold af et barn under 15 år. Det bemærkes imidlertid, at videregivelse af pornografiske billeder, der straffes efter § 235, hvor strafmaksimum er fængsel i 2 år, som det klare udgangspunkt bør føre til en strengere straf end videregivelse af nøgenbilleder uden et pornografisk indhold, og det forhøjede strafmaksimum i § 232, 2. led, må på den baggrund antages sjældent at få afgørende betydning for den straf, som udmåles i den konkrete sag, idet dette strafmaksimum er begrundet med, at § 232 supplerer de mere alvorlige bestemmelser om seksuelt forhold til barn under 15 år, og det er således forbeholdt grovere overtrædelser.

Der foreligger kun få trykte afgørelser om det konkrete straffniveau for sager om digitale sexkrænkelser eller lignende omfattet af § 264 d og § 232. I TfK 2014.641 Ø blev en person idømt ubetinget fængsel i 40 dage for medvirken til blufærdighedskrænkelser, jf. straffelovens § 232, jf. § 23, og for overtrædelse af straffelovens § 264 d. Den domfældte havde uberettiget videregivet links til private fotos af seksuelt indhold af sin ekskone til adskillige personer på en sexchat. Han havde herudover i et enkelt tilfælde oplyst hendes identitet til en anden mand, hvilket medførte, at den pågældende kontaktede hende.

I TfK 2013.627 Ø blev en person idømt ubetinget fængsel i 6 måneder for medvirken til blufærdighedskrænkelser efter straffelovens § 232 og overtrædelse af straffelovens § 264 d, jf. § 23, medvirken til udbredelse af børnepornografisk materiale efter straffelovens § 235, stk. 1, jf. § 23, samt for besiddelse af børnepornografisk materiale efter straffelovens § 235, stk. 2. Den domfældte blev fundet skyldig i uden samtykke fra de pågældende at have lagt billeder af 11 kvinder, heraf 3 kvinder under 18 år, ud på en hjemmeside, hvor billederne blev eller skulle blive manipuleret, så de kom til at fremstå som utugtige eller pornografiske. Den domfældte blev endvidere fundet skyldig i at videregive kontaktoplysninger på i hvert fald en af de piger, som var afbilledet, hvilket medførte henvendelser til den på

gældende. Han blev endelig fundet skyldig i at have besiddet 1.450 fotografier og 45 film omfattet af straffelovens § 235, stk. 2.

Baggrunden for den begrænsede landsretspraksis vedrørende digitale sexkrænkelser eller lignende overtrædelser af straffelovens § 232 og § 264 d skønnes dels at være, at der er tale om et relativt nyt fænomen, dels at der ikke i alle tilfælde af digitale sexkrænkelser har været rejst tiltale eller er domfældt efter begge bestemmelser. Rigsadvokaten har imidlertid i november 2015 udarbejdet en intern videnspakke til anklagemyndigheden om it-kriminalitet. Det fremgår af denne videnspakke, at der i sager om digitale sexkrænkelser skal rejses tiltale efter både straffelovens § 232 og § 264 d. Rigsadvokaten forventer på den baggrund, at anklagemyndighedens strafpåstand og domstolens straffastsættelse vil afspejle forbrydelsens karakter og grovhed, herunder at der både er tale om en krænkelse af seksuel karakter og om videregivelse af private billeder/videoer.

Anklagemyndigheden har i øvrigt på nuværende tidspunkt fokus på sager om digitale sexkrænkelser. Sager om blufærdighedskrænkelser på internettet er således medtaget i Rigsadvokatens oversigt over anklagerfaglige fokusområder i retspraksis, og dette indebærer bl.a., at retspraksis skal følges med fokus på straffniveauet.

På baggrund af den sparsomme landsretspraksis og anklagemyndighedens fokus på, at der rejses tiltale efter både straffelovens § 232 og § 264 d, og at strafpåstanden afspejler dette, er det vanskeligt at slå fast, hvad straffniveauet er eller vil blive ved et typisk tilfælde af digital sexkrænkelser. Det bemærkes i den forbindelse, at det er svært at definere et typisk tilfælde, idet de konkrete omstændigheder i sagerne kan være vidt forskellige, herunder i relation til karakteren og antallet af billedet eller billederne, til omfanget af udbredelsen, til om billedet er ledsaget af tekst, og til om forholdet er begået med et hævnmotiv, ligesom forholdene i vidt omfang også begås af og mod personer under 18 år.

Det er navnlig i forhold til unge lovovertrædere mere end tvivlsomt, hvorvidt alene en strafskærpselse er den mest hensigtsmæssige måde at søge at opnå en adfærdsændring og herved begrænse denne form for kriminalitet, der i et vist omfang er et udslag af, at der formentlig i stigende grad er eller har været en tendens til at sende nøgenbilleder mv. af sig selv til f.eks. en kæreste. Særligt i forhold til de unge vil det formentlig på den baggrund være nærliggende at supplere en konsekvent retsforfølgning med en oplysningsindsats, som sikrer viden om, at videregivelse af seksuelle/pornografiske billeder eller videoer er strafbart, og at det har vidtrækkende konsekvenser for de forurettede for forbrydelserne. Straffelovrådet har i den forbindelse noteret sig regeringens udspil om en skærpet indsats mod digitale sexkrænkelser, der blev præsenteret i februar 2017.

Straffelovrådets forslag om en skærpet sidestrafteferme på fængsel indtil 2 år for overtrædelser af straffelovens § 264 d er begrundet i de alvorlige skadevirkninger og mere vedvarende krænkelser, der er forbundet med videregivelse af oplysninger eller billeder om andres private forhold på internettet, fordi oplysningerne eller billederne kan spredes meget vidt og hurtigt, og i praksis kan være vanskelige og i visse tilfælde næsten er umulige at få slettet igen.

Forslaget hænger som anført ovenfor i høj grad sammen med den udvikling, der er set inden for kriminalitetstypen digitale sexkrænkelser, og det er således også hensigten, at den skærpede sidestrafteferme vil finde anvendelse på mere alvorlige tilfælde af denne type kriminalitet, herunder hvor gerningsmanden har videregivet billeder/videoer af særlig krænkende karakter, i et stort omfang, på internettet eller af et stort antal forurettede.

Digitale sexkrænkelser er som nævnt typisk også omfattet af § 232 om blufærdighedskrænkelser, der har et strafmaksimum på 2 års fængsel. Idet § 232 omfatter en bred vifte af krænkelser af en vis grovere karakter, herunder visse berøringer af seksuel karakter, er det imidlertid Straffelovrådets vurdering, at straffen for digitale sexkrænkelser efter gældende retspraksis som udgangspunkt må forventes at blive udmålt som en frihedsstraf i den lavere ende af strafferammen i § 232.

Det er på baggrund af den meget betydelige krænkelser, som digitale sexkrænkelser kan indebære, Straffelovrådets opfattelse, at det kan give anledning til tvivl om, hvorvidt de straffe, der efter gældende praksis udmåles i sager om digitale sexkrænkelser efter §§ 232 og 264 d, i de groveste tilfælde i tilstrækkeligt omfang afspejler forbrydelsens grovhed, når de sammenlignes med strafniveauet for andre krænkelser.

For de fleste mennesker udgør nøgenbilleder, herunder billeder og videoer af den pågældende i seksuelle situationer noget meget privat og intimt. Udbredelse af fotografisk materiale i form af nøgenbilleder og lignende mod den afbildedes vilje må således antages som udgangspunkt at blive opfattet som særdeles indgribende og krænkende af den afbildede. Det gælder særligt, hvis materialet er udbredt i en bred kreds eksempelvis via internettet, hvor den krænkedes mulighed for at fjerne materialet er stærkt begrænset, og hvor der derfor er tale om en vedvarende krænkelser. Efter Straffelovrådets opfattelse bør grove digitale sexkrænkelser således anses som meget alvorlige privatlivskrænkelser, der omfattes af den foreslåede § 264 d, stk. 2, og af § 232. Straffelovrådet forudsætter således også, at der for sådanne grove krænkelser vil være grundlag for at udmåle straffe, som ligger noget højere end den straf, der må forventes at blive udmålt efter de gældende bestemmelser i §§ 232 og 264 d. Hensigten med rådets forslag er således, at der skal udmåles straffe på et niveau, som afspejler forbrydelsens karakter og grovhed, herunder at der både er tale om en kræn-

kelse af seksuel karakter og af privatlivets fred, og som er egnede til at virke afskrækkende på potentielle gerningsmænd.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at et strafmaksimum på 2 års fængsel er passende i forhold til at rumme alle alvorlige tilfælde af overtrædelse af § 264 d, herunder digitale sexkrænkelser af den type, hvor gerningsmanden for eksempel på basis af et datalager udbreder mange billeder/videoer af forskellige personer. Ligeledes er et sådant maksimum efter rådets opfattelse passende afbalanceret i forhold til straffelovens strafferammer i øvrigt. Sidstnævnte hensyn er imidlertid i vidt omfang et spørgsmål af mere politisk karakter. Det bemærkes i øvrigt, at strafmaksimum vil være 6 år, hvis forholdet er begået mod personer under 18 år, og der foreligger særligt skærpene omstændigheder, herunder udbredelse af mere systematisk eller organiseret karakter, jf. § 235, stk. 1, 2. pkt.

Det bemærkes, at Straffelovrådet ikke finder behov for at tilkendegive noget udgangspunkt for det konkrete strafniveau efter § 264 d. Bestemmelsen omfatter så forskellige forhold, at det i de konkrete tilfælde er op til domstolene at udmåle enten en bøde- eller frihedsstraf, der står mål med den begåede forbrydelse.

Ud over straf vil der i denne type sager også være mulighed for at kræve godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26.

Der henvises i øvrigt til afsnit 5, der indeholder nogle mere generelle overvejelser om straf i relation til freds- og ærekrænkelser.

2.5.3. Videregivelse af oplysninger om en juridisk persons private forhold

Det er som tidligere omtalt rigtigt og rimeligt, at bestemmelserne om brevhemmelighed og husfredskrænkelser i straffelovens §§ 263 og 264 beskytter ikke alene enkeltpersoners privatliv, men også erhvervsvirksomheder og offentlige myndigheder. Omvendt beskytter de bestemmelser, der angår billeder af personer (straffelovens § 264 a og § 264 d, 2. led), i sagens natur alene enkeltpersoner.

Straffelovrådet har overvejet, om juridiske personer bør kunne nyde beskyttelse efter straffelovens § 264 d, 1. led, mod videregivelse af oplysninger eller billeder vedrørende den juridiske persons private forhold.

En juridisk person vil under alle omstændigheder være beskyttet efter § 264 c mod udnyttelse af oplysninger, som er fremkommet ved en krænkelse af brevhemmeligheden eller husfreden.

Endvidere vil enkeltpersoner, der deltager i en juridisk persons virke, for deres vedkommende kunne være beskyttet af § 264 d, 1. led, hvis aktiviteterne må henregnes til deres privatliv.

Efter gældende ret må det antages, at erhvervsvirksomheder og offentlige myndigheder ikke har et "privatliv", der kan nyde beskyttelse efter § 264 d, 1. led, om oplysninger og billeder vedrørende en andens private forhold, mens det er tvivlsomt, om eksempelvis en forening også uafhængig af den beskyttelse, der tilkommer de enkelte medlemmer, kan nyde beskyttelse efter § 264 d, 1. led. Dette blev antaget af landsretten i UfR 1982.750 H, der drejede sig om et fogedforbud, mens Højesteret uden at citere straffelovens § 264 d anførte, at frimurerordenens optagelsesceremonier henhørte under dennes private forhold og dermed var beskyttet mod uberettiget offentliggørelse. Højesterets afgørelse kan således forstås på den måde, at den alene angår den civilretlige beskyttelse.

Spørgsmålet ses ikke at have været rejst i trykt praksis siden dommen fra 1982, og Straffelovrådet ser ikke et behov for nærmere afklaring ad lovgivningsvejen.

2.5.4. Samtykke

Videregivelse af oplysninger om en andens private forhold er ikke uberettiget og dermed ikke strafbar efter straffelovens § 264 d, hvis videregivelsen sker med den pågældendes samtykke. Et samtykke vil i almindelighed frit kunne tilbagekaldes, indtil videregivelse er sket, hvorimod tilbagekaldelse af et samtykke normalt ikke vil kunne tillægges betydning i forhold til en videregivelse, der allerede er sket.

Det bemærkes, at det følger af persondatalovens § 38, at den registrerede kan tilbagekalde et samtykke. Virkningen af, at den registrerede tilbagekalder sit samtykke, vil ifølge bemærkningerne i lovforslaget til bestemmelsen være, at den behandling af oplysninger, som den registrerede har meddelt sit samtykke til, normalt ikke må finde sted fremover. Der kan imidlertid i en anden af behandlingsreglerne i persondatalovens §§ 6-8 være hjemmel til, at behandlingen kan fortsætte. De grundlæggende betingelser om bl.a. saglighed og proportionalitet i persondatalovens § 5 skal desuden i alle tilfælde iagttages.

2.6. Systematisk overvågning

Straffelovens beskyttelse mod krænkelse af privatlivets fred er bygget op som en række bestemmelser, der tager stilling til, hvor grænserne for den strafbare adfærd skal sættes i forhold til de enkelte krænkelsesmuligheder. Det er fortsat Straffelovrådets opfattelse, at det bl.a. under hensyn til de krav, der må opstilles med hensyn til en præcis formulering af strafbestemmelser, ikke er muligt at udforme en mere generel grundsætning om beskyttelse af privatlivets fred sanktioneret gennem straf, jf. Straffelovrådets betænkning nr. 601/1971 om privatlivets fred, side 76.

Ved lovændringen i 1972, der bl.a. byggede på 1971-betænkningen, skete der en ajourføring af de allerede dengang gældende strafbestemmelser med henblik på at klargøre disses rækkevidde og en forhøjelse af strafferammerne, og der blev indført nye strafbestemmelser til beskyttelse mod aflytning og udspejning (fotografering) samt andres udnyttelse af de oplysninger, der er fremkommet ved den ulovlige virksomhed.

Endvidere blev der ved lovændringen i 1972 indført en generel adgang til godtgørelse for ikke-økonomisk skade (tort) i tilfælde af forsætlig eller uagtsom krænkelse af privatlivets fred. Før 1972 var det en betingelse for tortgodtgørelse, at krænkelsen var strafbar og herunder begået med den fornødne tilregnelser, normalt forsæt. Hvis den krænkede har lidt et økonomisk tab, kan dette kræves erstattet efter almindelige erstatningsretlige regler; dette var også tilfældet før 1972. I UfR 2010.2448 H, der også er omtalt ovenfor afsnit 2.5.1.3, beskriver Højesteret retstilstanden på følgende måde (med særligt fokus på billeder og på pressens brug heraf, idet den konkrete sag angik dette):

”Sagen angår privatlivets fred og retten til eget billede. Privatliv omfatter ikke kun, hvad der foregår i den egentlige privatsfære fri for offentlig iagttagelse, men i et vist omfang også hvad en person foretager sig uden for sit hjem i ordinære hverdagsituationer. Beskyttelsen af privatlivets fred og retten til eget billede er i dansk ret baseret på almindelige retsgrundsætninger og enkelte lovregler. Der kan således efter almindelige retsgrundsætninger nedlægges forbud mod retsstridige krænkelse af privatlivets fred og retten til eget billede, der kan kræves godtgørelse for tort efter reglerne i erstatningsansvarslovens § 26 om retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person, og der er for de groveste krænkelse et strafferetligt værn i bl.a. straffelovens § 264 a og § 264 d. Har krænkelsen tillige medført et økonomisk tab, f.eks. ved tilegnelse af et billedes markedsføringsmæssige værdi, kan dette forlanges erstattet efter de almindelige erstatningsretlige regler.

Sagen angår samtidig pressens ytringsfrihed og offentlighedens interesse i at blive informeret. Om pressen kan gengive et billede af en person eller oplysninger om dennes privatliv uden samtykke, beror på en afvejning af hensynet til den enkelte over for hensynet til den samfundsmæssige interesse i offentliggørelse. Ved afgørelsen af, hvilken vægt der skal tillægges hensynet til ytrings- og pressefrihed, spiller det en

rolle, om offentliggørelse sker som led i en behandling af samfundsmæssigt relevante spørgsmål. Særligt om personer, der er kendte i offentligheden, spiller det en rolle, om offentliggørelsen angår forhold, der er relevante i forhold til det, som vedkommende er kendt for.

[...]

Billederne angår en ordinær, dagligdags situation ved stranden om sommeren, og de er ikke optaget og bragt som led i en mere systematisk overvågning af forurettedes privatliv. Højesteret finder, at der - uanset at situationen for så vidt må anses for at henhøre under hendes privatliv - ved offentliggørelsen af billederne og den ledsagende tekst ikke afsløres noget om hendes private forhold i § 264 d's forstand. Højesteret tiltræder derfor, at offentliggørelsen ikke er strafbar efter § 264 d, 1. led.”

Sagen angik som tidligere anført offentliggørelse af billeder af en kvinde, der badede top-løs på en næsten mennesketom strand. Højesteret frifandt for overtrædelse af straffelovens § 264 d, herunder bl.a. fordi billederne ikke var optaget og bragt som led i en mere systematisk overvågning af den pågældendes privatliv, men tilkendte godtgørelse for tort under henvisning til, at offentliggørelsen af de pågældende billeder udgjorde en retsstridig krænkelse.

Straffelovrådet har i afsnit 2.2-2.5 ovenfor gennemgået de gældende strafbestemmelser om beskyttelse af privatlivets fred. Som det fremgår heraf, foreslår rådet, at bestemmelserne i vidt omfang videreføres, dog med visse mindre ændringer og omformuleringer.

På samme måde som i 1971-betænkningen har Straffelovrådet i forlængelse heraf overvejet, om den teknologiske udvikling har skabt nye muligheder for krænkelse af privatlivet, som bør kunne imødegås med straf efter straffeloven.

Efter Straffelovrådets opfattelse gælder det muligheden for på afstand at følge en persons færden. Overvågning af en persons geografiske placering ved hjælp af gps-udstyr er således efter rådets opfattelse i praksis mere indgribende end traditionel manuel skygning, hvor en eller flere personer følger efter den pågældende og dermed overvåger den pågældendes færden. Som følge af omkostningerne er der således grænser for, hvor langvarig en manuel skygning i praksis vil vare, og det kan også være nemmere at opdage, at man bliver skygget, end at man overvåges ved hjælp af gps-udstyr.

Det bemærkes, at persondatalovens regler sætter grænser for f.eks. private virksomheders mulighed for at kunne overvåge personer med gps-udstyr, og at overtrædelse af disse regler kan straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Det er således Straffelovrådets opfattelse, at en overvågning af en persons geografiske placering, der finder sted på afstand ved hjælp af en gps eller et andet lignende apparat, i al-

mindelighed er udtryk for en krænkelse af en sådan grovhed, at der er grundlag for at overveje en kriminalisering i straffeloven. Efter rådets opfattelse vil det endvidere være muligt at udforme en strafbestemmelse herom, der tilstrækkeligt præcist afgrænser de strafbare handlinger.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund en ny bestemmelse i straffeloven om uberettiget at registrere en persons færden ved hjælp af en gps eller et andet lignende apparat. Gerningsindholdet vil bestå i selve registreringen i form af indsamling eller lagring af data ved hjælp af en gps eller et andet lignende apparat, med henblik på at gerningsmanden gennem de registrerede oplysninger vil kunne følge en anden (bestemt) persons færden. Bestemmelsen vil først og fremmest finde anvendelse på registrering af en persons færden, der sker ved hjælp af en gps, som er anbragt i eller på eksempelvis en persons bil, tøj eller taske. Dette gælder, hvor gerningsmandens forsæt omfatter selve registreringen, og bestemmelsens hovedområde vil således være tilfælde, hvor gerningsmanden har anbragt den pågældende gps. Det gælder desuden, uanset om gps'en har indbygget en sender, hvis signaler gerningsmanden opfanger, herunder ved selv at styre, hvornår der sendes signaler, så personens færden kan følges løbende, eller gps'en alene lagrer gps-koordinaterne, som gerningsmanden efterfølgende skaffer sig adgang til. Det er imidlertid afgørende, at der er tale om registrering med henblik på at kunne følge den anden persons færden fremadrettet. Det er omvendt ikke et krav, at registreringerne har ført til, at gerningsmanden har fulgt den anden persons færden, dvs. har skaffet sig det registrerede overblik over, hvor den anden person, har befundet sig. Gerningsindholdet er således fuldbyrdet, når registreringen er foretaget, hvis registreringer er egnet til at følge den anden persons færden.

Det foreslås, at strafferammen i den nye bestemmelse skal være bøde eller fængsel indtil 6 måneder i lighed med strafferammen i øvrigt for de fleste andre krænkelse af privatlivets fred, hvor alene enkeltpersoner beskyttes, idet strafferammen særligt skal ses i sammenhæng med strafferammerne i straffelovens § 264 a (bøde eller fængsel i indtil 6 måneder) og i persondataloven (bøde eller fængsel i indtil 4 måneder).

De fleste smartphones, tablets mv. har i dag indbygget gps, og sådanne kan – evt. sammen med en app eller et lignende program – lagre brugerens færden. Hvis registreringen foretages ved hjælp af en indbygget gps i f.eks. en mobiltelefon, som forurettede uafhængig af gerningsmanden har aktiveret, vil forholdet være omfattet af den foreslåede § 263, stk. 1 (der svarer til den gældende bestemmelse i § 263, stk. 2), om uberettiget adgang til et datasystem eller en del heraf, hvis gerningsmanden – når denne skaffer sig adgang til oplysningerne – skaffer sig adgang til mobiltelefonen mv., idet en mobiltelefon eller en tablet i sig selv anses som et datasystem i straffelovens forstand. I øvrigt vil den person, som blot aflæser dataene, efter at registreringen er afsluttet, ikke have realiseret den foreslåede over-

vågningsbestemmelses gerningsindhold, der omfatter selve registreringen af oplysningerne.

Tilfælde, hvor gerningsmanden selv har skaffet sig adgang til telefonen mv. og slået gps'en mv. til med henblik på senere at aflæse de data om brugerens færden, som hermed bliver lagret i telefonens system, vil efter omstændighederne kunne straffes i medfør af både den foreslåede § 263, stk. 1, og forslaget om ulovlig overvågning i § 264 b.

Bestemmelsen vil også finde anvendelse på brug af andre lignende apparater til at registrere en persons færden, eksempelvis pejling af radiosignaler, der udsendes af noget, som personen har med sig.

Bestemmelsen vil således finde anvendelse både i tilfælde, hvor personens færden ved hjælp af gps-koordinater kan følges meget præcist, og i tilfælde, hvor personens færden følges ved pejling med mindre præcision end ved brug af gps-koordinater, og både i tilfælde, hvor personens færden følges løbende ("live"), og i tilfælde, hvor personens færden kortlægges efterfølgende på grundlag af en løbende registrering af personens geografiske placering.

Bestemmelsen vil være begrænset til tilfælde, hvor personens færden kan følges (herunder retrospektivt, jf. ovenfor), og enkeltstående lokaliseringer af en person på de nævnte måder vil således ikke være omfattet. Også kortvarigt at følge en person (eksempelvis en halv til en hel time) vil imidlertid være omfattet. Kravet om, at personens færden skal kunne følges, skal desuden forstås på den måde, at der skal være tale om, at personens geografiske placering løbende eller med korte mellemrum transmitteres eller lagres, herunder filmes af et videokamera. Lokalisering, der følger af, at personen checker ind eller ud med sit rejsekort, vil således falde uden for bestemmelsen, det samme gælder lokalisering i forhold til en mobiltelefonmast, der sker, fordi den pågældende ringer eller sender en besked fra sin mobiltelefon, og heller ikke lokalisering som led i automatisk nummerpladekontrol vil være omfattet af bestemmelsen.

Bestemmelsen vil kun omfatte tilfælde, hvor personens færden registreres uberettiget, hvilket f.eks. ikke er tilfældet, hvis det sker som led i strafudståelse med anvendelse af fodlænke. At registrere personens færden kan endvidere f.eks. være berettiget, hvis det sker med samtykke. Anvendelse af gps uden samtykke kan eksempelvis have hjemmel i lov om social service § 125. En registrering af oplysninger, der ikke i sig selv er i strid med persondatalovens bestemmelser (og fra 25. maj 2018 med persondataforordningens bestemmelser eller bestemmelser med tilknytning hertil), vil ikke af denne grund være berettiget efter den foreslåede bestemmelse i straffeloven. Den foreslåede bestemmelse tilsigter således med

andre ord (også) at kriminalisere registreringer af en anden persons færden, selv om sådanne registreringer kan foretages inden for rammerne af persondataloven (persondataforordningen).

Det vil være en konsekvens af den nye bestemmelse, at politiets anvendelse af sporings- og pejlingsudstyr som omhandlet i bestemmelsen i forbindelse med efterforskningen af strafbare forhold fremover i alle tilfælde vil være at anse som et straffeprocessuelt tvangsindgreb, som skal have hjemmel i retsplejeloven. Efter gældende ret anses sådan sporing og pejling som et straffeprocessuelt tvangsindgreb, hvis det f.eks. er nødvendigt at bryde ind i en bil for at anbringe udstyr, men ikke hvis udstyr anbringes uden på en bil, som befinder sig et frit tilgængeligt sted. Når der er tale om et straffeprocessuelt indgreb, anvendes retsplejelovens § 791 a om observation analogt, jf. UfR 2000.2476 H og UfR 2003.137 H. Lokalisering af en mobiltelefon er dog direkte omfattet af retsplejelovens § 791 a, stk. 5, om teleobservation. Der vil således på baggrund af forslaget skulle etableres hjemmel i retsplejeloven til, at politiet under nærmere fastlagte betingelser kan foretage den form for overvågning, der er omfattet af den foreslåede bestemmelse. Der vil i den forbindelse efter Straffelovrådets opfattelse fortsat kunne tages udgangspunkt i retsplejelovens § 791 a, stk. 1, herunder også således, at indgrebet ikke kræver en forudgående kendelse fra retten.

Straffelovrådet foreslår tillige med forslaget til § 264 b en ændring af straffelovens § 264 c, så bestemmelsen kommer til at omfatte det forhold, at nogen uberettiget skaffer sig eller udnytter oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af den foreslåede overvågningsbestemmelse i § 264 b.

2.7. Forfølgelse mv.

2.7.1. Indledning

Som berørt ovenfor gælder der i dansk ret en beskyttelse af privatlivets fred, der bygger på almindelige retsgrundsætninger og således rækker ud over den beskyttelse, der kan bygges på specielle lovregler. Som eksempler på områder, der ikke falder under de eksisterende strafbestemmelser, men hvor en beskyttelse, der bygger på en almindelig retsgrundsætning, kan blive aktuel, kan nævnes systematisk indsamling af oplysninger om en anden, skygning for at få et bestemt forhold oplyst, forfølgning med henvendelser mv. (jf. 1971-betænkningen, side 40).

2.7.2. Systematisk indsamling af oplysninger

Forarbejderne til straffeloven af 1930 indeholder overvejelser om kriminalisering af udforskning af private livsforhold. U I indeholdt således bl.a. følgende bestemmelse:

”§ 340. Den, som uden Hjemmel i et ham af en offentlig Myndighed eller af Styrelsen for et af det offentlige anerkendt Samfund retmæssig overdraget Hverv gør sig en Næringsvej af at udforske private, det almindelige Erhvervsliv uvedkommende Livsforhold, straffes med Bøde eller, hvis falske Forestillinger om Hjemmelen ere fremkaldte eller benyttede, med simpelt Fængsel.
Samme Straf finder Anvendelse paa den, der til saadan Efterforskning benytter nogen efter foranstaaende Bestemmelse uberettiget Person.”

U II indeholdt følgende bestemmelse:

”§ 187. Den, som i Strid med derom givne Bestemmelser gør sig Næringsvej af at udforske private Livsforhold, straffes med Bøde eller under skærpende Omstændigheder med simpelt Fængsel.”

U III indeholdt ikke en tilsvarende bestemmelse, jf. herom U III, side 306:

”I K. U. 1912 § 310 og indenfor visse Grænser T. U. § 187 fastsættes Straf for uhjemlet Udforsken af Privatlivet, jfr. Bemærkninger i K. U. 1912 Mot. S. 290 og T. U. Mot. S. 177-178. I det foreliggende Udkast er ikke optaget nogen saadan Bestemmelse. Kommissionen er enig i, at der tiltrænges regulerende Lovbestemmelser angaaende det paagældende Forhold, men mener, at disse maa gives ved særlig Lov.”

Særlig lovgivning om bl.a. ”Udforskning af private Livsforhold m. v. (Detektivbureauer)” fandtes tidligere i den såkaldte vinkelskriverlov (lov nr. 63 af 3. marts 1948 om Ydelse af juridisk Bistand samt om Inkasso- og Detektivvirksomhed m.v.). Lovens regler om detektivbureauer indskrænkede sig imidlertid til et forbud mod at give indtryk af, at virksomheden havde offentlig godkendelse, et forbud mod at anvende betegnelser som ”retshjælp”, ”juridisk kontor” eller lignende, et forbud mod annoncering med ydelse af juridiske rådgivning eller retshjælp, en særlig rettighedsfrakendelsesmulighed og en adgang for politiet til at forlange oplysning om virksomhedens drift og stille krav til bogføringen.

Vinkelskriverloven blev ophævet den 1. juli 2006 ved lov om juridisk rådgivning. Denne lov indeholder ikke særlige bestemmelser om udforskning af private livsforhold (detektivvirksomhed), og lovens anvendelse beror på, om der erhvervsmæssigt ydes juridisk rådgivning til forbrugere, jf. lovens § 1. Juridisk rådgivning omfatter skriftlige og mundtlige anbefalinger og vejledninger om retsgrundlaget på et bestemt område samt oplysninger om umiddelbare konsekvenser af den rådsøgendes valg. Loven indeholder bl.a. regler om, at

rådgivning skal ske i overensstemmelse med god skik for juridisk rådgivning og om Forbrugerombudsmandens tilsyn.

Indsamling af oplysninger om identificerbare enkeltpersoner udgør en behandling af personoplysninger i persondatalovens forstand. Systematisk indsamling af sådanne oplysninger for private vil i vidt omfang være omfattet af persondataloven og dermed de generelle principper om bl.a. saglighed og proportionalitet i lovens § 5 og betingelserne for lovlig behandling i §§ 6-8. Loven gælder dog ikke for behandlinger, som en fysisk person foretager med henblik på udøvelse af aktiviteter af rent privat karakter (§ 2, stk. 3), og mediernes behandling af personoplysninger er i vidt omfang undtaget fra lovens anvendelsesområde (§ 2, stk. 6-10). Det bemærkes, at databeskyttelsesforordningen – der finder anvendelse fra den 25. maj 2018 – tilsvarende ikke gælder for behandling af oplysninger, som foretages af en fysisk person som led i rent personlige eller familiemæssige aktiviteter (artikel 2, stk. 2, litra c), og bl.a. giver mulighed for at fastsætte undtagelser og fravigelser fra forordningens almindelige regler for så vidt angår behandling i journalistisk øjemed eller med henblik på akademisk, kunstnerisk eller litterær virksomhed (artikel 87).

Anvendelse af ulovlige midler til indsamling af personoplysninger kan straffes efter de regler, der er beskrevet henholdsvis foreslået i afsnit 2.2-2.6 ovenfor. Det gælder, hvad enten oplysningerne er skaffet ved uberettiget indtrængen i et datasystem, brud på brevhemmeligheden, husfredskrænkelser, ulovlig fotografering eller – hvis forslaget herom gennemføres – ulovlig gps-overvågning mv.

Som eksempel kan nævnes indsamling af oplysninger om bestemte personers anvendelse af deres betalingskort, hvis oplysningerne er fremkommet ved en uberettiget indtrængen i et datasystem, herunder en medarbejders uberettigede adgang til oplysninger.

Andres udnyttelse af oplysninger, der er fremkommet ved sådanne overtrædelser, kan også straffes, jf. straffelovens § 264 c og afsnit 2.4 ovenfor.

Som eksempel kan nævnes udnyttelse af oplysninger om bestemte personers anvendelse af deres betalingskort, som er fremkommet ved en uberettiget indtrængen i et datasystem, til at lokalisere, følge efter og fotografere de pågældende personer.

Endvidere kan uberettiget videregivelse af oplysninger om en andens private forhold – uanset om oplysningerne er indsamlet lovligt – også straffes, jf. straffelovens § 264 d og afsnit 2.5 ovenfor.

På denne baggrund er det Straffelovrådets opfattelse, at der ikke er grundlag for at foreslå en yderligere kriminalisering af selve indsamlingen af oplysninger om en person, som sker med lovlige midler inden for de rammer, som persondataloven sætter. Rådet lægger herved også vægt på, at persondataloven – og databeskyttelsesforordningen – er udtryk for en samlet afvejning af en række forskellige hensyn over for hinanden, herunder hensynet til retten til privatliv, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8, og retten til ytringsfrihed, jf. samme konventions artikel 10.

2.7.3. Skygning

Straffelovrådet har noteret sig lov nr. 1728 af 27. december 2016 om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf mv. og forskellige andre love (øget respekt for det offentlige rum, offentlige myndigheder og personer i offentlig tjeneste mv.), hvormed der indsættes en ny strafbestemmelse i straffelovens § 119 a, hvorefter den, som krænker en af de i § 119 nævnte personers fred ved at kontakte, forfølge eller på anden måde chikanere den pågældende under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

Det fremgår af lovforslaget til § 119 a (jf. pkt. 2.5.3.1 i de almindelige bemærkninger), at bestemmelsen omfatter det at forfølge en af de beskyttede personer, f.eks. ved at gerningsmanden følger efter, iagttager eller overvåger en beskyttet person uden helt at nærme sig, således at adfærden ikke eller ikke med sikkerhed kan betegnes som kontakt.

Bestemmelsen har baggrund i, at der i den seneste tid forud for lovforslagets fremsættelse har været en række episoder, hvor personer i offentlig tjeneste eller hverv har været udsat for systematisk og grov chikane.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil det på nuværende tidspunkt være for vidtgående herudover at gøre det strafbart i sig selv at gennemføre en systematisk manuel overvågning af en persons færden. Straffelovrådet henviser herved til det, der er anført ovenfor om straf ved anvendelse af ulovlige midler, straf ved udnyttelse af oplysninger, der er fremkommet ved anvendelse af ulovlige midler, straf ved uberettiget videregivelse af lovligt indsamlede oplysninger om en andens private forhold samt straf for overtrædelse af persondataloven. Rådet bemærker særligt, at det ved vurderingen af, om eksempelvis et massemedies videregivelse af oplysninger om en persons private forhold er strafbar, antagelig kan tillægges betydning, om oplysningerne er indsamlet ved en mere systematisk overvågning af den pågældendes privatliv, jf. herved UfR 2010.2448 H, hvor der ikke var tale om en sådan

systematisk overvågning, hvilket indgik i Højesterets begrundelse for, at forholdet ikke var strafbart efter § 264 d.

Der vil endvidere ligesom efter gældende ret efter omstændighederne være mulighed for at pålægge krænkeren at betale en godtgørelse for tort til den forurettede, og der vil også efter omstændighederne være mulighed for at gribe ind over for en systematisk overvågning af nogens færden gennem et tilhold, så fortsat overvågning kan straffes.

På denne baggrund er det Straffelovrådets opfattelse, at der ikke er grundlag for at foreslå en yderligere kriminalisering af en systematisk manuel overvågning, jf. endvidere afsnit 2.7.4 om stalking lige nedenfor.

2.7.4. Stalking

I publikationen ”Stop Stalking”, som Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling og Justitsministeriet udgav i marts 2016, defineres stalking på følgende måde (side 6):

”Stalking er, når en person oplever gentagen, påtrængende og uønsket kontakt og kommunikation af vedvarende og systematisk karakter fra et andet menneske. Stalking er ikke kun chikane, men chikanen er typisk en del af stalkingen.”

Såfremt der som led i stalking sker overtrædelser af strafbestemmelser, kan stalkeren naturligvis straffes herfor og efter omstændighederne pålægges at betale godtgørelse for tort og erstatning for et eventuelt økonomisk tab til den krænkede. Ud over vold, trusler og hærværk kan der f.eks. være tale om uberettiget indtrængen i et datasystem, brud på brevhemmeligheden, husfredskrænkelse, ulovlig aflytning, ulovlig fotografering mv.

Såfremt stalkeren ikke begår konkrete strafbare forhold, men udelukkende følger efter den krænkede på frit tilgængelige steder og udelukkende sender den krænkede ikke-truende beskeder, vil forfølgelsen i sig selv efter gældende ret ikke kunne straffes. Forfølgelsen vil imidlertid efter omstændighederne kunne sanktioneres civilretligt ved at pålægge stalkeren at betale godtgørelse for tort til den krænkede.

Hertil kommer muligheden for efter lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, jf. lov nr. 112 af 3. februar 2012 med senere ændringer, administrativt at give et strafsanktioneret opholdsforbud eller forbud (tilhold) mod at opsøge eller på anden måde kontakte eller følge efter en anden.

Stalking skal efter lovens § 21, stk. 2, anses som en skærpende omstændighed ved fastsættelse af straffen for overtrædelse af et tilhold eller et opholdsforbud. Stalking er i bestemmelsen defineret som ”systematisk og vedvarende forfølgelse eller chikane”, og det fremgår af de specielle bemærkninger til § 21, at det er en betingelse for bestemmelsens anvendelse, at den eller de aktuelle overtrædelser – eventuelt sammen med tidligere forhold – antager karakter af en sådan stalking, jf. lovforslag nr. 10 fremsat den 9. november 2011.

I norsk ret findes ud over bestemmelser om tilhold og straf for overtrædelse heraf to bestemmelser i den norske straffelov om bl.a. stalking. Efter § 266 om hensynsløs adfærd straffes den, som ved ”skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred, med bot eller fengsel indtil 2 år”. Efter § 266 b om alvorlig personforfølgelse (stalking) straffes den, som ”gjentatte ganger truer, følger etter, iakttar, kontakter eller gjennom andre sammenlignbare handlinger forfølger en annen på en måte som er egnet til å fremkalle frykt eller engstelse, med fengsel inntil 4 år”.

I svensk ret findes ligeledes bestemmelser om tilhold og straf for overtrædelse heraf, men disse er suppleret af følgende bestemmelse om stalking i brottsbalkens 4 kap. 4 b §:

”Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,
5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,
7. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
8. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,
9. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
10. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller
11. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.”

Straffelovrådet har overvejet, om de eksisterende ordninger yder en tilstrækkelig beskyttelse mod forfølgelse og stalking, eller om der bør anbefales en egentlig regel om stalking i straffeloven. Der kunne f.eks. være tale om en bestemmelse om stalking som strafforhøjelsesgrund, der ligesom den svenske regel skærper straffen, hvor allerede strafbare forhold som trusler og vold antager karakter af forfølgelse af en person.

En sådan bestemmelse blev overvejet af Strafferetsplejeudvalget i betænkning nr. 1526/2011 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, og udvalget anfører følgende herom på side 137:

”Udvalget skal i den forbindelse bemærke, at de gældende danske regler om straf-fastsættelse i straffeloven allerede indebærer, at der kan fastsættes en skærpet straf i tilfælde, der ville falde under en regel som den svenske. Det vil således være en væsentlig strafskærpelse omstændighed, at flere forhold af f.eks. overtrædelse af tilhold, husfredskrænkelse, hærværk, trusler og vold begået over for samme person og eventuelt tillige dennes nærmeste har karakter af elementer i en mere systematisk forfølgelse.”

Udvalget fandt dog anledning til at foreslå den allerede omtalte strafskærpelsesbestemmelse om stalking i § 21, stk. 2, i lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning.

Straffelovrådet deler Strafferetsplejeudvalgets opfattelse af, at der ikke er behov for en bestemmelse om stalking som strafforhøjelsesgrund. Ved overtrædelse af straffelovens enkelte delikter er der inden for de eksisterende strafferammer mulighed for en nuanceret strafudmåling, hvor der lægges vægt på sagens konkrete omstændigheder, herunder om forbrydelsen udgør en særlig grov overtrædelse af den pågældende bestemmelse, eller om der er begået et stort antal overtrædelser til samtidig pådømmelse. Hertil kommer den specifikke strafforhøjelsesgrund i lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning.

Straffelovrådet har herefter overvejet, om der bør indføres en bestemmelse om straf for stalking, som rammer adfærd, der ikke i forvejen er strafbar (medmindre der er givet et tilhold), men hvor der ikke stilles krav om et forudgående tilhold.

Straffelovrådet er i den forbindelse opmærksom på, at en sådan bestemmelse flere gange tidligere har været overvejet, herunder i rådets udtalelse af 15. februar 1988 (optrykt i betænkning nr. 1526/2011, side 233-239) og af Strafferetsplejeudvalget i betænkning nr. 1526/2011 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, side 95-102. Såvel Straffelovrådet som Strafferetsplejeudvalget fandt, at der ikke bør indføres en ny strafbestemmelse om fredskrænkelser i form af forfølgelse eller lignende, hvilket Justitsministeriet tilsluttede sig i pkt. 3.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 10 fremsat den 9. november 2011.

Baggrunden herfor var bl.a., at der vil være tale om kriminalisering af handlinger, der ikke i sig selv er forulempende, men som på grund af den sammenhæng, de indgår i, får karakter af forfølgelse, forulempelse eller lignende. Det er således kravet om et på forhånd meddelt tilhold, der bevirker en passende afgrænsning af det strafbare område, og i mangel af

et forudgående tilhold vil der kunne opstå problemer med at bevise gerningsmandens for-sæt, det vil sige hans eller hendes forståelse af, at breve, opringninger, fremmøde mv. vir-ker krænkende.

Det blev endvidere fremhævet, at en strafbestemmelse for stalking uden forudgående tilhold helt overvejende kun ville blive anvendelig i tilfælde, hvor der i forvejen ville være grundlag for straf, fordi de systematiske og vedvarende fredskrænkelser for længst ville have passeret tærsklen for tilhold, som de fortsatte krænkelser ville udgøre en strafbar overtrædelse af.

Det bemærkes, at flere justitsministre i flere sammenhænge siden Strafferetsplejeudvalgets betænkning 1526/2011 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning har henvist til ovenstående argumenter mod en særskilt bestemmelse om stalking, herunder ved Folketingets be-handling af beslutningsforslag nr. B 4 (2015-16).

Straffelovrådet er endvidere opmærksom på, at Ministeriet for Børn, Undervisning og Li-gestilling og Justitsministeriet den 8. marts 2016 præsenterede udspillet ”Stop Stalking” med 7 forskellige tiltag, der skal skærpe indsatsen mod stalking. Det første initiativ i udspillet betegnes ”Strakstilhold” og er udmøntet ved lov nr. 1724 af 27. december 2016 om ændring af lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning (Strakstilhold). Følgende fremgår af forarbejderne til loven (jf. pkt. 1 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 19 fremsat den 5. oktober 2016):

”Med lovforslaget foreslås det, at der gives mulighed for at meddele en foreløbig afgørelse om tilhold (et såkaldt strakstilhold) som midlertidigt skal beskytte den forurettede og eventuelt medlemmer af forurettedes husstand, indtil der af politidirektøren kan træffes en endelig afgørelse om tilhold eller opholdsforbud. Strakstilholdet omfatter de samme typer af forbud og har samme retsvirkning som et tilhold, der meddeles efter de gældende bestemmelser i tilholdsloven.

Forslaget indebærer navnlig en lempelse af det almindelige mistankekrav (”begrundet mistanke”) ved meddelelse af tilhold med henblik på at sikre en hurtig beskyttelse af den forurettede. Det foreslås således, at et foreløbigt tilhold kan gives, hvis en person med rimelig grund er mistænkt for at krænke en anden, der er bestemte grunde til at antage, at personen fortsat vil krænke den anden, og den pågældende ikke har en rimelig interesse i at kontakte den forurettede.”

Det andet initiativ i udspillet betegnes ”Hårde straffe” og beskrives således (udspillets side 10):

”Strafniveauet for overtrædelse af tilhold mv. i sager om stalking og anden forfølgelse og chikane skal afspejle de store psykiske omkostninger, det kan have for stal-

kingudsatte. Gerningsmanden skal opleve straffen som en afskrækkende sanktion, ligesom de udsatte og samfundet skal opleve, at forbrydelsen tages alvorligt og har konsekvenser.

Strafferammen for grovere overtrædelser af tilhold og opholdsforbud, herunder navnlig sager om stalking, er i dag bøde eller fængsel op til 2 år.

Rigsadvokaten vil gennemføre en række prøvesager for at få afklaret strafniveauet i gældende retspraksis.

På baggrund af disse prøvesager vil der blive taget stilling til, om strafniveauet i de grovere sager må anses for passende.”

Straffelovrådet noterer sig i øvrigt, at udspillet ”Stop Stalking” også indeholder initiativer, der tager sigte på at styrke politiets håndtering af sager om stalking, rådgivnings- og behandlingstilbud til stalkingramte, uddannelse og træning af fagpersoner og bedre viden om stalking.

Straffelovrådet er endelig opmærksom på lov nr. 1728 af 27. december 2016 om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf mv. og forskellige andre love (øget respekt for det offentlige rum, offentlige myndigheder og personer i offentlig tjeneste mv.). Ved loven indsættes en ny strafbestemmelse i straffelovens § 119 a, hvorefter den, som krænker en af de i § 119 nævnte personers fred ved at kontakte, forfølge eller på anden måde chikanere den pågældende under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. Den pågældende strafbestemmelse omfatter bl.a. stalking mod personer i offentlig tjeneste eller hverv.

Samlet set, herunder i lyset af de initiativer, der allerede er taget, finder Straffelovrådet på nuværende tidspunkt ikke behov for at foreslå en generel strafbestemmelse om stalking i straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser.

Straffelovrådet har endvidere overvejet, om der – bl.a. på baggrund af den omtalte strafbestemmelse i straffelovens § 119 a – er behov for en tilsvarende bestemmelse i straffelovens kapitel 27 med henblik på at sikre en generel beskyttelse mod den form for chikane, bestemmelsen omfatter.

En sådan bestemmelse rammer – ligesom en specifik bestemmelse om stalking – adfærd, der ikke i forvejen er strafbar (medmindre der er givet et tilhold), uden at der stilles krav om et forudgående tilhold, men den vil ikke være begrænset til tilfælde af stalking.

Følgende fremgår af pkt. 2.5.3.1 i det lovforslag, der ligger til grund for den nye § 119 a:

”Bestemmelsen omfatter for det første chikanøs kontakt. Kontakt kan forekomme på forskellig måde, og det er efter den foreslåede bestemmelse afgørende, om den på-

gældendes adfærd reelt har karakter af en henvendelse eller kontakt fra gerningspersonen til den beskyttede person.

Bestemmelsen omfatter for det andet den som på chikanøs vis forfølger en beskyttet person. Det kan eksempelvis forekomme ved, at den pågældende følger efter, iagttager eller overvåger en beskyttet person uden helt at nærme sig, således at adfærden ikke eller ikke med sikkerhed kan betegnes som kontakt.

Bestemmelsen omfatter for det tredje den, som på anden måde chikanerer den beskyttede person. Udtrykket chikanere skal forstås bredt og kan omfatte alle typer af handlinger, herunder fysisk ageren og forskellige former for kommunikation. Der kan eksempelvis være tale om videoptagelse eller fotografering af den beskyttede person i private sammenhænge eller videregivelse, herunder offentliggørelse, af private personoplysninger mv.

Den foreslåede bestemmelse forudsætter, at kontakten, forfølgelsen mv. udgør en krænkelse af den beskyttede persons fred, og at der er tale om adfærd af en sådan karakter og grovhed, at der er tale om chikane af den pågældende.”

Både svensk og norsk ret indeholder generelle bestemmelser om chikanøs adfærd. Følgende fremgår af den svenske brottsbalks 4. kap 7 §:

”Den som handgripligen antastar eller medelst skottlossning, stenkastning, oljud eller annat hänsynslöst beteende eljest ofredar annan, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.”

I betænkning SOU 2016:7 om integritet och straffskyld foreslås bestemmelsen omformuleret til følgende:

”Den som agerar hänsynslöst mot någon annan på ett sätt som är ägnat att kränka den andres frid på ett kännbart sätt, döms för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år.”

Den norske straffelov indeholder den ovenfor nævnte bestemmelse om hensynsløs adfærd i § 266. Den svenske bestemmelse blev indsat i 1993, og den norske bestemmelse er fra 2009.

Straffelovrådet har som ovenfor anført tidligere overvejet behovet for en lignende bestemmelse om straf for fredskrænkelser mv. uden forudgående tilhold.

Baggrunden for, at man afstod fra at stille forslag om en sådan bestemmelse, var ud over det, der allerede er nævnt i relation til en specifik bestemmelse om stalking, at de forhold, der i givet fald skulle omfattes af bestemmelsen, meget ofte udspiller sig mellem samlevede personer eller personer, som tidligere har været samlevende. Den personlige baggrund bevirker, at den ene part ikke på forhånd kan siges at være en fremmed og uvedkommende person i forhold til den anden. Det var således vurderingen, at forholdene adskiller

sig herved fra husfredskrænkelser, krænkelser af brev- eller telefonhemmeligheden og lignende, hvor det i de fleste tilfælde let kan fastslås, at en person ikke har nogen rimelig grund til at blande sig i andres forhold.

Det fandtes på den baggrund betænkeligt at indføje en bestemmelse i straffeloven om, at henvendelser mv. efter omstændighederne bliver umiddelbart strafbare, uden at den pågældende på forhånd er gjort opmærksom på, at hans eller hendes optræden krænker den andens fred, og at det vil være strafbart at fortsætte.

Der blev herefter peget på, at der alene kunne blive tale om en kriminalisering uden forudgående tilhold, såfremt man indføjede en nyaffattet straffebestemmelse, hvor der beskrives en strafværdig gerningstype af mere begrænset omfang end de i den daværende bestemmelse i straffelovens § 265 nævnte forhold. Samtidig skal en sådan ny gerningsbeskrivelse naturligvis ikke være omfattet af allerede eksisterende straffebestemmelser om f.eks. trusler, vold, blufærdighedskrænkelser og husfredskrænkelser, idet en nykriminalisering i så fald vil være overflødig. Det fandtes imidlertid ikke muligt at formulere en sådan bestemmelse.

Endelig blev der lagt vægt på, at ordningen med polititilhold indebærer en bedre beskyttelse af den forurettede end en bestemmelse om straf uden forudgående tilhold. Det skyldes, at der med hensyn til tilhold er lavere beviskrav end med hensyn til straf, idet der alene kræves begrundet mistanke om fredskrænkelser mv. som betingelse for et tilhold. Når tilhold først er givet, stilles der for at straffe for overtrædelse heraf de sædvanlige, strengere beviskrav til domfældelse i en straffesag, nemlig at tiltaltes skyld er bevist uden for rimelig tvivl. Men tilhold har efter lovændringen i 2012 et objektiviseret indhold, og der skal derfor alene føres bevis for eksempelvis en kontakt i strid med tilholdet, og der kræves dermed eksempelvis ikke bevis for forsæt til, at forurettedes fred er krænket.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at der på den ene side kan peges på enkeltstående handlinger, hvor der kan være god grund til at skride ind med straf, uden at der er tildelt et forudgående tilhold.

På den anden side er det imidlertid fortsat Straffelovrådets opfattelse, at de forhold, der tidligere er fremhævet mod en straffebestemmelse uden forudgående tilhold, herunder at tilholdet bevirker en passende afgrænsning af det strafbare område, fortsat bør tillægges stor vægt. Det bemærkes i den forbindelse, at Justitsministeriet i bemærkningerne til § 119 a i straffeloven har lagt vægt på, at det er et særligt kendetegn for denne form for chikane, at den er rettet mod en person i offentlig tjeneste eller hverv, der som udgangspunkt er uvedkommende i forhold til gerningsmanden, og at der derfor ikke er samme behov som i

samlivsrelationer for ved et tilhold at markere over for gerningsmanden, at den andens fred krænkes.

Det kan endvidere fremhæves, at der efter tilholdsloven er mulighed for at skride ind med et tilhold på baggrund af en enkeltstående krænkelse, hvis den er tilstrækkelig grov, ligesom der herefter kan straffes for overtrædelsen af tilholdet på baggrund af kun en enkelt handling. Hertil kommer, at politi og anklagemyndighed har stor opmærksomhed på sager om tilhold.

Disse omstændigheder taler også i retning af, at der ikke er et behov for en ny strafbestemmelse for chikane uden forudgående tilhold, idet en sådan ikke nødvendigvis vil være et mere effektivt håndhævelsesmiddel.

Det kan endelig fremhæves, at § 119 a er konkret begrundet i, at der i den seneste tid forud for lovforslagets fremsættelse har været en række episoder, hvor personer i offentlig tjeneste eller hverv har været udsat for systematisk og grov chikane.

Samlet set finder Straffelovrådet under henvisning til det ovenfor anførte, at der ikke på nuværende tidspunkt er behov for i straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser at indsætte en generel strafbestemmelse om chikane mv., der svarer til § 119 a i straffeloven.

2.8. Identitetstyveri

Straffelovrådet har overvejet, om der er grundlag for særskilt at kriminalisere brug af en andens identitet, såkaldt identitetstyveri eller identitetsmisbrug.

I svensk ret er følgende bestemmelse om ulovlig identitetsanvendelse trådt i kraft 1. juli 2016, jf. brottsbalken 4. kap. 6 b §:

”Den som genom att olovligen använda en annan persons identitetsuppgifter utger sig för att vara honom eller henne och därigenom ger upphov till skada eller olägenhet för honom eller henne, döms för olovlig identitetsanvändning till böter eller fängelse i högst två år.”

Følgende fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, jf. Prop. 2015/16:150, side 14f:

”Syftet med en kriminalisering av olovlig identitetsanvändning är att motverka missbruk av identitetsuppgifter och ge skydd mot den integritetskränkning det innebär att få dessa uppgifter utnyttjade.

Straffbestämmelsen om olovlig identitetsanvändning kan ofta förväntas ingå som ett led i andra brott, främst förmögenhetsbrott. Den kan också ha ett överlappande tillämpningsområde med andra straffstadganden, såsom exempelvis i vissa fall vid brukande av falsk urkund, falsk tillvitelse och missbruk av urkund (14 kap. 10 § respektive 15 kap. 7 § första stycket och 12 § första och andra styckena). Det kan därför förutses att konkurrenssituationer kommer att vara vanliga i rättstillämpningen. Allmänna regler om konkurrens gäller.”

I den norske straffelov blev der i 2009 indsat følgende bestemmelse om identitetskrænkel-
se:

”Med bot eller fængsel inntil 2 år straffes den som uberettiget setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis, eller opptrer med en annens identitet eller med en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet, med forsett om å oppnå en uberettiget vinning for seg eller en annen, eller påføre en annen tap eller ulempe”

Om bestemmelsens selvstendige anvendelsesområde fremgår følgende af bestemmelsens forarbejder, jf. Ot. Prp. nr. 22 (2008-2009), side 44 f:

”Flere av tilfellene som kan rammes av forslaget til bestemmelse om identitetskrenkelse, vil i dag kunne rammes som forsøk på (data)bedrageri. Det betyr at det kan være en glidende overgang og delvis overlapping mellom hva som vil utgjøre en fullbyrdet identitetskrenkelse og hva som vil være forsøk på andre straffbare forhold. Sett i sammenheng med den eksisterende straffebestemmelsen i straffeloven 1902 § 372 annet ledd, vil lovforslaget innebære en relativt beskjeden grad av nykriminalisering. Selv om flere handlinger som kan tenkes omfattet av straffebudet om identitetskrenkelse i dag er straffbare som forsøk på andre forbrytelser, er det likevel et behov for bestemmelsen. Identitetskrenkelse kan krenke menneskers integritet og sikkerhet uavhengig av om den rent faktisk fører til videre lovbrudd eller ikke. Det vil også være enklere å bevise identitetskrenkelse enn (forsøk på) den fullbyrdete bedragerihandlingen.”

Identitetstyveri sker som altovervejende hovedregel med henblik på at begå anden kriminalitet, herunder navnlig forskellige former for berigelseskriminalitet, hacking samt chikane og trusler. Identitetstyveri tjener således typisk som middel til at begå andre former for kriminalitet.

Identitetstyveri vil desuden kunne indgå som led i en strafbar freds- eller ærekrænkelse. Det vil således efter omstændighederne kunne være tilfældet, hvis eksempelvis en person videregiver oplysninger om private forhold vedrørende den person, som vedkommende udgiver sig for at være.

Justitsministeriet har tidligere ikke fundet behov for en særskilt strafbestemmelse, jf. besvarelse af 29. februar 2012 af Retsudvalgets spørgsmål nr. 5 vedrørende beslutningsforslag nr. B 3 (2011-2012) (uddrag):

”Når det gælder spørgsmålet om en særskilt kriminalisering af identitetstyveri, indeholder straffeloven allerede i dag en række bestemmelser – herunder reglerne om formueforbrydelser og freds- og ærekrænkelser – som dækker denne form for kriminalitet. De handlinger, der vedrører misbrug af en andens identitet, og hvor der i praksis kan være behov for et strafferetligt værn, er således allerede kriminaliseret. Jeg kan i den forbindelse henvise til mine bemærkninger under førstebehandlingen den 17. januar 2012 af beslutningsforslaget.

Hertil kommer, at identitetstyveri spænder meget vidt. En særskilt bestemmelse herom ville således i givet fald skulle omfatte såvel meget alvorlige former for formueforbrydelser begået ved identitetstyveri, herunder groft bedrageri med en strafferamme på helt op til 8 års fængsel, som tilfælde, der (i dag) falder helt uden for det strafferetlige område.

Når henses til ønsket om størst mulig præcision og forudsigelighed i straffelovgivningen, vil det kunne være vanskeligt at indordne en egentlig strafbestemmelse om identitetstyveri i den systematik, som straffeloven bygger på. En sådan særregel vil kunne medføre afgrænsnings- og sammenstødsproblemer og dermed være unødigt kompliceret i lyset af, at identitetstyveri allerede er kriminaliseret i de situationer, hvor det kan være praktisk relevant.”

Der kan endvidere henvises til Justitsministeriets besvarelse af 22. maj 2012 af Retsudvalgets spørgsmål nr. 12 vedrørende beslutningsforslag nr. B 3 (2011-2012) (uddrag):

”Når det gælder spørgsmålet om en særskilt kriminalisering af identitetstyveri, er det efter Justitsministeriets opfattelse afgørende, at straffeloven allerede i dag indeholder en række bestemmelser, som dækker denne form for kriminalitet. Bl.a. på den baggrund er det ministeriets vurdering, at en selvstændig kriminalisering af identitetstyveri ikke vil have nogen reel merværdi i forhold til indsatsen på området.”

Straffelovrådet er grundlæggende enig i, at der ikke er behov for og også vil være uhenigtsmæssigheder forbundet med en generel bestemmelse om identitetstyveri.

Som det også fremgår af de citerede svar, kan der imidlertid tænkes former for identitetstyveri, som i dag falder uden for det strafbare område, og hvor der derfor i dag alene efter omstændighederne vil kunne reageres civilretligt eller eventuelt med et tilhold, så fortsat identitetstyveri, der medfører, at den krænkede modtager henvendelser, vil kunne straffes. Det kan på denne baggrund overvejes, om der er grundlag for at foreslå en ny strafbestemmelse om identitetstyveri, som er subsidiær i forhold til gældende relevante strafbestemmelser og således kun vil finde anvendelse i tilfælde, der ikke allerede er kriminaliseret.

Alle tilfælde, hvor der indgås økonomiske forpligtelser, herunder foretages bestillinger af varer eller tjenester, i en andens navn med forsæt til, at den pågældende risikerer at betale for noget, som den pågældende ikke har bestilt, eller at leverandøren risikerer at gå glip af betalingen, er således allerede strafbare. Det er også i alle tilfælde strafbart i et retsforhold uberettiget at anvende en andens identitet i et dokument, der fremtræder som bestemt til at tjene som bevis, herunder eksempelvis en elektronisk bestillingsformular på internettet, eller at gøre brug af et ægte dokument vedrørende en anden person. Det samme gælder tilfælde, hvor gerningsmanden i forbindelse med identitetstyveriet anvender oplysninger, som gerningsmanden eller tredjemand har fremskaffet på strafbar måde, herunder ved hacking, brud på brevhemmeligheden og ulovlig aflytning. Også uberettiget videregivelse af oplysninger om en andens private forhold, som er opnået ved et identitetstyveri, er allerede strafbar. Og hvis der var forsæt til uberettiget videregivelse, da identitetstyveriet fandt sted, kan der straffes for forsøg, selv om oplysningerne måtte være fremskaffet på en måde, der ikke er strafbar for modtageren.

Det er på denne baggrund alene den mildeste form for identitetstyveri, hvor der hverken søges opnået økonomisk vinding eller har været tale om hacking, brud på brevhemmeligheden, ulovlig aflytning eller fotografering, dokumentfalsk el.lign., som ikke allerede er strafbar. Eksempelvis vil det ikke i sig selv være strafbart at give sig ud for at være en anden, herunder ved at oprette en Facebook-profil i en andens navn.

Selv om sådanne former for identitetstyveri kan være meget generende for de personer, som får misbrugt deres identitet, er det Straffelovrådets opfattelse, at der ikke på nuværende tidspunkt er behov for yderligere kriminalisering af identitetstyveri.

Straffelovrådet bemærker herved, at i det omfang identitetstyveri i dag efter omstændighederne kan påføre den krænkede besvær, udgifter og andre ubehageligheder, herunder i de alvorligste tilfælde en måske langvarig utryghed, beror det efter rådets opfattelse på selve forbrydelsens karakter i sammenhæng med mulige afværge- og genopretnings tiltag og ikke på manglende kriminalisering. Det er endvidere efter rådets opfattelse også i dag generelt muligt at straffe forbrydelser, der er begået ved brug af en anden persons identitet, med passende hårde straffe i grove tilfælde.

2.9. Straffelovens § 266 c

Straffelovens § 266 c indeholder en meget sjældent anvendt bestemmelse om forfølgelse ved hyppig fremsættelse af underkendte beskyldninger.

Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 87 af 15. marts 1939, og baggrunden for bestemmelsen var, at man ønskede at bekæmpe serier af bevidst usande beskyldninger, der fremsættes så hyppigt, at de får karakter af forfølgelse, jf. Rigsdagstidende, Forhandlinger i Landstinget, 91de ordentlige Samling 1938-39, spalte 925. Som et argument mod bestemmelsen blev det under forhandlingerne bl.a. anført, at det ville være mere naturligt at henvise til den berigtigelsesret, som var indført gennem presseloven (nu medieansvarsloven), og som i vidt omfang vil kunne bringes til anvendelse, jf. spalte 944.

Allerede i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse (delbetænkning 1 om sanktionsspørgsmål), side 202 blev det fremhævet, at bestemmelsen muligvis kunne udgå af straffeloven som overflødig. Dette blev gentaget i Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, side 873, med en bemærkning om, at det faldt uden for rammerne af betænkningen at gå ind i en vurdering, der endeligt afdækker dette spørgsmål.

Der ses ikke at være trykt retspraksis om bestemmelsen, og Kriminalregisteret har oplyst, at der ikke pr. 30. november 2016 er registreret nogen afgørelser, der omhandler straffelovens § 266 c i registeret, hvilket bekræfter de tidligere antagelser af, at bestemmelsen er overflødig. Straffelovrådet finder på den baggrund, at bestemmelsen kan ophæves som overflødig.

3. Ærekrænkelse

3.1. Gældende ret

Straffelovens §§ 267-274 om ærekrænkelser stammer med få undtagelser og ændringer fra straffeloven af 1930. Enkelte af reglerne går endnu længere tilbage. Bestemmelserne bygger bl.a. på en hovedsondring mellem beskyldninger (i lovtæksten benævnt ”sigtelser”) og ringeagtsytringer (i lovtæksten betegnet ”fornærmelige ord og handlinger”), som ifølge lovtæksten bl.a. har betydning for ordningerne vedrørende sandhedsbevis og mortifikation. Ifølge lovtæksten kan det som udgangspunkt kræves, at der føres bevis for beskyldninger, hvorimod der ifølge lovtæksten slet ikke er adgang til at føre bevis for ringeagtsytringer. Beskyldninger kan ifølge lovtæksten mortificeres, hvis de ikke bevises, mens ringeagtsytringer ikke kan mortificeres.

Højesteret fastslog første gang i UfR 1997.259/2 H, at reglerne om ærekrænkelser skal fortolkes i lyset af EMRK, herunder navnlig artikel 8 om ret til respekt for privatliv og

familieliv og artikel 10 om ytringsfrihed, og de retningslinjer, der følger af Menneskerettighedsdomstolens praksis.

Som anført i afsnit 2.1 ovenfor bestemmer EMRK artikel 8, at enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Retten til privatliv tager først og fremmest sigte på at muliggøre udvikling af den enkeltes personlighed i forholdet til andre mennesker uden indblanding. Heri ligger også en ret til beskyttelse mod uberettigede angreb på ens gode navn og rygte (reputation). Når der er tale om beskyldninger om strafbare forhold, er der en glidende overgang til beskyttelsen efter konventionens artikel 6, stk. 2, hvorefter enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig, indtil hans eller hendes skyld er bevist i overensstemmelse med loven (uskyldsformodningen).

Det primære formål med artikel 8 er at beskytte den enkelte mod uberettigede indgreb fra offentlige myndigheder i de beskyttede rettigheder. Bestemmelsen fortolkes dog sådan, at den også i et vist omfang pålægger staten positive handlepligter. Staten kan således have en pligt til at beskytte den enkelte mod andre privates krænkelse af den pågældendes gode navn og rygte mv. Det er som udgangspunkt overladt til staten at vurdere, hvilke foranstaltninger der skal bringes i anvendelse, og staten har ikke nødvendigvis pligt til at indføre strafbestemmelser.

EMRK artikel 8 skal som nævnt ses i sammenhæng med artikel 10 om ytringsfrihed, og i forbindelse med en konkret sag om ærekrænkelse skal der foretages en afvejning af hensynet til individets ytringsfrihed efter EMRK artikel 10 og andre personers gode navn og rygte eller rettigheder efter EMRK artikel 8 med henblik på at vurdere, om strafansvar i den konkrete situation vil være i overensstemmelse med EMRK artikel 10. EMRK artikel 10 er sålydende:

”Stk. 1. Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker, uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til landegrænser. [...]

Stk. 2. Da udøvelsen af disse frihedsrettigheder medfører pligter og ansvar, kan den underkastes sådanne formaliteter, betingelser, restriktioner eller straffebestemmelser, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund [...] for at beskytte andres gode navn og rygte eller rettigheder [...].”

Menneskerettighedsdomstolen har i sin praksis udviklet en standard for at vurdere, om der er sket en krænkelse af artikel 10. Indledningsvis vurderes, om der konkret er sket et indgreb i ytringsfriheden. Dette spørgsmål giver sjældent anledning til tvivl i sager om ærekrænkelser. Når det er fastslået, at der er sket et indgreb, vurderes det, om indgrebet er fo-

reskrevet ved lov, om det varetager et sagligt hensyn, og om det er nødvendigt i et demokratisk samfund for at varetage det pågældende hensyn.

I sager om ærekrænkelser kan denne vurdering på det generelle plan beskrives som en afvejning af på den ene side hensynet til individets ytringsfrihed efter EMRK artikel 10 og på den anden side andre personers gode navn og rygte eller rettigheder, der er selvstændigt beskyttet i EMRK artikel 8 om bl.a. retten til privatliv. Se f.eks. Axel Springer mod Tyskland, dom af 7. februar 2012 (pr. 87), og Ungváry og Irodalom Kft. mod Ungarn, dom af 3. december 2013 (pr. 43).

I den konkrete afvejning indgår en række fortolkningsfaktorer, herunder kategoriseringen af udtalelsen som enten ”value judgment” (værdidom) eller ”statement of facts” (beskyldning), udtalelsens emne og formål, udtalelsens afsender og adressat, udtalelsens forum og muligheden for kontradiktion, udtalelsens form samt konteksten for udtalelsen, jf. f.eks. Karman mod Rusland, dom af 14. december 2006 (pr. 33), og Krasulya mod Rusland, dom af 22. februar 2007 (pr. 35). Der kan også henvises til Europarådets rapport: Freedom of expression and defamation – A study of the case law of the European Court of Human Rights (2016), side 13.

Som eksempler på afvejningen i nyere dansk retspraksis kan ud over nedennævnte dom i UfR 2015.3106 H endvidere henvises til UfR 2016.151 H om en journalists udsagn i avisartikler om en jordemoder, der havde deltaget i behandlingen af en patient, der afgik ved døden. Journalisten havde bl.a. anvendt udtrykket ”Det såkaldte morfindrab”, selv om det stod klart, at der var tale om en behandlingsfejl. Udsagnet var straffrit bl.a. på baggrund af den sammenhæng, som udsagnet indgik i.

Betydningen af de opregnede momenter uddybes i det følgende:

Efter Menneskerettighedsdomstolens praksis er sondringen mellem ”value judgment” og ”statement of facts” central. Den ledende dom på området er Lingens mod Østrig, dom af 8. juli 1986. I sagen havde journalisten Peter Lingens betegnet den østrigske kansler Bruno Kreisky som ”umoralisk” og ”uværdig”. Baggrunden for udtalelserne var, at Kreisky havde samarbejdet med en politiker, der havde en fortid i SS. Lingens blev dømt for udsagnet i Østrig bl.a. med henvisning til, at Lingens ikke havde ført sandhedsbevis for sine udsagn. Domstolen udtalte i pr. 46 bl.a.:

”In the Court’s view a careful distinction needs to be made between facts and value judgments. The existence of facts can be demonstrated, whereas the truth of value-

judgments is not susceptible of proof [...]. As regards value-judgments this requirement is impossible of fulfillment and it infringes freedom of opinion itself.”

Domstolen fandt, at Lingens’ udsagn var ”value judgments”. Der kunne derfor ikke kræves, at Lingens førte sandhedsbevis. Derimod var det afgørende, om der var et vist faktisk belæg for udsagnene, og om disse blev fremsat i god tro. Denne beskrivelse af vurderingen i sager om bedømmelse af ”value judgments” er gentaget og anvendt mange gange siden af Menneskerettighedsdomstolen, jf. f.eks. Oberschlick mod Østrig, dom af 23. maj 1991 (pr. 63), hvor en journalist sammenlignede et konkret forslag på udlændingeområdet fra politikerken Jörg Haider med nazisternes politik under Anden Verdenskrig. Også i dette tilfælde var der tale om en værdidom med et heraf følgende lempeligere krav til faktisk belæg for ytringen.

Europarådets rapport, a.st., side 28, indeholder følgende uddybende beskrivelse af begrebet ”value judgment” med henvisning til Menneskerettighedsdomstolens praksis:

”The concept of value judgment, as espoused by the Court, is wider than mere comment in that it embraces assessment and analysis of facts as well as opinion.”

”Statement of facts” dækker derimod over udsagn, der kan føres bevis for, det vil sige egentlige beskyldninger, hvis rigtighed lader sig be- eller afkræfte. I sagen Perna mod Italien, dom af 25. juli 2001, blev udsagn om, at en anklager havde fabrikeret beviser i en straffesag, anset for beskyldninger, som det var berettiget at kræve bevis for. Se også *McVicar mod Storbritannien*, dom af 7. maj 2002 (pr. 83-86), hvor Domstolen fandt, at det ikke udgjorde en krænkelse af EMRK artikel 10, at en journalist var blevet pålagt at føre bevis for beskyldninger om, at en sportsstjerne var en snyder, der anvendte præstationsfremmende stoffer for at få succes.

I sager om beskyldninger for strafbare forhold indgår hensynet til uskyldsformodningen efter EMRK artikel 6, stk. 2, også i vurderingen, jf. *Peer Lorenzen m.fl. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer*, 3. udgave (2011), side 845 og 858, og *Søren Sandfeld Jakobsen og Sten Schaumburg-Müller: Medieretten* (2013), side 261.

Udtalelsens emne og formål har også betydning. Ifølge praksis fra Menneskerettighedsdomstolen er der et meget snævert område for at begrænse politiske ytringer og ytringer om vigtige samfundsmæssige anliggender, jf. f.eks. *Wingrove mod Storbritannien*, dom af 25. november 1996 (pr. 58). Fra dansk retspraksis kan der henvises til *UfR 2003.2044 H*. Sagen angik en politiker, der havde udtalt, at hun meget nødtigt ville identificeres med en anden politikers ”racistiske synspunkter”. Højesteret fandt – modsat by- og landsret – at

udtalelsen var straffri og henviste bl.a. til, at var tale om en værdidom, og at udtrykket var fremkommet i en politisk debat om vigtige samfundsmæssige anliggender. Også i ovennævnte sag i UfR 2015.3106 H indgik det forhold, at flere af tiltaltes udsagn rettede sig kritisk mod forurettedes bidrag til den offentlige debat om emner af væsentlig samfundsmæssig interesse, i Højesterets begrundelse for at frifinde i relation til disse udsagn.

Der ydes ikke en tilsvarende beskyttelse af ytringer eller andre meningstilkendegivelser, som ikke har almen interesse, men f.eks. blot har til formål at tilfredsstille et publikums nysgerrighed, jf. ovennævnte Von Hannover mod Tyskland, dom af 24. juni 2004 (pr. 65), om viderebringelse af fotos af prinsesse Caroline af Monaco.

Formålet med ytringen blev bl.a. tillagt betydning i sagen Thorgeirson mod Island, dom af 25. juni 1992. I dommen indgik det således i Menneskerettighedsdomstolens vurdering, at hovedformålet med nogle ytringer om Reykjaviks politi ikke var at skade politiets omdømme, men derimod at opfordre justitsministeren til at nedsætte en kommission, der skulle undersøge påståede overgreb begået af politiet (pr. 66). Tilsvarende blev det i sagen Jersild mod Danmark, dom af 23. september 1994 (pr. 33), tillagt betydning, at formålet med en tv-udsendelse ikke var at udbrede racistiske synspunkter, men derimod at forklare, hvorfor de interviewede personer (grønjakkerne) havde disse synspunkter.

Udtalelsens afsender og adressat indgår også i vurderingen. I denne sammenhæng indtager pressen efter Menneskerettighedsdomstolens praksis en særstilling, hvilket skal ses i sammenhæng med pressens rolle som "public watchdog", jf. f.eks. Jersild mod Danmark (pr. 33) og Bladet Tromsø mod Norge, dom af 20. maj 1999 (pr. 59). Der skal således meget tungtvejende grunde til at retfærdiggøre indgreb i pressens ytringsfrihed, jf. også Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonventionen for praktikere, 4. udgave (2017), side 984.

Selv når der er tale om egentlige beskyldninger ("statement of facts"), der er fremsat af tredjemand og viderebragt af pressen, har Menneskerettighedsdomstolen fastslået, at pressen indtager en særstilling i forbindelse med viderebringelsen. Ifølge domstolen er det i sådanne tilfælde ikke afgørende, om journalisten kan bevise rigtigheden af de viderebragte påstande, men derimod om der er et tilstrækkeligt præcist og troværdigt faktuel grundlag for ytringen, hvilket skal vurderes i forhold til ytringens grovhed, jf. f.eks. Pedersen og Baadsgaard mod Danmark, dom af 17. december 2004 (pr. 78), og Dyundin mod Rusland, dom af 14. oktober 2008 (pr. 35).

Det er endvidere væsentligt, hvem der er genstanden for en ytring. Jon Fridrik Kjølbro opstiller, a.st., side 994, følgende skala, hvor retten til ytringsfrihed som udgangspunkt er

faldende, og den pågældendes krav på beskyttelse er stigende: (1) kritik af regeringen, (2) kritik af politikere, (3) kritik af offentlige myndigheder, (4) kritik af offentligt ansatte og (5) kritik af privatpersoner. Se nogenlunde tilsvarende Europarådets rapport, a.st., side 30-41, der dog nuancerer og tilføjer flere kategorier.

Udtalelsens forum og muligheden for kontradiktion er yderligere momenter i afvejningen. En ytrings skadelige effekt er langt større, hvis ytringen er fremsat i en landsdækkende tv-udsendelse, end hvis ytringen er fremsat i et lukket møde med få deltagere, jf. f.eks. Jersild mod Danmark (pr. 31). Har der været mulighed for, at den, som ytringen er rettet mod, har kunnet komme til orde, kan det omvendt tale imod at sanktionere ytringen. Sagen Nilsen og Johnsen mod Norge, dom af 25. november 1999, angik to politimænd, der havde kritiseret en professors beskyldninger i en række bøger og artikler om politivold. Menneskerettighedsdomstolen lagde bl.a. vægt på, at politimændenes udsagn var mundtlige udsagn givet i interview-form og viderebragt af pressen

”[...] thereby – presumably – reducing or eliminating the applicants’ possibilities of reformulating, perfecting or retracting their statements before publication.“

Højesterets dom gengivet i UfR 1999.122 H angik dokumentarudsendelsen “Politiets blinde øje”, der stillede sig kritisk over for politiets efterforskning i den såkaldte Pedal Ovesag. Pedal Ove blev først dømt for drab, men senere frifundet, efter at sagen var blevet genoptaget af Den Særlige Klageret. I dokumentarudsendelsen rettede to journalister alvorlige beskyldninger mod en navngiven politiinspektør. I sin redegørelse for de momenter, der efter Menneskerettighedsdomstolens praksis måtte tillægges betydning ved vurderingen af, om disse beskyldninger var strafbare, fremhævede Højesteret bl.a., at politiinspektøren som følge af den på tidspunktet for udsendelsen verserende genoptagelsessag ikke havde kunnet medvirke i udsendelsen. Sagen blev indbragt for Menneskerettighedsdomstolen, der ikke fandt, at det var i strid med EMRK artikel 10 at straffe journalisterne for deres udsagn. Menneskerettighedsdomstolen lagde bl.a. vægt på, at journalisterne ikke var dømt for at have kritiseret politiets efterforskning eller for at have videreformidlet vidneudsagn. Der var derimod tale om en konkret beskyldning om et strafbart forhold fremsat af journalisterne selv, jf. den førnævnte Pedersen og Baadsgaard-sag (pr. 72).

Udtalelsens form kan også spille ind, jf. f.eks. Axel Springer mod Østrig (pr. 108). Sagen angik en kendt skuespiller, der var blevet anholdt for kokainbesiddelse under en øl-festival i München. Forholdet blev sammen med en række fotos af skuespilleren fremdraget i en række artikler i et tysk blad. Menneskerettighedsdomstolen fandt, at det udgjorde en krænkelse af EMRK artikel 10, at bladet var blevet sanktioneret som følge af artiklerne og lagde

bl.a. vægt på artiklernes form og indhold, der navnlig beskæftigede sig med omstændighederne omkring anholdelsen.

Omvendt er udtalelser, der støder, chokerer eller forstyrrer ("offend, shock or disturb") også beskyttet af EMRK artikel 10, jf. f.eks. Tromsø mod Norge-sagen (pr. 63) og Pedersen og Baadsgaard-sagen (pr. 71).

Såfremt en udtalelses indhold anses for omfattet af EMRK artikel 10, vil et stødende ordvalg eller en stødende stil ikke i almindelighed udgøre et selvstændigt grundlag for et indgreb i ytringsfriheden, jf. Mohammad Ahsan, Juristen nr. 7 – 2002: Ytringsfrihed og ærekrænkelser i et menneskeretligt perspektiv, side 263.

Graden af beskyttelse, som en ytring nyder, er også afhængig af konteksten for ytringen. Blander en privatperson sig f.eks. i den offentlige debat, er der videre rammer for den kritik, som den pågældende må tåle, jf. Kulis mod Polen, dom af 18. marts 2008 (pr. 47). Se også Lombardo m.fl. mod Malta, dom af 24. april 2007 (pr. 60), og Dyuldin og Kislov mod Rusland, dom af 31. oktober 2007 (pr. 49), der begge vedrørte udtalelser i den politiske debat. I begge sager udtalte Domstolen:

"[...] the distinction between statements of fact and value judgments is of less significance in a case such as the present one, where the impugned statement was made in the course of a lively political debate at local level and where elected officials and journalists should enjoy a wide freedom to criticise the actions of a local authority, even where the statements made may lack a clear basis in fact."

Højesterets dom gengivet i UfR 2013.1067/2 H angik en tidligere borgmester, som i et interview i TV 2 News havde beskyldt en forhenværende dommer for at være sin åbenlyse politiske modstander og for at være en yderligtgående nationalist, der havde tilrettelagt hele retssagen mod den pågældende tidligere borgmester. Højesteret betonedede, at borgmesteren havde udtalt sig på TV 2 News' foranledning, og at interviewet fandt sted, umiddelbart efter at landsretten havde afsagt dom i ankesagen mod ham om embedsmisbrug og mandatsvig af særlig grov beskaffenhed. Den tidligere borgmester måtte "under disse omstændigheder have ganske vide rammer for at udtale sig kritisk." Konkret var det imidlertid ikke tilstrækkeligt til at anse de grove beskyldninger for straffri, jf. straffelovens § 269, stk. 1.

Sondringen mellem udsagn om statement of facts (beskyldning) og value judgment (værdi-dom) er i udgangspunktet klar. Det er eksempelvis et udsagn om faktiske omstændigheder, hvis man siger, at X har taget imod bestikkelse. Eksempler på værdidomme kan være udsagn om, at X er umoralsk, uværdig eller umenneskelig. Allerede Hurwitz omtalte sondrin-

gen mellem værdidomme (eksempel: ”A er en slubbet”) og udsagn om bestemte kendsgerninger (eksempel: ”A har taget af kassen”) og anførte, at sondringen til en vis grad falder sammen med en sondring mellem ubestemte og bestemte beskyldninger (Den danske Kriminalret, Speciel Del, 1955, side 334).

I praksis er der, som det fremgår ovenfor, imidlertid en glidende overgang mellem beskyldninger og værdidomme, og der kan dermed også være tale om en glidende skala for, hvor sikkert et faktisk grundlag der skal være for et givent udsagn, for at det er beskyttet mod indgreb. Hvis sagen har væsentlig samfundsmæssig interesse, kan der heller ikke i forhold til beskyldninger stilles krav om, at udsagnets rigtighed kan bevises uden for enhver rimelig tvivl under en efterfølgende retssag.

Hertil kommer, som det også fremgår, at der er forskel på selv at fremsætte et udsagn og at referere andres udsagn. Referat af andres udsagn som led i journalistisk nyhedsformidling, der lever op til sædvanlige krav til research og adgang til kontradiktion, kan således være berettiget og beskyttet mod indgreb, selv om udsagnets rigtighed ikke kan bevises. Det ligger imidlertid bl.a. i henvisningen til sædvanlige krav til research, at der også i sådanne tilfælde skal foreligge i det mindste et vist faktisk grundlag for udsagnet.

Højesterets flertal har i ovennævnte dom gengivet i UfR 2015.3106 H bl.a. beskrevet retstilstanden således:

”For den, der fremsætter ærekrænkende sigtelser som led i en offentlig debat om emner af væsentlig samfundsmæssig interesse, kan det efter Menneskerettighedsdomstolens praksis ikke kræves, at den pågældende præsterer fuldt sandhedsbevis for sigtelsen for at kunne være beskyttet af hensynet til ytringsfriheden. Imidlertid skal den pågældende opfylde den standard, der også gælder for journalister, dvs. ”act in good faith and on an accurate factual basis and provide ”reliable and precise” information in accordance with the ethics of journalism” (”due diligence”), jf. præmis 40 og 50 i Menneskerettighedsdomstolens dom af 4. november 2014 i sagen Braun mod Polen. (...)

Det følger af Menneskerettighedsdomstolens praksis, at der i en situation som den foreliggende skal foretages en afvejning af på den ene side hensynet til [A’s] ytringsfrihed efter menneskerettighedskonventionens artikel 10 og på den anden side hensynet til beskyttelsen af [B’s] omdømme efter konventionens artikel 8. Ved denne afvejning skal der som fastslået i Menneskerettighedsdomstolens dom af 7. februar 2012 i sagen Springer AG mod Tyskland inddrages følgende kriterier ”(a) contribution to a debate of general interest; (b) how well known the person concerned is and what the subject of the publication was; (c) prior conduct of the person concerned; (d) method of obtaining the information and its veracity; (e) content, form and consequences of the publication; and (f) severity of the sanction imposed.”, jf. herved præmis 45 i Menneskerettighedsdomstolens dom af 3. december 2013 i sagen Ungváry og Irodalom Kft. mod Ungarn. Det forhold, at der er spørgsmål om at pålægge [A] mortifika

tion, tortgodtgørelse og straf, der kan virke afskrækkende på deltagelse i en samfundsmæssig betydningsfuld debat, medfører, at der i forbindelse med afvejningen skal foretages ”the most careful scrutiny”, jf. dommens præmis 48.”

Det forhold, at der er tale om en glidende overgang, har bl.a. den konsekvens, at der forekommer sager, der ligger på grænsen, hvilket i praksis bl.a. kan vise sig ved, at den endelige afgørelse ved Højesteret eller Menneskerettighedsdomstolen om krænkelse af EMRK artikel 10 træffes med dissens.

Som eksempel kan nævnes Pedersen og Baadsgaard mod Danmark, dom af 17. december 2004, der også er gengivet lige ovenfor, hvor et flertal på 9 dommere i Menneskerettighedsdomstolens storkammer ikke fandt artikel 10 krænket bl.a. under henvisning til, at de pådømte udsagn var udtryk for en beskyldning om, at en navngiven enkeltperson havde begået et alvorligt strafbart forhold. Et mindretal på 8 dommere fandt artikel 10 krænket bl.a. under henvisning til, at de pådømte udsagn ikke var udtryk for en sådan beskyldning, idet udsagnene var en præsentation af muligheder eller værdidomme eller provokerende hypoteser vedrørende faktiske oplysninger, som blev givet i det pågældende tv-program.

Som et andet eksempel kan nævnes UfR 2015.3106 H, hvor et flertal på fem dommere dømte for ærekrænkelse bl.a. under henvisning til, at der ikke i det materiale, der lå til grund for de fremsatte beskyldninger om, at forurettede var agent, var tilstrækkelig belæg for disse beskyldninger, der blev anset for at være beskyldninger om at have realiseret gerningsindholdet i straffelovens §§ 107 eller 108 om spionage, og at den historiker, der fremsatte beskyldningerne, således ikke havde udvist den ”due diligence”, som efter Menneskerettighedsdomstolens praksis kræves for at beskytte de fremsatte ytringer. Et mindretal på to dommere ville frifinde under henvisning til, at de påberåbte ærefornærmende udsagn måtte forstås sådan, at forurettede blev beskyldt for at være påvirkningsagent, hvilket var i overensstemmelse med opfattelsen i det materiale fra PET, der lå til grund for beskyldningerne.

Dommene er udtryk for, at der kræves mere – stærkere faktisk grundlag og/eller større samfundsmæssig interesse – for at berettige en præcis beskyldning om konkrete strafbare forhold end for at berettige mere generelle krænkende udsagn. Dommerne i de to sager var antagelig ikke uenige om retstilstanden eller principperne for afvejningen mellem ytringsfrihed og personers gode navn og rygte, men flertallet og mindretallet i dommene fortolkede de påberåbte krænkende udsagn forskelligt og kom derfor til forskellige resultater.

Tilsvarende forskel i fortolkning og dermed resultat kan ses i UfR 2015.1813 Ø, hvor byrettens frifindelse under henvisning til et vist faktisk grundlag for de påtalte udsagn om

”grov dyremishandling” og ”grusom dyremishandling” på en række minkfarme antagelig er udtryk for, at byretten opfattede udsagnene som værdidomme, mens landsretten domfældte bl.a. under henvisning til, at udsagnene fremstod som statement of facts (beskyldninger) og ikke som meninger i bred forstand (værdidomme), og at de pågældende ikke havde været i fornøden god tro ved fremsættelsen af udsagn af denne karakter.

Påvirkningen fra Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har betydet, at sondringen mellem sigtelser og fornærmelige ord eller handlinger (ringeagtsytringer) ikke længere har de retsvirkninger, der fremgår af straffelovens ordlyd og ældre retspraksis.

I forhold til straffelovens sondring mellem sigtelser og ringeagtsytringer er værdidomme en mellemform, således at forstå at såvel nogle udsagn, der i ældre praksis blev anset for ringeagtsytringer, som nogle udsagn, der efter dansk ret stadig traditionelt betegnes sigtelser, i dag må rubriceres som værdidomme. Statement of facts udgør således alene en delmængde af de udsagn, der i dansk ret betegnes sigtelser.

Hovedretsvirkningen af, at et udsagn rubriceres som en værdidom, er, at der i sådanne tilfælde ikke må kræves sandhedsbevis (men alene et vist faktisk grundlag) – altså i en vis forstand det modsatte af den traditionelle danske ordning, der er udtrykt i straffeloven, hvor der enten kræves sandhedsbevis eller ikke er adgang til sandhedsbevis.

Det kan give anledning til tvivl, hvordan ringeagtsytringer, der alene helt generelt giver udtryk for en foragtende, forhånende, latterliggørende eller på anden måde nedvurderende opfattelse af en anden, vil blive bedømt i dag. Der er ikke tvivl om, at mere udviklede udsagn, der i ældre dansk praksis blev kategoriseret som ringeagtsytringer og dermed som udgangspunkt strafbare (uden adgang til sandhedsbevis), i dag ofte må anses som værdidomme, der ikke må gribes ind overfor, hvis de har et vist faktisk grundlag. Som eksempel kan nævnes følgende udsagn, der i UfR 1958.1182 H blev anset som ringeagtsytringer, og som med udgangspunkt i EMD-praksis med stor sandsynlighed vil blive anset som en værdidom:

”I det sidste par måneder har han logret for uretten. Han har bjæffet til piskens pris, han har løftet ben mod ret og menneskelighed, og selv om han stadig snærrer, betyder det ikke noget. Han er bare en lydige skødehund.”

Det betyder ikke nødvendigvis et andet slutresultat. I 1958-dommen bortfaldt straffen for de pågældende udsagn efter straffelovens § 272 om retorsion; i dag vil det afgørende være, om værdidommen har et vist faktisk grundlag.

Der er heller ikke tvivl om, at kortfattede ringeagtsytringer, som tidligere uden videre blev anset som strafbare, i dag må behandles efter de beskrevne principper for værdidomme, hvis udsagnet med rimelighed kan anses som en sådan. Det gælder antagelig eksempelvis udsagn som ”åndelig falittenspiller” og ”åndelig gøgler” (UfR 1935.676 H).

Tvivlen angår derimod udtryk, der reelt alene er skældsord, eksempelvis ”svin”, ”kloakrotte”, ”skadedyr”, ”spaghettitøs”, ”horeunge”, ”kreatur” (VLT 1941.104), ”modbydelige snotabe” og ”kvajhoved” (UfR 1966.483 Ø – § 121). Menneskeretligt gælder for så vidt det samme – hvis udsagnet (læst i sin kontekst) med rimelighed kan anses som en værdidom, må det behandles som en sådan, dvs. der må ikke gribes ind over for udsagnet, hvis det har et vist faktisk grundlag, og det er udbredt som led i en offentlig debat om emner af væsentlig samfundsmæssig interesse. Spørgsmålet er imidlertid, om rene skældsord overhovedet kan have et faktisk grundlag. Til gengæld er der i teorien rejst tvivl ved, om sådanne skældsord overhovedet vil blive anset som strafbare ærekrænkelser efter gældende dansk ret. Jakobsen og Schaumburg-Müller anfører således i Medieretten, 2013, side 256, at der så vidt ses ikke er dømt for ringeagtsytringer siden straffelovens ikrafttræden i 1933, og at det er svært overhovedet at forestille sig rene ringeagtsytringer, dvs. ytringer uden noget som helst påstandsindehold, blive sanktioneret. Det skal i den forbindelse bemærkes, at Østre Landsret i FED 2006.283 Ø anførte, at betegnelserne ”neurotisk” og ”a nasty slick boy” i den pågældende sammenhæng måtte anses for ringeagtsytringer, der er omfattet af straffelovens § 267, og idømte straf og godtgørelse herfor. Ligeledes anførte Østre Landsret i FED 2003.1438, at en udtalelse med ordlyden ”Og advare om uhyrer som B, C, D og A. Det er fire perverse svin.” var at anse som ringeagtsytringer, som ligger langt ud over, hvad der selv i en meget åben debat vil kunne tillades. Der kan endvidere også henvises til den ovenfor nævnte dom i UfR 1958.1182 H, hvor der blev straffet for ringeagtsytringer. Det bemærkes, at de nævnte domme antagelig med udgangspunkt i Menneskerettighedsdomstolens praksis ville blive anset som værdidomme, og at de således ikke vedrører rene skældsord uden noget som helst påstandsindehold.

I Norge blev ærekrænkelser afkriminaliseret ved den nye straffelov, der trådte i kraft i 2015. Afkriminaliseringen blev begrundet med, at straf ikke længere er en praktisk eller formålstjenlig sanktion mod rene omdømmekrænkelser. Ved høringen over et udkast til lovforslag fik en afkriminalisering god støtte, på trods af at udkastet lagde op til at videreføre strafansvar for ærekrænkelser. Det norske justitsministerium lagde særlig vægt på, at både Advokatforeningen og Rigsadvokaten gik ind for at ophæve strafbestemmelserne. Det blev anført, at afkriminalisering kan føre til, at man i nogle fremtidige situationer ikke vil kunne straffølgge enkelte forhold, som mange vil anse som strafværdige, men hidtidig praksis tilsagde, at det ville dreje sig om så få tilfælde, at de ikke kunne begrunde en videreførelse af generelle bestemmelser om straf for omdømmekrænkelser.

De svenske regler om ærekrænkelser er anderledes og på nogle punkter mere vidtgående end de gældende danske regler. De svenske regler sonder mellem ærekrænkelser (förtal) og fornærmelse (förolämpning). Ærekrænkelser består i at meddelele oplysning om en anden, som er egnet til at udsætte den pågældende for andres ringeagt (missaktning). Fornærmelse består i krænkende tiltale eller adfærd over for den berørte person selv. Som eksempler på ærekrænkelser nævner lovtæksten udpegning som kriminel (brottslig) eller bebrejdselsværdig i sit levned (klandervärd i sitt levnadssätt). Oplysningen skal angå en fysisk person eller en afdød. Bestemmelserne om ærekrænkelser omfatter således ikke juridiske personer. Oplysningen skal være meddelt til en anden end den ærekrænkede selv.

Udgangspunktet efter svensk ret er, at der er privat påtale i sager om ærekrænkelser, men der er imidlertid også adgang til betinget offentlig påtale i visse grovere situationer, hvor dette anses som nødvendigt ud fra et alment synspunkt.

Det er efter svensk ret som udgangspunkt uden betydning, om oplysningen er rigtig eller forkert. Dette skal ses i lyset af, at der i svensk ret ikke som i Danmark og Norge findes en generel strafbestemmelse om videregivelse af oplysninger om en andens private forhold. De svenske regler om ærekrænkelser anvendes således også på videregivelse af oplysninger, som i Danmark og Norge vil kunne straffes efter reglerne om videregivelse af oplysninger om en andens private forhold. Ved pligt til at udtale sig, eller hvis det under hensyn til omstændighederne i øvrigt var forsvarligt at meddele den pågældende oplysning, er forholdet dog straffrit, hvis oplysningen beviseligt er sand, eller hvis den, der har meddelt oplysningen, havde rimelig grund (skälig grund) for den. Processuelt indebærer det, at i tilfælde, hvor der var pligt til, eller det i øvrigt var forsvarligt at meddele den pågældende oplysning, tillades der ikke bevisførelse om den meddelte oplysningssandhed (hverken for eller imod).

I en svensk betænkning SOU 2016:7 om integritet og strafskydd foreslås der ændringer af de svenske ærekrænkelserbestemmelser i kombination med en bestemmelse om videregivelse af oplysninger om en andens private forhold, herunder foreslås følgende bestemmelse i 4. kapitel i brottsbalken:

”1 § Den som lämnar uppgift om att någon är brottslig eller en annan nedsätande uppgift om någon döms, om uppgiften var ägnad att skada anseendet hos den som uppgiften avser, för förtal till böter. Om han eller hon var skyldig att uttala sig eller om det annars med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgiften, och visar han eller hon att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den, ska det inte dömas till ansvar.”

Det bemærkes i øvrigt, at Europarådets Parlamentariske Forsamling i 2007 vedtog Rekommandation 1814 (2007) til Europarådets Ministerkomité om at igangsætte et arbejde om en henstilling til medlemsstaterne om ærekrænkelser med henblik på at fjerne muligheden for at misbruge reglerne til uberettiget retsforfølgning. Ministerrådet har som svar på rekommandationen anført, at rådet – i betragtning af de generelle principper, som Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har udviklet gennem sin retspraksis om EMRK artikel 10 – ikke har fundet det hensigtsmæssigt på dette tidspunkt at udvikle særskilte regler om ærekrænkelser for medlemslandene.

3.2. Overvejelser

3.2.1. Fortsat kriminalisering

Straffelovrådet har overvejet, om og i givet fald i hvilken form kriminaliseringen af ærekrænkelser bør videreføres.

Overvejelserne er foretaget i lyset af, at internettets udbredelse har medført, at der kommunikeres og debatteres let og hurtigt via e-mail, diverse debatfora, sociale medier osv., og at nogle personer i den forbindelse anvender en hård tone med fornærmelser og beskyldninger, herunder både strafbare og ikke strafbare. Dette kan være med til at afspore en debat, dels fordi fokus fjernes fra sagen til de personangreb, som er fremkommet, dels fordi det kan afføde, at man afholder sig fra at ytre sig i frygt for at blive udsat for personangreb. Det er i mange sammenhænge blevet fremhævet, at der generelt anvendes en hårdere sprogbrug, når der kommunikeres elektronisk og hurtigt, end når man kommunikerer mundtligt.

Denne grundlæggende præmis er indgået i Straffelovrådets overvejelser som et argument for, at der bør opretholdes et værn mod ærekrænkelser, så det er muligt at skride ind over for den tiltagende hårde sprogbrug. Straffelovrådet er imidlertid opmærksom på, at det samtidig kan anskues sådan, at grov sprogbrug i nogle sammenhænge er sædvanlig og indarbejdet og måske dermed i mindre grad strafværdig.

I visse tilfælde ses også det, der populært kaldes ”shitstorme”, hvor mange personer ytrer sig i negative vendinger, herunder også ved brug af ærekrænkelser, om en person eller en virksomhed. Der findes angiveligt grupper i de sociale medier med det formål at organisere shitstorme ved at anmode tilmeldte personer om at give en bestemt negativ holdning til kende.

Internettets udbredelse har endvidere medført risiko for, at ærekrænkelser mv. udbredes i et hidtil uset tempo og omfang, og dette kan være med til at forøge skadevirkningen af en ærekrænkelser med risiko for store personlige omkostninger til følge. Hertil kommer, at internettet anvendes konstant, og at den krænkede derfor sjældent vil kunne undgå at blive mindet om krænkelser, som derved får en mere vedvarende karakter.

Rådets overvejelser er endvidere foretaget i lyset af, at straf er udtryk for en særlig afstandtagen fra samfundets side i forhold til handlinger, der falder inden for det strafbare område, og straf har dermed en anden kvalitet end f.eks. civile beføjelser som erstatning og godtgørelse. Set fra domfældtes side kan straf virke meget indgribende, uanset om der er tale om en forholdsvis begrænset bødestraf, og som modstykke hertil kan det for den forrettede virke som en stærkere oprejsning i forhold til f.eks. en ærekrænkelser, at krænkeren idømmes straf og dermed stemples som straffelovsovertræder.

Det kan således diskuteres, om det er velbegrunder at videreføre en uændret kriminalisering af ærekrænkelser. Bør det således være statens opgave gennem strafbestemmelser at beskytte det enkelte individs ære, og bør det i givet fald også være statens opgave i højere grad at tage ansvar for påtalen i sager om ærekrænkelser, eller skal det fortsat overlades til den krænkede selv at sagsøge krænkeren med påstand om straf og/eller erstatning og/eller godtgørelse.

Begrebet ære dækker både over en persons omdømme blandt andre mennesker og personens følelse af eget værd. Det er overordnet set en helt grundlæggende værdi for mennesker at nyde en vis anseelse hos andre mennesker og at opnå anerkendelse, og æresbegrebet kan på den baggrund siges at være retligt beskyttelsesværdigt. Når der opstilles regler om ærekrænkelser, udgør disse imidlertid et indgreb i ytringsfriheden og bør allerede af den grund afgrænses præcist og forholdsvis snævert. Der skal således i et demokratisk samfund være mulighed for en åben og kritisk debat, som også skal give mulighed for endog meget kritiske vurderinger og udsagn om andre personer – ikke mindst i en politisk sammenhæng – uden at debattørerne i unødigt omfang føler sig begrænset af risikoen for at blive straffet for udtalelserne. Det indgreb i ytringsfriheden, som et strafferetligt værn om ærekrænkelser udgør, kan imidlertid også anses for at være til gavn for den, som gerne vil ytre sig, idet (verbale) angreb eller risikoen herfor som anført ovenfor kan afholde nogle fra at ytre sig.

Straffelovrådet vil på den ene side pege på, at ærekrænkelseres strafværdighed i almindelighed er forholdsvis ringe, og at der af den grund kunne ske en afkriminalisering af ærekrænkelser helt eller delvist ud fra en betragtning om, at det er for vidtgående at have et strafferetligt værn mod disse navnlig i form af fornærmelser, men også beskyldninger, og at sådanne krænkelser således kun bør imødegås civile retligt med f.eks. erstatning eller godtgø-

relse. Hensynet til ytringsfriheden forstærker dette synspunkt, selv om bestemmelserne om ærekrænkelser som ovenfor anført fortolkes i overensstemmelse med EMRK artikel 10.

Straffelovrådet har således overvejet, om ærekrænkelser bør afkriminaliseres generelt, dog med undtagelse af bagvaskelse efter § 268, 1. led, idet det strafferetlige værn mod ærekrænkelser som anført nedenfor efter Straffelovrådets opfattelse har en så stærk begrundelse, at det vil være for vidtgående at afkriminalisere (i hvert fald de groveste) beskyldninger, der fremsættes eller udbredes mod bedre vidende.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at det særligt i lyset af den teknologiske udvikling med risiko for hurtig og bred udbredelse på internettet og deraf følgende større risiko for øget skadevirkning vil være for vidtgående at afkriminalisere i hvert fald den form for beskyldninger, der efter Menneskerettighedsdomstolens praksis kategoriseres som bestemte kendsgerninger (statement of facts). Krænkelser ved uretmæssigt at blive beskyldt for at have begået f.eks. alvorlig kriminalitet er efter rådets opfattelse så alvorlig, at der fortsat bør være adgang til at skride ind over for en sådan beskyldning med straf, herunder også på grund af den generalpræventive virkning, som risikoen for straf må antages at have. Det bemærkes i den forbindelse, at den generalpræventive virkning må antages at have betydning særligt i forhold til massemedierne, hvor det for mange ansvarshavende chefredaktører må antages at have en stor betydning, at de personligt risikerer at blive mødt med en straf pga. medieansvarslovens regler om personligt ansvar for redaktører.

Straffelovrådet har herefter overvejet, om der er tilstrækkeligt grundlag for en fortsat kriminalisering af værdidomme (value judgment). Idet der på den ene side "kun" er tale om en vurdering af forurettede og altså ikke konkrete beskyldninger, og udsagnene således ofte vil være af mere ubestemt karakter, kan dette efter rådets opfattelse i et vist omfang tale i retning af afkriminalisering.

På den anden side finder rådet imidlertid, at den omstændighed, at en værdidom ifølge Menneskerettighedsdomstolens praksis kan have et vist faktisk grundlag, der kan være genstand for bevis, taler for fortsat kriminalisering. Det vil således i mange sammenhænge være særdeles krænkelende at blive kaldt f.eks. nazist eller fascist eller at blive beskyldt for at være umoralsk eller uværdig, og det kan have en så stor skadevirkning, at der kan være behov for at kunne skride ind med straf.

Endelig har Straffelovrådet overvejet, om ringeagtsytringer (fornærmelser), der falder uden for EMRK's beskyttelse af ytringsfriheden, fordi de ikke har noget påstandsinhold, bør afkriminaliseres.

Da der alene kendes få eksempler på, at en domfældelse for ærekrænkelse er sket med henvisning til sådanne ytringer, vil en afkriminalisering heraf få ringe betydning i praksis, samtidig med at det vil indebære en forenkling af bestemmelserne om ærekrænkelse.

Hertil kommer, at ringeagtsytringer i særlige tilfælde vil være omfattet af andre strafbestemmelser. Det gælder hån, skældsord og anden fornærmelig tiltale mod personer i offentlig tjeneste eller hverv, jf. straffelovens § 121, det gælder fornærmelig optræden på steder, hvortil der er almindelig adgang, når det er egnet til at forstyrre den offentlige orden, jf. ordensbekendtgørelsen § 3, stk. 1, og det gælder fornærmelig adfærd, der er egnet til at forstyrre den offentlige orden eller medføre ulempe for andre tilstedeværende eller ombøende, på steder, hvorfra der foregår salg af mad og drikkevarer til nydelse på eller ved salgsstedet, og hvortil der er offentlig adgang, jf. restaurationslovens § 32, stk. 1.

Der kan endvidere peges på – og dette gælder i relation til enhver form for afkriminalisering af ærekrænkelse – at virkningen af afkriminalisering er begrænset for den forurettede, fordi det ikke indskrænker mulighederne for civilretlig indgriben, enten forudgående ved et midlertidigt forbud eller efterfølgende med krav om erstatning og/eller godtgørelse. Det er i forvejen udgangspunktet, at sager om ærekrænkelse er undergivet privat påtale og behandles i den borgerlige retsplejes former. En afkriminalisering vil dermed i de fleste tilfælde alene have den virkning, at der under en sag ikke vil kunne idømmes straf. Straffelovrådet bemærker herved, at idømt bødestraf tilfalder statskassen og ikke den forurettede. Endvidere bemærkes, at en idømt bødestraf i en sag om ærekrænkelse i sammenligning med idømte godtgørelses- og sagsomkostningsbeløb ofte udgør et forholdsvis begrænset beløb. Som eksempel kan nævnes, at i den ovennævnte UfR 2015.3106 H var straffen 10 dagbøder af 1.000 kr. (dvs. i alt 10.000 kr.), mens godtgørelsen var 100.000 kr., og sagsomkostningerne til modparten var 502.700 kr. (for to instanser – begge parter havde fri proces for Højesteret), hvortil kommer egne sagsomkostninger for byret og landsret. Bødestraffen udgjorde således i denne sag formentlig under en procent af domfældtes samlede udgifter som følge af retssagen.

Det forekommer også, at en privat sagsøger alene nedlægger påstand om mortifikation, betaling af et beløb til offentliggørelse af dommen og godtgørelse for tort, men ikke om straf, jf. som eksempel UfR 2015.1813 Ø. Undertiden nedlægges alene påstand om mortifikation, jf. som eksempel UfR 2014.729 Ø.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at den omstændighed, at egentlige ringeagtsytringer kun har meget begrænset betydning i retspraksis, ikke i sig selv betyder, at der ikke er et tilstrækkeligt grundlag for et strafferetligt værn. Den meget begrænsede håndhævelse af ringeagtsytringer skyldes efter Straffelovrådets opfattelse ikke mindst, at ærekrænkelse er

undergivet privat påtale med procesrisiko og (risiko for) omkostninger til følge, jf. afsnit 4.2.

Det er i den offentlige debat om kommunikationen på internettets forskellige offentlige debatfora blevet anført, at den hårde debattone, hvor der i vidt omfang indgår ærekrænkelser navnlig i form af ringeagtsytringer, kan være begrænsende eller konkret ødelæggende for den frie debat og sender et forkert signal om, hvordan man bør udtrykke sig om og til hinanden. I hvert fald i visse grovere tilfælde af brug af ringeagtsytringer er det Straffelovrådets opfattelse, at krænkelsen for forurettede kan være så betydelig og samtidig konfliktoptrappende og –skabende, at et strafferetligt værn forekommer relevant og berettiget.

Dette gælder navnlig, hvor enkeltpersoner bliver genstand for en såkaldt shitstorm, hvor mange personer fremsætter negative kommentarer, ikke sjældent i form af grove ringeagtsytringer, i forhold til en person, som eventuelt har ytret sig i en debat. Der er ikke tvivl om, at sådanne massehenvendelser med brug af grove ringeagtsytringer på grund af henvendelsernes antal kan være meget krænkende og formentlig have store personlige omkostninger for den, der udsættes for dem.

Selv om det har givet anledning til tvivl, er det samlet set Straffelovrådets opfattelse, at udviklingen i debattone mv. og risikoen for øget alvorlig skadevirkning ved udbredelse på internettet gør det overvejende betænkeligt generelt at afkriminalisere ringeagtsytringer. En fortsat kriminalisering af ærekrænkende ringeagtsytringer vil formentlig i samspil med diverse oplysningskampagner, navnlig i forhold til unge mennesker, kunne have en præventiv virkning og således være et af flere midler til at mindske udbredelsen af shitstorme og ringeagtsytringer i øvrigt.

Hertil kommer, at afkriminalisering efter Straffelovrådets opfattelse harmonerer dårligt med den øgede beskyttelse af offentligt ansatte, som der lægges op til med lov nr. 1728 af 27. december 2016 om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf mv. og forskellige andre love (øget respekt for det offentlige rum, offentlige myndigheder og personer i offentlig tjeneste mv.).

Straffelovrådet finder imidlertid anledning til at bemærke, at afkriminalisering af ærekrænkelse, herunder hvor grænsen i givet fald skal trækkes, i vidt omfang er et politisk spørgsmål, som både skal ses i lyset af beskyttelsen af borgernes ytringsfrihed, i sammenhæng med spørgsmålet om påtalekompetence og dermed statens rolle som led i beskyttelsen af den enkelte borgers ære og i sammenhæng med relevante civilretlige instrumenter.

Uanset om man vælger fortsat at kriminalisere ærekrænkelser i større eller mindre omfang, bør det efter rådets opfattelse give anledning til nærmere overvejelser om, hvorvidt kriminaliseringen bør erstattes eller suppleres af et civilretligt værn, som giver den krænkede effektive muligheder for at gribe ind over for krænkelser. I tilfælde af afkriminalisering kan det signal, der ligger heri, i nogen grad opvejes af en bedre mulighed for at begrænse skadevirkningen af krænkelsen og at opnå genoprejsning. Dette skal ses i sammenhæng med, dels at ærekrænkelsers strafværdighed i almindelighed er forholdsvis ringe, dels rådets overvejelser om påtalekompetence, jf. afsnit 4.2, hvoraf det fremgår, at det strafferetlige værn mod ærekrænkelser sjældent anvendes, og at rådet efter nøje overvejelse er betænkelig ved at anbefale, at reglerne generelt undergives betinget offentlig påtale, som ville kunne styrke håndhævelsen af reglerne.

Som allerede anført vil en eventuel afkriminalisering ikke afskære den krænkede fra at føre en civil sag om et midlertidigt forbud eller om erstatning og/eller godtgørelse, ligesom det også i dag er muligt at føre en sådan civil sag i stedet for en privat straffesag. Adgangen hertil er forbundet med omkostninger og den procesrisiko, der er forbundet med at føre en retssag, hvilket antagelig afholder mange fra at anlægge sag, ligesom der i meget begrænset omfang anlægges private straffesager om ærekrænkelser. Dette forstærkes i tilfælde, hvor der f.eks. er tale om en shitstorm, og hvor der således kan være anledning til at sagsøge flere personer. Det kan endvidere anføres, at der kun undtagelsesvis gives fri proces efter retsplejelovens § 328 til sagsøgeren i sager om ærekrænkelser, medmindre en ærekrænkelser af en vis grovhed er udbredt gennem et massemedie eller i øvrigt til en videre kreds. Endvidere kan det anføres, at reglerne i retsplejelovens kap. 39 om behandling af sager om mindre krav (småsagsprocessen) bl.a. ikke gælder for behandlingen af private straffesager, jf. retsplejelovens § 400, stk. 3.

Det ligger imidlertid uden for Straffelovrådets kommissorium at komme med forslag til, om og i givet fald hvordan det civilretlige værn mod ærekrænkelser kan styrkes.

Sammenfattende er det – på baggrund af de nuværende civilretlige regler – Straffelovrådets opfattelse, at kriminaliseringen af ærekrænkende beskyldninger i form af ”statements of facts” og værdidomme i form af ”value judgments” bør opretholdes. Rådet er samtidig betænkelig ved at anbefale en afkriminalisering af ærekrænkende ringeagtstrykninger. Det anbefales således, at straffelovens § 267 videreføres med samme gerningsindhold som i dag, men med en sproglig modernisering. Det bemærkes, at det – som det fremgår nedenfor – anbefales, at strafferammen ved videreførelsen af § 267 bør give mulighed for fængsel i indtil 1 år, idet det dog samtidig anbefales, at det fremover ikke bør være muligt at idømme fængselsstraf i private straffesager. Idømmelse af fængselsstraf efter straffelovens § 267 vil således være forbeholdt sager vedrørende særligt grove overtrædelser,

hvor anklagemyndigheden i medfør af straffelovens § 275 eller retsplejelovens § 727, stk. 2, rejser tiltale.

Straffelovrådet har herefter overvejet, om der er behov for en bestemmelse om ærekrænkelser af særlig grov beskaffenhed i lighed med straffelovens § 268 om bagvaskelse, der (i tilfælde af (betinget) offentlig påtale) straffes efter en højere strafferamme end de øvrige ærekrænkelser.

Som anført ovenfor er det Straffelovrådets opfattelse, at strafansvaret for ærekrænkelse har sin stærkeste begrundelse i tilfælde af bagvaskelse efter § 268, 1. led, om fremsættelse eller udbredelse af en sigtelse mod bedre vidende, og der er således ikke tvivl om, at en sådan bestemmelse bør videreføres eventuelt med justeringer. Afhængig af beskyldningens og udbredelsens karakter kan sådanne forhold have betydelige skadevirkninger for forurettede, og når gerningsmanden ved, at beskyldningen er usand, har forholdet desuden en sådan subjektiv grovhed, at samfundets indgriben med straf er velbegrundet. Som nærmere beskrevet i afsnit 4.2 nedenfor er det i den forbindelse endvidere Straffelovrådets opfattelse, at forhold af denne grovhed efter begæring bør påtales af det offentlige.

Straffelovrådet har herefter overvejet, om der kan forekomme andre ærekrænkelser end bagvaskelse efter gældende § 268, 1. led., der er så grove, at det kan være velbegrundet at kunne straffe dem efter den højere strafferamme i § 268. Rådets overvejelser herom skal også ses på baggrund af de i afsnit 4.2 nedenfor anførte overvejelser om at lade § 268 være undergivet betinget offentlig påtale.

Det er i den forbindelse Straffelovrådets opfattelse, at navnlig særligt grove beskyldninger, dvs. beskyldninger der er egnede til væsentligt at skade nogens omdømme, herunder især beskyldninger om grove strafbare forhold, er meget strafværdige, hvis de er urigtige. Sådanne beskyldninger vil allerede afhængig af gerningsmandens forsæt kunne være omfattet af straffelovens § 268. Der kan f.eks. være tale om, at en person på et mangelfuldt grundlag beskyldes for et drab, og grovheden heraf forstærkes, hvis beskyldningen udbredes gennem et landsdækkende medie.

Der vil endvidere kunne være tale om ærekrænkelser af en sådan grovhed, at de er meget strafværdige, hvis de er fremsat på en måde, så de udbredes i betydeligt omfang, eller der er en risiko for sådan udbredelse, herunder navnlig på internettet eller gennem indholdet af et massemedie, og denne udbredelse i kombination med ærekrænkelsernes karakter vil kunne have en langvarig og/eller alvorlig skadevirkning for forurettede.

Visse shitstorme, der indeholder ærekrænkelser, herunder i form af ringeagtsytringer, kan efter rådets opfattelse også være af en sådan strafværdighed, at det bør overvejes, om den enkelte gerningsmand bør kunne straffes med fængselsstraf under forudsætning af, at den pågældende har samvirket med andre gerningsmænd eller i hvert fald har indset, at hans egen ringeagtsytring i samspil med andres tilsvarende ytringer ville kunne bevirke en væsentlig krænkelse af en anden person. En shitstorm kendetegnes som anført ovenfor ved, at nogen eller noget bliver mødt med voldsom kritik og usædvanlig mange negative reaktioner og udtalelser. Der er ikke tvivl om, at sådanne massehenvendelser med brug af grove ringeagtsytringer på grund af henvendelsernes antal kan være meget krænkende og formentlig have store personlige omkostninger for den, der udsættes for dem. Er der tale om, at en sådan massiv og systematisk kritik rammer f.eks. en privatperson som gengæld for et sagligt indlæg, som vedkommende har formidlet f.eks. på Facebook, finder Straffelovrådet, at det kan udgøre en krænkelse af særlig grov karakter.

En shitstorm af den omhandlede art må i givet fald tage udgangspunkt i, at den enkelte gerningsmand har fremsat en ærekrænkende beskyldning eller ringeagtsytring, som kan straffes i medfør af straffelovens § 267. De særligt skærpene omstændigheder, som skal kunne bevirke, at forholdet kan anses for at være så groft, at der kan overvejes at henføre det til den forhøjede strafferamme i § 268, kan navnlig være det forhold, at gerningsmanden indser, at hans ringeagtsytring er eller vil blive en del af et meget betydeligt angreb på en anden person. Det er ikke nødvendigt, at den enkelte ærekrænkelse i sig selv er særlig grov, men samlet set skal der være tale om ærekrænkende ytringer, der i kombination med mængden af angreb indebærer, at der foreligger en særlig grov krænkelse af en anden person.

Straffelovrådet har tidligere peget på, at der kunne være grund til at overveje at ophæve § 268, 2. led, jf. betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, side 203 og betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, side 883. Det drejer sig om de tilfælde, hvor gerningsmanden har savnet rimelig grund til at anse sigtelsen for sand.

Det er fortsat Straffelovrådets opfattelse, at de ærekrænkelser, som omfattes af straffelovens § 268, 2. led, ikke har en grovhed, der svarer til bestemmelsens 1. led, og at det derfor må give anledning til tvivl, om bestemmelsen bør opretholdes som en del af § 268. På den anden side kan det ikke afvises, at der kan forekomme tilfælde, hvor for eksempel et massemedie udbreder en beskyldning om grov kriminalitet, som mediet har savnet rimelig grund til at anse for sand, og hvor der kan være behov for at idømme fængselsstraf. Da rådet ikke kan anbefale, at der idømmes fængselsstraffe i forbindelse med private straffesager, er det følgelig af betydning, om forhold omfattet af straffelovens § 268 undergives

betinget offentlig påtale. Som det fremgår nedenfor om påtale af ærekrænkelser, er Straffelovrådet af flere årsager overvejende betænkelig ved at anbefale, at en så bred bestemmelse om ærekrænkelse undergives betinget offentlig påtale.

Straffelovrådet finder bl.a på den baggrund, at § 268 bør afgrænses mere snævert med udgangspunkt i det nuværende 1. led af bestemmelsen, dvs. hvis en beskyldning er fremsat eller udbredt mod bedre vidende. De beskyldninger, der i dag er omfattet af § 268, 2. led, vil således fremover alene være omfattet af § 267, men som det fremgår nedenfor, hæves strafmaksimum efter § 267 på den baggrund til fængsel i indtil 1 år for så vidt angår sager, der påtales af det offentlige, jf. i den forbindelse forslaget til § 275.

Den groveste form for ærekrænkelse i relation til gerningsmandens forsæt er netop bagvaskelse efter § 268, 1. led. Angår en beskyldning imidlertid noget mindre dadelværdigt, kan krænkelser på trods af forsættet anses for at være mindre end i tilfælde, hvor der er tale om en beskyldning om et alvorligt strafbart forhold, f.eks. drab, men hvor gerningsmanden ikke har udtalt sig mod bedre vidende, og hvor forholdet dermed ikke er omfattet af § 268, 1. led.

Det er på den baggrund Straffelovrådets opfattelse, at § 268 fremover bør begrænses til alvorlige beskyldninger, der er fremsat eller udbredt mod bedre vidende, og at bestemmelsen bør indeholde et strafmaksimum af fængsel indtil 2 år og undergives betinget offentlig påtale.

Alvorlige beskyldninger vil primært omfatte beskyldninger om grove strafbare forhold. Det vil være op til anklagemyndigheden at foretage en vurdering af, om der er tale om en tilstrækkelig alvorlig beskyldning til, at anklagemyndigheden på begæring kan påtale forholdet, og i sidste ende er det op til domstolene at henføre forholdet til § 267 eller § 268.

For så vidt angår strafferammen for ærekrænkelser er det Straffelovrådets opfattelse, at § 268 – der, som det er fremgået, foreslås afgrænset mere snævert end efter gældende ret – fortsat bør indeholde en strafferamme med bøde eller fængsel indtil 2 år. Ærekrænkelser efter § 267 kan i dag straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Da § 268, 2. led, om den, der har savnet rimelig grund til at anse en sigtelse for sand, ikke videreføres, vil denne del fremover blive straffet som en overtrædelse af § 267, og Straffelovrådet finder på den baggrund, at strafmaksimum efter § 267 bør være fængsel i 1 år. Som det fremgår nedenfor, er det Straffelovrådets principielle opfattelse, at der ikke bør være adgang til at idømme fængselsstraf i private straffesager, og rådet anbefaler et forslag herom i straffelovens § 275. Dette vil indebære, at muligheden for fængselsstraf i indtil 1 år efter § 267 og indtil 2

år efter § 268 som ovenfor anført kun vil omfatte de få, men alvorlige, sager, der påtales af det offentlige efter straffelovens § 275 eller retsplejelovens § 727.

3.2.2. Udformningen af bestemmelser om ærekrænkelse

Der er generel enighed i nyere juridisk litteratur om, at straffelovens bestemmelser om ærekrænkelse i §§ 267-274 bør omskrives med henblik på at indrette bestemmelserne sådan, at de afspejler de principper, som følger af EMRK artikel 10 og Menneskerettighedsdomstolens praksis, og som således er afgørende for strafbarheden af ærekrænkende udsagn.

Straffelovrådet er enig i, at der er behov for at nyaffatte bestemmelserne om ærekrænkelse, sådan at de bedre afspejler gældende ret i relation til EMRK. Dette gælder navnlig bestemmelserne i §§ 269-271 om sandhedsbevis mv. Som bestemmelserne er formuleret i dag, er de forskellige principper dels absolutte, hvilket ikke stemmer overens med Menneskerettighedsdomstolens praksis, dels er de svære at danne sig et overblik over, fordi de mange principper, der i vidt omfang er indbyrdes forbundne, er spredt ud på flere bestemmelser. Endelig er de kun delvist udtryk for den vurdering, der skal foretages i relation til EMRK's bestemmelser.

Den overordnede forskel mellem straffelovens regler om ærekrænkelser og EMRK er, at straffelovens regler er knyttet til spørgsmålet om, hvorvidt et udsagn er sandt eller falskt. Det centrale spørgsmål efter EMRK er derimod, om en ytring fortjener beskyttelse i den sammenhæng, hvori ytringen er fremkommet. I vurderingen efter EMRK indgår en lang række momenter, som tillægges varierende betydning afhængig af den kontekst, som ytringen er fremsat i. Der er tale om en retlig standard, der er udfyldt og fortsat udfyldes af Menneskerettighedsdomstolens praksis.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at §§ 267-268, der omfatter gerningsindholdet for ærekrænkelse og bagvaskelse, kan nyaffattes, så gerningsindholdet – på samme vis som i dag – fremstår klart og rimeligt præcist. Det er imidlertid vanskeligt at udarbejde en klar og meget præcis lovregel i § 269, som giver et samlet overblik over de kriterier mv., der er relevante at tage i betragtning, når det skal vurderes, om en udtalelse eller meddelelse, der er egnet til at skade en andens omdømme, er strafbar eller har været berettiget og dermed er straffri. Hertil kommer, at det vil være vanskeligt i lovteksten at medtage alle relevante kriterier, herunder også fordi Menneskerettighedsdomstolen løbende udvikler nye principper, kriterier mv., som fremadrettet kan få betydning for de danske domstoles forståelse og anvendelse af en sådan bestemmelse i straffeloven.

Straffelovrådet har på den baggrund udarbejdet et lovudkast, hvor lovtæksten fastlægger et gerningsindhold (§§ 267 og 268) og herunder kun helt overordnet afspejler den vurdering, der skal foretages i relation til EMRK, og hvor den nærmere beskrivelse af disse principper fremgår af lovbemærkningerne (§ 269).

3.2.3. Fremsættelse og udbredelse

Straffelovens § 267 omfatter ærekrænkelser ved fornærmelige ord eller handlinger eller ved at ”fremsette eller udbrede” sigtelser.

Der er enighed i den juridiske litteratur om, at både fremsættelse og udbredelse af ringeagtssytringer er omfattet af bestemmelsen på trods af den noget uklare formulering.

Straffelovrådet har overvejet, om der bør være en nedre grænse for, hvornår fremsættelse af en ærekrænkelser er omfattet af bestemmelsen. I princippet omfatter bestemmelsen udtalelser, der fremsættes af gerningsmanden direkte over for forurettede.

Straffelovrådet har i den forbindelse overvejet, om ”fremsette” bør udgå af § 267, således at bestemmelsen kun skal finde anvendelse i forhold til at ”udbrede” ærekrænkelser. Overvejelserne kan også anskues som et spørgsmål om, hvorvidt § 267 skal beskytte en persons ære både i form af selvagtelse (ærefølelse) og i form af omdømme (det gode navn og rygte) eller kun af sidstnævnte.

Det kan i den forbindelse på den ene side anføres, at ærekrænkelser, der ikke udbredes, generelt er mindre strafværdige, netop fordi krænkelserne ikke kommer til andres kundskab, og at det på den baggrund vil være for vidtgående at beskytte en persons ærefølelse. Der vil i praksis formentlig også kun meget sjældent blive rejst en straffesag i sådanne tilfælde.

På den anden side kan fremsættelse direkte over for den, som ærekrænkelserne vedrører, være konfliktskabende eller –optrappende, og det kan på den baggrund være hensigtsmæssigt at sikre den krænkede en mulighed for at opnå oprejsning gennem en straffesag, herunder også for at den krænkede ikke skal gribe til selvtægt f.eks. i form af vold.

Samlet set er det Straffelovrådets opfattelse, at § 267 fortsat skal omfatte både fremsættelse og udbredelse. Særligt når bestemmelsen som det klare udgangspunkt undergives privat påtale, findes det ubetænkeligt at opretholde muligheden for den krænkede til at reagere med et sagsanlæg.

I den juridiske litteratur gives der endvidere udtryk for den opfattelse, at en ærekrænkelse er straffri, hvis den fremsættes i en fortrolig (snæver) kreds, og hvor den, som krænkelsen angår, ikke er til stede – dette gælder hvert fald ifølge Krabbe for så vidt angår referat af sigtelser, jf. Krabbe, *Borgerlig Straffelov*, 1947, side 614. Hurwitz vil også anerkende straffrihed for egne udtalelser inden for den nære familie eller lignende (f.eks. små arbejdspladser), når fremsættelsen er sket i fortrolighed og i forventning om, at den ikke videregives, jf. Hurwitz, *Den danske Kriminalret, Speciel Del*, 1955, side 349.

Straffelovrådet finder i den forbindelse, at fremsættelse af ærekrænkende udtalelser i en snæver kreds (nær familie, nære venner, lille arbejdsplads), hvor fortrolighed kan forventes, normalt ikke bør straffes. Dette giver imidlertid ofte sig selv, idet der – hvis fortroligheden ikke brydes – ikke vil blive rejst en straffesag.

Hvis fortroligheden derimod brydes, er det også i denne sammenhæng Straffelovrådets opfattelse, at dette må indgå i den konkrete vurdering af alle sagens omstændigheder i forbindelse med behandlingen af en sag mod enten den, der fremsatte krænkelsen, eller den der udbredte krænkelsen.

Det bemærkes, at bestemmelserne om ærekrænkelse også i relation til ”at fremsætte eller udbrede” vil skulle fortolkes i lyset af EMRK artikel 10, der bl.a. indebærer, at der ikke kan skrives ind over for enhver udbredelse af ærekrænkelser, herunder i tilfælde hvor medierne viderebringer en ærekrænkelse på baggrund af et tilstrækkeligt præcist og troværdigt faktisk grundlag.

3.2.4. Juridiske personer

Juridiske personer, herunder kollektive enheder, er beskyttet af straffelovens § 267, og i den juridiske litteratur anføres det bl.a. om behovet herfor, at f.eks. hæderlighed eller det modsatte kan være en egenskab ved en offentlighed myndigheds udøvelse, eller en forenings eller en forretnings virksomhed, jf. Waaben, *Strafferettens specielle del*, 6. udg. ved Lars Bo Langsted, 2014, side 262.

For så vidt angår medlemmer af en kollektiv enhed bemærkes det, at det – efter afsmitning fra Menneskerettighedsdomstolens praksis – er vanskeligt at opnå dom for ærekrænkelse, herunder navnlig hvis ytringen har en vis faktisk tilknytning og ikke er grebet ud af den blå luft, og hvis emnet har en vis almen interesse, jf. Sandfeld Jakobsen og Schaumburg-Müller, *Medieretten*, 2013, side 258. Når udtalelsen ikke vedrører enheden som sådan, men en

mere ubestemt kreds af dens medlemmer, vil den typisk være så vag, at den ikke er strafbar, jf. Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del, 10. udg. 2012, side 476.

Straffelovrådet finder, at det er velbegrunder, at ærekrænkelserbestemmelserne beskytter juridiske personer. Dette er særlig velbegrunder i forhold til beskyldninger om f.eks. grovere strafbare forhold, ligesom juridiske personer kan rammes af shitstorme. Det bemærkes i den forbindelse, at alvorlige ærekrænkelser mod f.eks. en virksomhed vil kunne få afgørende betydning for virksomhedens videre eksistens.

3.2.5. Sandhedsbevis mv.

Det fremgår af straffelovens § 269, at beskyldninger er straffrie, hvis der føres sandhedsbevis for dem. Der er ikke adgang til at føre bevis for ringeagtstrytninger, og disse straffes efter straffelovens ordlyd derfor uden videre.

Bestemmelsen skal imidlertid fortolkes i lyset af Menneskerettighedsdomstolens praksis, der indebærer, at der vil kunne skrides ind over for krænkende udsagn mod navngivne enkeltpersoner vedrørende statement of facts, hvis rigtighed ikke bevises, eller hvis de i øvrigt ikke har et fornødent grundlag. Krænkende værdidomme kan derimod ikke kræves bevist, men der kan dog skrides ind over for dem, hvis de ikke har det fornødne faktuelle grundlag. Det centrale spørgsmål er således ikke kun et spørgsmål om sandhed, men om en ytring er beskyttelsesværdig i den sammenhæng, som den er fremsat i, jf. Sandfeld Jakobsen og Schaumburg-Müller, Medieretten, 2013, side 282.

Sandhedsbeviset har en central og grundlæggende funktion, idet der som det klare udgangspunkt ikke bør straffes for bevisligt sande beskyldninger. Sandhedsbeviset beskytter ikke kun den påståede krænker, men også de personer, som er uskyldige i forhold til de beskyldninger, der rettes mod dem. Det bemærkes i øvrigt, at det efter Menneskerettighedsdomstolens praksis er et krav, at der er mulighed for at føre sandhedsbevis i relation til statement of facts.

Straffelovrådet har udformet et forslag til en ny bestemmelse i § 269, der i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis fokuserer på, om den udbredte ærekrænkelser fremkom i en sammenhæng, hvor der var rimelig anledning til den. Bestemmelsen afspejler således den afgørende afvejning af på den ene side hensynet til individets ytringsfrihed efter EMRK artikel 10 og på den anden side andre personers gode navn og rygte eller rettigheder, der er selvstændigt beskyttet i EMRK artikel 8 om bl.a. retten til privatliv.

Bestemmelsen fokuserer ikke som den gældende på sandhed som en afgørende betingelse for straffrihed, men på den samlede anledning til udbredelsen af en ytring. Herved understreges relationen mellem på den ene side udtalelsens eller meddelelsens indhold og klarhed og på den anden side kravet til den sandsynliggørelse af rigtigheden af udtalelsen eller meddelelsen, som skal opfyldes for at opnå straffrihed. Med henblik på at betone vigtigheden af sandhed mv. foreslås det i bestemmelsens stk. 2, at der ved vurderingen efter stk. 1 af, om ærekrænkelsen fremkom i en sammenhæng, hvor der var rimelig anledning til den, skal tages hensyn til, om en beskyldnings sandhed bevises, eller om der var et tilstrækkeligt faktisk grundlag for ærekrænkelsen, og om udbredelsen heraf skete i god tro og til varetagelse af en berettiget interesse.

Straffelovrådet har overvejet at behandle statement of facts og value judgment mere udtrykkeligt i to forskellige bestemmelser for derved at understrege forskellen mellem de krav, som Menneskerettighedsdomstolen stiller i forhold til disse to kategorier af ærekrænkende udtalelser. Rådet har imidlertid ikke fundet grundlag herfor, da sondringen mellem de to typer af ærekrænkende udtalelser kan give anledning til tvivl med en deraf glidende overgang, og da kravene til sandhedsbevis mv. også er vanskelige at beskrive entydigt, ligesom sandhed ikke nødvendigvis er afgørende for, om der kan gribes ind over for udtalelsen. Rådet har på den baggrund behandlet begge typer af udtalelser mere indirekte i samme stykke, og der redegøres i stedet i udkastet til lovbemærkninger for, at stykket både omfatter beskyldninger med deraf følgende krav til grundlag og anledning samt værdidomme med deraf følgende mindre krav til grundlag og anledning.

Straffelovrådet har således valgt at udforme bestemmelsen i § 269, så den overordnet giver den konkrete helhedsvurdering, der skal foretages, frem for en mere præcis regel, som ikke fuldt ud vil kunne afspejle den afgørende helhedsvurdering. Rådet har valgt denne løsning, selv om andre bestemmelser i straffeloven, der skal fortolkes i lyset af EMRK, ikke er udformet, så vurderinger i forhold til EMRK er afspejlet i bestemmelsens ordlyd, jf. f.eks. straffelovens § 121. Ulempen ved en bestemmelse som den sidstnævnte er, at den kan foregive en præcision i gerningsindholdet, som ikke er reel, da det skal fastlægges i lyset af EMRK. Fordelene ved den foreslåede bestemmelse er, at den ikke er meget præcis, men nøjes med at angive de momenter, der skal indgå i vurderingen af ytringens eventuelle berettigelse, hvilket stemmer bedst overens med Menneskerettighedsdomstolens praksis, og at de principper, der er afspejlet i de gældende bestemmelser i §§ 269-272, kan indlæses i bestemmelsen som en del af den helhedsvurdering, der skal foretages.

Den foreslåede bestemmelse sonderer kun delvist mellem forskellige typer af udtalelser, jf. den gældende § 267, hvor der sondres mellem sigtelser og fornærmelser, og Menneskeret-

tighedsdomstolens praksis, hvor der sondres mellem statement of facts og value judgment, men hvor sidstnævnte sondring ikke svarer til sondringen i straffeloven. Når den foreslåede bestemmelse i § 269 kun udtrykkeligt omtaler beskyldninger, men i øvrigt ikke har en sondring mellem typer af ytringer, er det dels fordi, der efter rådets opfattelse ikke findes et passende dansk ord for value judgment, idet ”værdidom” ikke findes at burde anvendes i en lovbestemmelse, dels fordi der er en glidende overgang mellem statement of facts og value judgment, som gør det vanskeligt at udforme en sondring mellem de to kategorier i en lovbestemmelse, hvilket også svækker værdien af en sådan lovmæssig sondring.

I tilknytning til straffelovens nuværende udgangspunkt om sandhedsbevisets betydning som straffrihedsgrund gælder de følgende bestemmelser i § 269, stk. 1 (i øvrigt) og 2, § 270, stk. 1 og 2, § 271, stk. 1 og 2, og § 272. Bestemmelserne er i vidt omfang afspejlet i de principper, som der lægges vægt på i den samlede afvejning efter Menneskerettighedsdomstolens praksis. Visse af bestemmelserne er imidlertid efter deres ordlyd absolutte og harmonerer som sådanne ikke alle med domstolens praksis.

Efter § 269, stk. 1, er beskyldninger straffrie, hvis de under visse omstændigheder er fremsat i god tro. Dette gælder for det første, hvis fremsætteren har været forpligtet til at udtale sig, eller hvis fremsætteren har handlet til berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv.

Tilsvarende momenter lægges der også efter Menneskerettighedsdomstolens praksis vægt på i den samlede afvejning, herunder navnlig og helt generelt spørgsmålet om god tro. I relation til ”åbenbar almeninteresse” bemærkes det, at domstolens praksis antagelig fører til, at der alene kan straffes, hvis fremsættelsen åbenbart ikke tjener nogen almeninteresse, jf. Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del, 10. udg. 2012, side 488. Dette må imidlertid også antages at bero på udtalelsens karakter og grundlag mv.

Momenterne bør videreføres som en del af retsstillingen, men bortset fra ”god tro” og ”varetagelse af en anerkendelsesværdig interesse” fremgår de ikke direkte af ordlyden af den foreslåede § 269, der imidlertid er formuleret så bredt, at den kan favne samtlige kriterier, der er relevante i relation til vurderingen af, om en ærekrænkende ytring er strafbar, herunder også de kriterier i §§ 269-272, der kan anses som gældende ret, jf. dog om § 271 nedenfor.

Bestemmelsen i § 269, stk. 2, hvorefter straf kan bortfalde, når der oplyses omstændigheder, som gav føje til at anse sigtelsen for sand, er i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis, hvor der som et vigtigt element lægges vægt på god tro på baggrund af et vist faktisk grundlag.

Straffelovrådet har tidligere udtalt følgende om bl.a. § 269, stk. 2, jf. betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer II, side 881:

”Der kan rejses spørgsmål om, hvorvidt §§ 269, stk. 2, og § 272 som udtryk for almindelige strafudmålingshensyn i stedet burde placeres i kapitel 10 om straffens fastsættelse, f.eks. i den opregning af formildende omstændigheder, som indgår i § 82 i § 1, nr. 6, i rådets lovudkast. Heroverfor kan anføres, at de omhandlede bestemmelser er en integreret del af straffelovens øvrige bestemmelser om ærekrænkelser, og at videre overvejelser om at ophæve dem derfor bør ske i anden sammenhæng. Straffelovrådet har efter en samlet vurdering fundet det rigtigst at pege på spørgsmålet om placeringen af §§ 269, stk. 2, og 272 og i øvrigt afstå fra i denne betænkning at fremkomme med forslag herom.”

Det er Straffelovrådets opfattelse, at det princip, der er indeholdt i § 269, stk. 2, fortsat som en del af det samlede retsgrundlag vedrørende grundlaget for en ytring, herunder med afsmi-ning fra Menneskerettighedsdomstolens praksis, mest hensigtsmæssigt bør indgå som en integreret del af bestemmelserne om ærekrænkelser i kapitel 27 i straffeloven, og princippet er således også direkte afspejlet i Straffelovrådets forslag til § 269. Rådet finder således allerede af den grund ikke anledning til at placere bestemmelsen i straffelovens 10. kapitel. Det bemærkes dog, at princippet efter forslaget til § 269 kun kan føre til straffrihed og ikke strafbortfald, men at samme princip vil kunne føre til strafbortfald efter straffelovens § 83, og at der således ikke er tilsigtet nogen ændring i den manglende udtrykkelige videreførelse af bestemmelsen i kapitel 27.

Straffelovens § 270, stk. 1, og § 271, stk. 2, omhandler tilfælde, hvor sande ærekrænkende udtalelser på trods af udgangspunktet om straffrihed alligevel kan straffes. Bestemmelserne har et meget snævert anvendelsesområde.

Straffelovrådets forslag til § 269 er som nævnt formuleret, så alle relevante kriterier kan indgå i afvejningen mellem hensynet til privatliv og ytringsfrihed, og principperne i § 270, stk. 1, og § 271, stk. 2, kan således også tages i betragtning efter bestemmelsen.

Efter § 270, stk. 2, afskæres sandhedsbevis som udgangspunkt, og dette er i strid med EM-RK, hvorfor denne bestemmelse ikke skal indlæses i forslaget til § 269.

I § 271, stk. 1, bestemmes det, at tidligere frifindende domme afsagt i ind- eller udland indebærer, at der ikke kan føres sandhedsbevis om den beskyldning, som fremsættes, og som dommen omhandlede, idet dommen har rensset den forurettede.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at bestemmelsen bør videreføres som et generelt princip, og rådet har således opretholdt princippet i en særskilt bestemmelse, jf. forslaget til § 270, hvorefter der ikke kan føres bevis for en strafbar handling, hvis den, beskyldningen rettes mod, er frifundet for handlingen ved endelig dom.

Når dette princip er opretholdt i en særskilt bestemmelse i modsætning til de fleste øvrige principper i de gældende §§ 269-272, hænger det sammen med, at princippet ikke kan indlæses i den generelle og mere overordnede bestemmelse, som rådet foreslår i § 269.

Straffelovrådet finder, at den foreslåede bestemmelse i § 270 kun bør finde anvendelse i relation til udenlandske domme, hvis Danmark ved overenskomst eller på andet retligt grundlag anerkender dommene fra det pågældende land. Dette vil i øvrigt være i overensstemmelse med det tilsvarende princip i straffelovens § 10 a, stk. 1.

Bestemmelsen indebærer ikke, at enhver kritik af en frifindelse ved endelig dom skal anses for en retsstridig beskyldning mod den frifundne for at have begået det eller de forhold, som tiltalen angik. F.eks. kan det efter omstændighederne være berettiget, at medierne forholder sig kritisk til den proces, der førte frem til den frifindende dom, dog således at de udtalelser, som fremsættes, ikke hermed underminerer den frifindelse, der er endeligt afgjort i forbindelse med straffesagen.

I UfR 2004.1773 H var en person ved en byretsdom fundet skyldig i 4 forhold vedrørende seksuelle overgreb mod børn i den børnehave, hvor han var ansat, men efter anke blev han frifundet. I forlængelse af frifindelsen bragte et dagblad på forsiden og i en artikel udtalelser fra moren til et af de børn, som forholdene vedrørte. På forsiden stod: ”Ulykkelig mor efter sex-frifindelse: Jeg vil hænge ham ud som pædofil”. I artiklen hed det blandt andet: ”Når manden kunne gå fri, var baggrunden især, at de forklaringer på video, børnene havde givet til politiet, ikke måtte vises i retten.” På den baggrund anlagde den frifundne person straffesag om ærekrænkelse mod dagbladets chefredaktør, der blev frifundet. Højesteret lagde i den forbindelse vægt på, at dagbladets indhold i relation til sagen fremtrådte i det væsentlige som citat og referat af udtalelser fremsat af moren med kritik af frifindelsen, som efter hendes opfattelse var en følge af, at anklagemyndigheden i landsretten var blevet afskåret fra at benytte de foreliggende videoafhøringer af de involverede børn som bevis, at den frifundne persons navn ikke blev nævnt i dagbladet, og at omtalen var rimeligt begrundet som led i en offentlig debat om de særlige bevis- og retssikkerhedsproblemer, som sager om seksuelle overgreb på børn giver anledning til. Endvidere udtalte Højesteret følgende om straffelovens § 271, stk. 1:

”Efter straffelovens § 271, stk. 1, er det ikke tilladt at føre bevis for en strafbar handling, for hvilken den, der sigtes, er frifundet ved endelig dom. Det kan ikke indlægges i denne bestemmelse, at enhver kritik af en frifindelse ved endelig dom skal anses for en retsstridig sigtelse mod den frifundne for at have begået det eller de forhold, som tiltalen angik. Om en sådan kritik er strafbar efter straffelovens § 267, stk. 1, må bero på en konkret vurdering, hvori indgår, hvornår, af hvem og over for hvem kritikken fremsættes eller udbredes, samt kritikens baggrund, indhold og form.”

3.2.6. Retorsion

Efter straffelovens § 272 kan straf for en ærekrænkelse bortfalde, hvis ærekrænkelsen ikke er omfattet af § 268, og handlingen enten er fremkaldt ved utilbørlig adfærd af den forurettede, eller denne har øvet gengæld mod gerningsmanden.

Bestemmelsen er fakultativ, og det overlades således til domstolene at tage stilling til, om der er grundlag for at lade straffen bortfalde. I retspraksis anvendes retorsionssynspunkter bredt af domstolene, hvilket synes at være bedst i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis, jf. bl.a. UfR 1988.83 Ø, hvor der uden at henvise til § 272 blev frifundet for en fremsat ærekrænkelse med henvisning til dens retorsionslignende karakter.

Retorsionssynspunkter indgår efter Menneskerettighedsdomstolens praksis i den samlede vurdering af, om der kan skrides ind over for en ytring. Der skal bl.a. tages hensyn til den kontekst, som ytringen er fremsat i. Der er imidlertid alene tale om ét moment i den samlede vurdering.

Bestemmelsen er udtryk for et bredere princip, der også kommer til udtryk i straffelovens § 248 og § 83, jf. § 82, nr. 5 (for så vidt angår 1. led i § 272). Straffelovrådet har da også tidligere udtalt følgende, jf. betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer II, side 881:

”Der kan rejses spørgsmål om, hvorvidt §§ 269, stk. 2, og § 272 som udtryk for almindelige strafudmålingshensyn i stedet burde placeres i kapitel 10 om straffens fastsættelse, f.eks. i den opregning af formildende omstændigheder, som indgår i § 82 i § 1, nr. 6, i rådets lovudkast. Heroverfor kan anføres, at de omhandlede bestemmelser er en integreret del af straffelovens øvrige bestemmelser om ærekrænkelser, og at videre overvejelser om at ophæve dem derfor bør ske i anden sammenhæng. Straffelovrådet har efter en samlet vurdering fundet det rigtigst at pege på spørgsmålet om placeringen af §§ 269, stk. 2, og 272 og i øvrigt afstå fra i denne betænkning at fremkomme med forslag herom.”

Det er Straffelovrådets opfattelse, at bestemmelsen er udtryk for et alment accepteret og i praksis anvendeligt princip i relation til ærekrænkelser. Straffelovrådet finder ud fra et ønske om regelforenkling imidlertid ikke anledning til at videreføre en udtrykkelig bestemmelse herom, idet princippet i bestemmelsen videreføres gennem rådets forslag til § 269, stk. 1, hvorefter der skal foretages en vurdering af, om udtalelsen eller meddelelsen fremkom i en sammenhæng, hvor der var rimeligt anledning til den. Princippet i bestemmelsen indgår således i den samlede afvejning, der skal foretages efter Menneskerettighedsdomstolens praksis. I tilfælde, hvor en ytring ikke er straffri efter den foreslåede § 269, vil bl.a. det hensyn, der ligger bag den gældende bestemmelse i § 272, kunne føre til strafbortfald i medfør af straffelovens § 83. Selv om der ikke lægges op til at videreføre en udtrykkelig bestemmelse, som den gældende i § 272, er der således ikke herved tilsigtet nogen ændring af retstilstanden.

3.2.7. Mortifikation

Mortifikation omtales traditionelt som et for dansk og norsk ret særegent retsinstitut (jf. Hurwitz, Den danske Kriminalret, Speciel Del, 1955, side 358; Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del, 10. udg. 2012, side 502, nævner også Island). I den nye norske straffelov, der trådte i kraft i 2015, er mortifikationsinstituttet imidlertid udgået (ligesom ærekrænkelser er afkriminaliseret), så mortifikation må nu ses som et særegent dansk (og islandsk) retsinstitut.

Det fremgår af Hurwitz, anf.st., at danske domme i ærefornærmelsessager fra gammel tid har indeholdt tilkendegivelser af denne art, oprindelig med varierende ordlyd, efterhånden i den faste form, at den påklagede udtalelse kendtes ”død og magtesløs”, hvorved det på prægnant måde fastsloges, at den ikke for fremtiden skulle komme den forurettede til skade. Med straffeloven af 1930 blev den gamle formel afløst af en bemærkning i domskonklusionen om, at ærekrænkelsen kendes ubeføjet, jf. § 273, stk. 1, uden at der heri lå en realitetsændring med hensyn til forudsætningerne for eller virkningerne af mortifikationen.

Mortifikation beskrives traditionelt som en særegen retsfølge uden pønål karakter, der nærmest må ses som et oprejsningsmiddel for den forurettede og er beslægtet med en fastsættelses- eller anerkendelsesdom i en civil retssag (jf. Hurwitz, anf.st.).

Mortifikation var tidligere alene betinget af, at en ærekrænkende sigtelse var fremsat eller udbredt og dens sandhed ikke bevist. Det var således uden betydning, om der var noget at bebrejde den, der havde fremsat eller udbredt sigtelsen, og mortifikation kunne efter om-

stændighederne endog ske, selv om fremsættelsen eller udbredelsen af sigtelsen skete i berettiget varetagelse af eget eller andres tarv.

Mortifikation er imidlertid et indgreb i ytringsfriheden og kræver derfor efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, at der efter de principper, der er beskrevet ovenfor, er grundlag for at gribe ind over for den pågældende ytring i den pågældende situation. Nyere dansk retspraksis er i overensstemmelse hermed, og mortifikation kan således i dag bl.a. ikke ske, hvis fremsættelsen eller udbredelsen af ytringen var berettiget.

Det var i øvrigt også tidligere erkendt, at mortifikation er et indgreb i ytringsfriheden, jf. Hurwitz, *op.cit.*, side 360, hvor det i forhold til de såkaldte ytringsprivilegier (pligtmæssige udtalelser, varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv mv.) anføres, at mortifikation påfører den, der frit skulle kunne ytre sig, risiko for retssag med deraf følgende omkostninger og besvær, og at de ulemper, der kan være forbundet med en underkendelse af fremsatte udtalelser som uholdbare, kan tvinge den pågældende til at søge at tilvejebringe et sandhedsbevis, som ytringsprivilegiet skulle fritage den pågældende for at føre. I dag har man så i kraft af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention draget den konsekvens, at mortifikation bl.a. ikke kan ske i sådanne tilfælde (hvor Hurwitz ville lade afgørelsen bero på en konkret prøvelse af de modstående interesser).

Det kan anføres, at den oprejsning, der ligger i, at en person dømmes for ærekrænkelse, samt at offentligheden bliver gjort bekendt hermed, bør være tilstrækkelig for forurettede, og at der således ikke er behov for, at ærekrænkelsen formelt kendes ubeføjet efter § 273, stk. 1. Det bemærkes dog, at mortifikation efter straffelovens § 273, stk. 1, undertiden anvendes alene, dvs. uden at der nedlægges påstand om straf, jf. som eksempel UfR 1963.67 H.

Der gælder imidlertid også på ulovbestemt grundlag en almindelig civilretlig adgang til ved dom at få underkendt uberettigede udtalelser, når den pågældende har retlig interesse i en sådan underkendelse, og den begrænsning af ytringsfriheden, som underkendelsen er udtryk for, ligger inden for de rammer for begrænsninger af ytringsfriheden, som Den Europæiske Menneskerettighedskonvention sætter. Bestemmelsen i § 273, stk. 1, er således ikke nødvendig for at opretholde muligheden for at anvende mortifikation alene.

Udbredelsen af ærekrænkende beskyldninger på internettet betyder muligvis, at effekten af en mortifikation af en sådan beskyldning i nogle tilfælde kan være mindre i andre tilfælde måske større end den effekt, som mortifikationen af en tilsvarende beskyldning i en trykt avis vil være. Beskyldningen på internettet forsvinder ikke fra nettet alene ved at blive mortificeret og vil derfor fortsat kunne være tilgængelig for en større kreds af brugere, men

mortifikationen kan tilsvarende i visse tilfælde nå en større kreds end via et trykt medie. Mortifikationsinstituttet skal således ses i sammenhæng med bestemmelserne om konfiskation, som i hvert fald i nogle tilfælde vil kunne bevirke, at en hjemmeside eller tilsvarende platform med en ærekrænkende beskyldning lukkes som følge af en konfiskation. Mortifikationsinstituttet skal endvidere ses i sammenhæng med Straffelovrådets forslag om at etablere hjemmel til, at der i forbindelse med en dom for krænkelse efter § 264 d, § 267 eller § 268 kan pålægges domfældte eller andre, der har den nødvendige rådighed over udtalelsen mv., at fjerne den pågældende udtalelse, jf. nedenfor afsnit 6.

Straffelovrådet har overvejet, om § 273, stk. 1, om mortifikation skal ophæves som overflødig, idet bestemmelsen dels ikke tilføjer noget i forhold til en fældende dom om overtrædelse af § 267, og dels fordi mortifikation på ulovbestemt grundlag kan anvendes, hvis man ikke ønsker samtidig at nedlægge påstand om straf.

Straffelovrådet finder imidlertid ikke grundlag herfor, idet det ikke forekommer hensigtsmæssigt at ophæve en udtrykkelig bestemmelse, når der fortsat skal gælde et tilsvarende ulovbestemt princip. Dette gælder, selv om bestemmelsen og det ulovbestemte princip til dels har forskellige anvendelsesområder. Mortifikationsbestemmelsen videreføres således i § 271 for så vidt angår beskyldninger.

3.2.8. Offentliggørelse af dommen

Medieansvarslovens § 54 fastsætter, at retten i en dom, hvorved nogen findes skyldig til straf, erstatning eller mortifikation for indholdet af et massemedie, kan bestemme, at indholdet af dommen snarest muligt skal offentliggøres i mediet i et af retten nærmere fastlagt omfang. Pligten til offentliggørelse påhviler redaktøren. Undladelse af at efterkomme et sådant pålæg kan straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder, jf. medieansvarslovens § 53, stk. 2.

Straffelovens § 273, stk. 2, fastsætter, at den, der dømmes for en ærefornærmende udtalelse, efter den forurettedes påstand kan pålægges at betale et beløb, som fastsættes af retten, til den forurettede til dækning af udgifterne ved offentliggørelse enten af dommens konklusion alene eller tillige af præmisserne i en eller flere ”offentlige tidender”.

Straffelovrådet har overvejet, om bestemmelsen i § 273, stk. 2, bør videreføres, herunder om den er nødvendig ved siden af medieansvarslovens § 54 om offentliggørelse i det massemedie, hvor krænkelsen er sket.

Det er rådets opfattelse, at medieansvarslovens § 54 ikke i sig selv gør § 273, stk. 2, overflødig, idet medieansvarslovens bestemmelse kun finder anvendelse i relation til krænkelse, der er begået gennem et massemedie. Hertil kommer, at medieansvarslovens § 54 kun omhandler det massemedie, som ærekrænkelsen er fremsat eller udbredt gennem, mens straffelovens bestemmelse omhandler kundgørelse i en eller flere offentlige tidender, uanset om disse har haft noget med krænkelsen at gøre. Bestemmelsen i medieansvarsloven er i øvrigt en videreførelse af presselovens § 11, der blev indsat ved vedtagelsen af presseloven i 1938 med en henvisning i de specielle bemærkninger til den lignende bestemmelse i straffeloven, jf. Rigsdagstidende, 90de ordentlige samling 1937-38, tillæg A, sp. 4307. De to bestemmelser kan anvendes sammen, jf. UfR 1977.386 Ø, hvor domsgrundene og domsslutningen efter den daværende presselov skulle offentliggøres i Ekstra Bladet, ligesom domfældte skulle betale 5.000 kr. til tilsvarende offentliggørelse i Politiken og Næstved Tidende.

Bestemmelsen anvendes i retspraksis, og der tilkendes forholdsvis høje beløb efter den, jf. UfR 2006.2803 Ø, hvor domfældte skulle betale 30.000 kr. til forurettede til offentliggørelse af dommen, UfR 2001.1602 Ø, hvor der også blev tilkendt forurettede 30.000 kr. til offentliggørelse af dommen, og UfR 2014.729Ø, hvor domfældte skulle betale 30.000 kr. til offentliggørelse af dommen.

Det er ikke desto mindre Straffelovrådets opfattelse, at bestemmelsen bør ophæves som utidssvarende og til dels overflødig. Den digitale udvikling indebærer således, at den forurettede i mange tilfælde omkostningsfrit kan offentliggøre en domskonklusion på internettet. På områder dækket af medieansvarsloven vil denne lov i vidt omfang give mulighed for offentliggørelse af dommen eller dele heraf i det krænkende medie.

3.2.9. Afdøde personer

I medfør af straffelovens § 274 straffes ærekrænkelser mod en person, der var død på tidspunktet for fremsættelsen eller udbredelsen af udtalelsen. I tilfælde af bagvaskelse forhøjes strafferammen fra bøde til 4 måneders fængsel, og hvis ærekrænkelsen fremsættes 20 år efter dødsfaldet, er det kun strafbart, hvis der er tale om bagvaskelse. Retten til påtale tilkommer den afdødes ægtefælle, forældre, børn eller søskende, jf. retsplejelovens § 725, stk. 1, 3. pkt.

En afdød person kan hverken krænkes subjektivt eller påføres en objektiv skade, hvorfor bestemmelsen værner den pågældendes eftermæle, hvilket ifølge Hurwitz er velbegrundet, idet interessen i et uplettet eftermæle må sidestilles med de interesser, som værnes ved

bestemmelser mod ærekrænkelser i levende live, jf. Den danske Kriminalret, Speciel Del, 1955, side 340. Hertil kommer hensynet til den afdødes pårørende.

Det følger af Menneskerettighedsdomstolens praksis, at staternes regler om ærekrænkelser som udgangspunkt bør begrænse sig til at beskytte levende personers omdømme med undtagelse af klart afgrænsede og begrænsede tilfælde, jf. Europarådets rapport, Freedom of expression and defamation – A study of the case law of the European Court of Human Rights (2016), side 16.

Udtalelser om afdøde personer kan dog efter omstændighederne krænke de efterlades ret til privatliv efter EMRK artikel 8, jf. f.eks. Genner mod Østrig, dom af 12. januar 2016. Sagen angik en ansat i en flygtningeorganisation, der i anledning af en tidligere ministers død bl.a. havde ytret: ”Årets gode nyhed: L.P, minister for tortur og deportation, er død”. Domstolen fandt, at det ikke udgjorde en krænkelse af den ansattes ytringsfrihed, at denne var blevet straffet ved de østrigske domstole for sine udsagn. Domstolen lagde bl.a. vægt på, at ytringerne gav udtryk for tilfredshed med ministerens død, og at de pågældende udsagn var fremsat dagen efter dødsfaldet.

Ved dom af 21. november 2013 i sagen Putistin mod Ukraine fandt Menneskerettighedsdomstolen omvendt ikke, at det udgjorde en krænkelse af EMRK artikel 8, at en journalist ikke var blevet straffet for at have beskyldt en afdød fodboldspiller for at være Gestapokollaboratør. Domstolen fandt således, at der i sagen var sket en rimelig afvejning mellem hensynet til fodboldspillerens familie på den ene side og journalistens ytringsfrihed på den anden side, jf. pr. 39-41.

Det følger således af EMRK artikel 10, at der skal foretages en helhedsvurdering af de konkrete omstændigheder, herunder af krænkelsens karakter og den tid, der er forløbet siden dødsfaldet. Det bemærkes i den forbindelse, at der efter Menneskerettighedsdomstolens praksis skal mere til for at straffe ytringer fremsat mod en afdød person, end til at straffe for ytringer fremsat over for en levende, og at dette indebærer, at domstolene selv inden for den gældende grænse på 20 år skal foretage en vurdering af krænkelsens grovhed i forhold til omstændighederne i øvrigt, og at der således bl.a. i medfør af Menneskerettighedsdomstolens praksis kan indfortolkes flere begrænsninger i beskyttelsen af afdøde personers ære.

Der kan i forlængelse af Straffelovrådets generelle overvejelser om, hvorvidt ærekrænkelser fortsat bør være værnet af strafbestemmelser, stilles spørgsmål ved, om ærekrænkelser af afdøde personer er strafværdige, herunder om der bør opstilles en tidsmæssig påtalebegrænsning for bagvaskelse (svarende til den, som efter § 274, stk. 2, allerede gælder for

andre ærekrænkelser). Det bemærkes i den forbindelse, at § 264 d også finder anvendelse, når en meddelelse eller et billede vedrører en afdød person, og at denne beskyttelse i vidt omfang retter sig mod de pårørende, der ikke skal tåle, at der f.eks. offentliggøres billeder af den afdøde i forbindelse med en dødsulykke eller et selvmord.

Straffelovrådet har tidligere været inde på spørgsmål af denne art, jf. betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer II, side 881:

”Det er under Straffelovrådets drøftelse af § 274 påpeget, at bestemmelsen, såfremt der var lejlighed til en grundigere gennemgang, kunne rejse videregående spørgsmål, herunder navnlig om en ”ydre” grænse for påtale af bagvaskelse i forhold til en afdød. Således som bestemmelsen i dag er formuleret, gælder ingen tidsmæssig begrænsning med hensyn hertil. Ærefornærmende udtalelser mod en afdød, der har karakter af ringeagtsytringer, og sigtelser, der ikke er bagvaskelse, kan ikke påtales, når de fremsættes mere end 20 år efter den pågældendes død, jf. § 274, stk. 2, modsætningsvis. Der er udtrykt sympati for følgende forenkledte affattelse af § 274:

”§ 274. Ærefornærmende udtalelser mod en afdød kan kun påtales, når de er fremsat inden 10 år efter den pågældendes død.”

Ændringen ville i givet fald indebære, at der gælder en frist på 10 år for påtale af ærefornærmende udtalelser. Det gælder såvel ringeagtsytringer som sigtelser og uden hensyn til, om sigtelsen har karakter af bagvaskelse. Af formuleringen fremgår forudsætningsvis, at spørgsmålet om strafansvar for ærefornærmende udtalelser afgøres efter de almindelige regler. Ærefornærmende udtalelser, der omfattes af § 267, er således underlagt et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Sigtelser, der har karakter af bagvaskelse, er omfattet af § 268. Det indebærer, såfremt strafmaksimum i § 268 opretholdes uændret (sml. pkt. 4.4.3 ovenfor), en skærpelse i forhold til det nugældende strafmaksimum fra 4 måneders fængsel til fængsel i 2 år, sml. § 274, stk. 1.

Som nævnt ovenfor begrænser Straffelovrådet sig imidlertid i den foreliggende sammenhæng til at foreslå en teknisk begrundet forhøjelse af strafmaksimum i § 274, stk. 1, fra 4 til 6 måneders fængsel.”

I forlængelse af betænkning nr. 1424/2002 tilsluttede Justitsministeriet sig Straffelovrådets overvejelser, men fandt dog, at en sådan ændring først bør gennemføres, når der er foretaget en grundig gennemgang af bestemmelsen, jf. pkt. 4.14.3 i lovforslag nr. L 99 fremsat den 26. november 2003 (Folketingstidende 2003-04, tillæg A, spalte 3316f).

Straffelovens § 274 om ærekrænkelser mod en afdød ses kun anvendt én gang i trykt retspraksis, jf. UfR 1958.600 V. Bestemmelsen blev dog ikke anvendt i sin rene form, idet dommen vedrørte beskyldninger for højforræderi mod fire tidligere ministre, hvoraf den ene fortsat var i live.

Den meget sparsomme trykte retspraksis kan imidlertid ikke i sig selv tages som et udtryk for, at bestemmelsen ikke er velbegrundet, idet det må antages snarere at hænge sammen

med bestemmelsens begrænsede anvendelsesområde samt de omstændigheder, der antages at være årsag til den manglende håndhævelse af ærekrænkelser generelt, herunder navnlig, at forholdene er undergivet privat påtale.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at ærekrænkelser mod en afdød sammenlignet med en tilsvarende ærekrænkelse mod en person i live i almindelighed må anses som en mindre alvorlig forbrydelse, men at der kan tænkes at blive fremsat grove ærekrænkende beskyldninger mod en person kort tid efter dennes død, og at disse må anses som strafværdige krænkelser af den pågældende med følger virkninger for de efterladte.

Det er således Straffelovrådets opfattelse, at en beskyldning om strafbart forhold mod en afdød efter omstændighederne kan være lige så strafværdig som en tilsvarende beskyldning fremsat mod en person i levende live, og dette taler for, at afdøde personer fortsat skal være beskyttet af ærekrænkelserbestemmelserne i hvert fald i et vist omfang. Der er endvidere ikke noget til hinder for, at bestemmelserne også finder anvendelse i forhold til afdøde personer, når § 267 fortsat efter rådets opfattelse skal være undergivet privat påtale.

Det må antages, at ærekrænkelser mod en afdød har sin stærkeste begrundelse i de første år efter dødsfaldet, og at det på den baggrund er hensigtsmæssigt at opretholde den tidsmæssige påtalebegrænsning, som der ligger i straffelovens § 274, stk. 2, hvorefter ærekrænkelser, der fremsættes mod nogen 20 år efter den pågældendes død, kun påtales, hvis de er omfattet af straffelovens § 268 om bagvaskelse. Dette er også bedst i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis.

Straffelovrådet har overvejet, om påtalebegrænsningen også bør udstrækkes til at gælde bagvaskelse efter den foreslåede § 268. Rådet finder imidlertid, at det ikke kan udelukkes, at der i helt særlige tilfælde vil kunne forekomme så alvorlige beskyldninger, der er fremsat mod bedre vidende, at der – selv om de er fremsat mod en person, der har været død i mere end 20 år – vil være behov for at skride ind over for disse. Det bemærkes i den forbindelse, at der ikke er noget hensyn til gerningsmanden, der taler for en tidsmæssig påtalebegrænsning.

Omvendt kan det fremhæves, at der ikke ses at være trykt retspraksis, hvor den gældende adgang til påtale i sådanne sager er anvendt, og at behovet dermed synes meget lille, at der vil kunne opstå bevismæssige problemstillinger i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt beskyldningen er fremsat mod bedre vidende, at EMRK artikel 10 sætter grænser for muligheden for at skride ind så lang tid efter, at den, som beskyldningen er rettet imod, er død, jf. herom lige nedenfor, og at den historiske ytringsfrihed i øvrigt tilsiger, at der ikke bør

kunne skrives ind over for beskyldninger mod en person, der døde for mere end 20 år siden.

Det er samlet set Straffelovrådets opfattelse, at der ikke er stærke grunde til at ændre gældende ret, og at påtalebegrænsningen på 20 år således fortsat ikke bør finde anvendelse i forhold til sager om bagvaskelse efter § 268. Det bemærkes i den forbindelse, at anvendelsesområdet for den foreslåede § 268 er indsnævret i forhold til gældende ret, at muligheden for at straffe for bagvaskelse under de givne omstændigheder vil være meget lille, og at anklagemyndigheden uden brug af store ressourcer vil kunne frasortere sager, som ikke er ekstraordinært alvorlige, og som således må antages ikke at kunne føre til domfældelse.

Af forenklingsgrunde foreslås det således, at § 274 ophæves, men alene med den virkning, at afdøde personer fremover skal anses for direkte omfattet af lovteksten i den foreslåede § 267, jf. forslaget til § 267, stk. 2, forudsætningsvist, og dermed også de foreslåede følgende bestemmelser om ærekrænkelse, herunder § 268, der således også skal finde anvendelse i forhold til afdøde personer. En ikke tilsigtet virkning af, at § 274 ophæves, vil være, at de generelle strafferammer i §§ 267 og 268 finder anvendelse også i forhold til afdøde personer, der således i relation hertil formelt beskyttes bedre end efter gældende ret. Det er imidlertid efter rådets opfattelse acceptabelt af forenklingsmæssige årsager, og det bemærkes i øvrigt, at domstolene ved den konkrete strafudmåling skal tage alle sagens omstændigheder i betragtning, herunder at krænkelser er fremsat mod en afdød person.

4. Påtalekompetence

4.1. Generelle overvejelser

Det indgår som et centralt led i kommissoriet, at Straffelovrådet skal vurdere, om påtale-reglerne i straffelovens § 275 er tidssvarende.

Siden straffeloven af 1930 trådte i kraft den 1. januar 1933, har det almindelige udgangspunkt været, at strafbare forhold påtales af det offentlige. Dette stemmer også bedst overens med, at straf er udtryk for samfundets afstandtagen fra og sanktionering af de pågældende handlinger.

Efter 1933 er der navnlig foretaget den væsentlige ændring, at påtale for simpel vold i 1989 blev ændret fra privat påtale til offentlig påtale.

Privat påtale anvendes imidlertid stadig i en række tilfælde, og det samme gælder betinget offentlig påtale, dvs. offentlig påtale efter anmodning fra den forurettede.

Uden for straffeloven anvendes privat påtale – af historiske årsager – navnlig for mindre grove overtrædelser på immaterialretsområdet, hvor strafferammen er bøde. Privat påtale anvendes endvidere bl.a. på overtrædelser af markedsføringslovens § 5 om sammenlignende reklame, og efter fiskeriloven gælder det samme visse krænkelse af private fiskerettigheder. Endvidere er der privat påtale i sager om overtrædelse af forbud og påbud efter retsplejelovens kapitel 40, jf. lovens § 430, og i sager om overtrædelse af en dom, jf. retsplejelovens § 535. I disse sager er strafferammen bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Uden for straffeloven anvendes også betinget offentlig påtale navnlig på immaterialretsområdet, hvor grovere overtrædelser med mulighed for bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder kun påtales efter den forurettedes begæring, medmindre almene hensyn kræver påtale. Betinget offentlig påtale anvendes endvidere bl.a. efter jagtloven på visse krænkelse af private jagtrettigheder og efter mark- og vejfredsloven på visse overtrædelser af lovens regler om husdyr og færden på anden mands grund. Betinget offentlig påtale anvendes endvidere efter lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning.

Inden for straffeloven er der alene regler om privat påtale eller betinget offentlig påtale i §§ 152 f, 275 og 305.

Disse bestemmelser åbner mulighed for privat påtale ved overtrædelse af reglerne om tavshedspligt i §§ 152-152 d, hvorved der alene er krænkelse af private interesser, overtrædelse af reglerne om krænkelse af privatlivets fred og ærekrænkelse i §§ 263-264 d og 266 c-274 og overtrædelse af § 294 om ulovlig selvtægt.

Bestemmelserne åbner endvidere mulighed for betinget offentlig påtale ved de nævnte overtrædelser af reglerne om tavshedspligt, ved overtrædelse af bestemmelserne om krænkelse af privatlivets fred i §§ 263-264 d samt ved ærekrænkelse i form af sigtelse for et forhold, der kan eller kunne have medført fortabelse af offentlig stilling eller hverv, eller i navnløs eller med urigtigt eller opdigtet navn forsynet skrivelse.

Betinget offentlig påtale gælder endvidere for hærværk efter § 291, stk. 1 og 3, brugshindringer efter § 293, stk. 2, samt forhold omfattet af § 298 eller § 299.

Det bemærkes, at en anmeldelse fra en forurettet anses som en begæring om offentlig påtale, medmindre andet fremgår af anmeldelsen, jf. retsplejelovens § 720, stk. 2.

Adgangen til privat påtale og betinget offentlig påtale inden for straffelovens område kan sammenfattes på følgende måde:

	Privat påtale	Betinget offentlig påtale
§§ 152-152 d, hvor der alene er krænkede private interesser	+	+
§§ 263-264 d	+	+
§§ 266 c-274	+	
§§ 267-274 for så vidt angår sigtelse for et forhold, der kan eller kunne have medført fortabelse af offentlig stilling eller hverv, eller i navnløs eller med urigtigt eller opdigtet navn forsynet skrivelse		+
§ 291, stk. 1 og 3 § 293, stk. 2 § 298 § 299		+ (offentlig påtale kan ske uden begæring, hvis almene hensyn kræver påtale)
§ 294	+	

Privat påtale indebærer, at den forurettede anlægger sag i den civile retsplejes former, jf. retsplejelovens § 989. Som fællestræk ved overtrædelser med privat påtale anføres traditionelt, at det drejer sig om angreb på ”blot individuelle retssfærer”, at straffen i almindelighed kun er bøde og i hvert fald kun undtagelsesvis overstiger 4 måneders fængsel (tidligere hæfte), samt at gerningsmanden normalt er kendt, således at ingen politimæssig undersøgelse i så henseende er påkrævet (jf. Hurwitz, Den danske strafferetspleje, 3. udgave 1959, side 242-243, med henvisning til Krabbes udtalelser på det 16. nordiske juristmøde i 1935). Hensynene bag den private påtale i sådanne sager er navnlig dels hensynet til ofret, der efter omstændighederne er bedst tjent med, at krænkelsen forbigås i stilhed, dels at de almene hensyn, der begrunder strafforfølgning, kun gør sig svagt gældende, idet man bevæger sig i nærheden af grænserne for det strafbares naturlige område (Hurwitz, anf.st., med henvisning til U II).

Med hensyn til valget mellem betinget offentlig påtale og ubetinget offentlig påtale bemærkes, at betinget offentlig påtale gennemgående anvendes ved overtrædelser, der er af grovere art end de overtrædelser, der er henvist til privat forfølgning, men hvor særlige hensyn taler for at forskåne forurettede for en fra hans eller hendes side uønsket strafforfølgning (jf. Hurwitz, Den danske strafferetspleje, 3. udgave 1959, side 253). Forurettede skal således have mulighed for at vælge, om sagen skal føres, idet en offentlig retssag vil

kunne føre til yderligere offentlig udbredelse af den pågældende private oplysning eller ærekrænkende sigtelse mv.

Efter Straffelovrådets opfattelse taler hensynet til forurettede i de omtalte sager om brud på tavshedspligt, hvor alene private interesser er krænket, og ærekrænkelse for fortsat i givet fald at give adgang til privat påtale eller betinget offentlig påtale og ikke til ubetinget offentlig påtale. Det samme gør sig gældende i forhold til § 264 d, hvor forurettede på samme vis bør forskånes for, at der uden begæring føres en straffesag med fremlæggelse af de meddelelser eller billeder om den pågældendes private forhold, som påstås videregivet i strid med bestemmelsen. Straffelovrådet er opmærksom på retsplejelovens § 727, jf. herom nedenfor afsnit 4.2, hvorefter der kan ske offentlig påtale i f.eks. fredskrænkelsessager, hvis almene hensyn kræver det.

Det kan derimod overvejes, om straffelovens udgangspunkt om offentlig påtale bør udbredes til at omfatte bestemmelserne i §§ 263-264 c. Selv om bestemmelserne betegnes fredskrænkelser, rækker anvendelsesområdet videre, idet disse bestemmelser generelt beskytter kommunikation, optegnelser, it-systemer og ikke frit tilgængelige steder mod andres uberettigede adgang. Beskyttelsen efter disse bestemmelser – bortset fra § 264 a – er endvidere ikke begrænset til privatlivets forhold, men omfatter også erhvervsvirksomheders forhold og offentlige myndigheders forhold.

De hensyn til forurettede, som begrundes, at der kun bør føres straffesag efter dennes begæring, ses ikke at gøre sig gældende i forhold til forurettede i sager om §§ 263-264 (og § 264 c, jf. §§ 263-264), idet der typisk ikke i forbindelse med disse sager vil fremkomme oplysninger af en sådan privat karakter, at sagen kun bør påtales efter forurettedes anmodning.

Det kan ikke afvises, at f.eks. en erhvervsvirksomhed måtte ønske at undgå offentlig opmærksomhed omkring, at virksomhedens it-system har været hacket, fordi virksomheden skønner, at det vil sende et signal om sårbarhed, som frygtes at kunne få betydning for virksomhedens omsætning. Et sådant ønske ses imidlertid ikke at adskille sig fra f.eks. den erhvervsvirksomhed, som er offer for en berigelsesforbrydelse efter straffelovens kapitel 28, og som også måtte ønske, at sagen ikke forfølges nærmere, fordi det vurderes at kunne sende et lignende signal om sårbarhed.

Det kan anføres, at visse overtrædelser af §§ 263-264 er af mindre alvorlig karakter, hvor der ikke ses at være en egentlig samfundsmæssig interesse i påtale. Dette adskiller sig imidlertid heller ikke fra overtrædelse af de fleste andre bestemmelser i straffeloven, der er undergivet offentlig påtale.

Det er på baggrund af ovenstående Straffelovrådets opfattelse, at de hensyn, der begrunder en fravigelse af udgangspunktet om offentlig påtale, ikke gør sig gældende i forhold til bestemmelserne i §§ 263-264 (og § 264 c, jf. §§ 263-264), og det vil på den baggrund efter rådets opfattelse være ubetænkeligt at indføre offentlig påtale for så vidt angår overtrædelse af disse bestemmelser. Det samme gør sig i øvrigt gældende efter den foreslåede bestemmelse i § 264 b om uberettiget at registrere og følge en persons færden ved hjælp af et apparat.

Straffelovrådet er imidlertid opmærksom på, at en sådan ændring i påtalekompetencen vil indebære ikke uvæsentlige omkostninger for det offentlige, herunder navnlig for politi og anklagemyndighed, og at dette vil kunne tale for, at betinget offentlig påtale bibeholdes. Det bemærkes i den forbindelse, at der ikke Straffelovrådet bekendt er påvist et påtrængende behov for, at der indføres offentlig påtale af de pågældende bestemmelser.

Det kan efter Straffelovrådets opfattelse give anledning til tvivl, om det er velbegrunderet, at overtrædelser af § 264 a ikke påtales offentligt. På den ene side er bestemmelsens beskyttelsesinteresse af samme karakter som de interesser, der værnes af §§ 263-264. På den anden side vil en straffesag om overtrædelse af § 264 a kunne åbenbare oplysninger (i form af f.eks. motivet på et fotografi), som bestemmelsen netop har til hensigt at beskytte, og som, den forurettede bør kunne forhindre, bliver genstand for en straffesag.

På baggrund af sidstnævnte omstændighed finder Straffelovrådet det mest hensigtsmæssigt, at § 264 a ikke undergives offentlig påtale.

I tilknytning til valget mellem privat påtale og betinget offentlig påtale finder Straffelovrådet anledning til at pointere, at Straffelovrådets principielle opfattelse er, at straf har en sådan særlig karakter, at spørgsmål om idømmelse af straf under en retssag mellem to private parter i den borgerlige retsplejes former bør begrænses mest muligt, herunder i særlig grad, når der er mulighed for at idømme fængselsstraf.

Straffelovrådet har på den baggrund overvejet at ophæve adgangen til privat påtale i sager efter §§ 263-264 d, men finder imidlertid ikke grundlag herfor. Sagernes private karakter indebærer, at forurettede har en sådan særlig stilling, at det bør være muligt at forfølge krænkelse ved en privat straffesag, hvis dette foretrækkes, eller hvis anklagemyndigheden ikke rejser tiltale i sagen.

Senere lovændringer har hævet strafferammerne i de fleste straffelovsbestemmelser, hvor der er adgang til privat påtale. Efter § 152, § 263, stk. 2, og §§ 264-264 d er den almindeli-

ge strafferamme i dag bøde eller fængsel indtil 6 måneder, efter § 263, stk. 2, og § 263 a er den almindelige strafferamme bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder, efter § 152, stk. 2, kan straffen under særligt skærpende omstændigheder stige til fængsel indtil 2 år, og efter § 263, stk. 3, § 263 a, stk. 4, og § 264, stk. 2, er strafmaksimum under særligt skærpende omstændigheder fængsel i 6 år. Som det fremgår af afsnit 2 ovenfor, har Straffelovrådet ikke fundet grundlag for at foreslå væsentlige ændringer i strafferammesystemet i bestemmelserne i §§ 263-264 d om krænkelse af privatlivets fred, idet rådet dog foreslår, at straffen for overtrædelser af § 264 d kan stige til fængsel i 2 år under særligt skærpende omstændigheder. Rådet foreslår endvidere, at strafmaksimum i § 267 hæves indtil 1 år.

I dag er det således i modsætning til ved straffelovens ikrafttræden i 1933 hovedreglen, at bestemmelser i straffeloven, hvor der er adgang til privat påtale, indeholder et strafmaksimum på mere end fængsel i 4 måneder (tidligere hæfte), og dette er efter Straffelovrådets opfattelse uhensigtsmæssigt.

Dette gælder, selv om en person, der i første instans i en privat påtalt straffesag idømmes fængsel, kan vælge at anke dommen i strafferetsplejens former, således at anklagemyndigheden skal føre sagen for landsretten, og således at den private sagsøger uanset dennes stilling kan afhøres som vidne i sagen, jf. retsplejelovens § 990. At man i ankeinstansen – dvs. i én instans – kan få behandlet spørgsmålet om strafansvar og strafudmåling i strafferetsplejens former, kan således efter Straffelovrådets opfattelse ikke opveje, at man i første instans blev idømt fængsel under en sag mellem to private parter, der blev ført i den borgerlige retsplejes former. Det bemærkes yderligere, at anke til Højesteret vil kræve Procesbevillingsnævnets tilladelse, og at Højesteret i sager, der behandles i strafferetsplejens former, ikke prøver bedømmelsen af beviserne i sagen.

Dette gælder endvidere, selv om det nu om dage er sjældent, at der idømmes fængsel i en privat påtalt straffesag. Så vidt ses er de seneste trykte domme, hvor det skete, UfR 1983.1057/2 H, hvor en person blev idømt 10 dages betinget hæfte for bagvaskelse, og FED 2002.1332, hvor to personer blev idømt 30 dages betinget fængsel for bl.a. bagvaskelse. Alene at hjemlen til at idømme fængselsstraffe af betydelig længde i privat påtalte straffesager eksisterer, er således efter Straffelovrådets opfattelse retssikkerhedsmæssigt betænkeligt.

Straffelovrådet foreslår på den baggrund, at straffelovens § 152 f og § 275 ændres, så det udtrykkeligt fremgår, at der ikke under en privat straffesag kan idømmes højere straf end bøde. Det bemærkes, at en sådan ændring af § 305 ikke er nødvendig, idet der kun kan idømmes bødestraf i sager om ulovlig selvtægt.

Med hensyn til §§ 152-152 d bemærkes, at forslaget angår tilfælde, hvor alene private interesser er krænket, og hvor der dermed er tale om en beskyttelsesinteresse, der er nært beslægtet med hensynene bag bestemmelserne om krænkelse af privatlivets fred i straffelovens kapitel 27. Indtil en lovændring i 1985, der samlede reglerne om brud på tavshedspligt i straffelovens 16. kapitel, indeholdt straffelovens kapitel 27 i øvrigt (i § 264 b) en bestemmelse om brud på tavshedspligt ved at røbe privatlivet tilhørende hemmeligheder.

Straffelovrådet er opmærksom på, at et alternativ til at fjerne muligheden for at idømme fængselsstraf i de relevante bestemmelser om påtale i straffeloven ville være en tilsvarende, men generel, ændring i f.eks. retsplejelovens § 725, stk. 3, eller straffelovens § 33, stk. 5. Denne mulighed er også omtalt i Straffelovrådets udtalelse af 13. maj 1985 om straffelovens regler om krænkelse af tavshedspligt, der er optrykt som bilag til lovforslag nr. L 6 fremsat den 2. oktober 1985 (Folketingstidende 1985-86, tillæg A, spalte 253ff.):

”Rådet finder det hensigtsmæssigt, at denne ordning [dvs. at forurettede kan vælge mellem privat påtale og begæring af offentlig påtale] kommer til at omfatte alle krænkelser af tavshedspligt, hvorved udelukkende private interesser krænkes. Rådet har overvejet, om man skulle undtage forhold, som påstås henført under den skærpede strafferamme i § 152, stk. 2, fra reglen om privat påtale. Efter rådets opfattelse er det oplagt, at der under private straffesager – der jo behandles i den civile retsplejes former – ikke bør kunne idømmes og i praksis heller ikke vil blive idømt frihedsstraf. Det bemærkes i den forbindelse, at der efter retsplejelovens § 726, stk. 2, kan ske privat forfølgning af lovovertrædelser, som i øvrigt er undergivet betinget offentlig påtale, hvis strafferammen ikke overstiger hæfte. Efter rådets opfattelse kunne der i øvrigt være grund til at overveje at indsætte en bestemmelse i § 726, stk. 2, om, at der ikke under en privat straffesag kan idømmes højere straf end bøde. Da spørgsmålet herom imidlertid er af mere generel karakter og falder uden for rådets opgaver med hensyn til tavshedspligt, har rådet ikke fundet anledning til at stille forslag herom.”

Selv om Straffelovrådet principielt finder, at princippet om, at der ikke kan idømmes fængsel i en privat straffesag, bør gælde generelt, herunder også på speciallovområdet, afstår rådet på det foreliggende grundlag fra at foreslå en sådan generel bestemmelse. Dette har sammenhæng med, at en sådan bestemmelse reelt vil indebære en nedsættelse af strafferammen i sager undergivet privat påtale, og at rådet ikke har analyseret, i hvilket omfang der anvendes fængselsstraf i privat påtalte straffesager efter speciallovgivningen, og dermed ikke har belyst konsekvenserne af et mere generelt forslag. Rådet finder imidlertid anledning til at bemærke, at det vil være nærliggende ved en senere lejlighed at foretage en sådan analyse med henblik på at afklare, om der er grundlag for en generel bestemmelse om, at der i privat påtalte straffesager kun kan idømmes straf i form af bøde.

Straffelovrådet har overvejet udformningen af straffelovens § 275, stk. 2, 2. pkt. Straffelovrådet finder det fortsat velbegrunderet, at der er adgang til betinget offentlig påtale i sager, hvor en person beskyldes for et forhold, der kan eller på tidspunktet for krænkelsen kunne medføre fortabelse af offentlig stilling eller hverv.

Straffelovrådet finder det endvidere velbegrunderet, at der er adgang til betinget offentlig påtale i visse tilfælde, hvor en beskyldning er fremsat i anonym form, herunder hvis den er fremsat med urigtigt angivet navn, idet der vil være behov for en nærmere efterforskning med henblik på at fastlægge gerningsmandens identitet, og forurettede således ikke umiddelbart kan forsvare sig selv ved at anlægge en privat straffesag. Den teknologiske udvikling indebærer, at en sådan bestemmelse bør omfatte ærekrænkelser, uanset om disse er fremsat skriftligt eller mundtligt, idet man f.eks. kan forestille sig, at der fremsættes ærekrænkelser på en videooptagelse af en tildækket person, der ikke umiddelbart kan identificeres.

Med henblik på at sikre at politi og anklagemyndighed ikke skal anvende ressourcer på at efterforske og føre mindre betydningsfulde sager, foreslås det, at bestemmelsen afgrænses til kun at finde anvendelse i forhold til alvorlige beskyldninger, hvilket primært vil omfatte beskyldninger om grove strafbare forhold. Afgrænsningen foreslås at svare til den foreslåede afgrænsning af § 268.

4.2. Påtale af ærekrænkelse

Som anført ovenfor er det relevant at tage stilling til, i hvilket omfang det bør være statens opgave at påtale sager om ærekrænkelser efter begæring fra forurettede. Spørgsmålet er således, om statens opgave med at beskytte det enkelte individs ære ud over at kriminalisere ærekrænkelser også bør omfatte bistand til at håndhæve det strafferetlige værn mod ærekrænkelser.

Offentlig påtale af ærekrænkelser er noget mere vidtgående for staten end det at understøtte individets ære med strafbestemmelser, fordi offentlig påtale kan lægge beslag på store ressourcer hos politi og anklagemyndighed.

Ærekrænkelser er efter gældende ret som det klare udgangspunkt undergivet privat påtale, jf. straffelovens § 275, stk. 1, idet der kun gælder betinget offentlig påtale i tilfælde af ærekrænkelser mod nogen, der virker eller på den tid, hvorom talen er, virkede i offentlig tjeneste eller hverv, sigtes for et forhold, der kan eller kunne have medført fortabelse af stillingen eller hvervet, eller når en sigtelse fremsættes i navnløs eller med urigtigt eller opdigtet

navn forsynet skrivelse, jf. § 275, stk. 2, 2. pkt. Herudover finder retsplejelovens generelle bestemmelser om påtale anvendelse, herunder bestemmelsen i § 727, stk. 1, om mulighed for offentlig påtale uden forudgående anmodning, hvis almene hensyn kræver det, og bestemmelsen i § 720, stk. 2, nr. 2, hvorefter en anmeldelse fra den forurettede anses som en begæring om offentlig påtale, medmindre andet fremgår af anmeldelsen.

Det fremgår af en statistik modtaget fra Domstolsstyrelsen, at byretterne i årene 2010-2014 modtog mellem 60 og 70 private straffesager årligt, mens tallet steg til 75 i 2015. Statistikkene sonderer ikke mellem private straffesager anlagt i medfør af straffelovens § 275 og andre private straffesager.

Det er Straffelovrådets klare opfattelse, at bestemmelserne om ærekrænkelse overtrædes i langt videre omfang, end de håndhæves, og ud fra de nævnte statistiske oplysninger fra Domstolsstyrelsen, hvoraf ærekrænkelse kun udgør en delmængde, er der sikkert grundlag for at antage, at kun et beskedent mindretal af strafbare ærekrænkelser bliver mødt med straf. Dette skyldes efter Straffelovrådets opfattelse hovedsageligt netop den omstændighed, at sagerne påtales privat, fordi de omkostninger og den procesrisiko, der er forbundet med at føre en civil retssag, antagelig afholder mange fra at anlægge sag, jf. også Folketingets Kulturudvalgs beretning nr. 3 om brugen af betalte kilder og mediernes ansvar ved publicering af urigtige historier, bagvaskelse og privatlivskrænkelse af 17. december 2014 (Alm. del, bilag 77), hvor det er anført, at den private påtalekompetence medfører, at færre sager om ærekrænkelse (og krænkelse af privatlivets fred) tages op, og Jens Otto Kjær Hansens og Vibeke Borbergs skriftlige bemærkninger af 22. november 2016 til brug for Straffelovrådets arbejde med nærværende betænkning, jf. bilag 4, hvor der gives udtryk for samme synspunkt.

Det bemærkes i øvrigt, at der givetvis er andre årsager til, at en forurettet ikke anlægger retssag om ærekrænkelse, herunder at den pågældende ikke har et fornødent kendskab til reglerne om ærekrænkelse og påtale heraf, at den pågældende ikke ønsker (mere) medieomtale af eller opmærksomhed omkring ærekrænkelsen, eller at den pågældende ikke måtte ønske at gennemgå en proces ved domstolene.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at ærekrænkelser er så tæt knyttet til det enkelte individs følelser og et heraf følgende og varierende behov for reaktion på krænkelsen, at det alene af den grund ikke vil være hensigtsmæssigt at indføre offentlig påtale af ærekrænkelser, idet der ikke bør føres en ærekrænkelssag, hvis den forurettede måtte have ønske om, at sagen ikke forfølges eller omtales nærmere. Det følgende omhandler således spørgsmålet om indførelse af betinget offentlig påtale frem for privat påtale.

Der er ingen tvivl om, at håndhævelsen af ærekrænkelser vil blive mere effektiv, hvis der var adgang til betinget offentlig påtale af bestemmelserne. Den omstændighed, at bestemmelserne ikke håndhæves effektivt i dag, kan således i sig selv tale for at indføre betinget offentlig påtale. Det vil samtidig være en sideeffekt, at anklagemyndighedens vurdering af sagerne minimerer risikoen for, at der føres sager, hvor der ikke er grundlag for straf.

En udvidelse af mulighederne for betinget offentlig påtale af ærekrænkelser generelt vil påføre politi og anklagemyndigheden arbejde med sager af ringe alvor og strafværdighed, som der ikke bør føres (offentlige) straffesager om. Det gælder, selv om betinget offentlig påtale ikke betyder, at forurettede har krav på, at anklagemyndigheden rejser tiltale, men alene at en begæring om offentlig påtale undergives sædvanlig sagsbehandling med henblik på at afgøre, om der er grundlag for at rejse tiltale. Anklagemyndigheden ville både få mere arbejde med at behandle sådanne begæringer og med at føre sagerne for retten i de tilfælde, hvor der er grundlag for tiltale. Hertil kommer den belastning for domstolene, som det øgede antal sager vil udgøre. Både under hensyn til ressourceforbruget i sig selv og under hensyn til forholdenes generelt ringe strafværdighed finder Straffelovrådet, at det vil være betænkeligt generelt at indføre betinget offentlig påtale af alle typer af ærekrænkelser.

Ærekrænkelse efter § 267 bør således fortsat efter Straffelovrådets opfattelse påtales privat. At Straffelovrådets principielle opfattelse er, at straf har en sådan særlig karakter, at spørgsmål om idømmelse af straf under en retssag mellem to private parter i den borgerlige retsplejes former bør begrænses mest muligt, herunder i særlig grad, når der er mulighed for at idømme fængselsstraf, kan ikke føre til anden konklusion. Denne opfattelse bør derimod føre til, at en videreførelse af kriminaliseringen af ærekrænkelser i § 267 med privat påtale bør kombineres med en ændring af § 275, der indebærer, at der ikke kan idømmes fængselsstraf under en sådan sag.

Straffelovrådet er opmærksom på, at privat påtale udgør en sådan barriere, at § 267 må antages fortsat ikke at blive håndhævet i nævneværdigt omfang. Det er imidlertid rådets opfattelse, at der ikke er noget til hinder for, at reglerne ikke håndhæves, idet muligheden for håndhævelse samt det signal, der ligger heri, er afgørende i relation til ærekrænkelser.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at den form for bagvaskelse, som omfattes af det forslag til § 268, der fremgår ovenfor, dvs. alvorlige beskyldninger, der er fremsat eller udbredt mod bedre vidende, udgør den allergroveste form for ærekrænkelse. I sådanne tilfælde forekommer det både rimeligt og hensigtsmæssigt generelt at åbne for betinget offentlig påtale og ikke kun, hvis beskyldningen har den karakter eller form, som fremgår af det gældende § 275, stk. 2, 2. pkt. Hertil kommer, at denne type sager egner sig til betinget offentlig

påtale, idet der ikke som sådan skal føres sandhedsbevis. Rådet lægger herved også vægt på, at der i sager om ærekrænkelse af en sådan karakter er mulighed for og fortsat bør være mulighed for at idømme en forholdsvis streng fængselsstraf.

Straffelovrådet har overvejet, om den teknologiske udvikling med internettets udbredelse og deraf større risiko for betydelige skadevirkninger ved ærekrænkelser kan begrunde, at det er rimeligt og hensigtsmæssigt, at politi og anklagemyndighed også yder bistand til håndhævelse gennem betinget offentlig påtale af de andre grove ærekrænkelser, der er beskrevet ovenfor i afsnit 3.2.1 i relation til straffelovens § 268.

Det er på den ene side Straffelovrådets opfattelse, at det er hensigtsmæssigt med et effektivt værn mod de groveste ærekrænkelser, herunder også med henblik på at give bestemmelserne en generalpræventiv virkning, og at et sådant værn kan opnås ved at lade bestemmelserne være undergivet betinget offentlig påtale.

Et sådant værn vil efter Straffelovrådets umiddelbare opfattelse være rimeligt – også set i forhold til andre lovovertrædelser, der er undergivet (betinget) offentlig påtale – navnlig i tilfælde af f.eks. beskyldninger (som ikke er mod bedre vidende) om alvorlige strafbare forhold og shitstorme bestående af bl.a. ærekrænkelser, der på grund af henvendelsernes antal kan indebære en meget betydelig belastning for den, der udsættes for dem.

Straffelovrådet er på den anden side opmærksom på, at en sådan udvidelse af adgangen til betinget offentlig påtale vil belaste politi og anklagemyndighed med et større antal sager, herunder navnlig sager om shitstorme, hvor der potentielt kan være tale om flere tusinde kommentarer, der skal vurderes, og hvor der typisk er mange gemingsmænd, som skal strafforfølges.

Hertil kommer, at sagerne ikke sjældent vil kunne give anledning til væsentlige juridiske overvejelser og navnlig vanskelige bevismæssige problemstillinger. Sidstnævnte vil f.eks. gøre sig gældende i relation til shitstorme, hvor det ikke blot skal bevises, at det rent faktisk var tiltalte, der udbredte en ærekrænkelse på internettet, men også at der var tale om en shitstorm, og at tiltalte var klar over, at han fremsatte ærekrænkelsen som led i denne shitstorm.

De væsentlige juridiske problemstillinger vil blandt andet vedrøre EMRK artikel 10 om ytringsfrihed. Der vil skulle foretages en række komplicerede juridiske vurderinger, afgrænsninger og fortolkninger på et retsområde med mange gråzoner. Dette vil i visse tilfælde kunne medføre lange sagsbehandlingstider. De juridiske og fortolkningsmæssige problemstillinger, der kan være forbundet med en ærekrænkelssag, illustreres af den

ovennævnte UfR 2015.3106 H, hvor et flertal på fem dommere dømte for ærekrænkelse, ligesom byretten havde gjort, mens et mindretal på to dommere ville frifinde, ligesom landsretten havde gjort. I sagen indgik et stort bevismateriale, mange vidner mv., og anklagemyndigheden ville således skulle have anvendt væsentlige ressourcer på at føre en sådan sag gennem alle tre retsinstanser, hvis der havde været adgang til betinget offentlig påtale.

Straffelovrådet bemærker, at anklagemyndigheden selvsagt er i stand til at behandle sager, der indeholder væsentlige juridiske problemstillinger. Sådanne problemstillinger vil imidlertid kunne indebære, at behandlingen af sagerne bliver meget ressourcekrævende. Straffelovrådet kan heller ikke afvise, at udskillelsen af de alvorlige sager, som anklagemyndigheden i givet fald skulle påtale, fra de mindre alvorlige, som anklagemyndigheden skulle afvise at rejse tiltale i, i sig selv vil påføre politi og anklagemyndighed et merarbejde, som ikke står mål med de positive effekter af en betinget offentlig påtale af de alvorligste forhold. Kombinationen heraf taler efter rådets opfattelse i afgørende retning af, at det er for vidtgående at anbefale, at sager om grove ærekrænkelser generelt undergives betinget offentlig påtale.

Hertil kommer, at betinget offentlig påtale kan give anledning til overvejelser i forhold til førelse af sandhedsbevis, der bedst harmonerer med privat påtale, hvor både den potentielle gerningsmand og forurettede er parter i sagen, jf. Justitsministeriets besvarelse af 9. december 2014 af spørgsmål nr. 8 (Alm. del) fra Folketingets Kulturudvalg. Denne problemstilling foreligger dog allerede efter gældende ret, hvor der både i straffelovens § 275, stk. 2, 2. pkt. og i retsplejelovens § 727, stk. 2, 1. pkt., er adgang til (betinget) offentlig påtale af ærekrænkelser, men problemstillingen taler for at begrænse området for (betinget) offentlig påtale af ærekrænkelser mest muligt.

Det er på baggrund af ovenstående samlet set Straffelovrådets opfattelse, at de formentlig ikke ubetydelige ressourcer, som navnlig politi og anklagemyndighed vil skulle anvende på at udskille, behandle og forfølge grove ærekrænkelser, næppe i mange sager vil stå mål med sagernes grovhed. Det bemærkes i den forbindelse, at selv om der er tale om grove ærekrænkelssager, er der tale om forhold, hvis strafbarhed ikke er selvfølge.

Straffelovrådet finder dog anledning til at pege på hjemmelen i retsplejelovens § 727, stk. 2, til offentlig påtale af lovovertrædelser, der er henvist til privat forfølgning, hvis almene hensyn kræver det. Der vil således være mulighed for anklagemyndigheden til i de alvorligste tilfælde af ærekrænkelser efter straffelovens § 267, som er undergivet privat påtale, at rejse tiltale, hvis almene hensyn kræver dette. Man kan i den forbindelse forestille sig beskyldninger fremsat i massemedier rettet mod en person om alvorlig kriminalitet, hvor beskyldningerne ikke er fremsat mod bedre vidende og dermed kan være omfattet af straf-

felovens § 268 med betinget offentlig påtale, men hvor det uden videre står klart, at journalisten/redaktøren har savnet ethvert grundlag for at anse beskyldningen for sand. Også i andre meget alvorlige tilfælde, hvor enkeltpersoner udsættes for meget alvorlige beskyldninger med stor udbredelse, kan det som ovenfor anført forekomme mindre rimeligt, at staten ikke beskytter den forurettede på anden måde end at henvise vedkommende til privat søgsmål.

Straffelovrådet finder endvidere anledning til at understrege, at anklagemyndigheden har en vid skønsebeføjelse i relation til, om en sag er af en sådan karakter, at den bør rejses af det offentlige efter § 727. Det vil i den forbindelse kunne tillægges afgørende vægt, om en sag er af en sådan bevismæssig karakter, at det uden videre står klart, at en beskyldning f.eks. er fremsat på et så mangelfuldt grundlag, at fremsætteren har savnet ethvert grundlag for at anse beskyldningen for sand. Der er således ikke tale om, at anklagemyndigheden bør påtale alle sager, hvor der ikke har været belæg for den pågældende beskyldning, eller at politiet er forpligtet til at foretage en omfattende efterforskning med henblik på at klarlægge dette spørgsmål.

Når Straffelovrådet således afstår fra i videre omfang at anbefale betinget offentlig påtale af ærekrænkelser, sker det med en anbefaling om, at anklagemyndigheden fremover i øget omfang vil have opmærksomheden henledt på muligheden for efter retsplejelovens § 727, stk. 2, at rejse tiltale i alvorlige ærekrænkelssager efter straffelovens § 267, når almene hensyn kræver det. Som det fremgår ovenfor, foreslår Straffelovrådet at bibeholde fængsel i strafferammen efter § 267 og dermed åbne mulighed for frihedsstraf, hvis tiltale undtagelsesvist rejses af det offentlige, og samtidig i medfør af § 275 at begrænse rammen til bøde, når der sker privat påtale.

Straffelovrådet finder på den baggrund samlet set, at adgangen til betinget offentlig påtale af ærekrænkelser ikke bør udvides videre end til bagvaskelsessager efter den foreslåede § 268 om alvorlige beskyldninger, der er fremsat mod bedre vidende. I sådanne sager vil anklagemyndigheden skulle bevise gerningsmandens forsæt i relation til at fremsætte beskyldningen mod bedre vidende, og EMRK artikel 10 vil som det klare udgangspunkt ikke være til hinder for at straffe beskyldninger fremsat mod bedre vidende.

Straffelovrådet finder, at der også fortsat skal være adgang til privat påtale af sager efter § 268 – selv om rådets forslag til § 275, stk. 1, indebærer, at der kun kan idømmes bødestraf i sager, der påtales privat – idet der kan være en selvstændig interesse i at få fastslået, at den fremsatte beskyldning var fremsat mod bedre vidende.

Det bemærkes, at der fortsat vil være adgang til betinget offentlig påtale i medfør af straffelovens 275, stk. 2, 2. pkt. om fortabelse af offentlig stilling mv.

Også i relation til påtale finder Straffelovrådet anledning til at fremhæve, at det i sidste ende er et politisk spørgsmål, i hvilket omfang der skal anvendes ressourcer på håndhævelsen af ærekrænkelser, og om ærekrænkelser er af en sådan strafværdighed, at det offentlige bør understøtte håndhævelsen heraf gennem påtalekompetencen, idet det dog bemærkes, at tilførsel af flere ressourcer ikke tager højde for, at det store flertal af ærekrænkelssager egner sig bedst til at blive afgjort ved en sag mellem de implicerede parter.

5. Generelt om udmåling af straf for freds- og ærekrænkelser

Det fremgår af kommissoriet, at Straffelovrådet skal overveje straffniveaue i sager om freds- og ærekrænkelser med henblik på at vurdere, om der måtte være behov for initiativer på området.

Straffelovrådet henviser i den forbindelse til den gennemgang af retspraksis med fokus på straffniveau, der er gengivet ovenfor i relation til de forskellige bestemmelser om fredskrænkelser, og til de overvejelser, som rådet på den baggrund har gjort sig, herunder navnlig rådets forslag om en sidestrafferamme i straffelovens § 264 d.

Straffelovrådet har herudover mere generelt overvejet, hvordan strafudmålingen i freds- og ærekrænkelssager bør foretages, herunder særligt i relation til massemedier. Dette spørgsmål er også drøftet på rådets møder med medieforskere og medieorganisationer.

I den forbindelse har Danske Medier og Dansk Journalistforbund, herunder i deres skriftlige bemærkninger, jf. bilag 2 og 3, anført, at det eksisterende system med Pressenævnet er velfungerende, idet nævnets kritik tages meget alvorligt af massemedierne, herunder både af redaktører og redaktionelle medarbejdere, og at kritik har betydning for alle massemediers – og ikke bare det kritiserede medies – efterfølgende ageren. Hertil kommer den uformelle kritik, som medierne løbende retter mod hinanden, herunder i f.eks. Presselogen på TV 2 News. På den baggrund er der efter organisationernes opfattelse ikke behov for yderligere strafferetlige initiativer. Heroverfor kan nævnes, at Jens Otto Kjær Hansen og Vibeke Borberg, herunder i deres skriftlige bemærkninger af 22. november 2016 til brug for Straffelovrådets arbejde med nærværende betænkning, jf. bilag 4, har tilkendegivet, at der kan være grund til at overveje, om det nuværende straffniveau har en tilstrækkelig præventiv effekt.

Straffelovrådet finder i den forbindelse anledning til at bemærke, at en eventuel bøde idømt i en privat straffesag (lige så vel som i offentligt påtalte straffesager) tilfalder statskassen og ikke forurettede. Forurettede vil imidlertid i private straffesager kunne nedlægge påstand om erstatning eller godtgørelse, der i givet fald vil tilfalde forurettede. Forurettede kan også vælge blot at føre en civil sag med påstand om erstatning eller godtgørelse.

Straffelovrådet finder endvidere anledning til at gentage ovenstående, jf. særligt afsnit 2.5.2, bemærkninger om, at det på grund af sagernes meget forskelligartede karakter er vanskeligt at udlede noget generelt om det konkrete strafniveau efter de enkelte bestemmelser om freds- og ærekrænkelser. Det er dog karakteristisk, at en forholdsvis stor andel sager afgøres med bødestraf, samt at den gennemsnitlige bødestørrelse er forholdsvis beskeden, jf. bilag 7, tabel 6. Det fremgår imidlertid også, at der i sager mod virksomheder eller organisationer gennemgående udmåles markant højere bøder end i sager mod enkeltpersoner, jf. i den forbindelse også ovennævnte dom af 25. august 2016 fra Retten i Glostrup, hvor Aller Media A/S blev idømt en samlet bødestraf på 10 mio. kr. På samme vis fremgår det, at frihedsstraf anvendes i et antal sager, og at domstolene ikke er tilbageholdende med at udmåle endog lange frihedsstraffe i sager af mere alvorlig karakter.

Det kan med baggrund i den gennemgåede trykte retspraksis konkluderes, at domstolene generelt på en tilfredsstillende måde inddrager de konkrete omstændigheder i de meget forskelligartede sager, herunder ved i forbindelse med den konkrete strafudmåling at lægge betydelig vægt på karakteren og alvoren af den konkret begåede forbrydelse, og derved sikrer, at der konkret fastsættes en bøde- eller frihedsstraf, der står i passende forhold til den begåede forbrydelse.

Straffelovrådet finder på den baggrund ikke behov for at komme med anvisninger om, hvad udgangspunktet for straffen for en overtrædelse af de enkelte bestemmelser om freds- og ærekrænkelser bør være.

Straffelovrådet har løbende beskrevet nogle omstændigheder, der bør tages i betragtning i skærpende retning. Dette gælder særligt, når krænkelser udbredes på internettet, idet en sådan udbredelse kan ske i et meget stort omfang, ligesom udbredelse på internettet indebærer en vedvarende krænkelser, både fordi der ikke nødvendigvis er mulighed for at fjerne de udbredte billeder, beskyldninger mv., men også fordi adgangen til internettet er konstant, og en forurettet dermed næppe har mulighed for at undgå at blive løbende konfronteret med krænkelser. Endvidere har Straffelovrådet behandlet spørgsmålet om straf for digitale sexkrænkelser mere specifikt.

For så vidt angår strafniveauet i nyere trykt retspraksis, hvor redaktører eller journalister har pådraget sig strafansvar for overtrædelse af straffelovens bestemmelser om freds- og ærekrænkelser, fremgår det af den refererede retspraksis vedrørende de enkelte bestemmelser, at strafniveauet varierer fra bøder i størrelsesordenen 7.500 kr. til 40.000 kr. udmålt som dagbøder. Det fremgår endvidere, at domstolene særligt inddrager krænkelsernes grovhed og udbredelse ved fastlæggelsen af straffen.

I forhold til krænkelsernes grovhed er det således bl.a. tillagt vægt om de beskyldninger, der er rettet mod den forurettede, ville have været strafbare for den forurettede, hvis de var sande. Dette illustreres bl.a. af UfR 2002.2398 H og UfR 2003.624 H. Fælles for dommene er, at forurettede blev beskyldt for at have begået nogle af de groveste forbrydelser i straffeloven.

Retspraksis synes også at tillægge krænkelsernes udbredelse betydning i skærpende retning ved fastsættelsen af straffen. Dette illustreres særligt af UfR 1999.122 H og UfR 2012.1929 Ø, hvor det anses som en skærpende omstændighed, at de urigtige beskyldninger var fremsat på landsdækkende tv, hvorved beskyldningerne måtte forventes at få – og også fik – en betydelig udbredelse. På samme måde tillægges det i UfR 2002.2398 H betydning i skærpende retning, at de urigtige beskyldninger blev fremsat i en række artikler i en landsdækkende avis.

Straffelovrådet har bl.a. på baggrund af retspraksis i forhold til journalister, redaktører mv. overvejet, om rådet bør anbefale, at strafniveauet hæves i sager, der er begået gennem et massemedie eller til brug for et massemedie i kommercielt øjemed. Især de helt nye domme i Se- og Hør-sagerne viser imidlertid, at domstolene ikke er tilbageholdende i strafudmålingen, i og med at der er udmålt langvarige fængselsstraffe til enkeltpersonerne og en bøde på samlet set 10 mio. kr. til udgiveren.

Straffelovrådet har blandt andet på baggrund af drøftelserne med medieforskere og medieorganisationer specifikt overvejet principperne for udmåling af bødestraf i relation til massemedier.

Rådet tillægger det i den forbindelse væsentlig betydning, at der ved udmåling af bødestraf direkte over for en udgiver eller en juridisk person mv. vedrørende freds- og ærekrænkelser (fortsat) bør lægges vægt på, at bøden skal have en reel afskrækkende effekt, herunder at den skal have en sådan størrelse, at det ikke skal kunne betale sig at spekulere i at begå den pågældende lovovertrædelse, fordi konsekvenserne herved (i form af straf, godtgørelse mv.) ikke overstiger den økonomiske vinding, man kan opnå ved lovovertrædelsen, f.eks. i form af øget salg af aviser, blade mv.

I relation til strafudmålingen over for f.eks. journalister og redaktører fremgår det af medieansvarslovens § 26, stk. 2, at retten ved fastsættelse af bøde, der idømmes på baggrund af medieansvarslovens ansvarsregler, navnlig skal lægge vægt på lovovertrædelsens karakter og grovhed, det pågældende massemedies udbredelse samt den fortjeneste for massemediet, som er eller kunne være opnået ved lovovertrædelsen. Denne særregel om udmåling af bødestraf skal sikre, at bødens størrelse ikke kommer til at bero på redaktørens eller forfatterens indtægtsforhold. I tilknytning til denne bestemmelse er det fastsat, at et medieforetagende umiddelbart hæfter for bøder og sagsomkostninger, jf. medieansvarslovens § 26, stk. 1.

Straffelovrådet finder af flere årsager denne bestemmelse velbegundet, selv om den fraviger udgangspunktet om, at der ved udmåling af straffen for enkeltpersoner bl.a. skal lægges vægt på disses indtægtsforhold, og selv om bestemmelsen kan medføre uhensigtsmæssige resultater i tilfælde, hvor det pågældende medie ikke reelt betaler den pågældende bøde, herunder hvis der er tale om en freelancejournalist.

Det bemærkes i den forbindelse, at fortjenesten efter omstændighederne kan konfiskeres efter straffelovens § 76, stk. 1, jf. § 75, stk. 1.

Rådet finder også i denne sammenhæng, at der ikke er behov for yderligere retningslinjer for den konkrete strafudmåling end det, der allerede fremgår andre steder i nærværende betænkning, af gældende ret, herunder navnlig medieansvarslovens § 26, stk. 2, og af retspraksis.

6. Håndhævelse ved videregivelse på internettet

Hvis oplysninger om private forhold, ærekrænkelser mv. er offentliggjort eller i det mindste udbredt på internettet, kan det i praksis være meget vanskeligt at opnå en fuldstændig sletning eller blokering af de pågældende oplysninger mv. Internettets karakter indebærer, at oplysninger meget hurtigt kan blive kopieret og spredt til et stort antal netsteder. Og disse netsteder kan helt eller delvis være understøttet af enheder, der er placeret i tredjelande, og/eller tilhøre fysiske eller juridiske personer, der er hjemmehørende i tredjelande.

Selv i forhold til enheder mv., der er hjemmehørende i Danmark eller i det mindste i EU, kan det i praksis være vanskeligt at opnå en fuldstændig sletning af oplysninger, der uberegtiget videregives på internettet. Alene antallet af fysiske og juridiske personer, der po-

tentielt skal rettes henvendelse til og om nødvendigt klages over eller anlægges sag mod, kan gøre det uoverkommeligt i praksis. Og hvis enhederne befinder sig uden for EU, er det ikke sikkert, at de pågældende landes lokale myndigheder vil eller kan bistå med at få slettet oplysninger, der er blevet delt på internettet og nu er tilgængelige på netsteder mv., der er hjemmehørende i tredjelande.

Persondataloven, der gennemfører databeskyttelsesdirektivet (direktiv 95/46/EF) i dansk ret, indeholder en bestemmelse om bl.a. ret til sletning af personoplysninger. Det følger således af persondatalovens § 37, stk. 1, at den dataansvarlige skal berigtige, slette eller blokere oplysninger, der viser sig urigtige eller vildledende eller på lignende måde er behandlet i strid med lov eller bestemmelser udstedt i medfør af lov, hvis en registreret person fremsætter anmodning herom. Om der er tale om personoplysninger, der er urigtige eller vildledende eller på lignende måde er behandlet i strid med lov eller bestemmelser udstedt i medfør af lov, vil bero på den konkrete situation. Det følger endvidere af persondatalovens § 37, stk. 2, at den dataansvarlige skal underrette den tredjemand, hvortil oplysningerne er videregivet, om, at de videregivne oplysninger er berigtiget, slettet eller blokeret i henhold til § 37, stk. 1, hvis en registreret fremsætter anmodning herom. Dette gælder dog ikke, hvis underretningen viser sig umulig eller uforholdsmæssig vanskelig. Persondataloven indeholder i forlængelse heraf i § 59, stk. 1, en bestemmelse om, at Datatilsynet kan påbyde en privat dataansvarlig at ophøre med en behandling, der ikke må finde sted efter persondataloven, og at berigtige, slette eller blokere bestemte oplysninger, som er omfattet af en sådan behandling. Det fremgår desuden af § 59, stk. 4, at tilsynet i særlige tilfælde kan meddele databehandlere påbud efter bl.a. stk. 1. Dette kan være relevant, såfremt det ikke er muligt for tilsynet at meddele den dataansvarlige påbud, f.eks. fordi det ikke er muligt at komme i kontakt med den dataansvarlige, eller hvis den dataansvarlige ikke ønsker at efterleve en afgørelse om et påbud i medfør af stk. 1.

EU-Domstolens dom af 13. maj 2014 i den såkaldte Google-sag (sag C-131/12) omhandlede ”*retten til at blive glemt*” på internettet. Baggrunden for sagen var en anmodning fra en spansk domstol om præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af bestemmelser i databeskyttelsesdirektivet, herunder artikel 12, litra b, som i dansk ret er gennemført med persondatalovens § 37.

Om fortolkningen af databeskyttelsesdirektivet anføres følgende i domskonklusionen:

”Artikel 2, litra b) og d), i Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 95/46/EF af 24. oktober 1995 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger skal fortolkes således, at en søgemaskines aktivitet, der består i at finde oplysninger, der er offentliggjort eller

lagt på internettet af tredjemand, indeksere disse automatisk, lagre dem midlertidigt og sluttelig gøre dem tilgængelige for internetbrugerne i en vis prioriteret orden, for det første skal kvalificeres som »behandling af personoplysninger« som omhandlet i artikel 2, litra b), når oplysningerne indeholder personoplysninger, og for det andet skal udbyderen af denne søgemaskine anses for at være »registeransvarlig« som omhandlet i artikel 2, litra d).

Artikel 4, stk. 1, litra a), i direktiv 95/46 skal fortolkes således, at en behandling af personoplysninger foretages som led i aktiviteter, der inden for en medlemsstats område udføres af en registeransvarligs virksomhed eller organ som omhandlet i bestemmelsen, når en søgemaskineudbyder etablerer en filial eller et datterselskab i en medlemsstat, der skal sørge for reklame og salg af reklameplads i søgemaskinen, og hvis aktivitet er rettet mod indbyggerne i denne medlemsstat.

Artikel 12, litra b), og artikel 14, stk. 1, litra a), i direktiv 95/46 skal fortolkes således, at en søgemaskineudbyder med henblik på at overholde de rettigheder, der er fastsat i bestemmelserne, og for så vidt som de betingelser, der er fastsat i direktivet, faktisk er opfyldt, er forpligtet til fra den resultatliste, der vises efter en søgning på en persons navn, at fjerne link til websider, som er offentliggjort af tredjemand og indeholder oplysninger vedrørende denne person, også i det tilfælde, hvor dette navn eller disse oplysninger ikke forudgående eller samtidig slettes fra disse websider, og i givet fald selv når offentliggørelsen på disse sider i sig selv er lovlig.

Artikel 12, litra b), og artikel 14, stk. 1, litra a), i direktiv 95/46 skal fortolkes således, at det inden for rammerne af bedømmelsen af betingelserne for disse bestemmelser anvendelse bl.a. skal undersøges, om den berørte person har ret til, at den pågældende oplysning vedrørende personen på nuværende tidspunkt ikke længere knyttes til personens navn på en resultatliste, der vises efter en søgning på dette navn, uden at det med henblik på konstateringen af, at en sådan ret findes, dog herved er et krav, at inklusionen af den pågældende oplysning på resultatlisten skader den berørte person. Da den berørte person, henset til den pågældendes grundlæggende rettigheder i medfør af artikel 7 og 8 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, kan anmode om, at den pågældende oplysning ikke længere stilles til rådighed for den brede offentlighed ved sin inklusion på en sådan resultatliste, går disse rettigheder i princippet forud for ikke blot søgemaskineudbyderens økonomiske interesse, men også for offentlighedens interesse i at få adgang til nævnte oplysning ved en søgning på denne persons navn. Dette er imidlertid ikke tilfældet, såfremt det af særlige grunde, såsom den rolle, som nævnte person har i det offentlige liv, fremgår, at indgrebet i personens grundlæggende rettigheder er begrundet i offentlighedens vægtige interesse i at have adgang til den pågældende oplysning via inklusionen på resultatlisten.”

Domstolen fastslog således, at databeskyttelsesdirektivets artikel 12, litra b), og artikel 14, stk. 1, litra a) (om den registreredes indsigelsesret), skal fortolkes således, at en søgemaskineudbyder er forpligtet til fra den resultatliste, der vises efter en søgning på en persons navn, at fjerne link til hjemmesider, som er offentliggjort af tredjemand og indeholder op-

lysninger vedrørende denne person, også i det tilfælde, hvor dette navn eller disse oplysninger ikke forudgående eller samtidig slettes fra disse hjemmesider.

Det følger i øvrigt af dommens præmisser, at den ret til at blive glemmt, som følger af databeskyttelsesdirektivet, ikke er absolut. Der vil således skulle foretages en vurdering i den enkelte sag af, om en registreret person kan gøre krav på at få fjernet links til hjemmesider fra en resultatliste på en søgemaskine, idet der ifølge dommen skal lægges vægt på, at hensynet til beskyttelse af personlige oplysninger som udgangspunkt vil overstige de modstående hensyn til offentlighed omkring oplysningerne, og at det kun vil være i særlige situationer, at indgreb i den grundlæggende rettighed til at blive glemmt vil kunne retfærdiggøres.

Databeskyttelsesforordningen (forordning (EU) 2016/679), der finder anvendelse fra den 25. maj 2018 og fra samme dato ophæver databeskyttelsesdirektivet, indeholder følgende bestemmelse om ret til sletning ("retten til at blive glemmt"):

”Artikel 17

Ret til sletning (»retten til at blive glemmt«)

1. Den registrerede har ret til at få personoplysninger om sig selv slettet af den dataansvarlige uden unødigt forsinkelse, og den dataansvarlige har pligt til at slette personoplysninger uden unødigt forsinkelse, hvis et af følgende forhold gør sig gældende:

- a) Personoplysningerne er ikke længere nødvendige til at opfylde de formål, hvortil de blev indsamlet eller på anden vis behandlet.
- b) Den registrerede trækker det samtykke, der er grundlaget for behandlingen, jf. artikel 6, stk. 1, litra a), eller artikel 9, stk. 2, litra a), tilbage, og der er ikke et andet retsgrundlag for behandlingen.
- c) Den registrerede gør indsigelse mod behandlingen i henhold til artikel 21, stk. 1, og der foreligger ikke legitime grunde til behandlingen, som går forud for indsigelsen, eller den registrerede gør indsigelse mod behandlingen i medfør af artikel 21, stk. 2.
- d) Personoplysningerne er blevet behandlet ulovligt.
- e) Personoplysningerne skal slettes for at overholde en retlig forpligtelse i EU-retten eller medlemsstaternes nationale ret, som den dataansvarlige er underlagt.
- f) Personoplysningerne er blevet indsamlet i forbindelse med udbud af informations-samfundstjenester som omhandlet i artikel 8, stk. 1.

2. Hvis den dataansvarlige har offentliggjort personoplysningerne og i henhold til stk. 1 er forpligtet til at slette personoplysningerne, træffer den dataansvarlige under hensyntagen til den teknologi, der er tilgængelig, og omkostningerne ved implementeringen, rimelige foranstaltninger, herunder tekniske foranstaltninger, for at underrette de dataansvarlige, som behandler personoplysningerne, om, at den registrerede

har anmodet disse dataansvarlige om at slette alle link til eller kopier eller gengivelser af de pågældende personoplysninger.

3. Stk. 1 og 2 finder ikke anvendelse, i det omfang denne behandling er nødvendig:

- a) for at udøve retten til ytrings- og informationsfrihed
- b) for at overholde en retlig forpligtelse, der kræver behandling i henhold til EU-retten eller medlemsstaternes nationale ret, og som den dataansvarlige er underlagt, eller for at udføre en opgave i samfundets interesse eller som henhører under offentlig myndighedsudøvelse, som den dataansvarlige har fået pålagt
- c) af hensyn til samfundsinteresser på folkesundhedsområdet i overensstemmelse med artikel 9, stk. 2, litra h) og i), samt artikel 9, stk. 3
- d) til arkivformål i samfundets interesse, til videnskabelige eller historiske forskningsformål eller til statistiske formål i overensstemmelse med artikel 89, stk. 1, i det omfang den rettighed, der er omhandlet i stk. 1, sandsynligvis vil gøre det umuligt eller i alvorlig grad hindre opfyldelse af denne behandling, eller
- e) for, at retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares.”

Bestemmelsen er i vidt omfang en videreførelse af gældende ret i databeskyttelsesdirektivets artikel 12, litra b, om ret til bl.a. sletning.

Stk. 1 omhandler de situationer, hvor den dataansvarlige har pligt til at slette personoplysninger.

Stk. 2 omhandler den dataansvarliges forpligtelse til underretning af andre dataansvarlige, i tilfælde af at den dataansvarlige har offentliggjort personoplysninger, som den dataansvarlige er forpligtet til at slette. Underretningsforpligtelsen i artikel 17, stk. 2, suppleres af forordningens artikel 19, hvorefter den dataansvarlige har underretningspligt i forbindelse med berigtigelse eller sletning af personoplysninger eller begrænsning af behandling, medmindre dette viser sig umuligt eller er uforholdsmæssigt vanskeligt.

Stk. 3 indeholder en række undtagelser til bestemmelserne i stk. 1 og 2, bl.a. indeholder artikel 17, stk. 3, litra a, en bestemmelse om, at oplysninger kan bevares i det omfang, behandlingen er nødvendig for at udøve retten til ytrings- og informationsfrihed. Denne undtagelse skal ses i sammenhæng med forordningens artikel 85, hvorefter medlemsstaterne fastsætter undtagelser fra forordningens bestemmelser, hvis det er nødvendigt for at forene retten til beskyttelse af personoplysninger med ytrings- og informationsfriheden.

Databeskyttelsesforordningens artikel 85 er en videreførelse af gældende ret, hvorefter retten til beskyttelse af personoplysninger skal ses i sammenhæng med og afvejes i forhold til andre grundlæggende rettigheder i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet. Gældende ret efter bl.a. persondatalovens § 2, stk. 2, om ytringsfrihed kan således videreføres efter forordningens ikrafttræden.

Artikel 85 forpligter endvidere medlemsstaterne til at foretage en afvejning af hensynet til beskyttelse af personoplysninger og retten til informations- og ytringsfrihed samt til at fastsætte nationale regler herom. Det må derfor antages, at undtagelsesbestemmelserne i persondatalovens § 2, stk. 6-10, som i vidt omfang undtager mediernes behandling af personoplysninger fra persondatalovens anvendelsesområde, kan videreføres, når databeskyttelsesforordningen får virkning i maj 2018, således at bl.a. artikel 17 om retten til at blive glemte i givet fald i vidt omfang ikke vil finde anvendelse i forhold til medierne. Det bemærkes i øvrigt, at bestemmelsen i forordningens artikel 2, stk. 2, litra c, efter ordlyden svarer til bestemmelsen i databeskyttelsesdirektivets artikel 3, stk. 2, 2. pind. Direktivet er implementeret ved persondatalovens § 2, stk. 3, hvoraf følger, at loven heller ikke finder anvendelse i forhold til behandlinger, som en fysisk person foretager med henblik på udøvelse af aktiviteter af rent privat karakter, og gældende ret videreføres således med forordningens artikel 2, stk. 2, litra c.

For så vidt angår reglerne om tilsynsmyndighedens mulighed for at udstede påbud videreføres og udvides disse med forordningens artikel 58, stk. 2, litra c.

Straffelovrådet bemærker i tilknytning hertil, at en straffedom om uberettiget videregivelse af oplysninger på internettet efter omstændighederne vil kunne indeholde en bestemmelse om konfiskation af oplysningerne, i det omfang de ligger på et sted på internettet, som den, der er ansvarlig for overtrædelsen, råder over som ejer eller bruger. Dette følger af straffelovens § 75, stk. 2, og § 76, stk. 2. Der vil i givet fald under sagens behandling efter omstændighederne kunne ske beslaglæggelse efter reglerne i retsplejelovens kapitel 74. Denne retstilstand er fastslået af Højesteret i UfR 2007.1831 H, hvor nogle dokumenter på en hjemmeside blev beslaglagt med henblik på konfiskation. Højesteret udtalte i den forbindelse, at begrebet ”genstande” i retsplejelovens § 802 og § 803 omfattede computerdata i form af dokumenter som de foreliggende på en hjemmeside.

Endelig er der spørgsmålet om blokering hos internetudbydere af bestemte internetsteder – altså et forbud mod, at danske internetudbydere giver deres kunder adgang til bestemte internetsteder. For det første bemærkes, at internetudbydere ikke kan pålægges et abstrakt ansvar for ikke at give kunder adgang til internetsteder, som indeholder krænkende oplysninger. Dette følger af e-handelslovens §§ 14-16, som gennemfører bestemmelser i e-handelsdirektivet. Internetudbydere kan således højst konkret pålægges at blokere for adgangen til bestemt angivne internetsteder, som indeholder krænkende oplysninger. For dansk rets vedkommende vil det være reglerne om midlertidige afgørelser om forbud og påbud, jf. retsplejelovens kapitel 40, der kan anvendes. Der vil ved en sådan afgørelse bl.a. skulle tages hensyn til, om blokering af adgangen til det pågældende internetsted vil være propor-

tionalt under hensyn til, om internetstedet ud over de krænkende oplysninger også indeholder lovlige oplysninger, som tilhører personer, der ikke er ansvarlige for de krænkende oplysninger. Det bemærkes, at alle større danske internetudbydere har tilkendegivet, at de frivilligt vil gennemføre en blokering af et internetsted, når blot én internetudbyder er pålagt en sådan blokering. Den krænkede opnår herved den lettelse ikke at skulle føre sag mod alle internetudbydere, men det tidligere omtalte problem med, at krænkende oplysninger kan være spredt til et stort antal internetsteder, består. Én sag kan naturligvis angå flere internetsteder, men proportionalitetsvurderingen vil skulle foretages for hvert internetsted for sig (hvis der er tale om selvstændige internetsteder, der er uafhængige af hinanden), og den krænkede vil ikke nødvendigvis have kendskab til alle internetsteder, hvor oplysningerne ligger, og oplysningerne kan desuden efterfølgende blive spredt til nye internetsteder.

Spørgsmålet om, hvorvidt håndhævelse ved uberettiget videregivelse af oplysninger mv. på internettet eller udbredelse af ærekrænkelser på internettet kan styrkes gennem eksisterende eller nye værktøjer, herunder hvordan der bedst muligt tages højde for den forøgede skadevirkning af freds- og ærekrænkelser, der gør sig gældende, når disse udbredes gennem internettet, blev indgående drøftet på møderne med medieorganisationer og medieforskere.

Det blev i den forbindelse anført, at den hastighed, hvormed der gribes ind over for freds- og ærekrænkelser udbredt på internettet, har stor betydning. Jo hurtigere der skrives ind over for en krænkelse, i jo mindre omfang vil krænkelsen blive spredt.

Det synes af tekniske og retlige grunde umiddelbart ikke muligt at indføre en form for filter, der tidligt i forløbet kan opfange tilfælde af freds- og ærekrænkelser på internettet. Det må derfor i første række være en opgave for politiet i de tilfælde, der er undergivet offentlig påtale, at søge med straffeprocessuelle indgreb at hindre en videre udbredelse.

For så vidt angår meddelelser, der er offentliggjort i digitale medier af massemedierne, har Danske Medier og Dansk Journalistforbund under drøftelserne i rådet peget på den beskyttelse, som de presseetiske reglers punkt B.8 giver. Det følger af denne bestemmelse, at meddelelser, som er offentliggjort i digitale medier, ofte vil være tilgængelige længe efter, at de er publiceret. Tilgængeligheden af sådanne tidligere offentliggjorte, følsomme eller private oplysninger kan efter anmodning til mediet hindres, i det omfang det er muligt og skønnes rimeligt.

Dette kan ske ved, at et medie kan afindeksere, dvs. ændre instruksen til søgemaskiner, så søgemaskiner ophører med at henvise til artiklen, anonymisere, dvs. ændre i artikelteksten

så eksempelvis et personnavn anonymiseres, eller helt afpublicere en artikel, dvs. fjerne artiklen fra hjemmesiden.

I Danske Medier og Dansk Journalistforbunds guide ”Presseetiske regler” fra 2013 fremgår det, at punkt B.8 i de vejledende regler for god presseskik kan finde anvendelse, når folk ønsker at få fjernet gamle oplysninger, som giver dem vanskeligheder. Det kan eksempelvis være i forbindelse med jobsøgning. Omvendt er det ikke et krav, at mediet skal følge f.eks. en dømt persons ønske om at få fjernet artikler om vedkommendes langvarige fængselsstraf for alvorlig kriminalitet.

Straffelovrådet bemærker i relation til punkt B.8, at det er positivt, at massemediernes er åbne over for at hindre tilgængeligheden af gamle artikler eller oplysninger, herunder selv om offentliggørelsen af de private oplysninger var lovlig. Muligheden tager imidlertid ikke sigte på at undgå den umiddelbare spredning af f.eks. en artikel på internettet, hvor igennem en freds- eller ærekrænkelser er udbredt eller uberettiget er videregivet.

Straffelovrådet finder ikke, at de ovenfor beskrevne vanskeligheder med en fuldstændig sletning af oplysninger mv., som er udbredt på internettet, kan afhjælpes fuldstændig gennem nye strafferetlige initiativer, idet disse vanskeligheder grundlæggende har sammenhæng med internettets internationale karakter og forskelle i national lovgivning og samarbejdsvillighed.

Straffelovrådet finder det imidlertid relevant at indsætte en bestemmelse i straffeloven om sletning af udtalelser, meddelelser eller billeder, der er videregivet i strid med straffelovens §§ 264 d, 267 eller 268. Forpligtelsen hertil skal påhvile den, der dømmes for overtrædelser. Hvis denne imidlertid ikke har rådighed over udtalelsen, meddelelsen eller billedet, kan en anden, som har en sådan rådighed, forpligtes efter bestemmelsen.

En sådan bestemmelse vil ved siden af den eksisterende lovgivning, herunder særligt databeskyttelseslovgivningen og straffelovens konfiskationsbestemmelser, have et begrænset selvstændigt anvendelsesområde. I forhold til databeskyttelseslovgivningen vil bestemmelsen f.eks. have et selvstændigt indhold, hvis denne lovgivning ikke finder anvendelse, jf. undtagelsesbestemmelserne i persondatalovens § 2 og bl.a. databeskyttelsesforordningens artikel 2 (om forordningens materielle anvendelsesområde) og artikel 85, stk. 2 (om medlemsstaternes mulighed for til behandling i bl.a. journalistisk øjemed at fastsætte undtagelser eller fravigelser fra en række af forordningens bestemmelser), hvis domfældte ikke er dataansvarlig, eller hvis overtrædelser er begået mod andre end fysiske personer.

Hertil kommer, at forpligtelsen til at slette udtalelsen også må antages indirekte at følge af en dom om overtrædelse af §§ 264 d, 267 og 268, idet undladelse af at slette en udtalelse, der er tilgængelig på f.eks. internettet, vil kunne indebære et nyt strafansvar, fordi der fortsat sker udbredelse eller videregivelse.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at der er behov for, at det i direkte tilknytning til strafbestemmelserne om freds- og ærekrænkelser fremgår, at der i forbindelse med visse overtrædelser kan pålægges domfældte eller andre med rådighed over de udtalelser, meddelelser eller billeder, der ulovligt er videregivet eller udbredt, at sørge for, at disse bliver slettet. Straffelovrådet har herved lagt vægt på, at en sådan bestemmelse vil have et selvstændigt anvendelsesområde, og at den efter rådets opfattelse vil være en væsentlig forbedring af forurettedes mulighed for at få slettet personoplysninger, der er i strid med lovgivningen, idet der kan tages stilling til spørgsmålet om sletning under straffesagen, jf. også forslaget til retsplejelovens § 684, stk. 1, nr. 6, for så vidt angår straffesager, der føres af anklagemyndigheden.

En sådan bestemmelse er aktualiseret i takt med internettets udbredelse, hvor det er muligt at fjerne f.eks. en artikel, hvori der udbredes en ærekrænkelser, mens det ikke er muligt at fjerne en tilsvarende artikel i f.eks. en trykt avis. Hertil kommer, at behovet for sletning er større i relation til internettet, hvor udtalelsen mv. er tilgængelig og nemt kan fremsøges, mens det er sværere at opspore en tidligere trykt avisartikel. Formålet med bestemmelsen er således at forhindre spredning af og tilgang til strafbare udtalelser mv. bl.a. for at undgå, at krænkelserne ikke vedvarende belaster den forurettede.

Idet en forpligtelse til at slette udtalelser mv. som nævnt allerede følger af databeskyttelsesforordningen, vil bestemmelsen for så vidt angår oplysninger, der er omfattet af forordningens pligt til sletning efter artikel 17, jf. artikel 85, blot have karakter af et retsmiddel til håndhævelse af denne pligt, og bestemmelsen skal således forstås sådan, at den ikke fastsætter nogen selvstændig forpligtelse på forordningens område. For så vidt angår tilfælde, der falder uden for forordningens område, indebærer bestemmelsen derimod en ret til sletning, som (også) kan håndhæves af domstolene under en straffesag. Det bemærkes, at databeskyttelsesforordningen ikke er til hinder for, at medlemsstaterne vedtager nationale regler, som giver en beskyttelse svarende til den, der følger af forordningen, for behandling af oplysninger, som ikke er omfattet af forordningen.

Bestemmelsen vil kun finde anvendelse i forhold til personer eller virksomheder mv., der har en sådan rådighed over udtalelsen mv., at det er muligt at slette den. Dette indebærer, at domfældte, i det omfang denne har rådighed over en hjemmeside mv., hvor ærekrænkelser er udbredt, vil kunne forpligtes til at slette den pågældende ærekrænkelser, ligesom dom-

fældte, hvis der er tale om et opslag i eget navn på Facebook, skal slette opslaget. Har domfældte ikke rådighed over den pågældende hjemmeside mv., vil bestemmelsen ikke kunne finde anvendelse i forhold til domfældte. Bestemmelsen vil finde anvendelse, selv om den pågældende artikel mv. er delt eller kopieret af andre, så ærekrænkelsen fortsat vil kunne findes på internettet. Det bemærkes, at artikler mv. ofte deles ved at videreformidle et link, som, hvis artiklen senere fjernes, vil lede til en tom side.

Bestemmelsen vil også omfatte andre, der har den rådighed over en hjemmeside mv., som kræves for at kunne foretage sletningen. Bestemmelsen er udformet med henblik på at sikre sletning i videst muligt omfang af strafbare udtalelser, og den vil kunne finde anvendelse i relation til både private og virksomheder, herunder juridiske personer.

Bestemmelsen vil bl.a. indebære, at der i relation til krænkelse, der er begået gennem indholdet af et massemedie, som er omfattet af medieansvarsloven, efter omstændighederne vil kunne pålægges redaktøren, der har rådighed over mediets hjemmeside, at fjerne den pågældende personoplysning. Medieansvarslovens ansvarsfordeling indebærer, at det i visse tilfælde kun er artiklens forfatter, der kan straffes for krænkelse begået i artiklen, og en forfatter må antages sjældent at have en sådan rådighed over mediets hjemmeside, at den pågældende har mulighed for at fjerne en krænkelse herfra. Det er efter Straffelovrådets opfattelse ubetænkeligt, at pligten pålægges redaktøren i de tilfælde, hvor krænkelsen er begået gennem et massemedie, der er omfattet af medieansvarsloven, og forfatteren eller udgiveren, jf. medieansvarslovens § 9, stk. 1, dømmes herfor. Der henvises i den forbindelse til medieansvarslovens § 54, hvor en forpligtelse til at offentliggøre indholdet af en dom i mediet påhviler redaktøren, uanset om en anden er dømt for indholdet af massemediet.

Det vil endvidere med hjemmel i bestemmelsen kunne pålægges for eksempel Facebook eller andre sociale medier at fjerne opslag mv. På samme måde vil f.eks. Google kunne pålægges at afinde søgeresultater, der leder hen til internetsider, som indeholder f.eks. en ærekrænkelser mod den domfældte, jf. Google-dommen, der er beskrevet ovenfor.

Det bemærkes i den forbindelse, at domstolene i alle tilfælde, hvor en anden end gerningsmanden har rådighed over det pågældende elektroniske medie, vil skulle foretage en selvstændig vurdering af, hvorvidt et pålæg om at slette den pågældende meddelelse eller billede vil krænke den pågældendes ytringsfrihed efter navnlig EMRK artikel 10. Det vil således for eksempel kunne være i strid med EMRK artikel 10 at anvende bestemmelsen til at pålægge en redaktør at slette en artikel eller en del heraf, hvis der for eksempel er tale om en berettiget viderebringelse fra mediets side af en ærekrænkende udtalelse fra f.eks. en politiker eller anden person.

Straffelovrådet finder i den forbindelse – særligt i relation til personer, hvor pålæggelse af pligt til sletning må anses for at være et indgreb i ytringsfriheden – at den person mv., som der påstås at skulle forpligtes til at foretage sletning, skal indstævnes i forbindelse med straffesagen, hvis denne ikke er part i sagen i forvejen. Der vil for så vidt angår straffesager, der føres af anklagemyndigheden, kunne etableres hjemmel hertil via retsplejelovens § 684, stk. 1.

Straffelovrådet er opmærksom på, at der vil kunne være en række både praktiske og juridiske problemstillinger, der i konkrete tilfælde vil indebære, at bestemmelsen ikke i alle tilfælde vil kunne anvendes eller håndhæves. Straffelovrådet er endvidere opmærksom på, at bestemmelsen – selv om den er bredt formuleret i forhold til den persongruppe, der kan pålægges at foretage sletning – ikke vil indebære, at freds- og ærekrænkende ytringer effektivt fjernes fra internettet. Disse forhold er efter rådets opfattelse ikke i sig selv tilstrækkelig grund til at afstå fra at foreslå en sådan bestemmelse. Det er tværtimod efter rådets opfattelse helt naturligt, at navnlig en domfældt person, men også andre, forpligtes til at fjerne udtalelser mv. med et strafbart indhold, hvis det er muligt.

Straffelovrådet har overvejet, hvilke udtalelser, oplysninger mv. bestemmelsen bør omfatte. Henset til, at databeskyttelsesforordningen vil supplere bestemmelsen, finder Straffelovrådet, at bestemmelsen kun bør omfatte udtalelser, meddelelser eller billeder, som i sig selv er strafbare, dvs. som har en sådan karakter, at de er omfattet af § 264 d, § 267 eller § 268.

Denne afgrænsning indebærer, at udbredelse på internettet af oplysninger mv., der er fremkommet ved en overtrædelse af straffelovens §§ 263-264 c, ikke vil være omfattet af bestemmelsen, medmindre udbredelsen i sig selv også er en krænkelse af f.eks. § 264 d.

Det bemærkes i øvrigt, at nærværende betænkning generelt ikke indeholder overvejelser i relation til andre bestemmelser i straffeloven end §§ 263-264 d og §§ 267-275 hvilket også gør sig gældende i relation til den sletningsbestemmelse, som foreslås.

I tilfælde, hvor f.eks. en ærekrænkelse er begået i en artikel, vil det efter omstændighederne være tilstrækkeligt at fjerne selve den ærekrænkende sætning, således at artiklen i øvrigt kan forblive på internettet. Det afgørende er, at den personoplysning, der er behandlet ulovligt i medfør af §§ 264 d, 267 og 268, ikke længere fremgår eller er beskrevet i artiklen, og personoplysningen eller den sætning, som den eventuelt indgår i, vil således kunne erstattes af en anden sætning, der ikke indebærer en krænkelse.

Personoplysningen skal helt fjernes fra internettet, og det vil således ikke være tilstrækkeligt at foretage afindeksering, hvor den pågældende internetside ikke kan søges frem via

søgemaskiner, men hvor siden kan findes ved at indtaste den præcise url-adresse. Det vil efter omstændighederne være tilstrækkeligt at anonymisere. Pålægges f.eks. Google eller en anden tjeneste, som ikke har mulighed for at fjerne artikler, forpligtelser efter bestemmelsen, vil afindeksering imidlertid være tilstrækkelig og i øvrigt det ønskede middel.

Det følger af formålet med bestemmelsen, at udtalelser mv. skal slettes uden unødigt forsinkelse i forlængelse af, at dommen er endelig.

Det bemærkes, at en domfældt eller andre personer fortsat uanset den foreslåede bestemmelse vil have de pligter, som fremgår af persondataloven og databeskyttelsesforordningen, når den finder anvendelse, og at bestemmelsen ikke tilsigter at indsnævre de pligter, der følger heraf.

Det bemærkes endvidere, at Straffelovrådet er opmærksom på, at bestemmelsen giver anledning til væsentlige EU-retlige spørgsmål, herunder i hvilken form en sådan bestemmelse kan indføres ved siden af databeskyttelsesforordningen. Det kan således give anledning til tvivl, om EU-retten fører til, at der direkte i lovteksten skal henvises til pligten til at slette efter databeskyttelsesforordningen, således at det udtrykkeligt fremgår af bestemmelsen (og ikke kun af bemærkninger til et lovforslag), at den – for oplysninger omfattet af forordningen – kun har karakter af håndhævelse og ikke i sig selv fastsætter en forpligtelse til sletning. Straffelovrådet finder, at dette spørgsmål bør overvejes videre af Justitsministeriet, inden der eventuelt fremsættes lovforslag med en sådan bestemmelse om sletning.

Er en person pålagt at fjerne en ærekrænkelse efter den foreslåede bestemmelse, og efterkommes dette pålæg ikke, kan den pågældende straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder, jf. retsplejelovens § 535, stk. 1. Den pågældende kan endvidere efter omstændighederne på ny straffes efter §§ 264 d, 267 eller 268.

Et forslag om en bestemmelse om sletning blev ikke drøftet på rådets møder med medieforskere og medieorganisationer. Henset til, at bestemmelsen bl.a. vil få virkning i forhold til massemedier, har Straffelovrådet skriftligt forelagt Danske Medier og Dansk Journalistforbund rådets foreløbige overvejelser om bestemmelsen med henblik på at inddrage organisationerne allerede i rådets overvejselsfase.

Danske Medier og Dansk Journalistforbund har i den forbindelse over for Straffelovrådet givet udtryk for, at det vil være problematisk i forhold til ytrings- og informationsfriheden, hvis oplysninger skal fjernes, blot fordi de udgør en strafbar krænkelse, idet det vil forhindre eller vanskeliggøre debatter af væsentlig samfundsmæssig interesse.

Straffelovrådet skal i den forbindelse anføre, at en bestemmelse om at slette personoplysninger, i det omfang det er muligt, efter rådets opfattelse ligger i naturlig forlængelse af det indgreb i ytringsfriheden, som straffelovens §§ 264 d, 267 og 268 i forvejen udgør. Den afvejning af på den ene side hensynet til forurettedes privatliv og på den anden side ytringsfriheden, jf. EMRK artikel 8 og 10, der foretages af retten i konkrete sager ved afgørelse af spørgsmålet om straf, vil i vidt omfang svare til afvejningen af forurettedes interesse i at få oplysningerne slettet over for hensynet til ytringsfriheden.

Det forudsættes i øvrigt, at en bestemmelse om sletning i lighed med spørgsmål om straf og andre retsfølger kun anvendes inden for de rammer, som EU-retten, EMRK og Menneskerettighedsdomstolens praksis sætter. Er der f.eks. tale om, at forpligtelsen udgør et indgreb i ytringsfriheden over for den person, som forpligtelsen ønskes pålagt, og er denne person ikke tiltalt i sagen, skal der foretages en afvejning af, om indgrebet er i overensstemmelse med EMRK artikel 10.

Danske Medier og Dansk Journalistforbund har endvidere anført, at det er væsentligt, at mediernes indhold bevares for eftertiden som historisk kildemateriale, ligesom organisationerne har henvist til medieansvarslovens § 7 om redaktørens opbevaringspligt. Endvidere har organisationerne fremhævet, at det er problematisk, hvis trykte og digitale udgaver af samme artikler mv. for eftertiden fremstår forskelligt, eller at flere forskellige udgaver af digitalt indhold skal bevares.

I relation til opbevaring(spligt) finder Straffelovrådet, at det i bemærkningerne til bestemmelsen bør anføres, at medierne kan opbevare den oprindelige artikel mv. på en måde, der forhindrer nye krænkelse af forurettede. Det er i øvrigt Straffelovrådets holdning, at hensynet til den krænkede overstiger hensynene til, at der eventuelt skal opbevares forskellige udgaver af digitalt indhold, eller at digitale artikler er forskellige fra en tilsvarende trykt artikel.

Danske Medier og Dansk Journalistforbund finder endvidere, at der vil være tale om en unødvendigt indgribende foranstaltning og henviser i den forbindelse til punkt B.8 i de vejledende regler om god presseskik.

Straffelovrådet vil i den forbindelse gentage henvisningen til den afvejning mellem hensynene i EMRK artikel 8 og 10, der foretages i en sag om eventuelt krænkende udtalelser, meddelelser mv., og i øvrigt til, at punkt B.8 omhandler gamle oplysninger og ikke som sådan udgør en forpligtelse for redaktøren.

Danske Medier og Dansk Journalistforbund stiller sig i øvrigt tvivlende overfor, hvilken effekt den foreslåede bestemmelse vil få, idet artikler og andet indhold på internettet spredtes meget hurtigt. Som anført ovenfor er Straffelovrådet opmærksom på, at bestemmelsen ikke i alle tilfælde vil indebære, at krænkende udtalelser mv. effektivt fjernes fra internettet, men at dette forhold efter rådets opfattelse ikke i sig selv er tilstrækkelig grund til at afstå fra at foreslå en sådan bestemmelse. Det bemærkes i forlængelse heraf, at artikler mv. ofte deles på en måde, så indholdet ikke kan tilgås, hvis de senere fjernes.

Danske Medier og Dansk Journalistforbund har endelig fremhævet, at medieansvarsloven entydigt bestemmer, hvem der er ansvarlig for et medies indhold.

Straffelovrådet bemærker i den forbindelse, at den foreslåede bestemmelse ikke ændrer på medieansvarslovens strafferetlige (eller erstatningsretlige) ansvarsfordeling. At en redaktør kan pålægges at slette en ærekrænkende udtalelse, som kun forfatteren kan strafforfølges for, er helt sammenlignelig med den forpligtelse, som kan pålægges redaktøren i medfør af medieansvarslovens § 54, stk. 1, 2. pkt.

Det bemærkes, at straffelovens § 75, stk. 2, jf. § 76, stk. 2, som ovenfor nævnt formentlig i vidt omfang vil kunne anvendes til at opnå samme resultat som den foreslåede bestemmelse, jf. UfR 2007.1831 H, hvor nogle dokumenter på en hjemmeside blev beslaglagt med henblik på konfiskation. Hertil kommer, at det efter omstændighederne vil udgøre en ny overtrædelse af §§ 264, 267 eller 268, hvis en udtalelse, meddelelse eller et billede ikke fjernes fra internettet i forlængelse af en straffedom herom. Det er imidlertid Straffelovrådets opfattelse, at det er hensigtsmæssigt med en mere målrettet bestemmelse, der også vil kunne imødegå de praktiske vanskeligheder, som konfiskation af dokumenter på en hjemmeside giver anledning til. Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse ikke vil afskære muligheden for at anvende konfiskationsbestemmelserne.

Ud over den skitserede bestemmelse om sletning af udtalelser mv. er det samlet set Straffelovrådets opfattelse, at der ikke kan peges på egnede nye strafferetlige initiativer, som kan styrke håndhævelsen, når udtalelser mv. uberettiget videregives på internettet. Der eksisterer som nævnt allerede en række instrumenter, og en yderligere styrkelse af håndhævelsen vil formentlig kræve et udvidet internationalt samarbejde med lande uden for EU.

Det forhold, at oplysninger, der uberettiget videregives på internettet, i praksis kan være vanskelige at få slettet igen, bør imidlertid efter Straffelovrådets opfattelse have for øje ved vurderingen af de potentielle skadevirkninger og dermed ved strafudmålingen i forbindelse med sager om uberettiget videregivelse af oplysninger på internettet.

Kapitel 5

Lovudkast med bemærkninger

1. Lovudkast

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1052 af 4. juli 2016, som ændret ved [...], foretages følgende ændringer:

1. I § 96, stk. 5, ændres ”de retsfølger” til: ”den retsfølge”, og ”§ 273” ændres til: ”§ 271”.
2. I § 97 b, stk. 3, udgår ”og § 273, stk. 2,”.
3. I § 152 f, stk. 1, indsættes som 2. pkt.: ”Påtales en sag privat, kan der alene idømmes straf i form af bøde.”.
4. I § 193, stk. 1, ændres ”informationssystemer” til: ”samfundsvigtige datasystemer”.
5. § 263 affattes således:

”§ 263. Med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder straffes den, der uberettiget skaffer sig adgang til en andens datasystem eller data, som er bestemt til at bruges i et datasystem.

Stk. 2. Med bøde eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, der, uden at forholdet er omfattet af stk. 1, uberettiget

- 1) åbner et brev eller anden lukket meddelelse eller optegnelse eller gør sig bekendt med indholdet, eller
- 2) ved hjælp af et apparat hemmeligt aflytter eller optager udtalelser fremsat i enrum, telefonsamtaler eller anden samtale mellem andre eller forhandlinger i lukket møde, som den pågældende ikke selv deltager i, eller hvortil den pågældende uberettiget har skaffet sig adgang.

Stk. 3. Begås de i stk. 1 eller 2 nævnte forhold med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under andre særligt skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år. På samme

måde straffes de i stk. 1 nævnte forhold, når der er tale om overtrædelser af mere systematisk eller organiseret karakter.”

6. § 263 a affattes således:

”§ 263 a. Med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder straffes den, der uberettiget

- 1) erhvervsmæssigt sælger eller i en videre kreds udbreder et adgangsmiddel til et datasystem,
- 2) videregiver et større antal adgangsmidler til et datasystem eller
- 3) skaffer sig eller videregiver et adgangsmiddel til et datasystem,
 - a) der er samfundsvigtigt, jf. § 193,
 - b) der behandler oplysninger, som er omfattet af persondatalovens § 7, stk. 1, eller § 8, stk. 1, om flere personers forhold, eller
 - c) hvortil adgangen er forbeholdt betalende brugere.

Stk. 2. Begås de i stk. 1 nævnte forhold under særligt skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år. Som særligt skærpende omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor videregivelsen mv. sker i særligt stort omfang eller indebærer særlig risiko for betydelig skade eller omfattende misbrug, eller hvor både stk. 1, nr. 1 og nr. 3, litra c, er overtrådt.”

7. § 264 affattes således:

”§ 264. Med bøde eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, som uberettiget

- 1) skaffer sig adgang til fremmed hus eller andet ikke frit tilgængeligt sted,
- 2) skaffer sig adgang til andres gemmer eller
- 3) undlader at forlade fremmed område efter at være opfordret dertil.

Stk. 2. Begås de i stk. 1, nr. 1 og 2, nævnte forhold med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder, eller foreligger der i øvrigt særligt skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år. Som særligt skærpende omstændighed anses navnlig tilfælde, hvor forholdet er begået under sådanne omstændigheder, at det påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor.”

8. Efter § 264 a indsættes:

”§ 264 b. Den, som uberettiget ved hjælp af en gps eller et andet lignende apparat registrerer en andens færden, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.”

9. I § 264 c ændres ”og 264 a” til: ”, 264 a og 264 b”, og ”skaffer sig eller uberettiget udnyttet” ændres til: ”uberettiget skaffer sig eller udnytter”.

10. I § 264 d indsættes som *stk. 2*:

”*Stk. 2.* Foreligger der under hensyn til oplysningernes eller videregivelsens karakter og omfang eller antallet af berørte personer særligt skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel indtil 2 år.”

11. § 266 c ophæves.

12. §§ 267-274 ophæves, og i stedet indsættes:

”§ 267. Den, som fremsætter eller udbreder udtalelse eller anden meddelelse eller foretager en handling, der er egnet til at krænke nogens ære, straffes for ærekrænkelse med bøde eller fængsel indtil 1 år, jf. dog §§ 268-270.

Stk. 2. Dette gælder dog ikke, hvis ærekrænkelsen angår en afdød og er begået senere end 20 år efter dødsfaldet, medmindre forholdet er omfattet af § 268.

§ 268. Er en alvorlig beskyldning usand, kan den i § 267 nævnte straf stige til fængsel indtil 2 år.

§ 269. En ærekrænkelse er straffri, hvis den fremkom i en sammenhæng, hvor der var rimelig anledning til den.

Stk. 2. Ved vurderingen efter *stk. 1* skal der blandt andet tages hensyn til, om sandheden af en beskyldning bevises, eller om der var et tilstrækkeligt faktisk grundlag for ærekrænkelsen, og om fremsættelsen eller udbredelsen heraf skete i god tro og til varetagelse af en anerkendelsesværdig interesse.

§ 270. Der kan ikke føres bevis for en strafbar handling, hvis den, beskyldningen rettes mod, er frifundet for handlingen ved endelig dom.

§ 271. Er en beskyldning ubeføjet, optages der efter forurettedes påstand en bemærkning herom i domsslutningen.

§ 272. Ved dom for overtrædelse af §§ 264 d, 267 eller 268 kan det samtidig bestemmes, at en udtalelse, en meddelelse eller et billede skal slettes, hvis det er muligt.

Stk. 2. Forpligtelsen efter stk. 1 påhviler den, der dømmes for overtrædelsen. Har denne ikke rådighed over udtalelsen, meddelelsen eller billedet, kan forpligtelsen pålægges den, som har en sådan rådighed.”

13. § 275 affattes således:

”§ 275. Forbrydelserne i dette kapitel er undergivet privat påtale bortset fra §§ 266-266 b. Påtales en sag privat, kan der alene idømmes straf i form af bøde.

Stk. 2. Efter forurettedes anmodning kan offentlig påtale ske i sager

- 1) efter §§ 263-264 d og 268,
- 2) hvor en person beskyldes for et forhold, der kunne eller kan medføre fortabelse af offentlig stilling eller hverv, eller
- 3) når en alvorlig beskyldning er udbredt anonymt.

14. § 301 a ophæves.

§ 2

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1057 af 13. oktober 2016, som ændret ved [...], foretages følgende ændringer:

1. § 684, *stk. 1, nr. 6*, affattes således:

”mortifikation efter § 271 eller pålæg efter § 272, når ærekrænkelser påtales offentlig.”

2. I § 781, *stk. 2*, ændres ”§ 263, stk. 2” til: ”§ 263, stk. 1”.

§ 3

Stk. 1. Loven træder i kraft den...

§ 4

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

2. Bemærkninger til lovudkastet

Til § 1 (Straffeloven)

Til nr. 1 (§ 96, stk. 5)

Det foreslås, at henvisningen til ”de retsfølger, der omtales i § 273” ændres til ”den retsfølge, der omtales i § 271” som en konsekvens dels af forslaget om, at § 273, stk. 1, bliver § 271, og dels af forslaget om, at § 273, stk. 2, om offentliggørelse af domsslutningen ophæves.

Til nr. 2 (§ 97 b, stk. 3)

Det foreslås, at henvisningen til § 273, stk. 2, i § 97 b, stk. 3, udgår som en konsekvens af forslaget til § 1 nr. 12 om, at § 273, stk. 2, ophæves.

Til nr. 3 (§ 152 f, stk. 1)

Det foreslås, at det kommer til at fremgå af straffelovens § 152 f, stk. 1, at der i tilfælde, hvor en sag påtales privat, alene kan idømmes straf i form af bøde. Et tilsvarende forslag er medtaget i forslaget til § 1, nr. 13 (forslaget til § 275).

Til nr. 4 (§ 193, stk. 1)

Det foreslås at indsætte ”samfundsvigtige datasystemer” i § 193, stk. 1, i stedet for ”informationssystemer”, hvilket hænger sammen med den tilsvarende ændrede terminologi i forslaget til § 1, nr. 4 (forslaget til § 263, stk. 1). Der er ikke tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens gerningsindhold, idet kravet om, at systemet skal være samfundsvigtigt, allerede er gældende, selv om det ikke fremgår af lovtæksten.

Til nr. 5 (§ 263)

Det foreslås at nyaffatte § 263, med henblik på at det gældende stk. 2 om adgang til dataoplysninger flyttes til stk. 1, således at bestemmelsen fremover vil tage udgangspunkt i, at meddelelser i stadigt stigende omfang sendes og opbevares elektronisk. Som en konsekvens heraf flyttes det gældende stk. 1 om brud på brevhemmeligheden og hemmelig aflytning og optagelse til stk. 2, og åbning af andres gemmer flyttes til § 264, stk. 1 (lovudkastets § 1, nr. 7). Herudover foreslås endvidere visse sproglige og indholdsmæssige ændringer af de gældende bestemmelser i § 263, stk. 1 og 2. I § 263, stk. 3, foreslås en teknisk konsekvensændring som følge af den ændrede struktur i bestemmelsen i øvrigt.

Det foreslåede *stk. 1* er en videreførelse af det gældende *stk. 2*, men der er foretaget visse sproglige ændringer. Bestemmelsen angår den, der på en hvilken som helst måde uberettiget skaffer sig adgang til et datasystem eller data.

For det første foreslås det at ændre ”informationssystem” til ”datasystem”, fordi ”datasystem” i højere grad end ”informationssystem” peger henimod den automatiserede databehandling, som udtrykket er tilsigtet at skulle dække. Der er alene tale om en rent sproglig ændring, og der er ikke hermed tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens gerningsindhold.

For det andet foreslås det, at ”oplysninger eller programmer” ændres til ”data”, da edb-programmer i maskinlæsbar form uden vanskeligheder kan betegnes som data, og det dermed er overflødigt at anvende ”oplysninger eller programmer”. Heller ikke med denne ændring er der tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens gerningsindhold.

For det tredje foreslås det, at det udtrykkeligt kommer til at fremgå af bestemmelsen, at den både omfatter at skaffe sig adgang til et datasystem som sådan og at skaffe sig adgang til en andens data, som er bestemt til at bruges i et datasystem.

Udtrykket ”en andens” relaterer sig både til datasystem og data. Det vil således være et krav, at man enten skaffer sig adgang til en andens datasystem, eller at man skaffer sig adgang til en andens data, uanset om systemet tilhører gerningsmanden eller en anden. Der vil således kunne foreligge en strafbar krænkelse ved brug af eget datasystem, hvis f.eks. udlejer af et datasystem uberettiget skaffer sig adgang til lejerens data, som er indkodet i datasystemet.

Den foreslåede bestemmelse vil også omfatte uberettiget adgang til data, som er bestemt til at bruges i et datasystem, men som altså ikke på det pågældende tidspunkt er tilsluttet systemet. Der kan f.eks. være tale om, at gerningsmanden skaffer sig adgang til indholdet af et usb-stik, der ikke er tilsluttet en computer eller lignende. Uden for bestemmelsens anvendelsesområde vil falde papirudskrifter af data, der har været brugt i et datasystem.

Den foreslåede bestemmelse vil omfatte meget forskelligartede forhold, herunder at en gerningsmand skaffer sig adgang til en andens computer eller smartphone (uanset om man bruger den pågældende computer mv., eller om adgangen skaffes via en anden computer mv.), at en gerningsmand logger på en andens e-mailsystem (uanset hvilken computer mv. det sker fra), eller at en gerningsmand skaffer sig adgang til et usb-stik.

Ligesom de øvrige bestemmelser om krænkelse af privatlivets fred i §§ 264-264 d findes § 263, *stk. 1*, fortsat at burde afgrænses af det generelle forbehold om, at der skal være tale

om uberettiget adgang. Formålet hermed er at tilkendegive, at bestemmelsen er formuleret så bredt, at der helt regelmæssigt skal ske en udskillelse af legale handlinger, der falder ind under bestemmelsens ordlyd.

Det angives herved, at der kan forekomme tilfælde, hvor man kun ved et konkret skøn kan afgøre, om en handling, der sprogligt omfattes af bestemmelsens ordlyd, skal anses som strafbar. Dette vil navnlig få betydning i forhold til personer, der har en berettiget adgang til et datasystem, men som anvender denne adgang uberettiget.

Et eksempel herpå kan efter omstændighederne være en medarbejder, der har en berettiget adgang til arbejdsgiverens datasystem, men som anvender denne adgang til at tilgå data, som der ikke er arbejdsmæssigt behov for at tilgå, herunder navnlig hvis medarbejderen har et videregående forsæt til at videregive eller anvende disse data i en sammenhæng, der er arbejdsgiveren uvedkommende.

Den foreslåede bestemmelse vil omfatte alle former for data, og det er således ikke et krav, at disse er af en sådan karakter, at de er omfattet af straffelovens § 264 d om private forhold.

Bestemmelsen vil være fuldbyrdet, når gerningsmanden skaffer sig adgang til systemet eller dataene, og det er således uden betydning, hvad den pågældende foretager sig i relation til systemet eller dataene.

Strafferammen i form af bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder foreslås videreført uden ændringer.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.2.3.3.

Det foreslåede *stk. 2* er en videreførelse af det gældende *stk. 1*, men der er foretaget både indholdsmæssige og sproglige ændringer. Bestemmelsen er efter sin ordlyd subsidiær i forhold til det foreslåede *stk. 1*.

Den foreslåede bestemmelse vil omfatte det at åbne eller gøre sig bekendt med en lukket meddelelse eller optegnelse samt hemmelig aflytning eller optagelse.

I forhold til den gældende § 263, *stk. 1*, foreslås det, at bestemmelsen ikke omfatter det at skaffe sig adgang til en andens gemmer (den gældende § 263, *stk. 1*, nr. 2). Baggrunden herfor er, at bestemmelsen i stedet foreslås indsat som en del af § 264 om husfredskrænkelser, jf. forslaget til § 1, nr. 7.

Det foreslåede *stk. 2, nr. 1*, er en videreførelse af den gældende § 263, stk. 1, nr. 1, med det forbehold, at den ikke vil finde anvendelse, hvis et forhold omfattes af det foreslåede stk. 1, og der er lagt op til, at bestemmelsen vil omfatte den, der uberettiget åbner et brev eller anden lukket meddelelse eller optegnelse eller gør sig bekendt med indholdet.

Der foreslås en sproglig modernisering af bestemmelsen, således at ”bryder” ændres til ”åbner”, ligesom ”telegram” udgår i lyset af den teknologiske udvikling. Der er ikke hermed tilsigtet nogen ændringer i bestemmelsens gerningsindhold.

Det foreslås endvidere, at bestemmelsen ikke vil omfatte det at ”unddrage” nogen et brev mv. Baggrunden herfor er, at det må anses for omfattet af § 291, stk. 1, om hærværk (hvis meddelelsen slettes eller ødelægges) eller § 293, stk. 2, om rådighedshindring (hvis meddelelsens modtagelse hindres, eller meddelelsen gøres utilgængelig).

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.2.3.

Det foreslåede *stk. 2, nr. 2*, er en videreførelse af § 263, stk. 1, nr. 3, med den sproglige ændring, at ”han” erstattes af ”den pågældende”. Det foreslås således, at bestemmelsen omfatter den, der uberettiget ved hjælp af et apparat hemmeligt aflytter eller optager udtalelser fremsat i enrum, telefonsamtaler eller anden samtale mellem andre eller forhandlinger i lukket møde, som den pågældende ikke selv deltager i, eller hvortil den pågældende uberettiget har skaffet sig adgang.

Som en konsekvens af at bestemmelsen vil være subsidiær i forhold til det foreslåede stk. 1, vil aflytning og optagelse, der sker ved uberettiget at skaffe sig adgang til et datasystem, f.eks. ved at aktivere en computers mikrofon uden brugerens vidende, ikke omfattes af bestemmelsen, i det omfang det omfattes af stk. 1.

Strafferammen i form af bøde eller fængsel indtil 6 måneder foreslås videreført uden ændringer.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.2.3.8.

Det foreslåede *stk. 3* er en videreførelse af det gældende stk. 3, men der er foreslået en teknisk konsekvensændring som følge af den ændrede struktur i § 263.

Til nr. 6 (§ 263 a)

Det foreslås at nyaffatte § 263 a om adgangsmidler til ikke kommercielle informationssystemer med henblik på at sammenskrive bestemmelsen med den enmæssigt beslægtede bestemmelse i § 301 a om adgangsmidler til kommercielle informationssystemer.

Med det foreslåede *stk. 1* foreslås det at samle den gældende § 263 a, stk. 1-3, og § 301 a, stk. 1. Herudover foreslås sproglige forenklinger, uden at der hermed er tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens samlede gerningsindhold i forhold til gældende ret.

Sammenskrivningen af de to bestemmelser indebærer bl.a., at det ikke er nødvendigt i lovtæksten at medtage forbeholdet ”offentligt tilgængelige informationssystemer” (den gældende § 263 a). Dette forbehold er således udeladt i den foreslåede bestemmelse, uden at der herved er tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens gerningsindhold.

En anden generel ændring er, at ”informationssystem” ændres til ”datasystem”, fordi ”datasystem” i højere grad end ”informationssystem” peger hen imod den automatiserede databehandling, som udtrykket er tilsigtet at skulle dække. Der er alene tale om en rent sproglig ændring, og der er ikke hermed tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens gerningsindhold. Samme ændring foreslås i øvrigt bl.a. i § 263 (forslagets § 1, nr. 5).

Det foreslås ligeledes generelt, at det ikke udtrykkeligt angives, at bestemmelserne omhandler systemer, som er ”beskyttet med kode eller anden særlig adgangsbegrænsning”. Dette forbehold kan indfortolkes i, at bestemmelserne netop omfatter videregivelse mv. af adgangsmidler til de pågældende systemer. Det foreslås endvidere generelt, at ”kode eller andre adgangsmidler” ændres til ”adgangsmiddel”, idet dette begreb bl.a. omfatter en kode, der kan anvendes som adgangsmiddel. Der er heller ikke med disse sproglige forenklinger tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens gerningsindhold.

Forslaget til *stk. 1, nr. 1*, om uberettiget erhvervsmæssigt salg eller udbredelse i en videre kreds af et adgangsmiddel til et datasystem vil erstatte den gældende § 263, stk. 1. Bestemmelsen har efter sin ordlyd (der ikke omfatter forbeholdet om, at der skal være tale om et ikke offentligt tilgængeligt informationssystem) et bredere anvendelsesområde, men dette bredere område er allerede omfattet af den gældende § 301 a, stk. 1. Bestemmelsen indebærer samlet set således ikke en udvidelse i forhold til gældende ret.

Det samme gør sig gældende i forhold til forslaget til *stk. 1, nr. 2*, om uberettiget videregivelse af et større antal adgangsmidler til et datasystem, der vil erstatte § 263 a, stk. 2, og i forhold til forslaget til *stk. 1, nr. 3, litra a og b*, om uberettiget at skaffe sig eller videregive et adgangsmiddel til et datasystem, der er samfundsvigtigt, jf. straffelovens § 193, eller der

behandler oplysninger, som er omfattet af persondatalovens § 7, stk. 1, eller § 8, stk. 1, om flere personers forhold. Disse bestemmelser vil erstatte § 263 a, stk. 3.

Forslaget til *stk. 1, nr. 3, litra c*, om uberettiget at skaffe sig eller videregive et adgangsmiddel til et datasystem, hvortil adgangen er forbeholdt betalende brugere, vil erstatte § 301 a, stk. 1.

Strafferammen i form af bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder foreslås videreført uden ændringer.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.2.4.

Med det foreslåede *stk. 2* foreslås det at samle den gældende § 263 a, stk. 4, og § 301 a, stk. 2. Forslaget indeholder sproglige forenklinger i forhold til de gældende bestemmelser, uden at der hermed er tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens samlede gerningsindhold i forhold til gældende ret.

Efter bestemmelsen vil straffen ved overtrædelse af de i stk. 1 nævnte forhold under særligt skærpende omstændigheder kunne stige til fængsel i indtil 6 år. Som særligt skærpende omstændigheder vil navnlig anses tilfælde, hvor videregivelsen mv. sker i særligt stort omfang eller indebærer særlig risiko for betydelig skade eller omfattende misbrug, eller hvor både stk. 1, nr. 1 og nr. 3, litra c, er overtrådt.

I og med at angivelsen af, hvad der skal anses som særligt skærpende omstændigheder, som udgangspunkt kommer til at dække hele stk. 1, omfatter den foreslåede bestemmelse sprogligt mere end de isolerede bestemmelser i § 263 a, stk. 4, og § 301 a, stk. 2, som den skal erstatte. Det må imidlertid antages, at bestemmelserne allerede ville skulle fortolkes sådan, at de omfatter de nævnte kriterier, selv om disse ikke er udtrykkeligt nævnt, og på den baggrund omfatter bestemmelsen samlet set det samme som gældende ret efter § 263 a, stk. 4, og § 301 a, stk. 2.

Dette vil dog på et punkt ikke gøre sig gældende, idet forslaget til stk. 2, indebærer den ændring i forhold til gældende ret, at strafferammen også i tilfælde af særligt skærpende omstændigheder indeholder bøde, jf. formuleringen ”kan straffen stige til fængsel indtil 6 år”. Det bemærkes, at en sådan ændring vil bringe bestemmelsen i overensstemmelse med de lignende strafforhøjelsesregler i forslagene til § 263, stk. 3, og § 264, stk. 2, og at udgangspunktet ved udmåling af straf under særligt skærpende omstændigheder naturligt alligevel vil være fængsel, selv om bøde ikke er udelukket.

Til nr. 7 (§ 264)

Det foreslås at nyaffatte § 264 om husfredskrænkelser.

Stk. 1, nr. 1, om uberettiget at skaffe sig adgang til fremmed hus eller andet ikke frit tilgængeligt sted vil som udgangspunkt videreføre det gældende § 264, stk. 1, nr. 1.

Den foreslåede bestemmelse vil fortsat omfatte private boliger, private og offentlige kontorer, forretninger og fabrikker mv. Omfattet vil også være transportmidler som biler, busser, tog mv. Forretninger, kontorer mv. med adgang for f.eks. kunder anses som frit tilgængelige i åbningstiden, men er i øvrigt omfattet af bestemmelsen.

Det vil i mangel af særlig berettigelse som et klart udgangspunkt være uberettiget at gå ind i et privat hus, lejlighed mv., også selv om døren står åben eller ikke er låst. Det samme vil gælde for udhuse, garager, kælder- og loftsrum, som nogen har eksklusiv brugsret til, ligesom det som udgangspunkt vil være uberettiget i bestemmelsens forstand at gå ind i en indhegnet have.

Det vil endvidere være uberettiget i den foreslåede bestemmelses forstand, hvis man i mangel af særlig berettigelse skaffer sig adgang til aflåste bygninger eller aflåste lukkede områder, uanset om disse anvendes til beboelse, erhverv, offentlige formål mv. Det samme gælder, hvis bygningen mv. ikke er aflåst, men der er etableret tydelig adgangskontrol, herunder ved henvendelse til en vagt eller i en reception.

Det vil således være omfattet af bestemmelsen, hvis man skaffer sig adgang til f.eks. en aflåst trappeopgang, herunder ved at snige sig med ind, når døren er åben, eller ved at få åbnet døren under angivelse af falsk ærinde. Omvendt vil det ikke være omfattet af bestemmelsen, hvis man går ind i en uaflåst trappeopgang, men det vil efter omstændighederne kunne være en overtrædelse af ordensbekendtgørelsen. Det vil ligeledes som udgangspunkt ikke være omfattet af bestemmelsen, hvis man går ind i uaflåste fællesarealer i beboelsesejendomme, herunder gårdrum og kældre.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.2.5.

Det foreslåede *stk. 1, nr. 2*, om uberettiget at skaffe sig adgang til andres gemmer vil videreføre det gældende § 263, stk. 1, nr. 2, uden ændringer. Bestemmelsen foreslås flyttet, fordi den er et supplement til § 264, i og med at den navnlig har selvstændig betydning, hvor en gerningsmand skaffer sig adgang til et gemme på eller fra et frit tilgængeligt sted, eller hvor en gerningsmand berettiget befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, men er uberettiget til at skaffe sig adgang til et gemme på det pågældende sted.

Den foreslåede bestemmelse vil f.eks. omfatte det, at man leder i andres lommer eller tasker og efter omstændighederne i andres skabe og skuffer, herunder navnlig når disse er aflåste.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.2.3.7.

Stk. 1, nr. 3, om uberettiget at undlade at forlade fremmed område efter at være opfordret dertil vil videreføre det gældende § 264, stk. 1, nr. 2, uden ændringer. Det foreslås dog at ændre ”grund” til ”område”, som ses at være et mere dækkende begreb. Der er ikke herved tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens gerningsindhold.

Efter den foreslåede bestemmelse vil det være strafbart, hvis man uberettiget forbliver et sted, som man er opfordret til at forlade af den, som har rådighed over det pågældende sted. Der kan f.eks. være tale om en sportshal, butik eller et ikke frit tilgængeligt sted, hvor man i første omgang var berettiget til at opholde sig.

Hvis en opfordring om at forlade et område er ulovlig, f.eks. fordi den strider mod ligebehandlingsregler, vil bestemmelsen ikke finde anvendelse.

Strafferammen i form af bøde eller fængsel indtil 6 måneder foreslås videreført uden ændringer.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.2.5.

Med det foreslåede stk. 2, der indeholder en sidestraf feramme med et maksimum på 6 års fængsel i tilfælde af særligt skærpene omstændigheder, vil det gældende stk. 2 videreføres med den konsekvensændring, at bestemmelsen også vil omfatte det foreslåede § 264, stk. 1, nr. 2, om uberettiget adgang til andres gemmer. Den gældende bestemmelse om uberettiget adgang til andres gemmer er efter gældende ret omfattet af en tilsvarende sidestraf feramme i tilfælde af særligt skærpene omstændigheder, så den foreslåede ændring vil ikke have nogen indholdsmæssig betydning.

Til nr. 8 (§ 264 b)

Straffeloven indeholder ikke i dag en selvstændig bestemmelse om ulovlig gps-overvågning.

Det foreslås at indsætte en ny bestemmelse i straffeloven som § 264 b, hvoraf det fremgår, at den, som uberettiget ved hjælp af en gps eller et andet lignende apparat registrerer en andens færden, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Bestemmelsen vil først og fremmest finde anvendelse på skjult gps-overvågning, der sker uden samtykke eller anden hjemmel.

Ved at anvende formuleringen gps eller et andet lignende apparat begrænses bestemmelsen først og fremmest til ikke at omfatte traditionel manuel skygning, hvor man følger efter en person. Bestemmelsen vil finde anvendelse, hvis der er anvendt en gps eller andet lignende teknisk udstyr til at registrere en andens færden. Der kan f.eks. være tale om en gps, der er anbragt i eller på en persons bil, taske eller tøj. Det er ikke afgørende, om gerningsmanden kan følge personens færden ved hjælp af signaler, der løbende sendes fra gps'en, eller om gps'en lagrer koordinater, som gerningsmanden efterfølgende skaffer sig adgang til. Bestemmelsen vil også omfatte overvågning ved hjælp af andre lignende apparater, f.eks. ved pejling af radiosignaler, der udsendes af noget, som personen har med sig, eller ved hjælp af et videokamera, der viser en anden persons færden – det afgørende er, at gerningsmanden registrerer en anden (bestemt) persons færden og dermed kan følge dennes færden uden selv at være til stede. Bestemmelsen finder ikke anvendelse i tilfælde, hvor en person ved hjælp af et apparat (f.eks. en computer) selv foretager registreringerne på baggrund af oplysninger fra andre om, hvor den person, som man ønsker at kunne følge, befinder sig. Der skal således være tale om et apparat, der er i stand til at spore en andens færden.

Det vil være et krav, at gerningsmanden har forsæt til at foretage registreringen, hvorved forstås indsamling eller lagring af data. Dette vil typisk komme til udtryk ved, at gerningsmanden selv har anbragt det anvendte apparat. Tilfælde, hvor en person overvåger en anden persons færden ved hjælp af den anden persons smartphone med indbygget gps, vil falde uden for bestemmelsens anvendelsesområde. Uanset at man på denne vis – f.eks. ved at skaffe sig adgang til telefonen – kan skaffe sig samme oplysninger om den anden persons færden, som hvis man selv havde anbragt en gps, vil et sådant forhold ikke være omfattet af bestemmelsen. Det vil imidlertid efter omstændighederne være omfattet af f.eks. den foreslåede § 263, stk. 1, om at skaffe sig adgang til datasystemer.

Tilfælde, hvor gerningsmanden selv har slået en indbygget gps i forurettedes smartphone til, så telefonen lagrer oplysninger om den pågældendes færden, som gerningsmanden senere skaffer sig adgang til, vil efter omstændighederne skulle straffes efter både den foreslåede § 263, stk. 1 (lovudkastets § 1, nr. 5), og den foreslåede § 264 b.

Det vil ikke efter bestemmelsen være en betingelse, at en anden persons færden rent faktisk følges af gerningsmanden, men der skal foretages en registrering, der giver mulighed for at følge den anden persons færden, og bestemmelsen er således fuldbyrdet ved denne registrering. Bestemmelsen vil finde anvendelse både i tilfælde, hvor personens færden kan følges meget præcist ved hjælp af f.eks. gps-koordinater, og i tilfælde, hvor personens færden følges mindre præcist. Bestemmelsen vil endvidere som anført ovenfor finde anvendelse, uanset om personens færden kan følges løbende, eller om personens færden først kan kortlægges efterfølgende på grundlag af apparatets registreringer af den geografiske placering.

Den omstændighed, at personens færden skal kunne følges, indebærer, at enkeltstående lokaliseringer af en person på den nævnte måde ikke er tilstrækkelig. Kravet om, at personens færden skal kunne følges, skal forstås sådan, at personens geografiske placering løbende eller med korte mellemrum transmitteres eller lagres. Lokalisering af den pågældende på baggrund af registreringer med den pågældendes rejsekort eller lokalisering i forhold til mobiltelefonmaster eller automatisk nummerpladekontroller vil ikke være tilstrækkelig til, at den pågældendes færden følges (ligesom gerningsindholdet i relation til at registrere ikke vil være realiseret, hvis lokaliseringen sker på baggrund af et rejsekort eller en mobiltelefon, som den pågældende selv har medbragt).

§ 264 b foreslås ligesom de øvrige bestemmelser om krænkelse af privatlivets fred i §§ 264-264 d at burde afgrænses af det generelle forbehold om, at der skal være tale om uberettiget overvågning. Formålet hermed er at tilkendegive, at bestemmelsen er formuleret så bredt, at der helt regelmæssigt skal ske en udskillelse af legale handlinger, der falder ind under bestemmelsens ordlyd.

Det vil være en konsekvens af bestemmelsen, at politiets anvendelse af sporings- og pejlingsudstyr som omhandlet i bestemmelsen i forbindelse med efterforskningen af strafbare forhold fremover i alle tilfælde vil være at anse som et straffeprocessuelt indgreb, som skal have hjemmel i retsplejeloven.

Bestemmelsens strafferamme vil i lighed med strafferammen for de fleste andre bestemmelser om krænkelse af privatlivets fred, hvor alene enkeltpersoner krænkes, være bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Som en konsekvens af bestemmelsen foreslås en ændring af § 264 c (lovudkastets § 1, nr. 9), så denne bestemmelse kommer til at omfatte det forhold, at nogen uberettiget skaffer sig eller udnytter oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af den foreslåede overvågningsbestemmelse.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.6.

Til nr. 9 (§ 264 c)

Forslaget til § 264 c indebærer, at der i bestemmelsen indsættes en henvisning til den foreslåede § 264 b (lovudkastets § 1, nr. 8) om ulovlig overvågning. Det vil betyde, at den foreslåede § 264 b vil finde tilsvarende anvendelse på den, der uden at have medvirket til en overtrædelse af § 264 b uberettiget skaffer sig eller udnytter oplysninger, som er fremkommet ved overtrædelsen af § 264 b.

Det foreslås endvidere, at ordet ”uberettiget” flyttes, så det kommer til at dække begge led i bestemmelsen, dvs. både at skaffe sig oplysninger og at udnytte oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af §§ 263, 264, 264 a eller 264 b.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.4.1 og afsnit 2.6.

Til nr. 10 (§ 264 d)

Forslaget til § 264 d, stk. 2, om en skærpet sidestrafferamme vil indebære, at det bliver muligt at straffe særligt grove overtrædelser af § 264 d om uberettiget videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold eller i øvrigt billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden, med op til 2 års fængsel.

Den foreslåede sidestrafferamme med et maksimum på 2 års fængsel vil finde anvendelse, når der under hensyn til oplysningernes eller videregivelsens karakter og omfang eller antallet af berørte personer er tale om særligt skærpende omstændigheder.

Uberettiget udbredelse af oplysninger om en andens private forhold til en større kreds på internettet vil ikke i sig selv nødvendigvis betyde, at et sådant forhold skal henføres under den foreslåede sidestrafferamme i stk. 2. I almindelighed vil en sådan henførelse forudsætte, at udbredelsen vedrører oplysninger om eller billeder af seksuel karakter, at videregivelsen er sket med økonomisk vinding for øje, med særligt skademotiv eller lignende. Det kan dog ikke udelukkes, at videregivelse af oplysninger, der ikke har en sådan karakter, alene på grund af en meget omfattende udbredelse eksempelvis på internettet vil kunne være så krænkende, at der alene af den grund foreligger sådanne særligt skærpende omstændigheder, at forholdet bør henføres under den skærpede sidestrafferamme i stk. 2.

Forslaget vil ofte være relevant i forhold til kriminalitetstypen digitale sexkrænkelser, herunder i forhold til mere alvorlige tilfælde af denne type kriminalitet, navnlig hvor gernings-

manden har videregivet billeder/videoer af særlig krænkende karakter, i et stort omfang, på internettet, eller af et stort antal forurettede. Selv om sager om digitale sexkrænkelser i forvejen straffes med en strafferamme på indtil 2 års fængsel, jf. straffelovens § 232, tilsigtes en klar effekt af den foreslåede skærpede sidestrafte ramme i § 264 d i relation til sådanne krænkelser.

Som anført vil der også kunne tænkes tilfælde, hvor oplysningerne ikke har seksuel karakter, men vedrører andre forhold af privat karakter, f.eks. sygdom, politiske og økonomiske forhold, herunder insolvens, hvis uberettigede videregivelse eventuelt med økonomisk vinding for øje eller andet skademotiv vil kunne have betydelige skadevirkninger for den forurettede. Også i sådanne tilfælde vil der kunne foreligge sådan særligt skærpende omstændigheder, at straffastsættelsen bør ske efter den skærpede strafferamme i forslaget til § 264 d, stk. 2.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 2.5.2.2.

Til nr. 11 (§ 266 c)

Det foreslås, at § 266 c ophæves som overflødig.

Til nr. 12 (§§ 267-272)

Det foreslås at ophæve de gældende bestemmelser i straffelovens §§ 267-274 og i stedet indsætte §§ 267-272 som nyaffattede bestemmelser. I oversigtsform foreslås følgende ændringer i forhold til de gældende regler:

Det foreslås, at strafmaksimum i § 267 hæves til fængsel i 1 år. Forslaget har sammenhæng med, at forhold omfattet af den gældende bestemmelse i § 268, 2. led, fremover skal omfattes af § 267. Forslaget til § 275, stk. 1, om, at der kun kan idømmes bøde i sager, der påtales privat, vil imidlertid indebære, at den forhøjede strafferamme kun finder anvendelse i de tilfælde, hvor sagen rejses af det offentlige. Det foreslås endvidere, at afdøde personer skal anses for omfattet af § 267, men at beskyttelsen af disse ophører, når de har været døde i mere end 20 år, medmindre forholdet er omfattet af § 268.

Det foreslås, at § 268 om bagvaskelse videreføres med et mere snævert anvendelsesområde.

Det foreslås, at §§ 269-272 ophæves og i vidt omfang erstattes af en ny bestemmelse i § 269. § 271, stk. 1, videreføres dog i § 270.

§ 270, stk. 2, videreføres ikke som et led i de nyaffattede bestemmelser, men dette er ikke en ændring i forhold til gældende ret, idet bestemmelsen ikke kan anses for gældende ret som fortolket i lyset af EMRK artikel 10.

Strafbortfaldsreglerne i § 269, stk. 2, og § 272 videreføres ikke udtrykkeligt, men strafbortfald kan opnås gennem straffelovens § 83.

Det foreslås, at den gældende bestemmelse i § 273, stk. 2, om fastsættelse af et beløb til dækning af omkostningerne ved offentliggørelse af en dom, ophæves.

Det foreslås, at § 273, stk. 1, flyttes til § 271, stk. 1

Det foreslås endvidere, at der indsættes en ny bestemmelse i § 272 om, at det samtidig med en dom for overtrædelse af §§ 264 d, 267 eller 268 kan bestemmes, at domfældte kan pålægges at slette en udtalelse, meddelelse eller et billede, hvis det er muligt, og at forpligtelsen i tilfælde af, at domfældte ikke har den rådighed, der skal til for at slette kränkelsen, kan pålægges andre personer eller selskaber mv.

Det foreslås, at § 274 ophæves som overflødig, idet afdøde fremover skal anses for omfattet af lovtæksten i § 267, jf. herved forslaget til stk. 2. Dette indebærer, at det særlige strafmaksimum, der fremgår af § 274, ikke videreføres.

Det bemærkes, at de nye bestemmelser i vidt omfang er formuleret væsentligt anderledes end de gældende, uden at der herved er tilsigtet nogen ændring i forhold til gældende ret. De gældende bestemmelsers formulering er i forvejen ikke nødvendigvis et udtryk for gældende ret som fortolket i overensstemmelse med EMRK artikel 10.

Til § 267

Det følger af straffelovens § 267, at den, som krænker en andens ære ved fornærmelige ord eller handlinger eller ved at fremsætte eller udbrede sigtelser for et forhold, det er egnet til at nedsætte den fornærmede i medborgeres agtelse, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Det foreslås at nyaffatte § 267, *stk. 1*, om ærekrænkelser, således at bestemmelsen fremover omfatter den, som fremsætter eller udbreder udtalelse eller anden meddelelse eller foretager en handling, der er egnet til at krænke nogens ære, jf. dog §§ 268-270, og således at den pågældende straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Den foreslåede bestemmelse adskiller sig trods den ændrede affattelse kun fra den gældende bestemmelse derved, at strafmaksimum er fængsel indtil 1 år. Dette strafmaksimum vil imidlertid kun finde anvendelse i sager, der føres af det offentlige, idet forslaget til § 275, stk. 1 (lovudkastets § 1, nr. 13), vil indebære, at der kun kan idømmes bøde i private strafesager.

Den foreslåede nyaffattelse vil ikke medføre nogen ændring af, hvilke ytringer der er omfattet af bestemmelsen. Når det er foreslået, at ”udtalelse eller anden meddelelse” samt ”handling” anvendes i stedet for ”fornærmelige ord og handlinger” og ”sigtelser”, hænger det sammen med, at den gældende sondring mellem sigtelser og ringeagtsytringer, der er gennemgående i flere bestemmelser om ærekrænkelser, ikke harmonerer med den terminologi, som Menneskerettighedsdomstolen anvender i sin praksis.

”Udtalelse eller anden meddelelse” samt ”handling” omfatter alle former for ærekrænkende ytringer, hvad enten de udbredes på skrift eller i tale, ligesom handlinger, billeder mv. er omfattet. Det afgørende er, at de pågældende udsagn eller handlinger mv. er egnet til at krænke en andens ære, hvad enten der er tale om beskyldninger, meningstilkendegivelser, fornærmelser eller lignende, dvs. alt fra konkrete påstande om, at en person har begået et alvorligt strafbart forhold, til udtalelser eller handlinger, der er stærkt hånende, herunder f.eks. at spytte (hvis forsættet i den forbindelse omhandler ærekrænkelser).

Det vil efter den foreslåede bestemmelse være et krav, at den pågældende meddelelse, udtalelse eller handling objektivt set er egnet til at krænke en persons ære både i form af selvgættelse og omdømme. Det vil ikke være et krav, at den pågældendes ære er krænket i det konkrete tilfælde, men ytringen eller handlingen skal generelt være egnet til at udgøre en ærekrænkelser under de omstændigheder, som den fremkommer i. Omvendt vil det ikke være tilstrækkeligt, at en person konkret føler sig krænket, hvis ytringen ikke generelt er egnet til at udgøre en ærekrænkelser.

Kriminaliseringen efter bestemmelsen omfatter i øvrigt det samme, som den gældende bestemmelse omfatter, idet f.eks. moralbegrebet udvikler sig med tiden, hvilket domstolene må tage højde for ved fortolkningen af bestemmelsen.

Beskyttelsen i § 267 omfatter også juridiske personer, idet det dog bemærkes, at der efter Menneskerettighedsdomstolens praksis skal meget til for at straffe for ærekrænkelser mod en sammenslutning af personer.

Det foreslås, at § 267 kommer til at indeholde en henvisning til bestemmelserne i §§ 268-270 med henblik på at tydeliggøre, at § 267 skal sammenholdes med disse bestemmelser med henblik på samlet set at vurdere, om en ærekrænkelser er strafbar.

Efter *stk. 2* straffes en ærekrænkelser ikke, hvis den angår en afdød og er begået senere end 20 år efter dødsfaldet, medmindre forholdet er omfattet af § 268.

Det følger heraf for det første, at afdøde fremover skal anses for omfattet af lovtæksten i §§ 267-268. Denne tekniske ændring hænger sammen med, at den gældende § 274 ophæves, uden at der herved er tilsigtet nogen anden ændring, end at den særlige begrænsning med hensyn til strafmaksimum, der følger af § 274, ikke videreføres.

Det følger heraf for det andet, at afdøde personers beskyttelse mod ærekrænkelser efter § 267 ophører, når der er forløbet mere end 20 år fra deres dødsfald. Der foreslås ikke en tilsvarende tidsmæssig begrænsning for forhold, der er omfattet af § 268.

Det bemærkes, at §§ 267 og 268 – også i relation til afdøde – skal fortolkes i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis, hvorefter der skal mere til for at straffe ærekrænkelser mod en afdød person end til at straffe ærekrænkelser mod en levende person.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 3.

Til § 268

Det følger af straffelovens § 268, at en person, som har udbredt en sigtelse mod bedre vidende, eller som har savnet rimelig grund til at anse sigtelsen for sand, straffes for bagvaskelse, og den i § 267 nævnte straf kan da stige til fængsel i 2 år.

Det foreslås, at § 268 nyaffattes, sådan at bestemmelsen fremover vil omfatte de tilfælde, hvor en alvorlig beskyldning er usand. Den foreslåede bestemmelse vil i forhold til den gældende § 268 kun omfatte en del af første led. Som efter den gældende bestemmelse vil der kunne straffes med bøde eller indtil 2 års fængsel.

Den foreslåede bestemmelse om bagvaskelse vil kun omfatte en mindre og kun den groveste del af de ærekrænkelser, der er omfattet af § 267. Disse vil således kun være omfattet, hvis der for det første er tale om en ”beskyldning”, og idet denne skal kunne være usand, skal ”beskyldning” i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis forstås som en påstand om fakta, der kan bevises eller modbevises (statement of facts).

Der vil således være tale om en beskyldning, hvis man påstår, at en anden person er morder eller voldtægtsforbryder i den forståelse, at den pågældende har overtrådt straffelovens bestemmelser om drab eller voldtægt, mens mere subjektivt ladede betegnelser som umoralsk eller racistisk falder uden for bestemmelsens anvendelsesområde.

Den sammenhæng, som udtalelsen er fremkommet i, vil have betydning for, om en udtalelse skal rubriceres som en alvorlig beskyldning mod en anden person. Således vil en beskyldning om, at en politiker er landsforræder, fordi den pågældende efter den potentielle gerningsmands opfattelse har realiseret gerningsindholdet i straffelovens § 98, være omfattet af bestemmelsen, mens udtrykket landsforræder vil falde uden for bestemmelsens anvendelsesområde, hvis det i sammenhængen anvendes som en (acceptabel) vurdering af en politiker, der fører en politik, som, gerningsmanden mener, er skadelig for den danske stat.

Bestemmelsen vil kun omfatte ”alvorlige” beskyldninger. Alvorlige beskyldninger vil primært være beskyldninger om grove strafbare forhold.

Det vil være op til anklagemyndigheden at foretage en vurdering af, om der er tale om en tilstrækkelig alvorlig beskyldning til, at anklagemyndigheden på begæring kan påtale forholdet, men i sidste ende vil det være op til domstolene at henføre forholdet til § 267 eller § 268.

Den foreslåede bestemmelse vil endelig kun omfatte en beskyldning, der er ”usand”. Formuleringen ”usand” indebærer i sammenhæng med straffelovens § 19 om forsæt, at straf forudsætter forsæt til, at beskyldningen ikke er sand.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 3.2.1.

Til § 269

Det følger af straffelovens § 269, stk. 1, at en sigtelse er straffri, når dens sandhed bevises, såvel som når den, der i god tro fremsætter sigtelsen, har været forpligtet til at udtale sig eller har handlet til berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv. Det følger endvidere af bestemmelsens stk. 2, at straf kan bortfalde, når der oplyses omstændigheder, som gav føje til at anse sigtelsen for sand. I tilknytning til § 267 gælder §§ 270-272, som også indeholder bestemmelser, der relaterer sig til spørgsmålet om sandhed.

Det foreslås med § 269, stk. 1, at en ærekrænkelse er straffri, hvis den fremkom i en sammenhæng, hvor der var rimelig anledning til den. Det foreslås endvidere i stk. 2, at der ved vurderingen efter stk. 1 blandt andet skal tages hensyn til, om sandheden af en beskyldning bevises, eller om der var et tilstrækkeligt faktisk grundlag for ærekrænkelsen, og om fremsættelsen eller udbredelsen heraf skete i god tro og til varetagelse af en anerkendelsesværdig interesse.

Strafansvar efter § 267 er på den ene side en beskyttelse af forurettede, der også kommer til udtryk gennem EMRK artikel 8 om bl.a. retten til privatliv, men er på den anden side et indgreb i gerningsmandens ytringsfrihed, og der skal derfor i den konkrete sag foretages en afvejning af hensynet til individets ytringsfrihed efter EMRK artikel 10 og andre personers gode navn og rygte eller rettigheder efter EMRK artikel 8 med henblik på at vurdere, om strafansvar i den konkrete situation vil være i overensstemmelse med EMRK artikel 10.

Efter bestemmelsen vil det afgørende for strafbarheden af en ærekrænkelse være, om der samlet set var rimelig anledning til den, og der skal i den forbindelse lægges vægt på, hvilken sammenhæng den fremkom i.

I den konkrete afvejning indgår dog en længere række fortolkningsfaktorer med forskellig vægt afhængig af den konkrete sags nærmere omstændigheder.

Et vigtigt element i den forbindelse er kategoriseringen af udtalelsen som enten ”value judgment” (værdidom) eller ”statement of facts” (beskyldning). Kategoriseringen af udtalelsen foretages med henblik på at klarlægge, hvilket faktisk grundlag der i den givne sammenhæng kan kræves med henblik på at retfærdiggøre den pågældende udtalelse. Dette spørgsmål har en så central betydning, at princippet er kommet til udtryk i det foreslåede stk. 2, hvor det fremgår, at der skal lægges vægt på, om sandheden af en beskyldning bevises, eller om der var et tilstrækkeligt faktisk grundlag for ærekrænkelsen. I sidstnævnte sammenhæng er det også vigtige kriterier, om udbredelsen skete i god tro og til varetagelse af en anerkendelsesværdig interesse.

Sondringen mellem statement of facts og value judgment fremgår kun delvist af bestemmelsens ordlyd. Bestemmelsens brug af ”sandhed” i 1. led relaterer sig til statement of facts, hvilket udtrykkeligt er kommet til udtryk ved brug af begrebet ”beskyldning”, mens ”tilstrækkeligt faktisk grundlag” primært relaterer sig til value judgment, men også i et vist omfang finder anvendelse ved statement of facts. Dette er kommet til udtryk ved anvendelse af samlebetegnelsen ”ærekrænkelsen”.

Ved statement of facts forstås en påstand om fakta, der kan bevises eller modbevises, mens value judgment forstås som et subjektivt standpunkt, der ikke kan bevises, men som kan have et vist faktisk grundlag. Herudover findes rene meningstilkendegivelser, som ikke er af faktisk karakter eller har et påstandsinhold, og som derfor hverken kan bevises eller have noget faktisk grundlag. Det er som udgangspunkt ikke i strid med EMRK artikel 10, at der straffes for sidstnævnte type af udtalelser, men der kan efter den foreslåede bestemmelse fortsat være et sådant rimeligt grundlag for meningstilkendegivelsen på grund af den sammenhæng, som den fremkom i, herunder f.eks. fordi den fremkom på baggrund af oplydselse eller lignende, at den er straffri.

Et eksempel på statement of facts er f.eks. en påstand om, at en anden person har gjort noget strafbart, mens et eksempel på en værdidom kan være, at en anden person er racistisk, uetisk, umoralsk eller uværdig. Det bemærkes i øvrigt, at der er en glidende overgang mellem beskyldninger og værdidomme med et deraf afledt glidende krav til det faktuelle grundlag, der har betydning for strafbarheden af den pågældende ytring.

Kategoriseres en ytring som en beskyldning, kan der kræves bevis for den, og hvis sådant bevis føres, vil det klare udgangspunkt være, at beskyldningen er straffri. Lykkes det ikke at føre et sådant bevis vil den altovervejende hovedregel være, at der ikke var rimelig anledning til ytringen, og at den derfor er strafbar. Det vil i visse sammenhænge være tilstrækkeligt for at opnå straffrihed, at der påvises et vist faktisk grundlag for en beskyldning, hvis den i øvrigt er fremsat eller udbredt i god tro og til varetagelse af en anerkendelsesværdig interesse. Omvendt kan der tænkes tilfælde, hvor en beskyldning, der er ført sandhedsbevis for, alligevel er strafbar, fordi den fremkom i en sammenhæng, hvor der ikke var rimelig anledning til den, jf. herved den gældende § 270, stk. 1, 2. led.

Kravet til det faktuelle grundlag vil alt andet lige være strengere jo mere alvorlig en beskyldning er.

Kategoriseres en ytring som en værdidom, kan der ikke stilles krav om sandhedsbevis, idet et sådant på grund af ytringens karakter vil være umuligt at føre. Ved værdidomme stilles der således, jf. EMRK artikel 10, mindre krav til grundlag og anledning for at opnå straffrihed. Når der er tale om en værdidom flyttes fokus med andre ord fra konstatering af en objektiv sandhed (der ikke findes) til en vurdering af rimelighed og acceptabilitet.

En værdidom vil som udgangspunkt ikke være strafbar, hvis der påvises et vist faktisk grundlag for den, og hvis den samtidig er udbredt som led i en offentlig debat om emner af væsentlig samfundsmæssig interesse og i god tro. Varetagelse af andre anerkendelsesvær-

dige interesser indgår også i vurderingen af, om der var rimelig anledning til ærekrænkelsen i den konkrete sammenhæng.

Sådanne andre interesser kan være tilfælde, hvor man var forpligtet til at udtale sig, hvor man foretager anmeldelser til kommune eller politiet i god tro, eller hvor man berettiget varetager egne eller andres interesser.

Har en ytring derimod ingen samfundsmæssig eller anden anerkendelsesværdig interesse, vil den kunne være strafbar, selv om der kan påvises et faktisk grundlag for ytringen, idet hensynet til forurettedes ære i sådanne tilfælde ofte vil veje tungere end hensynet til geringsmandens ytringsfrihed.

Det bemærkes, at det på den ene side er i strid med retten til ytringsfrihed at kræve sandhedsbevis for værdidomme, mens det på den anden side også kan være i strid med retten til ytringsfrihed, hvis bevis for beskyldninger afskæres. Derfor videreføres § 270, stk. 2, ikke som en del af den foreslåede § 269. § 271, stk. 1, videreføres som § 270 og er et eksempel på, at bevis for beskyldninger kan afskæres.

Af yderligere fortolkningsfaktorer kan nævnes udtalelsens emne og formål. Der er et meget snævert område for at begrænse politiske ytringer og ytringer om vigtige samfundsmæssige anliggender, og det er således ofte, at et afgørende moment i helhedsvurderingen er, at ytringen fremkom i en politisk debat om vigtige samfundsmæssige anliggender. Dette princip er også kommet til udtryk i det foreslåede stk. 2 derved, at der skal lægges vægt på, om ærekrænkelsen er fremkommet i forbindelse med varetagelsen af en anerkendelsesværdig interesse.

Omvendt ydes ikke en tilsvarende beskyttelse mod ytringer, der ikke har en almen interesse, men f.eks. blot har til formål at tilfredsstille publikums nysgerrighed.

Det vil også blive tillagt vægt, om der er et sagligt formål med en ytring, f.eks. om hensigten er at opnå en politisk debat eller at oplyse og forklare. Hvis det primære formål snarere er at skade omdømmet på den person, der er genstand for ytringen, vil den være mindre beskyttelsesværdig.

Udtalelsens afsender indgår også som et vigtigt led i vurderingen. Særligt pressen, men også især politikere, har en særlig vid ytringsfrihed. Det bemærkes herved, at der i forbindelse med pressens ytringsfrihed skal sondres mellem, om en andens udtalelse refereres i pressen, eller om der er tale om, at en journalist selv kommer med en udtalelse, herunder

f.eks. peger på mulige gerningsmænd til en forbrydelse. Sidstnævnte tilfælde nyder langt fra samme beskyttelse som førstnævnte, jf. herom nedenfor.

Det er endvidere væsentligt, hvem der er adressat for en ytring. Der er vid adgang til at ytre sig skarpt om en regering eller politikere, mens tilsvarende ytringer i relation til privatpersoner nyder mindre beskyttelse. Det bemærkes imidlertid, at denne beskyttelse forøges, hvis en privatperson involverer sig i en offentlig debat, hvilket fører til, at den pågældende må tåle, at andre ytrer sig skarpt om denne.

Også udtalelsens forum og muligheden for kontradiktion er af betydning for den samlede afvejning. En ytrings skadelige effekt er langt større, hvis ytringen er udbredt i en landsdækkende tv-udsendelse eller via internettet, end hvis ytringen er udbredt på et møde med et begrænset deltagerantal.

I den forbindelse lægges der også vægt på, om den person, der er genstand for ytringen, har haft mulighed for at komme til orde.

Det kan ligeledes tillægges vægt, om udtalelser i en artikel indgår sagligt med fokus på oplysning om f.eks. en begivenhed eller omstændigheder af offentlig interesse, eller om udtalelserne særligt fokuserer på privatliv.

Graden af beskyttelse, som en ytring nyder, er også afhængig af konteksten for ytringen. Der kan f.eks. være videre rammer for at udtale sig kritisk, hvis man ytrer sig på andres foranledning eller i en ophidset situation.

Det bemærkes, at de gældende bestemmelser i §§ 269-272 eller principperne heri, bortset fra § 270, stk. 2, skal anses som omfattet af den foreslåede lovtæst i § 269, og de pågældende principper indgår således som elementer i den samlede afvejning af, om der var rimelig anledning til den udbredte ytring og dermed til, at ytringen er straffri. I tilfælde, hvor en ytring ikke er straffri, vil straffen under formildende omstændigheder kunne bortfalde i medfør af straffelovens § 83. I den vurdering indgår principperne i §§ 269-272 ligeledes, jf. f.eks. de gældende strafbortfaldsregler i § 269, stk. 2, og § 272.

For så vidt angår bl.a. pressens ytringsfrihed er det vigtigt at sondre mellem, om det er pressen selv, der kommer med ærekrænkende udtalelser, eller om der er tale om, at pressen blot gengiver andres ærekrænkende udtalelser.

For så vidt angår pressens egne udtalelser, herunder beskyldninger, vil der skulle mindre til at retfærdiggøre et indgreb, mens pressen har større frihed, når det klart fremgår, at der er tale om et referat eller viderebringelse af en andens udtalelse eller holdning.

I den forbindelse skal journalisten eller redaktøren ikke bevise rigtigheden af de viderebragte udtalelser, men derimod om der er et tilstrækkeligt præcist og troværdigt faktisk grundlag for ytringen, herunder om journalisten med rimelighed kunne anse sin kilde som pålidelig med hensyn til de pågældende udtalelser, og om journalisten har kontrolleret rigtigheden heraf. Dette skal vurderes i forhold til ytringens karakter og grovhed, ligesom der kan lægges vægt på, om udsagnene er afbalancerede, og om den person, der er genstand for udtalelsen, har haft mulighed for kontradiktion. Det er naturligvis også et krav, at journalisten var i god tro.

At udtalelsen, meddelelsen eller handlingen er straffri, bevirker, at handlingen, da den blev foretaget, ikke var strafbar, selv om den rent sprogligt er omfattet af bestemmelsen. I disse tilfælde frifindes den tiltalte. Strafbortfald bevirker, at en strafbar handling ikke resulterer i straf.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 3.1, 3.2.2, 3.2.5 og 3.2.6.

Til § 270

Det følger af straffelovens § 271, stk. 1, at tidligere frifindende domme afsagt i ind- eller udland indebærer, at der ikke kan føres sandhedsbevis om den beskyldning, som fremsættes, og som dommen omhandlede. Bestemmelsen indebærer således, at forurettede ved dommen er rensset for den strafbare handling, som beskyldningen vedrører.

Forslaget til § 270 vil videreføre den gældende § 271, stk. 1, men der er lagt op til en sproglig modernisering af bestemmelsen. Det foreslås således, at der ikke kan føres bevis for en strafbar handling, hvis den, beskyldningen rettes mod, er frifundet for handlingen ved endelig dom. Der tilsigtes herved ikke nogen ændring i, hvilke ytringer der omfattes af bestemmelsen.

I forhold til den gældende bestemmelse vil ”i ind- og udland” udgå. Der er tale om en sproglig forenkling, som ikke tilsigter nogen ændring i bestemmelsens anvendelsesområde, idet en ”endelig dom” skal forstås sådan, at det angår en dom afsagt her i landet såvel som i et andet land.

Udtrykket ”endelig dom” skal imidlertid også forstås sådan, at bestemmelsen kun vil finde anvendelse i relation til udenlandske domme, hvis Danmark ved overenskomst eller på andet retligt grundlag anerkender domme fra det pågældende land. Bestemmelsen vil således kun finde anvendelse, hvis det er udelukket ifølge Danmarks internationale forpligtelser om anerkendelse af straffedommes retskraft at retsforfølge den pågældende i Danmark.

Bestemmelsen vil ikke være til hinder for, at der på andet retsgrundlag føres en erstatnings-sag om den handling, som der er sket frifindelse for.

Til § 271

Straffelovens § 273 indeholder i stk. 1 en bestemmelse om, at der efter den fornærmedes påstand i domsslutningen kan optages en bemærkning om, at en ærefornærmende sigtelse er ubeføjet (såkaldt mortifikation). Stk. 2 indeholder en bestemmelse om fastsættelse af en sum til dækning af omkostningerne ved offentliggørelse af en dom.

Det foreslås, at det gældende stk. 2 ophæves, og at stk. 1 nyaffattes og placeres i § 271.

Det fremgår således af forslaget til § 271, at der efter foretredtes påstand optages en bemærkning herom i domsslutningen, hvis en beskyldning er ubeføjet (mortifikation).

Der er tale om en videreførelse af den gældende § 273, stk. 1, og der tilsigtes ingen anden ændring, end at den foreslåede bestemmelse kun skal finde anvendelse på beskyldninger (statement of facts), hvorimod den gældende bestemmelse finder anvendelse i forhold til sigtelser, der i et vist omfang også omfatter value judgments.

Mortifikation vil være obligatorisk, når der nedlægges påstand herom, og der i øvrigt foreligger en overtrædelse af § 267.

Bestemmelsen vil ligesom i dag kunne anvendes, uden at der nedlægges påstand om straf. Vurderingen af, om en beskyldning var rimeligt begrundet, jf. forslaget til § 269, stk. 1, vil således skulle foretages i forbindelse med sagens behandling, idet denne vurdering er afgørende for, om ærekrænkelsen er ubeføjet.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 3.2.7 og 3.2.8.

Til § 272

Straffeloven indeholder ikke i dag en bestemmelse om, at en domfældt eller andre i forlængelse af en dom kan blive pålagt at slette en udtalelse, meddelelse eller et billede, som har tilknytning til overtrædelser.

Det foreslås at indsætte en ny bestemmelse i straffelovens § 272 om sletning af udtalelser, meddelelser eller billeder, som har tilknytning til en overtrædelse af §§ 264, 267 eller 268, med henblik på at forhindre tilgængeligheden og den videre udbredelse af disse udtalelser mv.

Forslaget til *stk. 1* indebærer, at det ved dom for overtrædelse af §§ 264 d, 267 eller 268 samtidig kan bestemmes, at en udtalelse, en meddelelse eller et billede skal slettes.

Denne bestemmelse vil ikke indeholde en selvstændig forpligtelse til sletning inden for databeskyttelsesforordningens (forordning (EU) 2016/679) område, når denne får virkning fra 25. maj 2018. Pligten til sletning følger direkte af databeskyttelsesforordningens artikel 17, stk. 1, litra d, jf. artikel 85, og forslaget indebærer således, herunder i kombination med forslaget til § 2, nr. 1 (retsplejelovens § 684, stk. 1, nr. 6), at denne pligt vil kunne håndhæves af domstolene i forbindelse med en straffesag.

For så vidt angår tilfælde, som falder uden for artikel 17 i databeskyttelsesforordningen, jf. artikel 85, fastsætter den foreslåede bestemmelse en ret til sletning, ligesom bestemmelsen vil indebære, at denne pligt vil kunne håndhæves af domstolene i forbindelse med en straffesag. De tilfælde, som falder uden for artikel 17 i databeskyttelsesforordningen, og som bestemmelsen således fastsætter en pligt til sletning i forhold til, er f.eks., når forordningen slet ikke finder anvendelse, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 2 (om forordningens materielle anvendelsesområde), når enkelte forhold falder uden for artikel 17, fordi dette eventuelt fastsættes i medfør af artikel 85, stk. 2 (om medlemsstaternes mulighed for til behandling i bl.a. journalistisk øjemed at fastsætte undtagelser eller fravigelser fra en række af forordningens bestemmelser), i forhold til personer eller virksomheder, der ikke er dataansvarlige, eller hvis overtrædelser er begået mod andre end fysiske personer.

Forslaget er begrænset til tilfælde, hvor der er tale om, at en person dømmes for overtrædelse af §§ 264 d, 267 og 268. I en dom herom vil det efter forslaget samtidig kunne bestemmes, at den udtalelse eller meddelelse eller det billede, som man dømmes for fremsættelse, udbredelse eller viderebringelse af, kan slettes.

Den foreslåede bestemmelse vil ikke kunne anvendes i relation til udtalelser, meddelelser eller billeder, som ikke har den nødvendige tilknytning til overtrædelser af §§ 264 d, 267 eller 268. I tilfælde, hvor man dømmes for overtrædelse af § 267, vil det således kun være

den udtalelse eller meddelelse, der indeholder ærekrænkelsen, som bestemmelsen finder anvendelse på, ligesom det kun er det billede, der er videregivet i strid med § 264 d, bestemmelsen finder anvendelse på.

Forpligtelsen til at slette noget efter forordningens artikel 17 vil bestå, selv om der ikke kan ske eller ikke konkret sker håndhævelse heraf i medfør af den foreslåede bestemmelse. Den foreslåede bestemmelse vil således ikke på nogen måde indsnævre den forpligtelse, der følger af databeskyttelsesforordningen. Den registrerede vil således kunne påberåbe sig sin ret til sletning i medfør af artikel 17 direkte over for den dataansvarlige, lige som den registrerede vil kunne klage til Datatilsynet, som i medfør af artikel 58 vil kunne påbyde den dataansvarlige at slette oplysningerne.

Det foreslås i *stk. 2*, at forpligtelsen til at slette en udtalelse mv. efter *stk. 1*, påhviler den, der dømmes for overtrædelsen, idet forpligtelsen dog også kan pålægges andre, hvis disse i modsætning til gerningsmanden har rådighed over udtalelsen mv.

Formålet med bestemmelsen er at fastlægge, hvem der kan pålægges at foretage sletning efter *stk. 1*. For så vidt angår tilfælde, der er omfattet af databeskyttelsesforordningen, følger det, at sletningen skal foretages af den dataansvarlige. Herudover hjemler *stk. 2* mulighed for også at pålægge andre at foretage sletning.

Bestemmelsen vil indebære, at forpligtelsen primært skal pålægges den domfældte. Bestemmelsen kan således kun anvendes over for andre, hvis disse har rådighed over en udtalelse mv., som domfældte ikke har rådighed over. Bestemmelsen kan anvendes både over for domfældte og flere andre, hvis dette er nødvendigt for at opnå tilstrækkelig sletning.

Rådighed skal forstås sådan, at det skal være muligt at slette den pågældende udtalelse mv. Denne mulighed kan f.eks. foreligge, hvis man har (lovlig) adgang til at redigere den hjemmeside, som indeholder udtalelsen, eller hvis man har (lovlig) adgang til den Facebook-konto, hvor udtalelsen mv. er udbredt fra.

Pålægget indebærer, at udtalelsen mv. skal slettes, i det omfang dette er muligt for domfældte eller en anden person. Der kan ikke i pålægget indfortolkes en pligt for domfældte til at rette henvendelse til søgemaskiner, sociale medier mv. med henblik på at få disse til at slette udtalelser mv., som domfældte ikke har rådighed over, selv om det er domfældte, der har udbredt dem, medmindre en sådan pligt følger af forordningen. Der er imidlertid mulighed for direkte at pålægge søgemaskiner, sociale medier mv. forpligtelser efter bestemmelsen.

Forbeholdet om, at det skal være muligt at fjerne udtalelsen mv., indebærer i relation til forfattere mv., der er dømt for indholdet af et massemedie, som er omfattet af medieansvarsloven, at forpligtelsen skal pålægges redaktøren, der har rådigheden over mediets internetsted.

Formålet med bestemmelsen er således bl.a. at tage højde for de tilfælde, hvor en forfatter, en tidligere redaktør eller en udgiver dømmes for at have begået en overtrædelse af de nævnte bestemmelser i f.eks. en artikel i en internetavis, og hvor en af disse mangler rådighed over mediets internetavis og dermed ikke har mulighed for at fjerne artiklen. Forpligtelsen til at fjerne en udtalelse mv., der er begået gennem indholdet af et massemedie, som er omfattet af medieansvarsloven, vil således i alle tilfælde skulle pålægges den til enhver tid værende ansvarshavende redaktør efter stk. 2, fordi denne i modsætning til f.eks. en forfatter har rådighed over mediets internetavis, herunder mulighed for at fjerne eller ændre artikler.

Det vil i den forbindelse som det klare udgangspunkt være et krav, at ærekrænkelsen er begået gennem indholdet af et massemedie, der er omfattet af medieansvarsloven. Denne betingelse indebærer, at bestemmelsen kun finder anvendelse, hvis nogen, jf. medieansvarslovens § 9, gøres ansvarlig for mediets indhold. Redaktøren kan således som udgangspunkt ikke forpligtes til at fjerne en krænkelse, som en person uden tilknytning til mediet har begået, hvis denne krænkelse berettiget er viderebragt af mediet, medmindre et pålæg herom konkret vurderes at være i overensstemmelse med EMRK artikel 10.

Det bemærkes i den forbindelse, at domstolene i alle tilfælde, hvor en anden end gerningsmanden har rådighed over det pågældende elektroniske medie, vil skulle foretage en selvstændig vurdering af, hvorvidt et pålæg om at slette den pågældende meddelelse eller billede vil krænke den pågældendes ytringsfrihed efter navnlig EMRK artikel 10.

Det vil bero på en konkret vurdering, hvad der skal til for at slette ærekrænkelsen. Er der tale om f.eks. en artikel, kan krænkelsen slettes ved at fjerne selve artiklen fra internettet (afpublicere). Det vil ikke være tilstrækkeligt at afindeksere artiklen, fordi den fortsat er at finde på internettet, selv om det ikke er muligt ved hjælp af søgeord at søge den frem. Er forpligtelsen pålagt Google eller en anden lignende søgemaskine, der ikke har rådighed over det netsted, hvor udtalelsen mv. er udbredt, vil forpligtelsen imidlertid netop indebære afindeksering. Det forudsættes, at medierne kan opbevare den oprindelige artikel mv. på en måde, der forhindrer nye krænkelse af forurettede, dvs. utilgængeligt for offentligheden.

Efter omstændighederne vil det være tilstrækkeligt at anonymisere forurettede i en artikel eller at fjerne ærekrænkende ord eller sætninger, således at artiklen i øvrigt kan forblive på

internettet. Dette vil imidlertid ikke være tilstrækkeligt, hvis det på trods heraf kan konstateres, hvem forurettede er, og hvilken udtalelse der har været tale om.

Nedlægges der påstand om, at pligten skal påhvile en person, der ikke er part i straffesagen, skal denne indstævnes i sagen med henblik på at have taleret, jf. for så vidt angår straffesager, der føres af anklagemyndigheden, forslaget til retsplejelovens § 684, stk. 1, nr. 6.

Der henvises i øvrigt til kapitel 4, afsnit 6

Til nr. 13 (§ 275)

Den gældende § 275 regulerer spørgsmålet om påtalekompetence i sager om freds- og ærekrænkelser. Det fremgår af bestemmelsens stk. 1, at forbrydelserne er undergivet privat påtale, bortset fra sager efter §§ 266-266 b. Det fremgår af stk. 2, at der er betinget offentlig påtale i sager efter §§ 263-264 d, når nogen, der virker eller på den tid, hvorom talen er, virkede i offentlig tjeneste eller hverv, sigtes for et forhold, der kan medføre eller kunne have medført stillingens eller hvervets fortabelse, samt når en sigtelse fremsættes i navnløs eller med urigtigt eller opdigtet navn forsynet skrivelse.

Det foreslås i § 275 *stk. 1*, at forbrydelserne i kapitlet om freds- og ærekrænkelser er undergivet privat påtale bortset fra §§ 266-266 b. Det foreslås endvidere, at der i en sag, som påtales privat, alene kan idømmes straf i form af bøde.

Forslaget vil medføre, at sager om freds- og ærekrænkelser kan påtales privat, bortset fra sager efter §§ 266-266 b.

Forslaget i *stk. 1, 1. pkt.*, er en videreførelse af gældende ret.

Forslaget i *stk. 1, 2. pkt.*, har til formål at sikre, at der ikke i private straffesager kan idømmes højere straf end bøde. Et tilsvarende forslag er medtaget i forslaget til § 1, nr. 3 (forslaget til § 152 f).

Det foreslås i *stk. 2*, at der efter forurettedes anmodning kan ske offentlig påtale i sager efter §§ 263-264 d og § 268, i sager hvor en person beskyldes for et forhold, der kunne eller kan medføre fortabelse af offentlig stilling eller hverv, eller når en alvorlig beskyldning er udbredt anonymt.

Den foreslåede bestemmelse omhandler betinget offentlig påtale, dvs. sager der kan påtales af det offentlige, hvis forurettede anmoder herom. Bestemmelsen vil i medfør af *stk. 2, nr. 1*.

omfatte fredskrænkelserne i §§ 263-264 d. Dette er en videreførelse af gældende ret, men forslaget omfatter også den foreslåede § 264 b om ulovlig overvågning ved hjælp af et apparat. Bestemmelsen vil endvidere omfatte sager efter § 268 om bagvaskelse. Dette vil indebære en ændring i forhold til gældende ret.

Bestemmelsen vil i medfør af *stk. 2, nr. 2*, omfatte sager, hvor en person beskyldes for et forhold, der kunne eller kan medføre fortabelse af offentlig stilling eller hverv. Bestemmelsen vil med sproglige forenklinger videreføre den gældende bestemmelse, uden at der hermed er tilsigtet nogen ændring i bestemmelsens anvendelsesområde.

Den foreslåede bestemmelse vil kun omfatte beskyldninger som fortolket i overensstemmelse med Menneskerettighedsstolens praksis, dvs. at beskyldning skal forstås som en påstand om fakta, der kan bevises eller modbevises (statement of facts).

Der vil således være tale om en beskyldning, hvis man påstår, at en anden person har begået drab eller vold, mens mere subjektivt ladede betegnelser som umoralsk eller racistisk falder uden for bestemmelsens anvendelsesområde.

Den sammenhæng, som udtalelsen er fremkommet i, vil have betydning for, om en udtalelse skal rubriceres som en beskyldning eller en mere værdiladet vurdering af en anden person. Således vil en beskyldning om, at en politiker er landsforræder, fordi den pågældende efter den potentielle gerningsmands opfattelse har realiseret gerningsindholdet i straffelovens § 98, være omfattet af bestemmelsen, mens udtrykket landsforræder vil falde uden for bestemmelsens anvendelsesområde, hvis det i sammenhængen anvendes som en (acceptabel) vurdering af en politiker, der fører en politik, som, gerningsmanden mener, er skadelig for den danske stat.

Bestemmelsen vil i medfør af *stk. 2, nr. 3*, omfatte sager, hvor en alvorlig beskyldning er udbredt anonymt. Også denne del af bestemmelsen vil med sproglige ændringer videreføre den gældende bestemmelse, men bestemmelsen er ikke begrænset til at omfatte beskyldninger på skrift. Omvendt foreslås bestemmelsen afgrænset til kun alvorlige beskyldninger.

Afgrænsningen af alvorlige beskyldninger svarer til afgrænsningen efter forslaget til nr. 10 (forslaget til § 268). Alvorlige beskyldninger vil primært omfatte beskyldninger om grove strafbare forhold.

Bestemmelsen vil omfatte mundtligt udbredte beskyldninger, dvs. f.eks. en video, der er udbredt på Facebook, hvor en maskeret person fremsætter en alvorlig beskyldning mod

nogen, ligesom bestemmelsen som den gældende vil omfatte beskyldninger udbredt på skrift.

Bestemmelsen vil kun omfatte beskyldninger, der er udbredt anonymt. Dette indebærer, at forurettede ikke umiddelbart kan identificere gerningsmanden, og med anonym sigtes således også til tilfælde, hvor beskyldningen er fremsat med urigtigt angivet navn. Det afgørende vil være, at der er behov for en nærmere efterforskning med henblik på at fastlægge gerningsmandens identitet.

Der henvises til kapitel 4, afsnit 4.

Til nr. 14 (§ 301 a)

Det foreslås, at § 301 a ophæves som en konsekvens af forslaget om at skrive den sammen med straffelovens § 263 a.

*Til § 2
(Retsplejeloven)*

Til nr. 1 (684, stk. 1, nr. 6)

Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 684, stk. 1, nr. 6, er en konsekvens af forslaget om, at bestemmelsen i § 273, stk. 2, om offentliggørelse af en dom om ærekrænkelse ophæves, at § 273 stk. 1, om mortifikation nyaffattes i § 271, og at der efter § 272 foreslås at kunne gives pålæg om fjernelse af ærekrænkelser mv. fra f.eks. internettet.

Til nr. 2 (§ 781, stk. 2)

Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 781, stk. 2, er en konsekvens af forslaget om en ændret struktur i straffelovens § 263, hvor stk. 2 flyttes til stk. 1.

Bilag 1

Nordisk ret

1. Norsk ret

1.1. Lovbestemmelsene

Kapitel 21. Vern av informasjon og informasjonsutveksling (uddrag)

§ 201. *Uberettiget befatning med tilgangsdata, dataprogram mv.*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som med forsett om å begå en straffbar handling uberettiget fremstiller, anskaffer, besitter eller gjør tilgjengelig for en annen

- a) passord eller andre opplysninger som kan gi tilgang til databasert informasjon eller datasystem, eller
- b) dataprogram eller annet som er særlig egnet som middel til å begå straffbare handlinger som retter seg mot databasert informasjon eller datasystem. På samme måte straffes den som uten forsett om å begå en straffbar handling besitter et selvspredende dataprogram, og besittelsen skyldes uberettiget fremstilling eller anskaffelse av programmet.

§ 202. *Identitetskrenkelse*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis, eller opptrer med en annens identitet eller med en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet, med forsett om å

- a) oppnå en uberettiget vinning for seg eller en annen, eller
- b) påføre en annen tap eller ulempe.

§ 204. *Innbrudd i datasystem*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved å bryte en beskyttelse eller ved annen uberettiget fremgangsmåte skaffer seg tilgang til datasystem eller del av det.

§ 205. *Krenkelse av retten til privat kommunikasjon*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget

- a) og ved bruk av teknisk hjelpemiddel hemmelig avlytter eller gjør hemmelig opptak av telefonsamtale eller annen kommunikasjon mellom andre, eller av forhandlinger i lukket møte som han ikke selv deltar i, eller som han uberettiget har skaffet seg tilgang til,
- b) bryter en beskyttelse eller på annen uberettiget måte skaffer seg tilgang til informasjon som overføres ved elektroniske eller andre tekniske hjelpemidler,

- c) åpner brev eller annen lukket skriftlig meddelelse som er adressert til en annen, eller på annen måte skaffer seg uberettiget tilgang til innholdet, eller
- d) hindrer eller forsinker adressatens mottak av en meddelelse ved å skjule, endre, forvanske, ødelegge eller holde meddelelsen tilbake.

§ 206. Fare for driftshindring

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved å overføre, skade, slette, forringe, endre, tilføye eller fjerne informasjon uberettiget volder fare for avbrudd eller vesentlig hindring av driften av et datasystem.

§ 207. Krenkelse av forretningshemmelighet

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som har oppnådd kunnskap om eller rådighet over en forretningshemmelighet i anledning av et oppdrag, tillitsverv, eierforhold, tjenesteforhold eller forretningsforhold, og som uberettiget

- a) gjør bruk av den, for eksempel ved å utnytte den i næringsvirksomhet som konkurrerer med bedriftens egen bruk av hemmeligheten, eller
- b) gjør den kjent for en annen, med forsett om å sette noen i stand til å dra nytte av den.

På samme måte straffes den som i anledning av et oppdrag, tillitsverv, eierforhold, tjenesteforhold eller forretningsforhold er betrodd tekniske tegninger, beskrivelser, oppskrifter, modeller eller liknende tekniske hjelpemidler og som rettsstridig utnytter disse i næringsvirksomhet.

§ 208. Rettsstridig tilegnelse av forretningshemmelighet

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som rettsstridig har oppnådd kunnskap om eller rådighet over en forretningshemmelighet eller tekniske tegninger, beskrivelser, oppskrifter, modeller eller liknende tekniske hjelpemidler.

Kapittel 24. Vern av den personlige frihet og fred (uddrag)

§ 266. Hensynsløs atferd

Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd forfølger en person eller på annen måte krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

§ 266 a. Alvorlig personforfølgelse

Den som gjentatte ganger truer, følger etter, iakttar, kontakter eller gjennom andre sammenlignbare handlinger forfølger en annen på en måte som er egnet til å fremkalle frykt eller engstelse, straffes med fengsel inntil 4 år.

§ 267. *Krenkelse av privatlivets fred*

Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som bare har deltatt ved teknisk bistand eller distribusjon av et blad eller tidsskrift produsert i riket. Tilsvarende gjelder for kringkastingssendinger.

Straff etter første ledd kan bortfalle dersom meddelelsen var fremkalt av den fornærmede selv ved utilbørlig atferd, eller meddelelsen er blitt gjengjeldt ved en krenkelse av privatlivets fred eller en kroppskrenkelse.

§ 268. *Uberettiget adgang eller opphold*

Den som uberettiget skaffer seg adgang til en annens hus eller et annet sted som ikke er fritt tilgjengelig, eller som uberettiget forblir på et slikt sted, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Den som uberettiget oppholder seg på fremmed grunn til tross for oppfordring om å forlate stedet, straffes med bot.

Skadeserstatningsloven (utdrag)

§ 3-6. *(erstatning for krenking av privatlivets fred)*

Den som har krenket privatlivets fred, skal, såfremt han har utvist uaktsomhet eller vilkårene for straff er oppfylt, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. I dom som går ut på straff, kan retten pålegge domfelte å betale til fornærmede et beløp til kunngjøring av dommen.

Ansvar etter første ledd omfatter ikke den som bare har deltatt ved teknisk fremstilling eller formidling av ytringen.

Er noen som har handlet i tjenesten til en eier eller utgiver av et massemedium ansvarlig etter første ledd, hefter også eieren eller utgiveren for erstatningen. Det samme gjelder oppreisning, med mindre retten av særlige grunner fritar dem. Eierne eller utgiveren kan også pålegges slik ytterligere oppreisning som retten i forhold til dem finner rimelig.

§ 3-6 a. *(erstatning for ærekrenkelser)*

Den som uaktsomt har satt frem en ytring som er egnet til å krenke en annens ærefølelse eller omdømme, skal yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten ut fra den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten

finner rimelig. Dersom den krenkede døde mindre enn 15 år før krenkelsen etter første ledd fant sted, kan krav om oppreisning settes frem av hans nærmeste.

En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivarettatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget.

Reglene i § 3-6 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Påtalekompetence (uddrag af straffeprosessloven)

§ 62 a. Den offentlige påtalemyndighet skal påtale straffbare handlinger når ikke annet er bestemt ved lov.

For overtredelse av straffebud med en strafferamme på 2 år eller lavere kan påtale unnlates hvis ikke allmenne hensyn tilsier påtale. Ved vurderingen av om allmenne hensyn foreligger, legges det blant annet vekt på overtredelsens grovhet, hensynet til den alminnelige lovlydighet og om den fornærmede, en annen som har lidt skade ved overtredelsen, eller vedkommende berørte myndighet ønsker påtale.

§ 236. Første gang fornærmede bli avhørt, skal han spørres om sitt syn på om lovbruddet bør påtales. (...)

§ 402. Etter reglene i dette kapittel kan fornærmede ved privat straffesak forfølge:

- 1) straffbar handling som ikke påtales av det offentlige,
- 2) straffbar handling som ikke påtales av det offentlige med mindre det finnes påkrevd av allmenne hensyn,
- 3) andre straffbare handlinger såfremt påtalemyndigheten har nektet å etterkomme en begjæring om offentlig påtale eller har frafalt en påbegynt forfølging uten at dette har hjemmel i §§ 69 eller 70.

1.2. Forarbejder

Kapitel 21. Vern av informasjon og informasjonsutveksling

Spesielle bemerkninger til §§ 201, 202 og 204-208 (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 399-406):

Til § 201 Uberettiget befatning med tilgangsdata, dataprogram mv.

(...)

Bestemmelsen om uberettiget befatning med tilgangsdata, dataprogram mv. er i all hovedsak ny, og gjennomfører Europarådets konvensjon 23.11.2001 om datakriminalitet artikkel 6. Norge kan derfor trekke sin reservasjon med hensyn til bestemmelsen.

Gjerningsbeskrivelsen svarer i hovedsak til Datakrimutvalgets utkast §§ 10, 11 og 12 (som departementet har funnet grunn til å samle i én bestemmelse), likevel slik at departementet går inn for enkelte realitetsforskjeller. Blant annet foreslår departementet et vilkår om subjektivt overskudd i betydningen at gjerningspersonens formål med befatningen må være å begå en straffbar handling, se nedenfor. Datakrimutvalget behandler sitt forslag i NOU 2007:2 side 92-106. Straffelovkommisjonen går inn for at Norge bare skal oppfylle minimumsforpliktelsen i artikkel 6, jf. skissen til § 23-7 om videreformidling av passord og NOU 2002:4 side 323-324.

Bokstav a rammer forskjellige former for befatning med «passord eller andre opplysninger som kan gi tilgang til databasert informasjon eller datasystem». Bestemmelsen utvider straffeloven 1902 § 145 b om spredning av passord mv., og svarer i det vesentlige til forslaget i Ot.prp. nr. 40 (2004-2005) til ny § 145 b i straffeloven 1902 (...). Uttrykket er funksjonelt avgrenset, og omfatter alle opplysninger som kan gi tilgang til ulike fysiske eller logiske nivåer i et datasystem. Det er uten betydning om tilgangsupplysningene er bærere av tall, symboler eller bokstaver, om disse i kombinasjon er meningsbærende, og om dataene eller opplysningene er kryptert. Andre opplysninger enn passord kan for eksempel være adgangskode og krypteringsnøkkel. Bestemmelsen er ikke begrenset til å gjelde opplysninger som genereres maskinelt ved for eksempel irisavlesning, avlesing av fingeravtrykk eller stemmeregistrering.

Datakrimutvalget sonderer språklig mellom «data» og «databasert informasjon» der data blant annet omfatter enhver representasjon av informasjon som ikke er lesbar uten bruk av teknisk hjelpemiddel. Med «databasert informasjon» mener utvalget meningsinnholdet i data. Departementet har ikke funnet grunn til å foreta en slik begrepsmessig sondring i lovforslaget, og lar «databasert informasjon» omfatte både det utvalget betegner som data og det utvalget betegner som databasert informasjon.

Med «datasystem» menes enhver innretning, bestående av maskinvare og data, som foretar behandling av data ved hjelp av dataprogrammer. Elektroniske nettverk er beskyttet gjennom § 205 bokstav b om den som uberettiget skaffer seg tilgang til informasjon som overføres ved elektroniske eller andre tekniske hjelpemidler. Også § 206 kan være aktuell. Uberettiget befatning med program som avlytter nettverkstrafikken, kan imidlertid rammes av § 201.

Paragraf 201 oppregner ulike befatningsformer. «Fremstiller» omfatter blant annet passordknekkning. Passordknekkning maskinelt utført er gjetting av passord. *Polithøgskolen* har under høringen uttalt:

«Politihøgskolen er enig i at omsetning og tilgjengeliggjøring av tilgangsdata bør være straffbart. Det samme gjelder ”maskinell” fremstilling ved bruk av dataprogrammer. Vi reiser likevel spørsmålet om man ikke går for langt når også virksomhet som består i å gjette riktig passord i utgangspunktet skal være et straffbart forhold. Selv om rettsstridsreservasjon ”uberettiget” nok vil fange opp en del ikke straffverdige forhold, vil det åpenbart ikke alltid være tilfelle. Bestemmelsene i datakrimkapitlet vil i følge definisjonene i § 1 også gjelde for PC'er og mobiltelefoner. Både på ungdomsskoletrinn og på videregående skoler er det en ikke helt sjelden ”sport” å gjette seg til passordet på medelevers PC'er og mobiltelefoner. Dette er åpenbart ikke rettmessig, men er det hensiktsmessig å kriminalisere dette så lenge den kreative tenking ikke er benyttet til å misbruke eller ødelegge datasystemet, data eller databasert informasjon? Politihøgskolen ber departementet overveie om ikke bestemmelsen ”ulovlig befatning med tilgangsdata” bør utformes med noe ”større maskevidde” enn det innstilling gir uttrykk for.»

Departementet går ikke inn for at menneskelig gjetting av passord omfattes av forslaget. Slik gjetting kan ikke anses som «fremstilt». Det er heller ikke naturlig å ramme den besittelse som følger av gjetting av passordet.

Anvendelsen av et gjettet passord kan imidlertid rammes av andre bestemmelser som for eksempel innbrudd i datasystem (§ 204), ulovlig bruk (§ 343) eller forsøk på tyveri (§ 321) eller bedrageri (§ 371).

«Anskaffer» forutsetter en viss aktivitet. Alternativet rammer ikke den som passivt og mer tilfeldig mottar en kode som man er uberettiget til. Det bør imidlertid ikke være et vilkår at man er aktiv hver gang det er aktuelt å motta en kode. Også den som har satt seg opp på en varslingsliste per e-post eller sms hvor man fortløpende mottar nye koder når de gamle skiftes ut av rettighetshaveren, er ment omfattet. Det kreves heller ikke at mottakeren har tatt initiativet til å motta koden. En som på forespørsel aksepterer et tilbud om å motta en slik kode anses for å anskaffe i lovens forstand. Ytterligere kan anskaffelse skje ved å videofilme inntasting av passord, eller ved å anvende en tastetrykksavleser. Hvis man ikke lykkes i å tolke tastetrykkene, foreligger forsøk på anskaffelse av tilgangskode. Innføring rammes som anskaffelse. Departementet antar at uberettiget anbringelse av utstyr for å anskaffe tilgangskoder, vil rammes som forsøk på overtredelse av bestemmelsen.

«Besitter» betyr at gjerningspersonen har tilgangsdataene på et sted han selv kontrollerer. Besittelsens karakter er uten betydning. Passordet kan for eksempel være skrevet ned for hånd, ligge lagret på et brukerområde på en lokal datamaskin eller på et nettsted på internett som vedkommende selv kontrollerer. Besittelsesalternativet vil også dekke tilfeller der besittelsen har oppstått uforsettlig, men hvor besitteren unnlater å slette tilgangskoden etter at han ble oppmerksom på besittelsen.

Alternativet «gjør tilgjengelig» dekker enhver spredning av tilgangsdata, herunder markedsføring. Spredningen kan skje via internett, muntlig, skriftlig per papir osv. Spredning av dataprogram som inneholder tilgangskode rammes av bokstav b, se nedenfor.

Bokstav b rammer forskjellige former for befatning med «dataprogram eller annet som er særlig egnet som middel til å begå straffbare handlinger som retter seg mot databasert informasjon eller datasystem». Bestemmelsen vil typisk ramme forskjellige former for datavirus og hackerverktøy. Uttrykket «eller annet» må forstås vidt, og omfatter enhver logisk eller fysisk innretning som er særlig egnet som middel til å begå straffbare handlinger rettet mot databasert informasjon og datasystem. Med «databasert informasjon» menes all informasjon uavhengig av om den er umiddelbart tilgjengelig (har et meningsinnhold) eller om den ikke er lesbar uten bruk av teknisk utstyr. I uttrykket «særlig egnet» ligger ikke bare et krav til at innretningen funksjonelt sett må være spesielt godt egnet som middel til å begå straffbare handlinger av den type lovforslaget nevner, men også at dette må fremstå som innretningens mest fremtredende egenskap.

Det fremgår innledningsvis av bestemmelsen at de straffbare befatningsformene også i forhold til bokstav b er «fremstiller, anskaffer, besitter eller gjør tilgjengelig». Alternativet «fremstiller» vil blant annet omfatte den som lager dataprogrammer av den typen loven nevner. Alternativet «anskaffer» vil få selvstendig betydning ved siden av alternativet «besitter» i de tilfellene hvor et dataprogram er bestilt, men ennå ikke levert, eller hvor en nedlasting fra nettet mislykkes, jf. straffeloven 2005 § 16. Besittelse av selvspredende dataprogram er straffbart også om gjerningspersonen ikke har forsett om å begå en straffbar handling så fremt besittelsen skyldes uberettiget fremstilling eller anskaffelse (...). Selvspredende dataprogram kan beskrives som program som sprer seg selv til andre maskiner og systemer når programmet først er aktivert, og uten at spredningen lar seg styre eller begrense. Slike programmer betegnes også som datavirus. Selvspredende dataprogram kan installeres automatisk eller ved at noen foretar eller godkjenner installasjonen. Selvspredende dataprogrammer kan, foruten å være konstruert slik at de sprer seg selv ukontrollert og belaster nettverk og andre datasystemer, også ha andre skadelige funksjoner, som for eksempel automatisk sletting eller endring av data på maskinene eller systemene som programmet spres til.

Uttrykket «gjør tilgjengelig» omfatter både det å overlate tilgangsdata eller hackerverktøy til en annen (for eksempel via e-post), og det å gjøre slike data, opplysninger eller programmer tilgjengelig for en ubestemt krets av personer (for eksempel på internett). Spredningen kan skje direkte, ved at selve passordet sendes til en annen, eller indirekte, ved at man for eksempel sprer lenker til nettsteder hvor passordet finnes eller som angir hvor på hvilket nettsted opplysningen ligger tilgjengelig. Det er uten betydning hvor mange ledd man i tilfelle må gjennom. Spredningen kan skje mot eller uten vederlag. Uttrykket «gjør tilgjengelig» er også her ment å omfatte markedsføring.

Straffansvar er bare aktuelt dersom den aktuelle befatningsformen er *uberettiget* og vedkommende har *forsett om å begå en straffbar handling*. For eksempel vil en datasikkerhetsansvarlig straffritt kunne være i besittelse av et hackerverktøy, selv om verktøyet er særlig egnet til å begå innbrudd i datasystem. Det er heller ikke uberettiget anskaffelse når

potensielt skadelig programvare anskaffes fordi det følger med som integrert del av annen nyttig programvare til bruk for beskyttelsesverdige formål, for eksempel sikkerhetsprogrammer og operativsystemer omsatt på vanlig måte gjennom lovlige distribusjonskanaler. Formålet om å begå en straffbar handling vil heller ikke være oppfylt.

Skyldkravet er forsett. Den som uforvarende kommer i skade for å spre et datavirus som en følge av at hans egen datamaskin er infisert, vil dermed ikke kunne straffes for selve spredningen. Medvirkning og forsøk er straffbart, jf. straffeloven 2005 §§ 15 og 16. Den som for eksempel stiller datautstyr til disposisjon for en annen og som samtidig regner det for sikkert eller overveiende sannsynlig at utstyret skal brukes til å laste ned hackerverktøy eller spre datavirus, vil dermed kunne straffes for medvirkning dersom straffbarhetsvilkårene for øvrig er oppfylt.

Strafferammen er bot eller fengsel inntil ett år. Forhold som bør få betydning for om den øvre del av strafferammen skal benyttes, er om tilgangsdataene etter sin art og sammenhengen den inngår i, har en sensitiv karakter, om spredningen er omfattende, og om handlingen har stort skadepotensial. Både økonomiske og ikke-økonomiske skadevirkninger bør tas i betraktning.

Lovforslaget § 201 vil kunne benyttes sammen (i konkurrens) med andre straffebestemmelser, som for eksempel § 204 om innbrudd i datasystem og skadeverkbestemmelsene (§§ 351 og 206). (...)

Til § 202 Identitetskrenkelse

Bestemmelsen rammer den som overfor noen uberettiget setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis, opptrer med en annens identitet, eller med en identitet som er lett å forveksle med en annens. Bestemmelsen har likhetstrekk med straffeloven 1902 § 372 annet ledd, men utvider straffansvaret betydelig ettersom det ikke forutsetter misbruk av et identitetsbevis, og oppstiller en strengere strafferamme. Forslaget svarer i hovedsak til Datakrimutvalgets utkast § 15, jf. NOU 2007: 2 side 33, 90-92 og 109-110. Departementets begrunnelse for bestemmelsen går frem av punkt 2.9.6 foran.

Hva som er «identitet», må bero på en totalvurdering der også sammenhengen opplysningen opptrer i, vil ha betydning. Navn, fødselsnummer, organisasjonsnummer, webadresser eller lignende vil måtte regnes som «identitet». Innehaveren av identiteten kan være en fysisk eller juridisk person, for eksempel en bedrift eller en organisasjon.

Med «identitetsbevis» menes også elektronisk dokument. Hvis handlingen rammes av straffeloven 2005 § 366 og samtidig kan anses som en medvirkning til overtredelse av § 202 om identitetskrenkelse, skal den rammes av sistnevnte. Bestemmelsene skal ikke anvendes i konkurrens.

Eksempler på tilfeller av identitetskrenkelse kan være bruk av en annens navn- og fødselsnummer for å utnytte betalingsbelagte tjenester, bestille varer, ta ut penger eller for å oppnå kontakt med andre. Bestemmelsen forutsetter at det er et menneske, og ikke en ma-

skin, som blir villedet. Bruk av uriktig identitet ved kommunikasjon med maskiner kan blant annet rammes av lovforslaget § 201 om uberettiget befatning med tilgangsdata, data-program mv. eller § 204 om datainnbrudd.

Gjerningspersonen må enten ha hatt forsett om å oppnå uberettiget vinning for seg eller en annen (*bokstav a*) eller forsett om å påføre en annen tap eller ulempe (*bokstav b*). Der som en person benytter en annens identitet uten at han har forsett om vinning eller holder det for sikkert eller overveiende sannsynlig at noen vil påføres tap eller ulempe, kan han ikke straffes for identitetskrenkelse. Det stilles ikke krav til vinnings hensikt eller skadehensikt. Her som ellers må bestemmelsen leses i lys av den alminnelige rettsstridsreservasjonen.

Vinningen må ikke være av økonomisk art. Det er tilstrekkelig at gjerningspersonen oppnår en fordel, for eksempel gis tilgang til et møte han ellers ikke hadde fått tilgang til.

Krenkelse av en annens fred vil omfattes av alternativet «ulempe». Handlingen kan for eksempel skade fornærmedes gode navn og rykte. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig at noen opplever et ubehag ved handlingen eller på annen måte er negativt berørt. Terskelen må ligge høyere. Den nærmere fastsetting må overlates til domstolene.

Skyldkravet er forsett, jf. § 21 og 22.

Bestemmelsen er ikke til hinder for at gjerningspersonen også dømmes for medvirkning til eller forsøk på bedrageri, dersom straffbarhetsvilkårene ellers er oppfylt.

Strafferammen er bot eller fengsel inntil to år. Ved avgjørelsen av om straff i den øverste delen av strafferammen skal benyttes, skal det særlig legges vekt på skaden som er eller kunne ha vært voldt, og vinningens størrelse. Medvirkning og forsøk er straffbart, jf. straffeloven 2005 §§ 15 og 16.

Departementet foreslår å innta en henvisning til straffeloven 2005 kapittel 21 i straffeprosessloven § 216 b første ledd bokstav b. Det betyr at retten ved kjennelse kan gi politiet tillatelse til å foreta kommunikasjonskontroll når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som rammes av bestemmelsen om identitetskrenkelse.

Til § 204 Innbrudd i datasystem

Bestemmelsen viderefører i realiteten straffeloven 1902 § 145 annet ledd for så vidt gjelder data som er lagret. Praksis omkring denne bestemmelsen vil fortsatt være relevant. Uberettiget tilgang til data under overføring reguleres særskilt i forslaget § 205 bokstav b. Paragraf 204 svarer i all hovedsak til Datakrimutvalgets utkast § 4, se NOU 2007:2 side 78-81 og side 151-152. Også Straffelovkommissjonen går inn for å skille straffeloven 1902 § 145 annet ledd ut i en egen bestemmelse om brudd på informasjonsbeskyttelse, se skissen til § 23-2, men med et vilkår om at det må foreligge brudd på beskyttelse. Informasjon under overføring foreslår kommissjonen tatt inn i en egen bestemmelse om overvåking, se skisse til § 23-8. (...)

Departementet foreslår, i samsvar med Datakrimutvalgets forslag, en noe endret begrepsbruk i forhold til straffeloven 1902 § 145 annet ledd. «Adgang» foreslås erstattet med «tilgang». Tilgang vurderes som mer dekkende språklig sett og samsvarer med ordbruken i straffeloven 1902 § 145 b, jf. lovforslaget § 201. «Data eller programutrustning» i straffeloven 1902 § 145 annet ledd foreslås erstattet av «datasystem eller del av det». Departementet legger til grunn at også den som uberettiget og med utgangspunkt i egen brukerkonto trenger seg inn på andres brukerkonti eller administrative område på samme system, vil være omfattet, jf. «... del av det». Departementet viser til at bestemmelsen bare verner informasjon indirekte ved å hindre tilgang til informasjonen, mens det som direkte straffes er den uautoriserte inntrenging i systemet. Begrepsbruken er for øvrig i samsvar med datakrimkonvensjonen artikkel 2, jf. også den finske datainnbruddsbestemmelsen som rammer innbrudd i «datasystem». Den endrede ordbruken er ikke ment å innebære realitetsendringer.

Det er ikke et vilkår for straff at gjerningspersonen har gjort seg kjent med dataene eller informasjonen i datasystemet – det er tilstrekkelig at han har skaffet seg tilgang til dem. Det er ikke et vilkår at innbruddet skjer ved å bryte en beskyttelse, jf. «eller på annen uberettiget måte». Siden brudd på beskyttelse må antas å være det mest praktiske, nevnes det likevel særskilt i loven. Rettsstridsreservasjonen «uberettiget» videreføres fra straffeloven 1902 § 145 annet ledd. Rettspraksis om grensen mellom berettiget og uberettiget tilgang vil fortsatt være relevant.

Strafferammen for innbrudd i datasystem foreslås satt til bot eller fengsel inntil to år. Departementet har vurdert skadepotensialet ved slike innbrudd som stort. Ved bruk av automatisert verktøy er det mulig å bryte seg inn på tusenvis av dataservere over hele verden, mens en person ved alminnelig innbrudd bare kan bryte seg inn i en og en bygning av gangen. Det er likevel slik at den øverste delen av strafferammen er tiltenkt de grove overtredelsene. Skadepotensialet og skadens omfang vil blant annet bero på hva slags datasystem det er skaffet tilgang til, for eksempel om det er et system som inneholder sensitive personopplysninger, sikkerhetsinformasjon og lignende. Er innbruddet forberedt gjennom en forutgående elektronisk kartlegging, bør det vektlegges i skjerpende retning ved straffutmålingen.

Bruk av andres tilgangspunkt til usikret trådløst nettverk kan vanskelig ses som å skaffe seg tilgang til datasystem eller del av det.

Bestemmelsen om innbrudd i datasystem har berøringspunkter med en rekke andre bestemmelser. Bestemmelsen rammer selve den handling som skaffer tilgang til datasystemet. Videre bruk av systemet, eksempelvis søk etter og kartlegging av informasjon som finnes på en datamaskin, vil kunne rammes som ulovlig bruk. Endring eller sletting av data og informasjon som finnes på systemet, kan rammes av skadeverkbestemmelsene.

Siden departementet har valgt ikke å samordne de ulike bestemmelsene om ulovlig tilgang i åndsverkloven og straffeloven (...), vil åndsverkloven § 53 a første ledd og forslaget

§ 203 fortsatt gjelde som særregel for det å skaffe seg ulovlig tilgang til henholdsvis verne-
de verk og verne- formidlingstjenester (...). Tilfeller som omfattes av forslaget § 204 kan
også tenkes rammet av andre bestemmelser i spesiallovgivningen, jf. for eksempel helsere-
gisterloven § 13 a og helsepersonelloven § 21 a. (...)

Til § 205 Krenkelse av retten til privat kommunikasjon

(...) Bestemmelsen verner den muntlige og skriftlige utveksling av tanker, følelser og op-
plysninger, og viderefører i all hovedsak straffeloven 1902 § 145 annet ledd for så vidt
gjelder data under overføring, § 145 a nr. 1 og nr. 2 om avlytting og opptak av samtaler og
§§ 145 første ledd første alternativ og 146 første ledd om vern av lukket skrift og meddel-
elser. Bestemmelsen svarer i hovedsak til Straffelovkomisjonens skisse til § 23-8 om
overvåking, jf. NOU 2002:4 side 324. Datakrimutvalget foreslår også et straffebud til vern
av data under overføring, men har en annen tilnærming, se utkastet §§ 5 og 6 om uberetti-
get tilegnelse av data og databasert informasjon, jf. NOU 2007:2 side 70-73 og 152-153.

Bokstav a setter straff for den som uberettiget og ved bruk av teknisk hjelpemiddel hem-
melig avlytter eller gjør hemmelig opptak av telefonsamtale eller annen kommunikasjon
mellom andre, eller forhandlinger i lukket møte som han ikke selv deltar i eller som han
uberettiget har skaffet seg tilgang til. Bestemmelsen viderefører i all hovedsak straffeloven
1902 § 145 a nr. 1 og 2. En mindre realitetsforsjell er at etter forslaget skal det ikke lenger
være et vilkår at det tekniske hjelpemidlet er hemmelig, men selve avlyttingen.

Uberettiget tilgang til et lukket møte vil typisk foreligge om gjerningspersonen sniker
seg inn, eller skaffer seg adgang ved å utgi seg for å være en annen.

Bokstav a er avgrenset til avlytting mv. som skjer ved hjelp av tekniske hjelpemidler.
Lytting ved dørene skal fortsatt være straffritt. Bestemmelsen retter seg først og fremst mot
lydopptak, men vil også kunne omfatte bildeopptak i den grad bildeopptaket i kombinasjon
med lydopptaket kan anses som «kommunikasjon».

Bokstav b setter straff for den som bryter en beskyttelse eller på annen uberettiget måte
skaffer seg tilgang til informasjon som overføres elektronisk.

Bestemmelsen viderefører straffetrusselen i straffeloven 1902 § 145 annet ledd for så
vidt gjelder informasjon under overføring. Bestemmelsen motsvarer § 204 som oppstiller
et vern for lagret informasjon. Med informasjon menes all informasjon uavhengig av om
den er umiddelbart tilgjengelig eller om den først er lesbar (gir mening) ved bruk av tek-
nisk utstyr. (...)

Bokstav c og d viderefører i all hovedsak straffeloven 1902 §§ 145 første ledd første al-
ternativ og 146 første ledd, likevel med enkelte realitetsendringer. Straffeloven § 146 annet
ledd er ikke videreført.

Hva som skal regnes som «brev» eller «annen lukket skriftlig meddelelse» må vurderes
konkret. Praksis og teori omkring tilsvarende uttrykk i straffeloven 1902 § 145 første ledd

gjelder fortsatt, se Bratholm/Matningsdal: Straffelovkommentaren del 2 (2. utg., Oslo 1995) side 145.

At skriftet er «lukket», vil si at det ligger i et gjenlimt omslag, en forseglet mappe eller lignende. Elektronisk kommunikasjon som er gitt tilsvarende beskyttelse, for eksempel ved kryptering, passordbeskyttelse eller lignende, er ment omfattet av bestemmelsen. Uberettiget tilgang til elektronisk post vil også kunne rammes av bokstav b dersom den er under overføring, eller som innbrudd i et datasystem (§ 204).

I tillegg rammes også den som «på annen måte skaffer seg uberettiget tilgang til innholdet». Alternativet kan for eksempel få anvendelse på den som skaffer seg tilgang til innholdet ved særlig gjennomlysningsutstyr. Som etter gjeldende rett får ikke bestemmelsen anvendelse på den som leser et brev i tynn konvolutt bare ved å holde det opp mot lyset, jf. Ot.prp. nr. 35 (1986-87) side 21-22 sammenholdt med NOU 1985:31 side 31-32.

I bokstav d er «skriftlig meddelelse» endret til «meddelelse». Det betyr at tilfeller der gjerningspersonen for eksempel går inn på en annens telefonsvarer og sletter en melding som ligger der, vil omfattes av bestemmelsen. For øvrig er handlingsalternativene utvidet noe i forhold til gjeldende rett. «Skjule» og «holde tilbake» er en ren videreføring. Det samme gjelder «ødelegge» som blant annet omfatter «tilintetgjøres» i straffeloven 1902 § 146 første ledd, selv om det må antas å rekke noe lenger. Det er ingen grunn til å se med mildere øyne på den som hindrer eller forsinker adressatens mottak av en meddelelse ved å endre eller forvanske den. Departementet har derfor funnet grunn til også å ta med «endre» og «forvanske» i oppregningen.

Strafferammen for overtredelse av § 205 er bot eller fengsel inntil to år. Med en alminnelig strafferamme som er så vidt vid, har ikke departementet funnet grunn til å foreslå bestemmelser om skjerpet straff for grove overtredelser. Straffeloven 1902 § 145 tredje ledd om straffskjerpning for brevbrudd mv. er følgelig ikke videreført. Paragraf 205 kan imidlertid tenkes anvendt i konkurrans med skadeverkbestemmelsene (§§ 351 og 206). Økningen i den alminnelige strafferammen i forhold til straffeloven 1902 §§ 145 første ledd første alternativ og annet ledd, samt § 146 første ledd, skal ikke være et signal om strengere straff for overtredelse av disse bestemmelsene.

Skyldkravet er forsett. Det følger av straffeloven 2005 § 15 at medvirkning er straffbar. Forsøk på krenkelse av retten til privat kommunikasjon er også straffbart, jf. § 16. Å skaffe seg uberettiget tilgang til vernede formidlingstjenester, straffes etter § 203.

De nye reglene i straffeloven 2005 om påtalebegjæring, innebærer at ordningen med begjæring fra fornærmede som vilkår for å reise påtale, oppheves. Det vil si at spørsmålet om påtale i saker om brudd på § 205 om krenkelse av retten til privat kommunikasjon dermed vil være avhengig av om det foreligger allmenne hensyn, jf. hovedregelen i straffeprosessloven § 62 a, se Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 59 flg. Det innebærer en endring i forhold til straffeloven 1902 §§ 145 fjerde ledd og 146 tredje ledd.

Til § 206 Fare for driftshindring

Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende rett og svarer i liten grad til Datakrimutvalgets forslag til bestemmelse om driftshindring, se utkastet § 13 og NOU 2007:2 side 82-84.

Handlinger som gjør datasystemer utilgjengelige, vil normalt rammes av den alminnelige bestemmelsen om skadeverk, jf. § 351, eller forsøk på slikt skadeverk. Driftstans er en alvorlig hendelse som kan ha store økonomiske konsekvenser. Driftshindring er skade av midlertidig karakter, men slike angrep kan gjennomføres målrettet og presist med den følge at de kan gjenopptas straks det angrepne systemet er satt i drift igjen. På den bakgrunn bør det være straffbart å volde fare for vesentlig driftshindring. (...)

Lovforslaget verner om datamaskinens tilgjengelighet, ikke den lagrede informasjonen eller informasjon som er under overføring. Bestemmelsen lister opp ulike handlingsalternativer som fanger opp angrep som både skjer utenfra og innenfra det datasystem som utsettes for faren. Angrepet kan bestå i at det iverksettes kapasitetskrevenende prosesser på datasystemet som skaper fare for driftshindring eller avbrudd.

Det er ikke et krav at driftshindringen er absolutt. Det som kreves er fare for et markert avvik fra datasystemets ordinære yteevne, jf. «vesentlig hindring av driften». Det er normalt uten betydning om det er fare for langvarig eller kortvarig driftshindring, så lenge den kan regnes som vesentlig, men varigheten kan inngå i en vurdering av om hindringen er vesentlig.

Med «datasystem» menes enhver innretning, bestående av maskinvare og data, som foretar behandling av data ved hjelp av dataprogram.

Etter Datakrimutvalgets opprinnelige forslag var det to vernede objekter; datasystem og elektronisk kommunikasjonsnett. Departementet mener det er tilstrekkelig å vise til «datasystem». Så langt departementet har brakt på det rene, kan det ses slik at når et datasystems kapasitet forbrukes på å håndtere angrepet utenfra, kan det rent teknisk også beskrives slik at det eksterne angrepet forbruker hele båndbredden inn til systemet. Siden formålet med et slikt angrep er å sette datasystemet ut av drift med tanke på den tjeneste eller det publikum den er ment å betjene, er det datasystemet som er rammet. Det gjelder enten angrepet er innrettet slik at datasystemet rammes direkte, eller indirekte ved at båndbredden er oppbrukt. Det betyr at såkalte DOS-angrep vil omfattes av bestemmelsen.

Siden det er et vilkår at handlingen volder fare for «avbrudd eller vesentlig hindring» av driften av et datasystem, er en strafferamme på bot eller fengsel inntil to år passende. Den øvre del av strafferammen bør forbeholdes de groveste overtredelsene. Medvirkning er straffbar, jf. straffeloven 2005 § 15. Det samme gjelder forsøk på en handling som volder fare for driftshindring, jf. § 16.

Til § 207 Krenkelse av forretningshemmelighet

Bestemmelsen inneholder gjerningsbeskrivelsen for misbruk av forretningshemmelighet og erstatter straffeloven 1902 § 294 nr. 2 og 3 og markedsføringsloven §§ 7 og 8, jf. § 17. Bruken av forretningshemmelighet som samlebetegnelse er ny, men innebærer ingen innholdsmessig endring av gjeldende rett. Bestemmelsene er slått sammen og har fått en ny utforming. *Første ledd bokstav a* rammer uberettiget bruk av en slik hemmelighet, deriblant å utnytte den i næringsvirksomhet, som dekkes av markedsføringsloven § 7 i gjeldende rett. *Første ledd bokstav b* rammer den som ikke selv gjør bruk av hemmeligheten, men gjør den kjent for en annen. (...)

Hva som nærmere ligger i å utnytte en forretningshemmelighet på en rettsstridig måte, vil bero på en helhetsvurdering av det aktuelle tilfellet. To vilkår må imidlertid være oppfylt. Det må for det første gjelde et forhold som spesifikt angår vedkommende bedrift, og for det andre må informasjonen innad i bedriften være behandlet som en hemmelighet. I tillegg må den type informasjon som utgjør en forretningshemmelighet avgrenses fra informasjon som må kunne kalles allmenn viten og som ikke er beskyttet. Det er klart nok at en ansatt ikke kan kopiere over på en minnepinne eller lignende hele eller store deler av sin tidligere arbeidsgivers kunderegister, for å benytte seg av dette hos sin nye arbeidsgiver. Men det vil på den annen side ikke være straffbart å kontakte kunder man husker fra tidligere, og drive markedsføring overfor disse. Likedan er det ikke noe i veien for at erfaringer arbeidstakeren har med seg fra for eksempel utførte eksperimenter, bidrar til å hjelpe den nye arbeidsgiveren i den forstand at denne da unngår uhensiktsmessige forsøk på det samme.

I straffeloven § 294 nr. 2 og 3 oppstilles et krav til hensikt om å gi en annen slik kunnskap. Dette hensiktskravet er ikke videreført, og det er nå kun et krav om forsett også med hensyn til at den andre personen blir satt i stand til å gjøre bruk av hemmeligheten.

Strafferammen er hevet til bot eller fengsel inntil to år. Det er ikke tilsiktet noen strengere straffutmåling, men for de alvorligste tilfellene var det ønskelig med en høyere maksimumsstraff. Slike tilfeller kjennetegnes av at handlingen har medført store skader på virksomheten som rammes, at handlingen har vært planmessig utført eller at skadepotensialet ved handlingen har vært betydelig.

Ulovlig informasjonsutveksling i konkurranseforhold, også om den skjer med samtykke fra den opplysningene angår, skal normalt utelukkende rammes av konkurranselovgivningen og ikke i konkurrans med lovforslaget her.

Annet ledd tar opp i seg markedsføringsloven § 8.

Medvirkning er straffbar, jf. § 15. Forsøk på overtredelse straffes også, jf. § 16. Når påtale skal finne sted etter bestemmelsen, blir nå regulert etter hovedregelen i straffeprosesloven § 62 a.

Til § 208 Rettsstridig tilegnelse av forretningshemmelighet

Bestemmelsen inneholder gjerningsbeskrivelsen for utilbørlig tilegnelse av forretningshemmelighet, og erstatter straffeloven 1902 § 405 a. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 207. Sammen utgjør de to bestemmelsene reguleringen av forretningshemmeligheter i straffeloven 2005.

Måten kunnskapen eller rådigheten er oppnådd på, må være rettsstridig. Foretas det for eksempel en handling med bakgrunn i å få avklart en mistanke om at det foregår noe ulovlig i virksomheten, vil den ikke være rettsstridig. Men dette kan ikke påberopes dersom det ikke foreligger klare holdepunkter for en slik mistanke.

Medvirkning er straffbar etter den alminnelige bestemmelsen i § 15. Forsøk er straffbart etter den alminnelige bestemmelsen i § 16. Strafferammen heves til bot eller fengsel inntil ett år. På samme måte som for § 207 er ikke hensikten å oppnå en generell strengere straffutmåling, men den øvre del av strafferammen er tenkt å ramme de alvorlige tilfellene.

Kapittel 24. Vern av den personlige frihet og fred

Spesielle bemerkninger til § 266 (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 424):

Til § 266 Hensynsløs atferd

Straffebudet viderefører straffeloven 1902 § 390 a, og er i tråd med Straffelovkommisjonens skisse til § 26-10, jf. delutredningen side 342. Bestemmelsen viderefører gjeldende rett, med ett unntak: På grunn av regelen i straffeloven 2005 § 16 første ledd, er forsøk på overtredelse av forbudet mot hensynsløs atferd nå straffbart.

Skyldkravet er forsett, jf. straffeloven 2005 § 22.

Medvirkning er straffbar, jf. § 15.

Spesielle bemerkninger til § 266 og 266 a (Prop. 42 L (2015-2016) side 24):

Straffeloven § 266

Det er foretatt en språklig justering av bestemmelsen for å klargjøre at personforfølgelse rammes av straffebudet (...) Straffebudet rammer samme forhold, med hensyn til personforfølgelse, som § 266 a. Det kan derfor omsubsumeres mellom de to bestemmelsene. Straffebudet kan brukes sammen med § 168 om brudd på oppholds- og kontaktforbud.

Straffeloven § 266 a

Regelen er ny og skal ramme alvorlige tilfeller av personforfølgelse (...) Paragraf 266 a rammer en rekke ulike handlinger. Handlingene kan hver for seg være straffbare, eller det kan dreie seg om handlinger som i seg selv ikke er straffbare, men som i kraft av omfang, antall og intensitet til sammen utgjør straffbar personforfølgelse. Dette kan for eksempel være iakttagelse, å følge etter en person, oppsøke en person på bopel eller gjentatte telefo-

noppringninger. For at forfølgelsen skal kunne straffes etter bestemmelsen må den være egnet til å fremkalle frykt eller engstelse. Etter artikkel 34 i Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner kan det fremstå som at det er krav at fornærmede faktisk har følt frykt. Dette er ikke et vilkår etter bestemmelsen her. For å vurdere om kravet til frykt eller engstelse er oppfylt, må det ses hen til situasjonen som helhet. Det er ikke et vilkår at gjerningspersonen tidligere har skadet fornærmede eller andre. Forfølgelsen kan være egnet til å skape frykt eller engstelse selv om gjerningspersonen ikke tidligere har skadet noen. Dette kan skyldes at forfølgelsen er intens, at det blir klart at tiltalte kjenner til fornærmedes adresse eller familieforhold, eller at det fremsettes konkrete trusler. Straffebudet rammer samme forhold, med hensyn til personforfølgelse, som § 266. Det kan derfor omsubsumeres mellom de to bestemmelsene. Straffebudet kan brukes sammen med § 168 om brudd på oppholds- og kontaktforbud.

Spesielle bemerkninger til §§ 267 og 268 (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 424-426):

Til § 267 Krenkelse av privatlivets fred

Bestemmelsen viderefører straffeloven 1902 § 390, samt straffeloven 1902 § 250 og straffeloven 1902 § 254. Dette er i tråd med Straffelovkomisjonens forslag, jf. delutredningen side 321. Derimot har departementet ikke funnet grunn til å videreføre straffeloven 1902 § 249 nr. 2 gjennom denne bestemmelsen. Sanne ærekrenkelser kan imidlertid etter forholdene rammes av § 270 om andre forpliktelser ved utgivelse av trykt skrift. Strafferammen er hevet i forhold til gjeldende rett og kommisjonens forslag.

Første ledd viderefører forbudet mot å krenke privatlivets fred uten materielle endringer. Presiseringen om at meddelelsen må gjelde «personlige eller huslige forhold» er sløyfet som overflødig, uten at dette innebærer realitetsendringer.

Meddelelsen må ha skjedd «offentlig», jf. § 10. Paragraf 10 nr. 2 medfører en viss utvidelse av hva som skal anses som offentlige meddelelser sammenlignet med straffeloven 1902 § 7 nr. 2. Det vil nå være tilstrekkelig at meddelelsen ble fremsatt på en slik måte at den var *egnet til* å nå et større antall personer, uavhengig av om dette faktisk skjedde.

Uttrykket «krenker» innebærer som etter gjeldende rett et krav om at meddelelsen må være rettsstridig, noe som først og fremst beror på om en straffsanksjonering ville innebære en krenkelse av EMK art. 10 eller Grunnloven § 100. Hensynet til ytringsfriheten må her veies mot den enkeltes rett til personvern, som er beskyttet av EMK art. 8. Rettspraksis knyttet til § 390 vil fortsatt være av betydning når denne avveiningen skal foretas. Rettsstridsvilkåret må praktiseres i tråd med eventuelle endringer i EMDs avveining av personvernet og ytringsfriheten.

Bestemmelsen kan etter omstendighetene også få anvendelse på foreldre som legger ut personlige opplysninger om sine barn på internett, for eksempel foranlediget av en barnevernssak.

Strafferammen er bøter eller fengsel inntil 1 år. Den øvre strafferammen er høynet fra fengsel inntil 3 måneder.

I motsetning til etter gjeldende rett er både medvirkning og forsøk straffbart, jf. § 15 og § 16. Annet ledd innebærer imidlertid en begrensning i medvirkningsansvarets utstrekning.

Annet ledd viderefører straffeloven 1902 § 254, og statuerer straffrihet for visse medvirkere som bare har ytt teknisk bistand eller hjelp til distribusjon. Unntaket gjelder for blader eller tidsskrifter produsert i riket, og for kringkastingssendinger. Sistnevnte behøver som etter gjeldende rett ikke å være produsert i riket.

Tredje ledd viderefører § 250 om provokasjon og retorsjon uten materielle endringer. Foreligger provokasjon og retorsjon, har retten en skjønsmessig adgang til å la straffen bortfalle. Tiltalte har dog intet krav på å bli frifunnet.

Til § 268 Uberettiget adgang eller opphold

Bestemmelsen er ny i straffeloven 2005, og bygger på Straffelovkomisjonens skisse til § 26-11, jf. delutredningen side 342. Straffebudet viderefører i hovedsak straffeloven 1902 § 147, § 301 og § 355, men medfører på enkelte punkter en viss utvidelse av straffansvaret.

Første ledd rammer den uberettiget skaffer seg adgang til et hus eller annet sted som ikke er fritt tilgjengelig, eller som uberettiget forblir på et slikt sted. Bestemmelsen bygger på straffeloven 1902 § 147, § 301 og § 355 første ledd.

«Hus eller annet ... sted» omfatter ethvert område som er underlagt noens eiendomsrett. Stedet kan være i så vel offentlig som privat eie, og det er uten betydning hva stedet benyttes til, for eksempel om det er et oppholdssted for private eller en næringsseiendom. Uttrykket «sted» omfatter imidlertid ikke områder av svært beskjeden størrelse, for eksempel pengeskap, kister, kommoder og lignende. På dette punkt favner § 268 kortere enn straffeloven 1902, hvor § 145 første ledd annet straffalternativ setter straff for den som baner seg adgang til slike steder.

Stedet må ikke være «fritt tilgjengelig». Hus, fartøy, jernbanevogner, motorvogner, luftfartøy eller rom i slike er ut fra sin art ikke fritt tilgjengelige. Ut over dette må det bero på en konkret tolking hvorvidt det aktuelle stedet kan sies å falle inn under bestemmelsen. Områder som er atskilt fra omverden ved hjelp av en mur, en hekk eller lignende er som utgangspunkt heller ikke fritt tilgjengelige, forutsatt at stengselet er lovlig. Om et slikt område skal anses fritt tilgjengelig dersom en port eller grind står åpen, må bero på omstendighetene. Det kreves ikke at porten eller lignende er låst.

Å «skaffe seg adgang» innebærer å ta seg inn på stedet. Det kreves ikke at det er benyttet makt, at en lås er beskadiget, eller lignende. Slike forhold vil imidlertid kunne trekkes inn som skjerpene forhold ved straffutmålingen.

Det er også straffbart å «uberettiget forbli» på et sted som omfattes av første ledd. I motsetning til straffeloven 1902 § 355 kreves det ikke at gjerningspersonen er pålagt å fjerne seg fra stedet. I en del tilfeller kan det imidlertid være et pålegg om å forlate stedet som

bringer berettigelsen av et opphold til opphør, for eksempel når middagsverten ber gjestene om å forlate hjemmet hans fordi det begynner å bli sent. Straffalternativet har selvstendig betydning i de tilfellene hvor gjerningspersonen var berettiget til å skaffe seg adgang, men ikke berettiget til å forbli. Enhver kan for eksempel fritt bevege seg rundt i en dagligvarebutikk under åpningstiden, men den som gjemmer seg og forblir til etter stengt tid, kan straffes etter § 268.

Adgangen må være «uberettiget». En berettigelse kan følge av privatrettslige regler, for eksempel samtykke fra rette eier, eller offentligrettslige regler, for eksempel nødrett eller utøvelse av offentlig myndighet. Skigåeren som må bryte seg inn i en fjellhytte for å slippe unna snøstormen eller politimannen som tar seg inn i en mistenkts bopel for å utføre en lovlig ransaking, kan således ikke straffes for uberettiget adgang eller opphold. I helt ekstraordinære tilfeller kan en berettigelse også tenkes å følge av at gjerningspersonen har utøvd lovlig selvtekt. Dommen inntatt i Rt. 1989 side 64, hvor en anførsel om lovlig selvtekt ikke medførte straffrihet etter straffeloven 1902 § 355, vil være av interesse også når grensene for lovlig selvtekt skal trekkes i forhold til straffeloven 2005 § 268.

Skyldkravet er forsett, jf. § 22. Medvirkning og forsøk er straffbart, jf. § 15 og § 16.

Straffen er bot eller fengsel inntil 2 år. Endringen tar ikke sikte på å endre straffnivået for denne typen lovbrudd. Straffutmålingspraksis etter straffeloven 1902 § 147 og § 355 første ledd vil således fortsatt være av betydning.

Annet ledd rammer den som tross oppfordring unnlater å forlate fremmed grunn. Bestemmelsen viderefører straffeloven 1902 § 355 annet ledd.

«Fremmed grunn» må avgrenses mot «sted som ikke er fritt tilgjengelig». (...) Annet ledd vil, som straffeloven 1902 § 355 annet ledd, typisk være anvendelig der noen oppholder seg i en annens skog eller utmark.

Et vilkår for straff er at gjerningspersonen oppholder seg på fremmed grunn. Som etter gjeldende rett innebærer dette at ikke enhver flyktig tilstedeværelse på en annens eiendom rammes av straffebudet. Det må kreves at oppholdet er av en viss varighet. Gjerningspersonen må dessuten trosse en oppfordring om å forlate stedet. «Oppfordring» skal forstås likt som «tilhold» i straffeloven 1902 § 355. Det må således kreves at pålegget om å fjerne seg er konkret og utvetydig, jf. Rt. 1976 side 897. Ettersom pålegget må være «konkret», må det være avgitt ved anledningen og rette seg mot gjerningspersonen. Det er således ikke straffbart å oppholde seg på fremmed grunn der det er satt opp et adgang forbudt-skilt eller lignende.

Den som avgir pålegget må være berettiget til å bestemme over hvem som kan oppholde seg på stedet. En slik rett kan følge av privatrettslige regler. Den som har eiendomsretten til et sted, har klart nok slik myndighet. Men også den som rette eier har gitt slik myndighet til vil kunne avgi et bindende pålegg. Bemyndigelsen behøver ikke være gjort uttrykkelig. Den som for eksempel leier inn et vakselskap for å drive oppsyn med næringseiendommen sin, må kunne sies å ha bemyndiget vekterne til å vise bort uvedkommende fra

stedet. Også politiet er berettiget til å vise noen bort fra fremmed grunn i samsvar med politilovens regler.

Gjerningspersonen må være «uberettiget» til å forbli på stedet. Ferdsel og opphold i samsvar med allemannsretten, jf. friluftsløven 28. juli 1957 nr. 16, rammes derfor ikke av bestemmelsen, men en overskridelse av allemannsretten kan gjøre det. De begrensninger i straffansvaret som er nevnt i forbindelse med første ledd vil gjelde også her, selv om ikke alle fremstår som like praktiske, for eksempel nødrett.

Skyldkravet er forsett, jf. § 22. Ettersom strafferammen kun er bot, er forsøk ikke straffbart, jf. § 16 første ledd. I motsetning til etter gjeldende rett er medvirkning straffbart, jf. § 15.

Almindelige bemerkninger om ikke at videreføre en særskilt kriminalisering av uberettiget at skaffe sig adgang til andres gemmer (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 152):

Etter gjeldende rett vernes mindre oppbevaringssteder, som kommoder og skap, av straffeloven 1902 § 145 første ledd. Etter departementets syn er det ikke nødvendig å videreføre et slikt straffebud i straffeloven 2005. Ettersom noens «låste gemmer» praktisk talt alltid vil befinne seg på et område underlagt noens eiendomsrett, vil slike oppbevaringssteder ofte nyte et indirekte vern gjennom forbudet mot ulovlig inntrenging eller opphold. Et forbud mot å skaffe seg adgang til mindre oppbevaringssteder vil derfor bare være av praktisk betydning der gjerningspersonen er berettiget til å oppholde seg på stedet. Vedkommende kan likevel i visse tilfeller bli rammet av andre straffebestemmelser. Hvis for eksempel låsen skades, kan bestemmelsen om straff for skadeverk komme til anvendelse. Atferden kan også rammes av forslaget til § 266 om hensynsløs atferd, dersom gjerningspersonens forsett omfatter at snokingen vil bli oppdaget, og at dette vil krenke den fornærmedes fred. Departementet kan heller ikke se at straffeloven 1902 § 145 første ledd annet straffalternativ har hatt stor betydning i praksis. På denne bakgrunn foreslås bestemmelsen ikke videreført.

Ærekrænkelse

Almindelige bemerkninger om afkriminalisering av ærekrænkelse (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 165-168):

5.14.3 Departementets vurdering

5.14.3.1 Innledning

Departementets høringsbrev 30. mai 2008 hadde som utgangspunkt at straffansvaret for ærekrænkelser burde videreføres i straffeloven 2005, men snevres inn i tråd med forslagene

fra Straffelovkommisjonen og Ytringsfrihetskommisjonen, slik at bare de mest kvalifisert krenkende ytringene skulle kunne utløse straff.

Under høringen har flere høringsinstanser, blant dem riksadvokaten og Advokatforeningen, tatt til orde for en enda mer dyptgripende reform, slik at straffansvaret for ærekrenkelser helt avskaffes. Departementet mener saken er tilstrekkelig opplyst til at dette grunnleggende spørsmålet kan avklares i proposisjonen her. De sentrale avveiningene mellom ytringsfrihet, personvern og andre grunnleggende hensyn på dette området blitt inngående vurdert i forskjellige sammenhenger og av ulike utvalg. Det er dette samlede utredningsgrunnlaget som ligger til grunn for departementets vurdering nå. Høringsnotatet som ble utformet av førsteamanuensis Bjørnar Borvik etter oppdrag fra departementet har supplert utredningsgrunnlaget ytterligere, og gitt et enda bredere grunnlag for arbeidet med proposisjonen på dette punkt. Ikke minst har bidraget vært verdifullt fordi det i større grad enn de andre utredningene aksentuerer personvernet som en rettighet med et selvstendig konvensjonsfestet vern. Forslaget avveide de ulike rettighetene på en forsvarlig måte, gitt at straff på området skulle videreføres.

Departementet vil for ordens skyld også, på bakgrunn av kritikken som enkelte høringsinstanser har rettet mot notatet som ble sendt på høring 30. mai 2008, slå fast at forslaget ligger trygt innenfor rammen av våre konstitusjonelle regler og folkerettslige forpliktelser.

Departementet har i vurderingene av om straffansvaret for ærekrenkelser bør avskaffes tatt utgangspunkt i prinsippene for kriminalisering som følger av Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) kapittel 7, og som Stortinget har sluttet seg til. Det følger av dette at atferd bare bør gjøres straffbar dersom den fører til skade eller fare for skade på interesser som bør vernes av samfunnet, i dette tilfellet særlig ytringsfriheten. I tillegg stilles det som vilkår for å oppstille straff at andre reaksjoner åpenbart ikke vil være tilstrekkelige, og straff bør bare være aktuelt dersom nyttevirkningene er klart større enn ulempene.

5.14.3.2 Straff

Vernet av æresfølelsen

Straffeloven 1902 § 246 synes i nyere tid ikke å ha hatt noen selvstendig praktisk betydning ved siden av vernet av omdømmet. Den siste høyesterettsavgjørelsen departementet er kjent med hvor straffebudet ble anvendt alene, er Rt. 1957 side 715. Det er tilnærmet enighet blant høringsinstansene om at bestemmelsen er utdatert. I de bredere lag av befolkningen spiller i dag æren en mindre rolle enn den gjorde da straffeloven 1902 ble til, og det har betydning for vurderingen at bestemmelsen i praksis ikke er i bruk. Ut fra skadefølgeprinsippet, som står sentralt i vurderingen av hva slags atferd som bør belegges med straff, er det derfor vanskeligere i dag å argumentere for at beskyttelsen av denne interessen bør skje gjennom straffelovgivning, og det har betydning at bestemmelsen i praksis nærmest ikke er i bruk. Retten til å kreve erstatning og oppreisning vil være i behold også for slike krenkelser.

I høringsnotatet 30. mai 2008 ble det foreslått en mellomløsning, der æren bare vernes dersom det krenkende utsagnet er overhørt av en tredjeperson. Forslaget har sine fordeler, og departementets forslag til endringer i § 185 (se nedenfor) baserer seg for så vidt på den samme tilnærmingen, men da begrenset til hatefulle ytringer. Det er imidlertid ikke et like stort behov for en tilsvarende vern mot andre skjellsord mv., og departementet går ikke inn for å videreføre § 246 i straffeloven 2005.

Enkelte høringsinstanser har pekt på at straffeloven 2005 § 185 om hatefulle ytringer ikke vil dekke tilfeller hvor et utsagn fremsettes i private eller halvoffentlige omgivelser, for eksempel i en trappeoppgang eller et privat hjem. Slike ytringer vil derimot være beskyttet av et straffebud som verner æresfølelsen. Opphever man denne bestemmelsen, vil man kunne risikere å stå igjen med en straffverdig atferd som ikke dekkes av andre straffebud.

Det forhold at straffeloven 1902 § 246 heller ikke på dette området er i bruk i dag, gjør at en slik argumentasjon lett blir mer teoretisk enn reell. Men selv om et slikt strafferettslig vern mot hatefulle ytringer fremstår som lite betydningsfullt i praksis, vil det være prinsipielt uheldig om beskyttelsen svekkes. Departementet har derfor vurdert om vernet kan videreføres og eventuelt styrkes på annet vis enn ved å videreføre straffeloven 1902 § 246. Som utgangspunkt for denne vurderingen er det lagt til grunn at straffverdigheten til slike ytringer først og fremst skyldes at det nedsettende innhold spres vidt og til andre enn dem som rammes, jf. plasseringen av straffeloven 2005 § 185 i kapitlet om vern av den offentlige ro og orden. Det kan likevel ikke ses bort fra at det kan være straffverdig å fremsette hatefulle ytringer i halvoffentlige sammenhenger, eller i nærvær av andre. Departementet går derfor inn for en viss utvidelse av anvendelsesområdet til § 185, slik at bestemmelsen også rammer hatefulle ytringer som i andres nærvær settes frem overfor en person som vernes av bestemmelsen.

Vernet av omdømmet

I motsetning til krenkelsene av æresfølelsen kan vernet mot omdømmekrenkelser fortsatt sies å ha en forankring i den alminnelige rettsoppfatningen. Krenkelser av omdømmet vil kunne få mer vidtrekkende følger for den enkelte enn uttalelser som bare rammer æresfølelsen. Uriktige anklager om korrupsjon vil for eksempel kunne påvirke den anklagedes arbeidsutsikter og hans generelle livskvalitet. Disse krenkelsene ligger derfor nærmere opp til slik atferd som har så skadelige virkninger at det kan være på sin plass å oppstille straff.

Fremveksten av massemediesamfunnet, og da særlig utbredelsen av internett og annen teknologi som gjør det mulig å fremsette en ytring slik at den raskt blir allment kjent, har satt omdømmet i en mer utsatt posisjon enn tidligere. Selv om internett har eksistert en stund, uten at det har resultert i mer omfattende strafforfølgning av omdømmekrenkelser, er det tendenser i retning av at nettet i stadig større grad blir brukt til å fremsette denne typen krenkende ytringer.

De ytringene det er tale om å ramme, vil et stykke på vei rammes av andre straffebud. Straffeloven 2005 § 156 om forulemping av offentlig tjenestemann, § 185 om hatefulle ytringer, § 266 om hensynsløs atferd og § 267 om krenkelser av privatlivets fred vil etter omstendighetene fange opp en del tilfeller.

Den restkategorien som blir stående igjen uten et strafferettslig vern, er først og fremst grove og usanne påstander om noens yrkesutøvelse eller faglige kvalifikasjoner. Slike ytringer faller helt utenfor straffeloven 2005 § 185 og § 267. En endring av § 156, slik at den også beskytter mot sjikane som utføres *på grunn av* tjenesteutøvelsen, vil i noen grad kunne gi offentlige tjenestemenn et vern mot slike ytringer, men da begrenset til bruk av skjellsord og liknende grovt forulempende ordbruk. Det er nok i slike tilfeller behovet for et strafferettslig vern er størst, men også private ansatte, kanskje særlig i organisasjoner som har til formål å yte bistand i konfliktfylte forhold eller å påvirke samfunnsutviklingen i en omstridt retning, kan ha behov for et slikt strafferettslig vern. Slike utsagn vil etter forarbeidene i liten grad kunne rammes som hensynsløs atferd. I forarbeidene til straffeloven 1902 § 390 a ble det fremhevet at det er selve fredsforstyrrelsen, og ikke meningsinnholdet i en ytring, som bestemmelsen tar sikte på å ramme, jf. Ot.prp. nr. 41 (1954) side 25 jf. side 24. I praksis synes ikke forarbeidene på dette punkt å ha blitt konsekvent fulgt opp, men det vil likevel være lite hensiktsmessig å utvide det saklige virkeområdet til straffeloven 2005 § 266 for å ramme straffverdige omdømmekrenkelser.

Oppsummeringsvis vil en god del av de straffverdige tilfellene, men ikke alle, kunne fanges opp av den øvrige lovgivningen, dersom det gjøres mindre endringer i straffeloven 2005 § 156 og § 185 som skissert ovenfor. Til dette kommer at bruken av straff for å motvirke ærekrenkelser har vært meget beskjeden i nyere tid. Vernet om ytringsfriheten i EMK art. 10 gjør at det bare unntaksvis vil komme på tale å anvende straff, men det er viktig å understreke at EMK ikke er til hinder for å opprettholde et straffansvar på dette feltet, jf. EMDs storkammeravgjørelse (Otchakovsky-Laurens og July mot Frankrike) fra oktober 2007 der domstolen aksepterte ileggelse av bot for fremsetting av ærekrenkende ytringer.

Den som ærekrenkes, gjøres ikke rettsløs, ettersom adgangen til å kreve erstatning og oppreisning vil bli opprettholdt og gi den beskyttelsen som SP artikkel 17 og EMK artikkel 8 krever. Det sentrale er derfor ikke om slike ytringer skal få rettslige konsekvenser, men om straff i dag er en egnet reaksjon.

Etter departementets syn taler gode grunner for å erkjenne at straff ikke lenger er en praktisk eller formålstjenlig sanksjon mot de rene omdømmekrenkelser. En avkriminalisering fikk god støtte blant høringsinstansene, og det til tross for at departementet selv ikke antydte en slik løsning i høringsbrevet. Departementet har lagt spesielt stor vekt på at både Advokatforeningen og riksadvokaten går inn for å oppheve straffebestemmelsene. Ikke å videreføre et straffansvar for omdømmekrenkelser kan føre til at man i noen fremtidige situasjoner ikke vil kunne strafforfølge enkelte forhold som mange vil anse som straffver-

dige, men praksis i dag tilsier at det vil dreie seg om så få tilfeller at de ikke kan begrunne en videreføring av generelle bestemmelser om straff for omdømmekrenkelser. På denne bakgrunn går departementet ikke inn for å videreføre det strafferettslige vernet av omdømmet i straffeloven 2005.

Vern av avdødes minne

Departementet går ikke inn for å videreføre vernet av avdødes minne i straffeloven 1902 § 252, og slutter seg her til Straffelovkomisjonens synspunkter. Etter departementets syn er det imidlertid ønskelig at avdødes minne er vernet av reglene om erstatning og oppreisning, hvilket etter gjeldende rett er uklart. Departementet foreslår derfor å utforme skadeserstatningsloven § 3-6 a (se nedenfor) slik at dette går klart frem.

5.14.3.3 Erstatning og oppreisning

Uttrykket «krenke en annens fred» i skadeserstatningsloven § 3-6 er (...) blitt oppfattet som en henvisning til det objektive gjerningsinnholdet i straffeloven 1902 § 246 og § 247. Departementet tar ikke sikte på å foreta noen materielle endringer i vilkårene for å kreve erstatning eller oppreisning. En minimumsløsning ville derfor kunne være å erstatte henvisningene til straffeloven 1902 § 246 og § 247 med «den som har krenket en annens ære», og uttale i merknaden til endringen at meningen er å videreføre gjeldende rett i dag. En slik løsning har imidlertid sine uheldige sider, ettersom loven ville blitt enda mindre opplysende enn i dag. Det er lite ønskelig, især ettersom erstatning og oppreisning etter forslaget får en enda mer sentral plass som lovfestet reaksjon mot ærekrenkelser. Departementet foreslår derfor å endre skadeserstatningsloven § 3-6, og å innføre en ny § 3-6 a om erstatning for ærekrenkelser slik at loven i større grad enn i dag gir anvisning på når erstatning og oppreisning kan kreves som følge av en ærekrenkelse. Det er i likhet med lovforslaget som ble sendt på høring i mai 2008 lagt vekt på å utforme bestemmelsen slik at den er i samsvar med og gir informasjon om hvilke vurderingstemaer og momenter som står sentralt i EM-Ds og Høyesteretts praksis.

5.14.3.4 Mortifikasjon

Det har vært delte meninger om mortifikasjonsordningen bør videreføres. I høringsnotatet som ble sendt på høring 30. mai 2008 ble det foreslått å beholde bestemmelsene. Også Straffelovrådet tok i NOU 1995:10 til orde for en videreføring, riktignok under dissens. De fleste høringsinstansene som har uttalt seg om spørsmålet har derimot foreslått å oppheve mortifikasjonsreglene.

Mortifikasjonsinstituttets plass i norsk rett har hatt sammenheng med at mortifikasjon tidligere ble idømt så fremt ytreren ikke maktet å føre sannhetsbevis for sin ytring – også der han beviselig ikke hadde opptrådt subjektivt klanderverdig. Praksis fra EMD har medført at reglene ikke lenger kan praktiseres i tråd med disse forutsetningene. I motsetning til

det tradisjonelle norske synet, anser ikke EMD mortifikasjon for å være et nøytralt virkemiddel. Det betraktes i stedet som et inngrep i ytringsfriheten, som er konvensjonsstridig dersom ikke vilkårene for å begrense denne rettigheten i EMK art. 10 nr. 2 er oppfylt. Metoden EMD anvender for å avgjøre om det kan gjøres et slikt inngrep har langt på vei utvunnet mortifikasjonsreglens formål. Det er ikke alltid anledning til å mortifisere det som etter norsk rett ville ha blitt ansett som usanne beskyldninger, dersom disse har et sterkt innslag av vurderinger («value judgments»). Og selv der man står overfor uriktige faktapåstander («statements of fact»), kan mortifikasjon være betinget av at ytreren har opptrådt subjektivt klanderverdig med hensyn til sannheten av en beskyldning. Disse endringene medfører at vilkårene for straff og erstatning/oppreisning på den ene side og mortifikasjon på den andre, langt på vei har smeltet sammen. Dermed har mortifikasjon mistet mye av sin selvstendige betydning. Argumentet vil imidlertid avdempes noe dersom utviklingen går i retning av at sanksjonens intensitet tillegges en større betydning for hvor vidtrekkende begrensningene i adgangen til å sanksjonere ytringer skal forstås.

Endringene som følge av EMDs praksis blir særlig merkbare når man ser hen til hva en dom for mortifikasjon nærmere bestemt går ut på. I dag blir en beskyldning som mortifiseres kjent «død og maktesløs». Etter forslaget som ble sendt på høring 30. mai 2008 skal domsslutningen i stedet lyde på at beskyldningen var usann. Enkelte høringsinstanser, herunder riksadvokaten, går inn for at slutningen heller burde gå ut på at sannhetsbevis ikke er ført. I begge tilfellene er imidlertid beskyldningens sannhet ikke alltid det springende punktet i vurderingen. Det er derfor ikke så treffende som før å lovfeste en sanksjon som tilsynelatende knytter rettsvirkninger direkte til den manglende sannheten i en beskyldning, når det i en del saker ikke er dette som er avgjørende for om reaksjonen kan ilegges.

Til fordel for å opprettholde mortifikasjonsinstituttet kan det anføres at det stadig er et vilkår for mortifikasjon at beskyldningen må anses som usann, og selv om dette ikke er et tilstrekkelig vilkår – slik at ikke alle usanne beskyldninger lenger kan mortifiseres – gir det fortsatt mening når det skjer. Det kan også gjøres gjeldende at det er behov for å supplere reglene om erstatnings- og oppreisningsansvar, slik at disse ikke er de eneste lovfestede sanksjonene mot omdømmekrenkelser. Departementet har under tvil kommet til at de sistnevnte argumentene ikke bør tillegges avgjørende vekt, og går inn for ikke å videreføre mortifikasjonsinstituttet.

Spesielle bemerkninger til reglene om godtgørelse for krænkelser af privatlivets fred og ærekrænkelser (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 488-489):

Til § 3-6

(...) Bestemmelsen er endret som følge av at straffansvaret for ærekrænkelser oppheves, mens gjeldende rett for så vidt gjelder erstatning og oppreisning skal videreføres uten materielle endringer, se forslaget til § 3-6 a.

Første ledd er endret, slik at det nå utelukkende regulerer erstatning og oppreisning etter krenkelser av privatlivets fred (straffeloven 2005 § 267). Nåværende tredje ledd er tatt inn som nytt siste punktum i første ledd, ettersom bestemmelsen nå kun har betydning ved krenkelser av privatlivets fred.

Annet og tredje ledd viderefører § 3-6 annet og fjerde ledd slik bestemmelsen lyder i dag.

Til § 3-6 a

Bestemmelsen er ny, og oppstiller vilkårene for erstatning og oppreisning som følge av ærekrenkelser. Innholdsmessig videreføres de delene av skadeserstatningsloven § 3-6 som gjelder erstatning og oppreisning for ærekrenkelser. Det er ikke ment å endre dagens rettstilstand. Formålet med bestemmelsen er å gi rettsanvenderne bedre veiledning enn den som gis i § 3-6, slik bestemmelsen lyder i dag. Behovet for en mer oppdatert bestemmelse skyldes i første rekke den betydelige innflytelsen EMK og EMDs praksis har hatt og har på den norske rettstilstanden på området, men også at § 3-6 ville ha gitt enda mindre veiledning enn i dag om henvisningene til vilkårene for straff for ærekrenkelser ble tatt ut, uten at det ble foretatt ytterligere endringer.

Bestemmelsen må tolkes og anvendes med Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10 som bakgrunn og rettesnor.

Første ledd første og annet punktum viderefører deler av § 3-6 første ledd slik den lyder i dag, uten andre realitetsendringer enn dem som er nødvendige som følge av at straffeloven 1902 § 246 og § 247 ikke videreføres i straffeloven 2005.

For å utløse ansvar må ytringen være egnet til å krenke en annens ærefølelse eller omdømme; det kreves ikke at det føres bevis for at en slik krenkelse faktisk har funnet sted. De vernede rettsgodene – ærefølelse og omdømme – er de samme som hittil har vært beskyttet av straffeloven 1902 §§ 246-247. Den forståelse av disse rettsgodene som er utviklet i rettspraksis og teori under herredømmet av nevnte straffebestemmelser, må også legges til grunn ved tolkingen av de tilsvarende begreper som nå videreføres i § 3-6 a.

Skyldkravet er uaktsomhet og knytter seg til fremsettelsen av ytringen og til spørsmålet om ytringen er ærekrenkende. Oftest vil det foreligge forsett her, men departementet ser det ikke som nødvendig å nevne forsett i tillegg til uaktsomhet i en lovbestemmelse som kun omhandler erstatning og oppreisning, og hvor sistnevnte sanksjon ikke forutsetter en strengere skyldform.

Tredje punktum er nytt (...) og ivaretar døde personers behov for vern mot ærekrenkende ytringer. Forslaget gir en uttrykkelig adgang for den avdødes nærmeste (jf. straffeloven 2005 § 9) til å kreve oppreisning.

Annet ledd gjør unntak fra ansvaret på to alternative grunnlag, som er utformet for best mulig å dekke de sentrale vurderingstemaer som er lagt til grunn i EMD's og Høyesteretts praksis når det er spørsmål om en sanksjon mot ytringer er i strid med EMK artikkel 10.

Det første unntak i bokstav a er at ytringen bygde på et fyldestgjørende faktisk grunnlag og dessuten at det var en tungtveiende grunn til at den ble satt frem. Når begge disse vilkår er oppfylt, vil det etter praksis i EMD ikke være grunnlag for å ilegge straff eller knytte sivilrettslig ansvar til ytringen. Lovteksten bruker uttrykksmåten «fyldestgjørende faktisk grunnlag» som dekkende både for ytringer med et hovedsaklig faktisk innhold («statements of facts» i EMD) og mer verdipregede ytringer («value judgments»). Ofte brukes denne uttrykksmåten av EMD ved sistnevnte type ytringer, men den vil også være treffende ved den førstnevnte type, hvor temaet snarere har vært om ytringen er «sann». Departementet ser det slik at det har en egenverdi å unngå den bastante formuleringen om en ytring er «sann» eller ei.

En «tungtveiende grunn» for fremsettelse av ytringen er nevnt særskilt: allmenn interesse. Etter praksis i EMD er dette et særlig viktig moment i vurderingen av om ytringen er ansvarsfri. Ytringer som vanligvis tilfredsstillt kravet til allmenn interesse, vil være slike som berører politiske emner eller er av maktkritisk karakter, uavhengig av hva slags makt det er tale om. Gjenstand eller mål for slike ytringer vil kunne være personer innenfor offentlig eller privat virksomhet. Men også beskyldninger på mer personlige områder kan tenkes å ha allmenn interesse, for eksempel dersom det dreier seg om å hindre grove overgrep eller lignende. Ved å nevne den allmenne interesse særskilt har departementet også for øye den særlige rolle pressen har som «public watchdog», slik EMD gjerne uttrykker det.

Tungtveiende grunn kan for øvrig foreligge hvis for eksempel ytreren var i en situasjon hvor han var pliktig til å uttale seg, jf. straffeloven 1902 § 249 nr. 3.

Bokstav b hjemler ansvarsfrihet også når ytreren var i «aktsom god tro i så måte». Etter dette alternativet inntreffer altså ansvarsfrihet dersom den som fremsatte en beskyldning, trodde at denne var basert på et godt faktisk grunnlag, og at fremsettelsen var begrunnet i tungtveiende hensyn, og han ikke kan bebreides for denne tro. Det legges her opp til en helhetsvurdering, som antas å være i samsvar med EMD's praksis.

En del viktige momenter i denne vurderingen er regnet opp i tredje ledd. Det første momentet – graden av krenkelse – er nært forbundet med selve aktsomhetsbedømmelsen. Det kan sies slik at jo mer krenkende ytringen er, fortrinnsvis ved innholdet i beskyldningen, desto større aktpågivenhet må ytreren vise med hensyn til ytringens forankring i faktum og med hensyn til berettigelsen av å sette den frem. Det vil alltid bli stilt krav til den som har fremsatt en beskyldning, om at han på forhånd har gjort hva som med rimelighet kan forlanges for å bringe faktum på det rene. Ved beskyldninger i media vil det også bli stilt krav til kontradiksjon for den som er rammet av en beskyldning: vedkommende skal få en rimelig anledning til å imøtegå denne. Medias ansvar vil etter omstendighetene bero på den samlede virkning av flere oppslag eller av flere fortløpende reportasjer eller kommentarer, jf. for eksempel Rt. 2002 side 764, og i den forbindelse vil det være en del av plikten til å undersøke faktum å sørge for at den krenkede gis en tilfredsstillende adgang til å komme

med korreksjoner og motforestillinger, jf. Rt. 2003 side 1190 avsnitt 81. I forlengelsen av dette momentet bør også nevnes kravet til pressen om en balansert fremstilling. Ved en ubalansert reportasje, som formidler en beskyldning, kan virkningen i visse tilfeller bli den at fremstillingen ikke kan sies å hvile på et tilstrekkelig faktisk grunnlag.

På disse sistnevnte punkter faller presse-etikken i stor grad sammen med det rettslig relevante tema. I dommen mot avisen Tromsø i EMD 20. mai 1999, gis følgende generelle norm (avsnitt 65):

«... the safeguard afforded by Article 10 to journalists in relation to reporting on issues of general interest is subject to the proviso that they are acting in good faith in order to provide accurate and reliable information in accordance with the ethics of journalism.»

Departementet finner for øvrig grunn til å understreke at den foreliggende bestemmelse ikke er ment å gjøre unntak fra den ansvarsfrihet som følger av de såkalte referatpriviligier, som innebærer at det som hovedregel ansvarsfritt kan refereres beskyldninger fremsatt i møter i Stortinget, rettsmøter, tiltalebeslutning, siktelse m.m. Den rettsstilstand som på dette punkt er utviklet under ærekrenkelsesbestemmelsene i straffeloven av 1902, videreføres inn i den foreliggende bestemmelse om erstatning og oppreisning.

Fjerde ledd viderefører i moderne språkdrakt § 3-6 annet og fjerde ledd slik bestemmelsen lyder i dag.

Forslaget til § 3-6 a blev ændret under Stortingets behandling. Bemærkninger til ændringsforslaget (Innst. O. nr. 73 (2008-2009) side 30):

Komiteen har merket seg innspillene som Norsk Redaktørforening har kommet med under Stortingets høring av saken. I hovedsak mener komiteen at departementets forslag er hensiktsmessig, ikke minst fordi det legger opp til en vurdering som er sammenfallende med den som følger av EMK. I lys av synspunktene til Redaktørforeningen går komiteen likevel inn for å gi unntaket fra ansvarsregelen i første ledd en noe mer generell form, slik at departementets forslag til annet og tredje ledd føyes sammen til et annet ledd. (...)

Komiteen viser til at endringen blant annet får bedre frem at oppregningen av momenter ikke er uttømmende. Fjerde ledd i departementets forslag til § 3-6 a blir i så fall tredje ledd.

Påtalekompetence

Almindelige bemerkninger om ikke at videreføre regler om privat påtalebegæring (Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 62-64):

4.1.5.4 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Straffelovkommisjonens forslag om å oppheve ordningen med påtalebegjæring fra den fornærmede som formelt vilkår for å strafforfølge.

Når bruk av straff er begrunnet i hensynet til prevensjon og i behovet for å opprettholde den sosiale ro, jf. kapittel 6, harmonerer det dårlig å la strafforfølgingen avhenge av standpunktet til den direkte fornærmede. Tvert imot taler disse hensyn for at strafforfølgingen finner sted etter en objektiv og konsekvent linje, som vanskelig kan bli etablert for lovbrudd hvor forfølgningen er avhengig av den fornærmedes påtalebegjæring.

Straff er et onde som tilføyes lovbrøyteren i den hensikt at det skal føles som et onde. En slik virksomhet stiller særlige krav til likebehandling, hvor den sentrale parameter må være handlingens straffverdighet. Om den straffbare handling har rammet en langmodig og forståelsesfull fornærmet eller ikke, har derimot lite å si for likhetsvurderingen.

Slik departementet ser det, er det derfor i dagens situasjon den omstendighet at man lar strafforfølgingen være avhengig av den fornærmedes begjæring, som krever en særskilt begrunnelse. Det er departementets syn at de grunner som taler for en slik ordning, ikke er sterke nok. Snarere vil oppheving av ordningen med påtalebegjæring fra den fornærmede ha flere foredelere:

Regelverket knyttet til påtalebegjæring er forholdsvis komplisert både å utforme, forstå og praktisere. Det er et mål å gjøre lovverket enklere og lettere tilgjengelig. Da er det en fordel om en kan klare seg uten reglene om påtalebegjæring. Problemene er knyttet til hvem som i det enkelte tilfelle er å regne som fornærmet, hvem som har adgang til å opptre på den fornærmedes vegne (når fornærmede er en juridisk person) og om den begjæring som er fremsatt, fyller lovens krav. Problemer av denne karakter avdekkes gjerne forholdsvis sent i etterforskningen eller når saken er på påtalestadiet. Det leder ikke sjelden til at saken blir liggende i påvente av at spørsmålene omkring påtalebegjæring skal bli avklart. I enkelte tilfeller oppdages mangler knyttet til påtalebegjæringen først ved den rettslige behandling. Det kan lede til utsettelse eller til at saken avvises fra domstolen. Det er et sentralt mål for departementet å bidra til et regelverk som fremmer en effektiv og rask strafforfølging. Å fjerne påtalebegjæring fra den fornærmede som formelt vilkår for å forfølge det straffbare forhold, vil utvilsomt ha en slik virkning.

Som fremholdt både av kommisjonen og flere av høringsinstansene, kan det også for den fornærmede selv være gunstig om ordningen med formell påtalebegjæring oppheves. Særlig når den fornærmede kjenner lovbrøyteren fra før, kan det være en belastning formelt å bidra til at strafforfølging finner sted. I en situasjon hvor gjerningspersoner ikke sjelden synes villige til å bruke sterke midler for å unngå strafforfølging, må dette tillegges vekt.

Samtidig som både hensynet til straffens formål og virkninger, effektivitetshensyn og personvernens hensyn taler for å oppheve ordningen med påtalebegjæring fra den fornærmede som formelt vilkår, er ulemperne ved den foreslåtte endringen etter departementets syn forholdsvis begrensede. Den noe nær unisone tilslutning under høringen understøtter dette.

I forhold til det arbeidet som i det siste tiår har pågått for å styrke fornærmedes/offere's stilling i straffeprosessen, og som departementet ønsker å føre videre, kan forslaget om å oppheve ordningen med påtalebegjæring fra den fornærmede av enkelte oppfattes å være et

skritt i «gal» retning. Gjennom å oppheve ordningen med påtalebegjæring reduseres iallfall den fornærmedes formelle adgang til å avgjøre om lovbruddet skal strafforfølges eller ikke. Som fremhevet av Straffelovkommisjonen vil likevel den reelle forskjell bli liten. Den fornærmedes standpunkt – uansett retning – skal tillegges vekt i vurderingen av om allmenne hensyn tilsier påtale. Gjennom anmeldelsesretten og ved å bidra eller unnlate å bidra til sakens opplysning vil den fornærmede også etter endringen i betydelig grad øve innflytelse på om lovbruddet blir strafforfulgt. Slik departementet ser det, oppveies den reduserte formelle innflytelse av at den fornærmede i forhold til gjerningspersonene kommer i en klart mindre utsatt posisjon.

Ordningen som Straffelovkommisjonen foreslår, vil legge mer skjønnsmessig myndighet til påtalemyndigheten, og i det alt vesentlige til påtalemyndigheten i politiet, jf. høringsuttalelsen fra Hordaland statsadvokatembeter. Dette kan lede til ulikheter og til at politiet av kapasitetsgrunner stiller for strenge krav til hva som er allmenne hensyn. Dette hensynet må tillegges vekt, men det kan ikke være avgjørende. For det første går departementet inn for å snu presumsjonen i påtaleregelen, slik blant annet riksadvokaten har tatt til orde for. Når presumsjonen er at strafforfølgning skal skje, reduseres betydningen av skjønnnet. I tillegg foreslår departementet å presisere hvilke momenter det skal legges vekt på i utkastet til ny § 62 a i straffeprosessloven. I likhet med flere av høringsinstansene legger departementet dessuten vekt på at beslutningen om å unnlate påtale kan påklages etter straffeprosessloven § 59 a. Den fornærmede skal underrettes om henleggelsen selv om ikke påtalebegjæring er fremsatt, jf. påtaleinstruksen § 17-2. Riksadvokaten kan dessuten gi generelle retningslinjer for når skjønnstemaet «allmenne hensyn» tilsier at det ikke foretas strafforfølgning. Etter departementets syn gir dette samlet en god kontroll med at påtalepraksis i politiet ikke blir ulik og for lemfeldig.

Risikoen for at påtalemyndigheten i utide vil fremme saker som den fornærmede ikke ønsker strafforfulgt, er heller ikke stor. Den fornærmede vil gjennom anmeldelse og vilje til å bidra til opplysning av saken og sitt uttalte standpunkt til påtalespørsmålet, rent faktisk ha ganske stor innflytelse over om etterforskning kan iverksettes. Med de kapasitetsproblemer som en fortsatt må forvente i politiet og påtalemyndigheten, er det liten grunn til å tro at bagatellsaker vil bli forfulgt i utide, selv om påtalebegjæring ikke lenger er noe formelt krav.

Departementet er enig i at grensen mellom de handlinger som undergis ubetinget offentlig påtale, og de hvor påtale kan unnlates fordi allmenne hensyn ikke tilsier påtale, settes ved handlinger med en strafferamme over fengsel i 2 år. Med de strafferammer som foreslås anvendt i ny straffelov, vil handlinger med en ramme på 3 års fengsel eller høyere være av en slik alvorlighet at de blir gjenstand for ubetinget offentlig påtale.

Departementet slutter seg også til Straffelovkommisjonens oppregning av hvilke momenter det særlig skal legges vekt på ved avgjørelsen av om allmenne hensyn tilsier påtale.

Departementet er videre enig med kommisjonen i at påtalemyndigheten ikke bør pålegges noen plikt til alltid å begrunne sin avgjørelse av om allmenne hensyn tilsier påtale, slik Den Norske Advokatforening har foreslått. Når presumsjonen snus, slik at det er unnlattelig av å beslutte påtale som i tilfelle krever en særskilt begrunnelse, blir spørsmålet om begrunnelse dessuten av mindre betydning. I mange tilfeller er det grunn til å tro at påtalemyndigheten av eget tiltak vil begrunne avgjørelsen om ikke å påtale handlingen. Dette gjelder særlig når saken henlegges på dette grunnlag etter først å ha vært etterforsket. I den grad den fornærmede eller andre skadelidte ikke aksepterer avgjørelsen om at saken henlegges på grunn av manglende allmenne hensyn, kan avgjørelsen påklages etter straffeprosessloven § 59. I tilknytningen til en slik klage vil det gjerne bli gitt en nærmere begrunnelse for avgjørelsen til klageorganet og/eller klageren.

Et spørsmål som har en viss sammenheng med en begrunnelsesplikt, er om retten kan overprøve påtalemyndighetens beslutning av om allmenne hensyn foreligger.

Departementet viser her til riksadvokatens høringsuttalelse om at dette må ligge utenfor rettens prøving. Departementet er enig i dette, og legger til grunn at løsningen er i samsvar med gjeldende rett, jf. Jo Hov: Rettergang I (1999) side 104. Forutsatt at kompetent påtalemyndighet faktisk har vurdert spørsmålet, må denne løsning også anses å følge av anklageprinsippet. Den negative siden av anklageprinsippet er kommet til uttrykk i straffeprosessloven § 63, nemlig at domstolen ikke kan tre i virksomhet uten begjæring fra påtalemyndigheten. Den positive side, nemlig at retten må akseptere påtalemyndighetens vurdering av at saken bør behandles ved domstolene, er derimot ikke like allment kommet til uttrykk i loven. For enkeltstående rettergangsskritt under etterforskningen følger det av straffeprosessloven § 237 at retten bare skal behandle og ta stilling til det materielle innhold i de begjæringer den får, men dette må også gjelde på pådømmelsesstadiet. Skulle retten ha adgang til å overprøve påtalemyndighetens vurdering av om allmenne hensyn foreligger, ville det i realiteten gi retten kompetanse til å vurdere om tiltale bør eller ikke bør tas ut. Dette ville gi prosessen et inkvisitorisk preg som er fremmed for vår prosessordning.

Spesielle bemerkninger til straffeprosesslovens § 62 a (Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 486-487):

Til § 62 a

Bestemmelsen er ny i straffeprosessloven og er en følge av et generelt grunnsyn om at bestemmelser som er av prosessuell karakter, ikke bør stå i straffeloven, men overføres til straffeprosessloven (...).

Første ledd viderefører § 77 i straffeloven 1902, og er identisk med forslaget fra Straffelovkommisjonen. Det følger av bestemmelsen at straffbare handlinger er undergitt ubetinget offentlig påtale med mindre annet er bestemt i lov. I stedet for uttrykket «offentlig påta-

le undergivet», sier utkastet til § 62 a første ledd at «den offentlige påtalemyndighet skal påtale», men noen realitetsforskjell innebærer dette ikke.

Annet ledd er i alle henseender nytt, og avviker også noe fra Straffelovkommisjonens forslag. I punkt 4.1.5.4 har departementet gått inn for å oppheve ordningen med påtalebegjæring fra den fornærmede. Dette innebærer at ingen av reglene i gjeldende straffelov §§ 78-82 videreføres i den nye straffeloven.

I straffeloven 1902 fremgikk det av den enkelte bestemmelse, eller for en gruppe av bestemmelser, om det var gjort unntak fra hovedregelen om ubetinget offentlig påtale, enten i den form at det krevde påtalebegjæring eller allmenne hensyn, eventuelt begge deler. Også for vilkåret om allmenne hensyn er denne regulering forlatt. I annet ledd *første punktum* er det gitt en generell regel om at påtalemyndigheten kan unnlate å påtale straffbare handlinger med en strafferamme 2 år eller mindre hvis ikke allmenne hensyn taler imot det. Utgangspunktet er dermed at handlingene skal påtales; unnlatsen krever en særlig begrunnelse. På dette punkt avviker departementets forslag fra Straffelovkommisjonens, som foreslår at påtale bare skal finne sted når allmenne hensyn foreligger; med andre ord at presumsjonen er at slike forhold ikke skal påtales. Blant annet som følge av innvendinger under høringen, har departementet snudd presumsjonen. Strafferammen på 2 år sikter til den alminnelig ramme. Forhøyelse ved gjentakelse og organisert kriminell virksomhet, jf. utkastet § 79, tas ikke i betraktning.

Siden hovedregelen er at påtale skal finne sted, er det ikke naturlig å kreve at beslutningen skal begrunnes. Men heller ikke en beslutning om ikke å påtale forholdet med hjemmel i annet ledd annet punkt må begrunnes. Påtalemyndigheten har ingen lovbestemt alminnelig begrunnelsesplikt, slik tilfellet er for forvaltningen, jf. forvaltningsloven § 24, og departementet har ikke funnet grunn til å foreslå en slik plikt bare for avgjørelser etter straffeprosessloven § 62 a. Departementet legger imidlertid til grunn at i den grad henleggelsen etter § 62 a annet ledd blir påklagd, jf. straffeprosessloven § 59 a, vil avgjørelsen bli begrunnet i oversendelsen til klageorganet.

Påtalemyndighetens avgjørelse av at allmenne hensyn tilsier påtale kan ikke overprøves av retten, jf. punkt 4.1.5.4.

At bestemmelsen bruker formuleringen «påtales» innebærer ikke nødvendigvis at avgjørelsen etter § 62 a alltid skal treffes på påtalestadiet, dvs. etter at etterforskning er gjennomført. For en del saker eller sakstyper vil det allerede når anmeldelse inngis eller forholdes oppdages, være klart at saken bør henlegges etter § 62 a annet ledd. I disse tilfeller følger det av straffeprosessloven § 224 første ledd at det ikke er rimelig grunn til å iverksette etterforskning, og at saken derfor kan påtaleavgjøres med en henleggelse uten etterforskning.

I *annet ledd annet punktum* er det angitt noen sentrale momenter som skal tillegges vekt ved avgjørelsen av om allmenne hensyn foreligger. Overtredelsens grovhet og hensynet til den alminnelig lovlydighet viser til straffens formål, dvs. prevensjonshensynene og hensynet til den sosiale ro (...). Påtalereglene kan ikke praktiseres slik at kriminalitetsområder

praktisk talt blir avkriminalisert. Henvisning til overtredelsens grovhet kan innebære at mer graverende overtredelser av en type lovbrudd som sjelden blir påtalt, likevel bør påtales av hensyn til den sosiale ro.

Det andre hovedmoment som skal tillegges vekt er standpunktet til den fornærmede, andre skadelidte eller særskilt myndighet. Dette er den krets som tidligere kunne fremme mer formelle begjæringer om påtale. Deres synspunkter på påtalespørsmålet er fremdeles av sentral betydning, men ikke formelt avgjørende.

Når prevensjonshensyn og hensynet til den sosiale ro og fornærmedes standpunkt trekker i motsatt retning, må det skje en avveining. En av hovedbegrunnelsene for å gå vekk fra ordningen med påtalebegjæring var hensynet til likebehandling. På denne bakgrunn bør det ved slik «motstrid» tillegges betydelig vekt på hva som er det vanligste ved sammenlignbare tilfeller av den aktuelle art – påtale eller ikke påtale.

Overvejelser om at afskaffe adgangen til at føre private straffesaker (NOU 2002:04 Ny straffelov – Straffelovkomisjonens delutredning VII side 188-189):

7.9 Private straffesaker

Ifølge strpl § 80 kan forfølgning av straffbare handlinger ved den fornærmede skje etter reglene i strpl kap 28. Strpl § 402 regner opp tre grupper av tilfeller hvor den fornærmede kan reise privat straffesak.

For det første gjelder dette etter § 402 første ledd nr 1 for straffbare handlinger *som ikke påtales av det offentlige*. I lovgivningen finnes det imidlertid ikke lenger noen tilfeller hvor påtalen er helt overlatt til private, og denne bestemmelsen har derfor ingen praktisk betydning i dag.

For det andre nevner § 402 første ledd nr 2 at privat straffesak kan reises i saker hvor offentlig påtale krever *allmenne hensyn*, enten alene eller sammen med den fornærmedes begjæring.

Saker nevnt i nr 1 og 2 kalles *ubetinget private*, selv om betegnelsen ikke er helt treffende for saker nevnt i nr 2, jf Andenæs, Norsk straffeprosess bind II s 212 og Hov, Fornærmedes stilling s 180.

Den tredje gruppen av private straffesaker som loven regner opp, er de såkalte *subsidiært private*, jf § 402 første ledd nr 3.

I tilknytning til denne oppregningen kan også nevnes den adgangen som den fornærmede har etter strpl § 404 til å slutte seg til den offentlige forfølgningen i saker som nevnt i § 402 første ledd nr 2.

Den tidligere kommisjonen la til grunn at ordningen med private straffesaker skulle bestå, jf blant annet drøftelsen i delutredning V s 246-247. Det reises imidlertid svært få private straffesaker i Norge. De få det dreier seg om, er stort sett ærekrenkelsessaker etter § 402 første ledd nr 2. Kommisjonen foreslår i denne utredningen en vesentlig innskrenk-

ning av det strafferettslige ansvaret for ærekrenkelses, jf avsnittene 9.12 og 11.3.2 nedenfor, og dette vil ventelig føre til en ytterligere reduksjon i antallet private straffesaker. Kommisjonen mener tiden nå er moden for å oppheve ordningen med private straffesaker. I avsnitt 7.8 foran foreslår kommisjonen for øvrig også å fjerne den fornærmedes begjæring som vilkår for påtale, og drøftelsene av disse temaene bør sees i sammenheng.

Som begrunnelse for ordningen med private straffesaker har for det første kontrollhensynet tradisjonelt blitt trukket fram, jf Straffeprosesslovkomitéens innstilling 1969 s 118-119 med henvisninger. Adgangen til private straffesaker skal således forhindre at påtalemyndigheten unnlater å forfølge saker uten tilstrekkelig grunn. I innstillingen pekes det også på at påtalemyndigheten med en slik ordning kan henvise den fornærmede til selv å gå til aksjon dersom vedkommende ikke aksepterer påtalemyndighetens skjønn. Flertallet i Stortingets justiskomite framhevet på s 3 i Innst O nr 5 (1993-94) at ordningen med private straffesaker er en sikkerhetsventil for borgerne i de tilfellene hvor påtalemyndigheten henlegger anmeldte straffbare forhold av prosessøkonomiske grunner eller på grunn av manglende etterforskningskapasitet. Vekten av disse argumentene svekkes imidlertid når man tar i betraktning den vide adgangen den fornærmede har til å klage henleggelsen inn til overordnet påtalemyndighet eller Sivilombudsmannen.

Et annet argument som i sin tid skal ha vært motiverende for adgangen til privat straffesak, er den fornærmedes tilfredsstillelse ved å kunne se at gjerningspersonen blir straffet. Som Straffeprosesslovkomitéen framhevet på s 119 i innstillingen, har imidlertid dette argumentet liten vekt.

Fra flere hold har det vært reist kritikk mot ordningen med private straffesaker. Det har blant annet blitt pekt på at urealistiske søksmål legger unødige beslag på domstolenes arbeid. I Hov, Fornærmedes stilling s 158-165 drøftes ulike fordeler og ulemper ved at den fornærmede har innflytelse på straffespørsmålet, og derunder mulighet for å reise privat straffesak. Hov skriver i den forbindelse blant annet (s 164):

«Erfaringer viser at den subsidiære forfølgingsrett stort sett har hatt den funksjon å tjene som utblåsningsventil for kverulanter.»

Det er i tillegg trukket fram at ordningen lett kan bli misbrukt. Den fornærmede vil gjerne ha problemer med å vurdere hensiktsmessigheten av en straffesak på en like nøktern måte som påtalemyndigheten, og private straffesaker kan i ytterste konsekvens bli brukt utelukkende for å skandalisere gjerningspersonen.

Spørsmålet om å oppheve ordningen med private straffesaker ble berørt i Straffeprosesslovkomitéens innstilling 1969 s 120:

«Det har under komitéens drøftelser vært atskillig sympati for tanken om helt å avskaffe private straffesaker. Det kan sies å være prinsipielt uriktig at spørsmålet om straff blir avgjort i en strid mellom to private parter. Forutsetningen for en slik endring måtte være at den som er fornærmet ved en ærekrenkelse kunne reise mortifikasjonssak i sivilprosessens former. En slik omlegning vil imidlertid gripe så dypt inn i reglene om rettsvern mot ære-

krenkelser at spørsmålet bør diskuteres i sammenheng med straffelovens bestemmelser om ærekrenkelser for øvrig. Ville man helt avskaffe de private straffesakene, ville det også for andre straffebestemmelser være nødvendig å diskutere om dette burde medføre noen endring i påtalereglene. Dette ville føre ut over komitéens mandat, og man nøyer deg derfor med å peke på spørsmålet.»

Et flertall i komitéen foreslo likevel en sterk begrensning i adgangen til å reise privat straffesak. Etter forslaget skulle ordningen med subsidiært private straffesaker falle bort, slik at bare ubetinget private saker ble beholdt. Begrunnelsen var blant annet at erfaringen syntes å vise at det sjelden kom noe positivt ut av en subsidiært privat sak, og at ingen slik sak hadde ført til domfellelse i den femårsperioden komitéen hadde undersøkt, jf innstillingen s 119. Mindretallet foreslo å beholde adgangen til å reise subsidiært private straffesaker og la i den forbindelse særlig vekt på den betydningen denne adgangen kunne ha for tilliten til strafferettspleien, jf samme sted.

I den nye straffeprosessloven 1981 ble mindretallets syn fulgt, jf Ot prp nr 35 (1978-79) s 84-86. Spørsmålet om en fullstendig opphevelse av ordningen med private straffesaker ble da rimeligvis ikke berørt.

Det gikk fram av proposisjonen at også professor dr juris Anders Bratholm hadde sluttet seg til mindretallets syn i en artikkel i LoR 1970 (feilaktig angitt til 1969 i proposisjonen s 85) s 161 flg på s 176. Ti år senere synes Bratholm å ha endret syn, jf Bratholm, Strafferett og samfunn s 429:

«Det kan hevdes at det ikke bør være noe privat anliggende å reise straffesak. Dette er en så typisk offentlig oppgave at det bør være helt opp til påtalemyndigheten å avgjøre dette. Fornærmedes adgang til selv å reise straffesak bør derfor oppheves, eller iallfall begrenses vesentlig.»

I 1993 fikk Straffelovrådet i oppdrag å utrede spørsmål om ulike endringer i injurielovgivningen. Bakgrunnen var et forslag fra Den norske redaktørforening. Straffelovrådets overveielser og konklusjoner finnes i NOU 1995:10 Reformen i injurielovgivningen. Rådet går blant annet inn for at adgangen til private straffesaker ved ærekrenkelser oppheves, og at mortifikasjonssaker skal reises i sivilprosessens former, jf s 58-60 i utredningen. Rådets begrunnelse er at det i de aller fleste tilfeller er av underordnet betydning for den fornærmede at injurianten straffes, og at injurievernet må ansees tilstrekkelig utbygd gjennom den fornærmedes adgang til å reise søksmål med krav om mortifikasjon og oppreisning. Et mindretall i rådet går inn for at mortifikasjonsinstituttet oppheves fullstendig, jf utredningen s 63-67.

I en særuttalelse fra rådets leder, professor dr juris Henry J. Mæland, går det fram at han er noe skeptisk til forslaget om å oppheve adgangen for den fornærmede til å reise privat straffesak for ærekrenkelser, selv om han slutter seg til forslaget, jf NOU 1995:10 s 70-71. Mæland er opptatt av at det bør reageres med straff i alvorlige ærekrenkelsessaker, for eksempel der mediamedarbeidere «grovt og gjentagne ganger tilsidesetter sin aktsomhetsplikt

eller hvor krenkelsen bærer sterkt preg av ondt sinnelag». Fortsetter dagens henleggelsespraksis, vil heller ikke slike alvorlige krenkelser bli straffet når muligheten for privat straffesak faller bort.

Etter Mælands syn framtrer det for øvrig noe inkonsistent generelt å beholde instituttet private straffesaker og samtidig oppheve ordningen ved ærekrenkelser, som er det området hvor instituttet har størst praktisk betydning. Dette er kommisjonen enig i. Den er samtidig enig i Straffelovrådets forslag. Dersom disse forslagene følges opp, synes de forutsetningene Straffeprosesslovkomitéen mente burde foreligge for helt å oppheve ordningen med private straffesaker, i det vesentlige å være til stede. Kommisjonen foreslår på denne bakgrunn at ordningen oppheves.

Spørsmålet om afskaffelse af adgangen til at føre private straffesager blev udskudt til senere overvejelse, da straffeloven af 2005 blev vedtaget (Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 45):

Et siste spørsmål gjelder om adgangen til å reise privat straffesak skal oppheves. Straffelovkommisjonen har gått inn for dette i delutredning VII side 188. Selv om spørsmålet etter sin art er generelt, er det alt vesentlig i saker om ærekrenkelser at adgangen har vært benyttet. Slik departementer ser det, er det derfor hensiktsmessig å vurdere dette spørsmål i tilknytning til reglene om ærekrenkelser (...) etter at Stortinget har tatt standpunkt til forslaget om å forlate ordningen med formell påtalebegjæring fra den fornærmede, jf. punkt 4.1.5.

Spørsmålet om afskaffelse af adgangen til at føre private straffesager blev heller ikke taget op i forbindelse med ikraftsættelsen i 2015 af straffeloven af 2005 (Prop. 64 L (2014-2015) side 56):

Departementet viser til at det er nær sammenheng mellom de gjeldende reglene om påtalebegjæring fra fornærmede og adgangen til å gå til privat straffesak etter straffeprosessloven kapittel 28. Straffelovkommisjonen foreslo i delutredning VII punkt 7.9 side 188-190 å oppheve ordningen med private straffesaker. I Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) punkt 2.5 side 45 fremgår det at departementet tok sikte på at dette spørsmålet ville bli vurdert på et senere tidspunkt. Spørsmålet om adgangen til å gå til privat straffesak skal videreføres, reiser prinsipielle spørsmål som det ikke har vært anledning til å prioritere i forbindelse med ikraftsetting av straffeloven 2005. I lys av dette ser departementet ikke grunn til å fremme ytterligere forslag til endringer i straffeprosessloven kapittel 28 nå, utover justeringer i bestemmelser knyttet til ærekrenkelser og mortifikasjon (...)

2. Svensk ret

2.1. Lovbestemmelserne

4 kap. Om brott mot frihet och frid (uddrag)

4 b § Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,
5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,
7. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
8. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,
9. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
10. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller
11. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

6 § Den som olovligen intränger eller kvarstannar där annan har sin bostad, vare sig det är rum, hus, gård eller fartyg, dömes för hemfridsbrott till böter.

Intränger eller kvarstannar någon eljest obehörigen i kontor, fabrik, annan byggnad eller fartyg, på upplagsplats eller på annat dylikt ställe, dömes för olaga intrång till böter.

Är brott som i första eller andra stycket sägs grovt, dömes till fängelse i högst två år.

6 a § Den som olovligen med tekniskt hjälpmedel i hemlighet tar upp bild av någon som befinner sig inomhus i en bostad eller på en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annat liknande utrymme, döms för kränkande fotografering till böter eller fängelse i högst två år.

Till ansvar ska det inte dömas om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarlig.

Första stycket gäller inte den som med tekniskt hjälpmedel tar upp bild av någon som ett led i en myndighets verksamhet.

6 b § Den som genom att olovligen använda en annan persons identitetsuppgifter utger sig för att vara honom eller henne och därigenom ger upphov till skada eller olägenhet för honom eller henne, döms för olovlig identitetsanvändning till böter eller fängelse i högst två år.

8 § Den som olovligen bereder sig tillgång till ett meddelande, som ett post- eller telebefordringsföretag förmedlar som postförsändelse eller i ett elektroniskt kommunikationsnät, döms för brytande av post- eller telehemlighet till böter eller fängelse i högst två år.

9 § Den som, utan att fall är för handen som i 8 § sägs, olovligen bryter brev eller telegram eller eljest bereder sig tillgång till något som förvaras förseglat eller under lås eller eljest tillslutet, döms för intrång i förvar till böter eller fängelse i högst två år.

9 a § Den som i annat fall än som sägs i 8 § olovligen medelst tekniskt hjälpmedel för återgivning av ljud i hemlighet avlyssnar eller upptager tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträde eller annan sammankomst, vartill allmänheten icke äger tillträde och som han själv icke deltar i eller som han obehörigen berett sig tillträde till, döms för olovlig avlyssning till böter eller fängelse i högst två år.

9 b § Den som anbringar tekniskt hjälpmedel med uppsåt att bryta telehemlighet på sätt som anges i 8 § eller att utföra brott som anges i 6 a eller 9 a §, döms för förberedelse till sådant brott till böter eller fängelse i högst två år, om han eller hon inte gjort sig skyldig till fullbordat brott.

9 c § Den som olovligen bereder sig tillgång till en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling eller olovligen ändrar, utplånar, blockerar eller i register för in en sådan uppgift döms för dataintrång till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som olovligen genom någon annan liknande åtgärd allvarligt stör eller hindrar användningen av en sådan uppgift.

Är brottet grovt, döms för grovt dataintrång till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har orsakat allvarlig skada eller avsett ett stort antal uppgifter eller annars varit av särskilt farlig art.

11 § Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig identitetsanvändning, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

5 kap. Om ärekränkning

1 § Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för förtal till böter.

Var han skyldig att uttala sig eller var det eljest med hänsyn till omständigheterna försväriskt att lämna uppgift i saken, och visar han att uppgiften var sann eller att han hade skäligen grund för den, skall ej dömas till ansvar.

2 § Är brott som i 1 § sägs att anse som grovt, skall för grovt förtal dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om uppgiften genom sitt innehåll eller den omfattning i vilken den blivit spridd eller eljest var ägnad att medföra allvarlig skada.

3 § Den som smädar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, om gärningen ej är belagd med straff enligt 1 eller 2 §, för förolämpning till böter.

Är brottet grovt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

4 § Förtal av avliden skall medföra ansvar enligt 1 eller 2 §, om gärningen är sårande för de efterlevande eller den eljest, med beaktande av den tid som förflutit sedan den avlidne var i livet samt omständigheterna i övrigt, kan anses kränka den frid, som bör tillkomma den avlidne.

5 § Brotts som avses i 1-3 §§ får inte åtalas av någon annan än målsäganden. Om brottet riktar sig mot någon som är under arton år eller om i annat fall målsäganden anger brottet till åtal, får dock åklagaren väcka åtal om detta anses påkallat från allmän synpunkt och åtalet avser

1. förtal och grovt förtal,
2. förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning,
3. förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse, eller
4. förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes sexuella läggning.

Har förtal riktats mot en avliden, får åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, förälder eller syskon och, om åtal av särskilda skäl anses påkallat från allmän synpunkt, av åklagare.

Innebär brott som avses i 1-3 §§ att någon genom att förgripa sig på en främmande makts statsöverhuvud som vistas i Sverige eller på en främmande makts representant i Sve-

rige har kränkt den främmande makten, får brottet åtalas av åklagare utan hinder av första stycket. Åtal får dock inte ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har be- myndigat till detta.

12 kap. Om skadegörelsebrott

4 § Tager man olovlig väg över tomt eller plantering eller över annan äga, som kan skadas därav, dömes för tagande av olovlig väg till böter.

6 § Åverkan eller tagande av olovlig väg må, om brottet endast förnärmar enskilds rätt, åtalas av åklagare allenast om åtal av särskilda skäl finnes påkallat ur allmän synpunkt.

2.2. Forarbejderne

4 kap. Om brott mot frihet och frid

Specielle bemærkninger til kapitel 4 i brottsbalken af 1962 (Prop. 1962:10 side 3):

I 4 kap. behandlas brotten mot frihet och frid. Även detta kapitel, som huvudsakligen motsvarar 15 kap. i strafflagen, innebär en modernisering av gällande rätt, varvid flera föråldrade regler har utmönstrats. De bestämmelser, som avser frihetsberövanden, har avsevärt förenklats, och i fråga om mera okvalificerat rättsstridigt tvång har skett en precisering av det straffbara området. Särskild uppmärksamhet har ägnats frågan om skydd för personer, som blir utsatta för hot om grava brott. Gärning, som innefattar sådant hot, lägges under allmänt åtal, och brottet har utformats såsom ett fridsbrott; straff kan följa så snart hotet har skett på sätt, som varit ägnat att hos den hotade framkalla fruktan för hotets förverkligande. I övrigt må nämnas att i kapitlet, jämte bestämmelse om hemfridsbrott, stadgas straff för den som obehörigen intränger eller kvarstannar i vissa andra lokaliteter än bostad, exempelvis kontor eller fabrik.

Specielle bemærkninger til ændringen i 2011 af § 4 b (Prop. 2010/11:45 side 76-78):

Paragrafen och brottsrubriceringen är nya. I paragrafen föreskrivs straffansvar för förföljelse som består i upprepade brottsliga gärningar mot en och samma person. Syftet är att förstärka det straffrättsliga skyddet mot trakasserier och förföljelse och att sålunda åstadkomma en straffmätning som återspeglar brottslighetens allvar när det upprepade brottsliga handlandet utgör en särskild kränkning av målsägandens integritet. Övervägandena finns i avsnitt 8. Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

En förutsättning för straffansvar är att den tilltalade förföljt en person genom att upprepat ha begått brott mot denne. Flera brottsliga gärningar måste alltså vara uppe till domstolens prövning samtidigt. Gärningarna ska vara av sådant slag som anges i bestämmelsen, dvs. misshandel av normalgraden eller ringa misshandel, försök till misshandel av normalgraden, olaga tvång som inte är grovt, olaga hot som inte är grovt, hemfridsbrott eller olaga intrång såväl av normalgraden som grovt brott, ofredande, sexuellt ofredande, skadegörelse, försök till skadegörelse, åverkan som består i ringa skadegörelse eller överträdelse av kontaktförbud. Det är inte nödvändigt att var och en av gärningarna är av samma slag, så länge de utgörs av de uppräknade brottstyperna. Om det i den samlade brottsligheten ingår andra brottstyper döms särskilt för dessa.

Brottet består av en serie i och för sig straffbara gärningar. Således är brottet inte ett s.k. perdurerande brott, dvs. en enda fortlöpande gärning som i sig utgör ett brott. Domstolen måste, liksom vid brott i allmänhet, ta ställning till om varje enskild gärning är styrkt. Till grund för en fällande dom kan det vara godtagbart att, förutom vissa detaljerat beskrivna och tidsbestämda gärningar, lägga gärningar av likartat slag som begåtts under en viss tidsperiod och där det hålls mera öppet exakt tidpunkt, plats och kanske även tillvägagångssätt för respektive gärning (se t.ex. NJA 2005 s. 712). De enskilda brottsliga gärningar som ingår i brottet preskriberas särskilt för varje gärning som ingår i gärningsbeskrivningen.

Det ska vidare ha varit fråga om en upprepad kränkning av personens integritet. Med upprepad kränkning avses, i likhet med vad som gäller för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning, gärningar som tar sikte på den personliga integriteten och som sker vid upprepade tillfällen. Hur många kränkande gärningar som krävs för att kränkningen ska anses som upprepad måste bedömas med utgångspunkt i gärningarnas karaktär. Ju allvarligare gärningarna är, desto färre bör krävas för att kränkningen ska anses som upprepad.

Genom att var och en av gärningarna ska ha utgjort led i en upprepad kränkning av den utsatta personens integritet tydliggörs att det för straffansvar enligt paragrafen inte krävs några gärningar utöver dem som åtalet avser. Om den tilltalade tidigare har dömts för brott mot målsäganden kan detta beaktas vid bedömningen av om de åtalade gärningarna utgör ett led i en upprepad kränkning, för att belysa de förhållanden under vilka de åtalade gärningarna ägt rum. Det är därmed inte fråga om att på nytt döma för tidigare prövade gärningar. Det kan i regel förutsättas att brottsliga gärningar av det slag som bestämmelsen avser och som ingår i en serie brott mot en och samma person utgör en kränkning av dennes personliga integritet. I undantagsfall kan dock förekomma att en enskild gärning inte inneburit en sådan kränkning. Detta skulle kunna vara fallet t.ex. om vid en överträdelse av ett kontaktförbud inga försök till en direkt eller indirekt kontakt gjorts och den som skyddas av förbudet varken lagt märke till eller haft anledning att lägga märke till överträdelser. Domstolen ska då i stället döma särskilt för det brottet. Också om gärningarna sammantaget inte kan anses ha utgjort en upprepad kränkning ska domstolen döma för de

enskilda brotten. Om förutsättningar föreligger att döma för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning (4 kap. 4 a §) döms i stället för sådant brott enligt sedvanliga regler om konkurrens mellan brott.

De objektiva omständigheterna ska vara täckta av uppsåt. Något särskilt förföljelsesyfte krävs inte så länge den tilltalade haft uppsåt till de brottsliga gärningar som förföljelsen består av. Inte heller krävs att den tilltalade haft ett syfte att kränka målsägandens integritet utan det är tillräckligt att gärningsmannen haft uppsåt i förhållande till de faktiska omständigheter som läggs till grund för den bedömningen. Värderingen av om de brottsliga gärningarna utgjort förföljelse eller inneburit en kränkning görs av domstolen oavsett den tilltalades egna värderingar och syften med handlingarna. Om den tilltalade däremot haft uppsåt till de brottsliga gärningarna men inte till det upprepade handlandet föreligger inte förföljelse. Så kan vara fallet om flera enskilda brott endast av en slump drabbar samma målsägande.

För olaga förföljelse döms till fängelse i högst fyra år. Brottet kan innefatta såväl brottsliga gärningar som var för sig har ett straffvärde som motsvarar böter, som sådana där straffvärdet motsvarar fängelse. Minimistraftet fängelse i 14 dagar anger på en lägsta nivå straffvärdet för den samlade brottsligheten om förutsättningarna för ansvar enligt paragrafen är uppfyllda. Straffvärdet påverkas av de enskilda gärningarnas allvar och intensitet och den samlade brottslighetens omfattning. Ju allvarligare eller ju fler gärningar som ingår i den samlade brottsligheten, desto högre ska straffvärdet anses vara. I förekommande fall ska beaktas om någon av gärningarna inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person, se 29 kap. 1 § andra stycket andra meningen. Vid straffvärdebedömningen ska också försvarande eller förmildrande omständigheter enligt 29 kap. 2 och 3 §§ beaktas i skärpande respektive mildrande riktning. Hänsyn ska också tas till övriga föreliggande omständigheter som är relevanta för straffmätningen.

Skadestånd med anledning av kränkning genom brott bestäms efter vad som är skäligt, se 5 kap. 6 § skadeståndslagen (1972:207).

Specielle bemærkninger til ændringen i 2013 af § 4 b (Prop. 2012/13:69 side 38):

I paragrafen foreskrives straffansvar for olaga förföljelse. Bestämmelsen har tillförts en ny punkt som utvidgar tillämpningsområdet till att omfatta även gärningar enligt straffbestämmelsen i 6 a § om kränkande fotografering.

Specielle bemærkninger til ændringen i 2016 af § 4 b (Prop. 2015/16:150 side 28):

I paragrafen foreskrives straffansvar for olaga förföljelse. Bestämmelsen har tillförts en ny punkt som utvidgar tillämpningsområdet till att omfatta även gärningar enligt straffbestämmelsen i 6 b § om olovlig identitetsanvändning.

Specielle bemærkninger til ændringen i 2013 af § 6 a (Prop. 2012/13:69 side 39-41):

Paragrafen og brottsrubriceringen er nye. Paragrafen tar sikte på sådan fotografering som innebär ett intrång i den fredade sfär som enskilda bör ha rätt till i förhållande till andra enskilda, kränkande fotografering. (...)

Enligt *första stycket* döms den som olovligen med tekniskt hjälpmedel i hemlighet tar upp bild av någon som befinner sig inomhus i en bostad eller på en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annat liknande utrymme.

Med rekvisitet *med tekniskt hjälpmedel tar upp bild* avses upptagning av både stillbilder, som fotografier, och rörliga bilder, t.ex. filmer och videogram, oavsett vilken teknik som används. Således omfattas fotografering och annan bildupptagning med såväl analog som digital teknik, exempelvis fotografering med systemkamera eller kamera i mobiltelefon, inspelning med videoteknik samt bildupptagning med webbkamera eller tv-kamera för direktsändning.

Gärningsman är den som tar upp bilden. Bildupptagningen ska avse en annan levande människa. Vad som straffbeläggs är själva fotograferandet. I subjektivt hänseende krävs *uppsåt* beträffande samtliga gärningsrekvisit.

En förutsättning för straffansvar är att bildupptagningen sker *olovligen*. Om fotograferingen sker med samtycke är detta krav inte uppfyllt. Ett giltigt samtycke förutsätter först och främst att samtycket lämnas av någon som är behörig att förfoga över intresset av att värna den enskilde mot kränkande fotografering. I de allra flesta fall är detta den som är tänkt att fotograferas. Frågor om verkan av samtycke från personer som saknar full rätts-handlingsförmåga, t.ex. barn, och från deras företrädare är inte speciella för kränkande fotografering utan ska således bedömas i enlighet med vad som i allmänhet gäller. Det innebär bl.a. att även en underårig eller en person med nedsatt beslutsförmåga kan lämna samtycke till sådan bildupptagning som omfattas av bestämmelsen förutsatt att han eller hon är tillräckligt mogen och kapabel att förstå innebörden av samtycket. En bedömning får göras i det konkreta fallet. Vidare måste samtycket vara frivilligt, ges med full insikt om relevanta förhållanden och vara allvarligt menat. Villfarelse hos den fotograferade rörande någon omständighet av betydelse medför således att samtycket blir utan verkan. Det krävs vidare att samtycket föreligger när fotograferingen sker.

Samtycket kan vara antingen uttalat eller tyst. Ett tyst samtycke behöver inte manifesteras på något sätt, men om saken kommer under rättslig prövning och samtycke förnekas, får dock krävas att det finns något som tyder på att samtycke förelegat. Däremot innebär ett s.k. hypotetiskt samtycke inte att ett giltigt samtycke föreligger.

Olovlighetsrekvisitet innebär vidare att fotografering som sker med stöd av uttryckliga författningsbestämmelser, t.ex. i lagen (1998:150) om allmän kameraövervakning, inte omfattas av straffansvar.

Vidare krävs för straffansvar att fotograferingen sker på någon av de i lagtexten särskilt angivna platserna, som tillhör den enskildes privata miljö eller som annars är avsedda för särskilt privata förhållanden.

Således omfattar straffansvaret olovlig fotografering av den som befinner sig *inomhus i en bostad*. Med bostad avses, på motsvarande sätt som enligt bestämmelsen om hemfridsbrott i 4 kap. 6 § första stycket, en lokal eller annan plats där en person bor stadigvarande för en längre tid, liksom en tillfällig bostad, t.ex. ett hotellrum, en båthytt eller ett tält. Även t.ex. ett bostadsrum på ett äldreboende omfattas av bestämmelsen om omständigheterna är sådana att det under en tid kan sägas vara den enskildes bostad.

Det saknar betydelse om det är den fotograferades egen bostad eller någon annans bostad liksom var i bostaden den fotograferade befinner sig. Bestämmelsen är tillämplig oavsett om fotograferingen sker inne i eller in i bostaden. Att fotografera någon som befinner sig på en balkong eller en altan omfattas inte av straffansvar, eftersom personen då inte befinner sig inomhus i bostaden.

Straffansvaret omfattar även olovlig fotografering av den som befinner sig *på en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annat liknande utrymme*, exempelvis provhytt, duschrum eller bastu. Det spelar inte någon roll om t.ex. dörren är helt stängd eller draperiet helt fördraget.

En ytterligare förutsättning för straffansvar är att fotograferingen sker *i hemlighet*. Med *i hemlighet* avses – i likhet med vad som gäller för olovlig avlyssning enligt 4 kap. 9 a § – att den tekniska utrustningen antingen hålls helt dold för den fotograferade eller att denne i vart fall är totalt omedveten om att den för tillfället är i gång. Avgörande är alltså om fotograferingen sker i hemlighet för den fotograferade. Således kan den som utifrån olovligen fotograferar någon som befinner sig inomhus i en bostad drabbas av straffansvar, om den som befinner sig i bostaden inte känner till att fotografering sker och det omfattas av fotografens uppsåt. Så kan exempelvis vara fallet vid s.k. paparazifotografering från långt avstånd med teleobjektiv av en person som befinner sig i en bostad om den fotograferade inte uppfattar fotograferingen. Vidare omfattas sådana fall där den som fotograferas t.ex. sover eller är medvetlös eftersom den fotograferade då inte uppfattar fotograferingen, trots att fotograferingen i och för sig sker helt öppet. Likaså omfattas sådana fall där fotografen har förklarat att kameran inte är igång, trots att så är fallet.

Om den fotograferade inte uppfattar en helt öppen fotografering trots att han eller hon har möjlighet till det – t.ex. om någon öppet fotograferar andra gäster på en fest i någons bostad – och fotografen har anledning att räkna med att den fotograferade uppfattar denna, torde uppsåt till att fotograferingen ska ske i hemlighet saknas. Förutsättningar för straffansvar saknas då.

Straffet är böter eller fängelse i högst två år. Straffskalan ansluter därmed till vad som gäller för t.ex. olovlig avlyssning och sexuellt ofredande. I många fall torde straffet kunna

stanna vid böter. Har t.ex. smygfilmning skett fortlöpande under längre tid i en persons bostad bör emellertid straffvärdet anses vara så högt att det ligger på fängelsenivå.

Detsamma bör gälla om en person t.ex. installerat en dold kamera i ett omklädnings- eller duschrum för pojkar eller flickor på en skola och därefter under en tid filmat barnen. Även andra omständigheter än de nu nämnda kan medföra att straffvärdet är så högt att det ligger på fängelsenivå.

I *andra stycket* undantas från straffansvar en gärning som med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarlig. En helhetsbedömning får göras i det enskilda fallet. Vid denna bedömning ska det intresse som fotografen företräder vägas mot den enskildes intresse av skydd mot kränkande fotografering. I det sammanhanget bör sådana omständigheter som om fotograferingen sker som ett led i nyhetsförmedling eller i något annat sammanhang av samhälleligt intresse vara av stor betydelse. Det kan t.ex. gälla fotografering i syfte att granska och dokumentera misstänkta missförhållanden i samhället, såsom vanskötsel vid drift av äldreboenden eller i familjehem. Det kan också gälla fotografering i syfte att dokumentera bevisning om ett pågående brott, t.ex. fotografering av barn som utsätts för kränkande behandling i sina hem, med avsikt att lämna informationen till behöriga myndigheter. Sådan fotografering kan behöva ske i hemlighet för att överhuvudtaget komma till stånd. För bedömningen saknar det betydelse om det är en yrkesfotograf, en journalist eller någon annan som fotograferar. Även fotografering som med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är fullständigt harmlös kan vara försvarlig.

Vidare bör det kunna beaktas om den kränkande fotograferingen utgör ett inslag i t.ex. vetenskapligt arbete eller låter sig försvaras av konstnärliga hänsyn. (...) den enskildes intresse av skydd mot fotografering [torde] i de allra flesta fall väga tyngre än de nu nämnda omständigheterna.

Åklagaren har bevisbördan för att en undantagssituation inte föreligger. Ett blankt påstående om att fotograferingen skett i ett försvarligt syfte, som inte kompletteras med uppgifter som beskriver de omständigheter som påstås göra gärningen försvarlig, bör emellertid kunna lämnas utan avseende.

Av *tredje stycket* följer att första stycket inte gäller den som med tekniskt hjälpmedel tar upp bild av någon som ett led i en myndighets verksamhet. Bestämmelsen tar sikte på sådan fotografering som sker i myndigheters verksamhet, t.ex. vid brottsbekämpande verksamhet hos polisen, Tullverket och Kustbevakningen.

Tillämpningsområdet för kränkande fotografering sammanfaller i viss mån med bestämmelserna om sexuellt ofredande, barnpornografibrott och olaga våldsskildring (6 kap. 10 §, 16 kap. 10 a och c §§). Om förutsättningar föreligger att döma för såväl kränkande fotografering som sexuellt ofredande bör det, med hänsyn till bestämmelsernas delvis olika syften och tillämpningsområden, vara möjligt att döma för båda brotten i brottskonkurrens. Detsamma torde gälla barnpornografibrott och olaga våldsskildring av normalgraden.

Av skadeståndslagen (1972:207) följer att skada som kränkande fotografering innebär kan vara ersättningsgill.

Specielle bemärkningar til ændringen i 2016 af § 6 b (Prop. 2015/16:150 side 28-31):

Paragrafen och brottsrubriceringen är nya. Straffbestämmelsen tar sikte på förfaranden där någon utger sig för att vara en annan person genom att olovligen använda den personens identitetsuppgifter och därigenom ger upphov till skada eller olägenhet för honom eller henne. De närmare övervägandena redovisas i avsnitt 5.1.

Med *identitetsuppgifter* avses uppgifter som normalt används för att identifiera eller peka ut en viss fysisk person. Utöver namn och person- eller samordningsnummer kan det handla om t.ex. födelsetid, e-postadress eller ett fotografi. Även ett alias eller ett artist- eller smeknamn, som är tydligt kopplat till en viss person och därmed lika utpekande som ett personnamn, kan vara en identitetsuppgift. Identitetsuppgifterna ska var för sig eller tillsammans kunna användas för att identifiera en viss person. Det måste i varje enskilt fall bedömas om uppgiften eller uppgifterna sammantagna är tillräckliga för att identifiera en viss person. Det innebär att användandet av t.ex. enbart ett förnamn, eller enbart ett fullständigt namn som är vanligt förekommande, som exempelvis Anna Andersson, normalt sett inte är tillräckligt precist. Annorlunda kan det förhålla sig om ett vanligt namn eller enbart ett förnamn, används i kombination med t.ex. ett fotografi av en person med det namnet eller adressuppgift till någon med det namnet. Uppgifterna sammantagna kan då vara tillräckliga för att identifiera en viss person. Även sådana fall där ett fotografi av en person förekommer i kombination med ett uppdyktat namn kan omfattas av bestämmelsen. Avgörande är om de använda identitetsuppgifterna var för sig eller tillsammans är tillräckliga för att peka ut en viss person. Det krävs inte att alla uppgifter är helt korrekta för att rekvisitet ska vara uppfyllt. Ett stavfel i en ansökningshandling behöver exempelvis inte betyda att uppgifterna inte ska anses vara tillräckligt tydliga och precisa.

Uppgifter som bara medelbart och typiskt sett efter ytterligare efterforskning kan leda fram till en viss person, t.ex. en bils registreringsnummer, faller som regel utanför begreppet identitetsuppgifter. Endast levande fysiska personers identitetsuppgifter skyddas av straffbestämmelsen.

För straffansvar krävs att identitetsuppgifterna används *olovligen*. Därigenom utesluts från det straffbara området sådant användande som sker med samtycke av den vars identitetsuppgifter används eller, för någon som saknar full rättshandlingsförmåga, t.ex. barn, den som är behörig företrädare för en sådan person. Ett samtycke ska för att vara giltigt även avse att någon genom att använda identitetsuppgifterna ska utge sig för att vara den person som uppgifterna tillhör och vara allvarligt menat. Frågan om verkan av samtycke från någon som inte har full rättshandlingsförmåga får bedömas i enlighet med vad som i allmänhet gäller för verkan av rättshandlingar. Det innebär bl.a. att även en underårig eller

en person med nedsatt beslutsförmåga kan lämna samtycke till att hans eller hennes identitetsuppgifter används förutsatt att han eller hon är tillräckligt mogen och kapabel att förstå innebörden av samtycket. En bedömning får göras i det enskilda fallet. Samtycket kan vara antingen uttalat eller tyst. Ett tyst samtycke behöver inte manifesteras på något sätt, men om saken kommer under rättslig prövning och samtycke förnekas, får dock krävas att det finns något som tyder på att samtycke funnits.

Den som uppsåtligen använder sig av en annan persons identitet med dennes godkännande kan i vissa fall göra sig skyldig till andra brott, t.ex. missbruk av urkund enligt 15 kap. 12 §, men inte till olovlig identitetsanvändning.

Med rekvisitet *utger sig för att vara honom eller henne* avses att gärningsmannen ger sken av att vara den person vars identitetsuppgifter används. I detta ligger att det ska finnas en risk att gärningsmannen vilseleder tredje man om att identitetsuppgifterna används av eller härrör från den person som identitetsuppgifterna tillhör. Att utge sig för att vara någon annan genom att använda en annan persons identitetsuppgifter kan ske på många olika sätt. Det kan vara skriftligt på olika vis, men också muntligen t.ex. via telefon eller vid ett personligt sammanträffande. Som exempel kan nämnas att skicka in en låneansökan i annans namn till ett kreditinstitut eller att uppge en annan persons identitet när man hämtar ut en försändelse på ett utlämningsställe, men också att i annans namn på internet upprätta eller använda ett konto på sociala medier eller skriva en kommentar i ett kommentarsfält på en hemsida. Om kommentarsfältet förekommer på en hemsida som omfattas av tryckfrihetsförordningens eller yttrandefrihetsgrundlagens skydd kan ansvar enligt förevarande paragraf dock inte komma ifråga om kommentarerna granskas i förväg av den som ansvarar för sidan före publicering (s.k. modererade kommentarsfält). Då gäller istället den särskilda regleringen för grundlagsskyddade medier. Olovlig identitetsanvändning är inget tryck- eller yttrandefrihetsbrott.

Om det av sammanhanget eller av andra förhållanden i det enskilda fallet framgår att det inte kan vara fråga om den person som identitetsuppgifterna ger sken av, är rekvisitet utger sig för att vara honom eller henne inte uppfyllt. I parodi och satir används andras identitetsuppgifter, men det framgår regelmässigt av situationen och sammanhanget att det är just parodi och satir och inte fråga om att någon utger sig för att verkligen vara den som parodin eller satiren avser. Användandet av identitetsuppgifterna riskerar i sådana fall inte att leda till att någon blir vilseledd om identiteten. Så är inte heller fallet om den som använder någon annans identitetsuppgifter gör det så klumpigt att det saknar all trovärdighet.

En ytterligare förutsättning för straffansvar är att förfarandet ger upphov till *skada eller olägenhet* för den vars identitetsuppgifter används. Med *skada* menas ekonomisk skada, vilket innefattar beaktansvärd fara för slutlig förlust. Med *olägenhet* menas obehag eller nackdel, även när detta tar sig andra uttryck än i risk för ekonomisk skada. Det krävs att obehaget som det olovliga användandet gett upphov till objektivt sett är påtagligt. En sådan olägenhet föreligger i normalfallet om någon olovligen använder en annan persons identi-

tetsuppgifter för att begå ett förmögenhetsbrott. Även den vars identitetsuppgifter har använts vid t.ex. ett bedrägeribrott som stannat på försöksstadiet kan ha drabbats av en olägenhet. Mot bakgrund av att allt fler människor som en naturlig del av sina liv använder internet och sociala medier kan det, om någon på sociala medier utger sig för att vara en annan person genom att t.ex. upprätta ett användarkonto, föreligga en olägenhet redan genom att kontot skapats och finns tillgängligt på internet då enbart förekomsten av ett sådant ”falskt” konto hos den drabbade kan inge en påtaglig känsla av utsatthet och obehag. Olägenhet kan vidare föreligga om någon utger sig för att vara en annan person genom att skriva kommentarer i ett s.k. kommentarsfält t.ex. för att tillskriva denne extrema åsikter. Av betydelse för om olägenhetskravet är uppfyllt är således bl.a. kommentarens innehåll. Även återkommande relativt harmlösa kommentarer kan nå upp till kravet på olägenhet i form av obehag inför att någon satt i system att i olika sammanhang lämna kommentarer i den drabbades namn. Med olägenhet avses vidare praktiska besvär som att bestrida betalningskrav och ta kontakt med kreditinstitut för att undvika betalningsanmärkningar när gärningsmannen exempelvis tagit upp lån i den drabbades namn eller att spärra sin kreditupplysning hos olika kreditupplysningsföretag för att freda sig mot fortsatt brottslig användning av identitetsuppgifterna. Något krav att användningen av identitetsuppgifterna ska ha inneburit skada eller olägenhet uppställs inte. Tillräckligt är att användningen av uppgifterna medfört sådan verkan. Bedömningen om skada eller olägenhet föreligger behöver alltså inte hänföras till tidpunkten för ingreppet. Det är tillräckligt att användningen av uppgifterna medför skada eller olägenhet efter användningen t.ex. i form av en utgift.

För straffansvar krävs att samtliga gärningsmoment täcks av gärningsmannens *uppsåt*.

Straffet är böter eller fängelse i högst två år. I många fall av olovlig identitetsanvändning torde straffet kunna stanna vid böter. Om den olovliga identitetsanvändningen orsakat stor skada eller omfattande olägenhet torde straffvärdet för användningen av uppgifterna vara så högt att det ligger på fängelsenivå. Den som vid ett tillfälle olovligen använder flera personers identiteter bör som utgångspunkt dömas för flera brott, eftersom handlandet utgör en kränkning av varje persons integritet. Den som vid flera tillfällen olovligen använder samma persons identitet bör också anses ha begått flera brott, utom i fall där utnyttjandet med beaktande av tid och rum och övriga omständigheter kan anses utgöra samma gärning.

Straffbestämmelsen om olovlig identitetsanvändning kan ofta förväntas ingå som ett led i andra brott, främst förmögenhetsbrott. Den kan också ha ett överlappande tillämpningsområde med andra straffstadganden, såsom exempelvis i vissa fall vid brukande av falsk urkund, falsk tillvitelse och missbruk av urkund (14 kap. 10 § respektive 15 kap. 7 § första stycket och 12 § första och andra styckena). Det kan därför förutses att konkurrenssituationer kommer att vara vanliga i rättstillämpningen. Allmänna regler om *konkurrens* gäller. Utgångspunkten är således att domstolen ska döma i konkurrens för olovlig identitetsanvändning och det brott som har begåtts med hjälp av den olovliga identitetsanvändningen,

om dessa brott har olika skyddsintressen. Det innebär att om olovlig identitetsanvändning utgör ett led i ett bedrägeribrott döms som utgångspunkt för båda brotten i konkurrens. Utgör den olovliga identitetsanvändningen, eventuellt tillsammans med andra omständigheter, skäl för att bedöma ett bedrägeri som grovt döms som utgångspunkt endast för grovt bedrägeri. Den olovliga identitetsanvändningen bör dock – på samma sätt som gäller vid konkurrens mellan förfalskningsbrott och bedrägeri – nämnas i domslutet (lagkonkurrens med citering). Genom att olovlig identitetsanvändning citeras även om det konsumeras av det grova brottet tydliggörs att det brottet inkluderas och att den vars identitet utnyttjats är att betrakta som målsägande. Av detta skäl bör olovlig identitetsanvändning citeras även om också ett annat brott, t.ex. urkundsförfalskning, citeras. Vid konkurrens med andra brott mot den person vars identitetsuppgifter har använts, t.ex. ofredande och förtal (4 kap. 7 § respektive 5 kap. 1 och 2 §§), bör endast dömas för det brott som framstår som det huvudsakliga.

Av skadeståndslagen (1972:207) följer att skada som orsakas genom olovlig identitetsanvändning kan vara ersättningsgill.

Specielle bemärkningar til ændringen i 1993 af § 8 (Prop. 1992/93:200 side 331):

Ändringen i 4 kap. 8 § brottsbalken innebär att tillämpningsområdet för straffbestämmelsen om brytande av post- eller telehemlighet utvidgas till att omfatta meddelanden som post- eller telebefordringsföretag förmedlar som postförsändelser eller telemeddelanden, oavsett om företaget är en myndighet eller en skild person. Härutöver har vissa redaktionella ändringar gjorts.

Specielle bemærkninger til ændringen i 2012 af § 8 (Prop. 2011/12:55 side 126):

Paragrafen behandlar brottet brytande av post- eller telehemlighet. (...)

Begreppet telemeddelande har ersatts med meddelande som förmedlas i ett elektroniskt kommunikationsnät (se vidare kommentaren till 27 kap. 18 § rättegångsbalken). Med elektroniskt kommunikationsnät avses det-samma som i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. Ändring-en är inte avsedd att innebära någon förändring i fråga om omfattningen av det straffrättsliga ansvaret.

Specielle bemærkninger til ændringen i 1975 af § 9 a (Prop. 1975:19 side 102-105):

Denna paragraf, som i vissa delar motsvarar 6 a § första, andra och fjärde styckena i kommittéförslaget, innehåller de grundläggande bestämmelserna om del nya straffrättsliga skyddet mot integritetskränkningar med hjälp av akustisk apparatur.

Eftersom ett brott mot reglerna om skydd för telehemligheten oftast torde innebära att gärningsmannen samtidigt brutit mot bestämmelserna i denna paragraf har undantag gjorts för sådana fall. Det bör i detta sammanhang framhållas att 8 §, till vilken hänvisning görs, dock endast gäller telededdelanden som befordras genom allmän befordringsanstalt. Telefonsamtal via interna anläggningar inom t. ex. en bostad eller en arbetsplats faller således helt under den föreslagna lagtexten, t. ex. samtal som förs över s. k. snabbtelefoner.

För att straff skall komma i fråga enligt den nya beslämmelsen krävs att avlyssningen eller inspelningen skett *olovligen*. Lovlig och därmed fri från ansvar blir gärningen om samtycke föreligger från någon som kan sägas ha rätt att förfoga över meddelandet t. ex. en av de personer som deltar i ett samtal. I motsats till kommittéförslaget skall samtycke till avlyssning eller inspelning sålunda lämnas av den som blir utsatt för denna och inte av den som förfogar över den plats där ljudupptagningen äger rum. Detta innebär att t. ex. en bostadshavare eller annan som innehar en viss lokal inte i hemlighet får avlyssna gästers eller andra tillfälliga besökares samtal med mindre någon av dem som deltar i samtalet samtyckt därtill.

Samtycke från någon av dem som blir utsatta för avlyssningen eller inspelningen medför således att straff inte kan komma i fråga. Huruvida gärningsmannen känner till att samtycke lämnats eller handlar i tro att han begår straffbar gärning har inte någon betydelse i sammanhanget. Det är sålunda tillräckligt att det objektivt sett inte varit fråga om någon olovlig handling.

Fråga om verkan av samtycke från personer som saknar fullständig rättslig handlingsförmåga och huruvida annan i sådan persons ställe kan lämna nödvändigt samtycke får bedömas mot bakgrund av förhållandena i det enskilda fallet och allmänna rättsgrundsatser. Som kommittén har framhållet i detta sammanhang torde den föreslagna lagstiftningen inte hindra att föräldrar fritt avlyssnar eller spelar in vad minderåriga barn har för sig i bostaden. Däremot utgör lagstiftningen ett hinder mot att föräldrar med hjälp av dold teknisk apparatur håller vuxna barn under övervakning utan deras samtycke.

Lagrummet omfattar inte varje avlyssning eller upptagning av ljud utan endast sådana fall då åtgärden sker med direkt hjälp av ett *tekniskt hjälpmedel för återgivning av ljud*. Det behöver här inte alltid vara fråga om helt kompletta avlyssnings- och inspelningsapparater. Även beståndsdelar i sådana apparater, oavsett deras tekniska konstruktion, storlek, utförande och hölje, som kan komma till självständigt bruk i detta sammanhang räknas sålunda som ett tekniskt hjälpmedel i lagens mening. Vad särskilt gäller mikrofoner så avses inte bara dolda mikrofoner, spikmikrofoner eller andra mikrofoner, vars utförande särskilt avpassats för illegitim avlyssning utan även olika, i bostäder vanligen förekommande mikrofoner. Jag tänker här på sådana mikrofoner som används i den vanliga telefonen, i snabbtelefon eller annan anläggning för intern kommunikation eller i bandspelare. Även långdistansverkande mikrofoner omfattas givetvis av bestämmelsen.

I fråga om radiosändare, som är en vanlig beståndsdel i avlyssningsutrustning, är lagrummet likaledes tillämpligt oavsett sändarens frekvensområde, storlek eller utförande. Begreppet radiosändare är definierat i radiolagen.

Ett annat exempel på en beståndsdel i tekniska hjälpmedel för återgivning av ljud är s. k. telefonadapter, med vars hjälp en ströms eller spännings variationer induktivt fångas upp. Även laser kan såsom tidigare framhållits begagnas för återgivning av ljud.

Alla slag av fungerande avlyssnings- eller inspelningsapparater faller således under uttrycket tekniskt hjälpmedel för återgivning av ljud. Att apparaten dessutom, som t. ex. en TV-kamera gör, även tar upp ljus är i och för sig utan betydelse i detta sammanhang.

Ett förfarande som innebär all man enbart filmar en person som talar och sedan genom att studera läpprörelserna söker ”läsa” vad han säger faller däremot inte under den nya straffbestämmelsen. Genom kravet att avlyssning skall göras medelst tekniskt hjälpmedel för återgivning av ljud blir lagrummet inte heller tillämpligt på avlyssning som görs med blotta örat eller genom att exempelvis ett dricksglas, en plastslang – eventuellt sedan gärningsmannen borrar hål i en vägg – eller liknande föremål utnyttjas för att göra det möjligt att uppfatta ljud.

En ytterligare förutsättning för straffbarhet är att gärningen utförts i *hemlighet*. Därmed avses all apparaturen antingen hålls helt dold för den som blir utsatt för avlyssningen eller inspelningen eller att denne i varje fall är totalt omedveten om att den för tillfället är i funktion. Den som t. ex. helt öppet från en gata riktar en avlyssningsapparat mot ett fönster för att avlyssna vad som sägs i den innanför fönstret liggande lokalen drabbas således av straffansvar så snart den eller de som befinner sig i lokalen inte känner till att avlyssning pågår. Enbart den omständigheten att t. ex. en butiksinnehavare genom anslag upplyser att avlyssning kan förekomma i butiken torde inte utan vidare medföra att avlyssning bör betraktas som öppen. Det blir här bl. a. av betydelse både hur pass lätt skönjbara sådana anslag är och i vad mån de även i övrigt ger tillräcklig information för bedömning av frågan var och när avlyssningen kan tänkas äga rum.

Den straffbelagda gärningen består i *avlyssning* eller *upptagning*. I lagtexten har upptagning nämnts särskilt för att utmärka all gärningen redan därigenom är fullbordad. Risken för att någon sedermera kommer att ta del av inspelningen måste sålunda alltid anses som uppenbar. Det bör i detta sammanhang också beaktas att ifrågakarande straffbestämmelse inte riktar sig mot den som – utan att ha anstiftat eller eljest medverkat till förbjuden upptagning – senare lyssnar till det spelade. Efterföljande delaktighet bestraffas alltså inte.

Gärningsman är den som avlyssnar eller upptar det aktuella ljudet. Av den allmänna medverkandebestämmelsen i 23 kap. 4 § BrB följer att straff kan drabba också annan. Kommittén har som exempel på sådan medverkan nämnt det fall att en deltagare i ett samtal genom en i sina kläder dold radiosändare låter någon utomstående lyssna till samtalet. Enligt den av mig föreslagna ordningen torde det förfarandet alltid vara straffritt eftersom avlyssningen inte kan sägas ha skett olovligen. Det är här i princip fråga om ungefär sam-

ma situation som då t. ex. avlyssning av telefonsamtal sker genom extra hörtelefon, talregistreringsmaskin, induktionsapparat eller på annat sätt, vilka åtgärder lämnas utan påföljd enligt 4 kap. 8 § BrB så snart någon av de samtalande lämnat tillstånd till avlyssningen.

Som jag redovisat i den allmänna motiveringen har gärningens *objekt* begränsats till att avse tal i enrum, samtal mellan andra och förhandlingar vid sammanträde eller annan sammankomst vartill allmänheten inte äger tillträde. Med tal i enrum avses t. ex. bön eller dikta- tamen. Straff drabbar vidare den som olovligen och i hemlighet avlyssnar eller inspelar samtal mellan andra. Detta innebär som tidigare nämnts att den som utan samtycke spelar in samtal som han själv deltar i går fri från påföljd. Bestämmelsen överensstämmer i denna del med vad som f. n. gäller i fråga om inspelning av telefonsamtal av en av de i samtalet deltagande. Beträffande förhandlingar vid sammanträde eller annan sammankomst vartill allmänheten inte äger tillträde kan anföras följande. Jämlikt 1 § andra stycket lagen (1956:618) om allmänna sammankomster skall som allmän anses sammankomst som anordnas för allmänheten eller till vilken allmänheten äger tillträde eller som, med hänsyn till de villkor under vilka tillträde lämnas, är att jämställa med sådan sammankomst. Som enskild sammankomst är i princip att betrakta sådan sammankomst som är tillgänglig endast för en på ett eller annat sätt bestämd eller sluten krets av personer, t. ex. medlemmarna i en förening eller annan sammanslutning, särskilt inbjudna osv. Karaktären av enskilt möte anses principiellt bibehållen även då en tillställning anordnas gemensamt av två eller flera föreningar eller då, utom en arrangerande förenings medlemmar, även medlemmar i andra föreningar tillåts närvara. Enbart den omständigheten att medlem har rätt att medtaga familjemedlem till visst möte får inte till följd att detta skall räknas som en sammankomst till vilken allmänheten äger tillträde. I fall åter då enda villkoren för rätten att närvara består i att man har betalat inträdesavgift eller uppnått viss ålder måste sammankomsten däremot betraktas som öppen för allmänheten. Detta gäller som regel vid idrottstävlingar, teaterföreställningar och andra liknande evenemang. Den sålunda föreslagna ordningen som innebär att ansvar för olovlig avlyssning skall kunna drabba den som inte själv deltar i eller som obehörigen berett sig tillträde till sluten sammankomst stämmer i allt väsentligt överens med vad som gäller enligt dansk och norsk rätt. I motsats till kommitténs förslag blir det däremot straffritt att såsom deltagare i en sluten sammankomst spela in vad som sägs vid sådan sammankomst.

I subjektivt avseende krävs *uppsåt* (1 kap. 2 § första stycket BrB). Detta krav avser samtliga i det föregående behandlade rekvisit. Kravet har samma innebörd som vid andra straffstadganden i BrB och avser bara de faktiska omständigheterna.

Vad särskilt gäller rekvisitet i hemlighet bör i detta sammanhang framhållas att straffansvar normalt inte kommer att kunna drabba den som t. ex. under ett vanligt telefonsamtal eller vid användningen av en snabbtelefon kommer i den situationen att han utan någons vetskap kan höra vad som sägs på annat håll. Endast i fall då vederbörande medvetet väljer att utnyttja den sålunda uppkomna situationen t. ex. genom att göra en inspelning av del

pågående samtalet torde uppsåtskravet vara fyllt och brott föreligga. Även i det fall då t. ex. en ornitolog som lyssnar till fåglar eller spelar in fågellåten råkar få höra ett samtal utsluter bristen på uppsåt i regel straffbarhet. Skulle emellertid ornitologen fortsätta att lyssna till samtalet eller spela in vad han hör föreligger ett uppsåtligt handlande.

Med anledning av den i kommitténs betänkande och i en del remissyttranden särskilt uppmärksammade frågan om användningen av hörapparater vill jag för egen del endast konstatera, att det så snart det är fråga om en person med nedsatt hörsel givetvis måste presumeras att användningen sker helt lovligt och endast med uppsåt all kompensera hörseldefekten.

Den föreslagna lagtexten innefattar inte något skydd för radiomeddelanden. Den som i radiomottagare får höra ett samtal mellan andra personer – t. ex. lyssna till vad som sägs i en walkie-talkie eller annan radiosändare – äger nämligen utgå från att de samtalande räknar med att utomstående kan lyssna till vad som sägs. Vad nu sagts om radiomeddelanden gäller även meddelanden som sänds genom vissa slag av trådbundna kommunikationsanläggningar. I en del fall medför dessas konstruktion risk för att utomstående utan särskilda åtgärder kan komma att uppfatta meddelandet. Som exempel på sådan anläggning kan nämnas anläggning som använder det vanliga elektriska nätet som bärvåg.

Brottet har betecknats som *olovlig avlyssning*. Denna beteckning bör användas även när gärningen består bara i olovlig upptagning.

Av 11 § framgår att olovlig avlyssning, som ej förövats på allmän plats, inte får åtalas utan att målsägande angett brottet till åtal eller åtal finnes påkallat från allmän synpunkt.

Specielle bemærkninger til ændringen i 1975 af § 9 b (Prop. 1975:19 side 106):

Paragrafen har i vissa delar sin motsvarighet i den av kommittén föreslagna 6 a § tredje stycket. Enligt den av mig föreslagna bestämmelsen straffas den som anbringa tekniskt hjälpmedel med uppsåt att bryta telehemlighet på sätt i 8 § sägs eller att utföra brott som i 9 a § sägs. Med beskrivningen åsyftas gärning som typiskt sett utgör förberedelse till de nämnda brotten. Eftersom brott mot telehemligheten även kan innefatta olovlig avlyssning har jag ansett det följdriktigt att också straffbelägga sådan gärning på förberedelsestadiet.

Gämningen beslår i att *anbringa* apparaturen. I detta ligger att med apparaturen skall vidtas sådana åtgärder som krävs föratt den enkelt skall kunna sättas i funktion. En mikrofon är t. ex. att anse som anbringad om den har placerats i annans bostad och försetts med ledningar som går till en plats utanför bostaden. Om tråden inte leder utanför bostaden, krävs dessutom att tråden har anslutits till exempelvis en högtalare eller bandspelare. Beträffande bandspelare är en batteridrivna bandspelare med ansluten mikrofon att anse som anbringad, redan när den har placerats i en sådan position där den kan användas för en straffbar integritetskränkning, t. ex. i annans kontor eller motorfordon. För att en vanlig nätansluten bandspelare skall anses som anbringad måste däremot ytterligare fordras att dess kontakt

satts in i väggurtag och dess mikrofon gjorts i ordning för användning. Det avgörande är sålunda att apparaturen antingen gjorts helt i ordning för användning eller i varje fall förbättrats på sådant sätt, att de övriga åtgärder som behövs för att den skall fungera kan vidtas på annan plats än den där apparaturen har placerats.

Varje anbringande av apparatur som det nu är fråga om är inte straffbart. Enligt lagtexten krävs dessutom att anbringandet skett med *uppsåt* att bryta telehemlighet på sätt som sägs i 8 § eller att utföra brott som sägs i 9 a §. Vid bedömandet av huruvida ett sådant syfte föreligger torde ledning främst kunna hämtas från de förhållanden som hänger samman med apparaturens utformning liksom var och när den placerats.

Brottet har konstruerats som ett självständigt, fullbordat brott. För att undvika dubbla straffsanktioner har i lagtexten därför gjorts undanlag för det fall att gärningsmannen i detta sammanhang redan gjort sig skyldig till fullbordat brott enligt 8 eller 9 a §. Det aktuella brottet har betecknats som förberedelse till huvudbrottet. För åtal för förberedelse till olovlig avlyssning krävs, om gärningen inte ägt rum på allmän plats, målsägandeangivelse eller att åtal finnes påkallat från allmän synpunkt. Någon sådan inskränkning i åtalsplikten finns inte beträffande förberedelse till brott mot telehemligheten.

Specielle bemärkningar til ændringen i 2013 af § 9 b (Prop. 2012/13:69 side 42):

Paragrafen har ændrats genom att 6 a § har lagts till. Att anbringa tekniskt hjälpmedel med uppsåt att utföra kränkande fotografering är således straffbart som förberedelse till kränkande fotografering. Kravet på att ett tekniskt hjälpmedel ska ha anbringats innebär att utrustningen ska ha riggats, monterats eller fästs på ett sådant sätt som gjort det möjligt att begå brottet på den aktuella platsen. Den omständigheten att en person bär med sig t.ex. en mobiltelefon som skulle kunna utnyttjas för kränkande fotografering innebär inte att bestämmelsen är tillämplig. Dessutom har språkliga ändringar gjorts.

Specielle bemærkninger til ændringen i 1998 af § 9 c og § 10 (Prop. 1997/98:44 side 148):

Bestämmelserna om straff för dataintrång i nuvarande 21 § i den nuvarande datalagen har utan ändring i sak förts över till 4 kap. 9 c § och 10 § brottsbalken.

Straffbestämmelserna i 21 § i den nuvarande datalagen är i dag subsidiära i förhållande till straffbestämmelserna i lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter. Enligt den lagen straffas företagsspioneri och olovlig befattning med företagshemlighet med böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i högst sex respektive fyra år. Är

gärningen belagd med strängare straff enligt brottsbalken, döms dock inte till ansvar för dessa brott. För dataintrång och för normalgraden av företagsspioneri och olovlig befattning med företagshemlighet gäller samma straffskala. I och med att bestäm-

melsen om straff för dataintrång förs över till brottsbalken finns det inte anledning att ha någon annan reglering om konkurrensen än den som gäller förhållandet mellan övriga brottsbalksbrott och straffbestämmelserna om företagsspioneri och olovlig befattning med företagshemlighet.

Förhållandet mellan bestämmelsen om straff för dataintrång i 4 kap. och bestämmelserna i samma kapitel om straff för brytande av post- eller telehemlighet och intrång i förvar klargörs uttryckligen. Förhållandet mellan brottet dataintrång och övriga brottsbalksbrott får avgöras enligt sedvanliga principer för bedömningen av konkurrens mellan överlappande straffstadganden i brottsbalken.

Specielle bemärkningar til ændringen i 2007 af § 9 c (Prop. 2006/07:66 side 49-51):

Paragrafen har gennemgået såvel saklige som redaktionelle ændringer. (...)

Paragrafens första mening har ändrats i två avseenden. Dels har det s.k. upptagningsbegreppet i sin helhet (delar av nuvarande första meningen och andra meningen) i förtydligande syfte och för en språklig modernisering ersatts med begreppet ”uppgift som är avsedd för automatiserad behandling”, dels har det straffbara området utvidgats till att omfatta även den som olovligen blockerar en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling.

Avsikten med det nya begreppet ”uppgift som är avsedd för automatiserad behandling” är att förtydliga att alla uppgifter, dvs. fakta, information eller begrepp, som uttrycks i en för en dator anpassad och läsbar form omfattas av bestämmelsen. I detta ligger att även program av olika slag omfattas. Det är för tillämpningen av begreppet utan betydelse var uppgifterna finns eller förvaras i systemet. Det innebär att alla uppgifter oavsett på vilket datamedium de finns omfattas. Därmed innefattas också uppgifter som finns i en dators temporära minne. Det innebär vidare att också uppgifter som är under befordran omfattas. Det senare gäller oavsett på vilket sätt befordran sker. Beträffande uppgifter som befordras via radio gäller dock som regel att avlyssning av sådan radiokommunikation faller utanför det straffbara området. Det följer av principen om att etern är fri och av att olovlighetskravet därmed inte kan anses uppfyllt. (...) Om intrånget däremot sker i radiobefordrade uppgifter som t.ex. är krypterade kan dock ansvar för dataintrång komma i fråga. Sådant ansvar kan också komma i fråga för ändring eller utplånande av eller annan påverkan på radiobefordrade uppgifter som anges i paragrafen.

Den brottsliga gärning som lagts till i första meningen beskrivs så att någon olovligen blockerar en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling. Härmed skall förstås åtgärder som innebär att en sådan uppgift görs oåtkomlig eller att den hindras från att flöda. Det handlar alltså om hindrande eller spärrande åtgärder av olika slag. Som exempel kan nämnas inmatning eller spridning av olika typer av sabotageprogram (t.ex. datavirus, trojaner eller logiska bomber). Det kan t.ex. handla om situationer där en programkod förs

in i en dator som fyller minnesutrymmet med ”skräp” så att uppgifterna inte kan nås eller som gör att uppgifterna inte kan lokaliseras. Om uppgifterna förändras eller förstörs, kan ansvar i stället komma i fråga för ändring eller utplånande av dessa.

En förutsättning för straffansvar är att gärningen – i likhet med vad som gäller för övriga i första meningen straffbelagda åtgärder – begås uppsåtligen och olovligen. Beträffande uppsåtskravet förutsätts inte att gärningsmannen handlar med ett direkt uppsåt att åstadkomma den angivna effekten – blockerar – utan alla uppsåtsformer är tillämpliga. Olovlighetsrekvisitet innebär att i och för sig blockerande åtgärder som sker med samtycke av den som har rätt att förfoga över uppgiften eller som någon vidtar i enlighet med sin behörighet eller befogenhet eller med stöd av gällande rätt faller utanför det straffbara området. Exempelvis är sedvanliga åtgärder som att testa ett systems säkerhet eller skydd eller att installera nya program, som vidtas av behöriga personer i enlighet med behörigheten, alltså inte att anse som olovliga. (...)

Andra meningen är ny och innebär en utvidgning av straffansvaret för dataintrång. Genom bestämmelsen föreskrivs straffansvar för den som olovligen genom någon annan liknande åtgärd allvarligt stör eller hindrar användningen av en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling. Det straffbara förfarandet tar alltså sikte på åtgärder som verkar på ett sådant sätt att de stör eller hindrar att sådana uppgifter kan användas på avsett sätt. Som exempel på sådana åtgärder kan nämnas tillgänglighetsattacker eller överbelastningsattacker. Det kan t.ex. handla om program som skapar och sänder så stora mängder e-post att mottagarens system kollapsar eller får kraftigt nedsatt funktion och därmed hindrar eller stör användningen av de uppgifter som finns i systemet. En sådan effekt kan också uppkomma till följd av manuella sändningar av e-post i stor skala. Som ytterligare exempel på åtgärder som kan verka på ett sådant sätt kan nämnas upprepade anrop eller försök till anrop, införing av virusprogram eller annat sabotageprogram.

Med uttrycket ”allvarligt stör” avses att det skall vara frågan om en betydande störning av inte endast tillfällig natur. Bedömningen av om en sådan störning har förelegat skall göras utifrån en helhetsbedömning. Härvid kan bl.a. sådana omständigheter som hur lång tid störningen pågått, störningens art och dess omfattning vara av betydelse. Men också andra omständigheter kan komma i fråga för en sådan bedömning. Med uttrycket ”hindrar” avses sådana fall där användningen av en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling helt avbryts eller förhindras. I det senare fallet torde dock som regel ansvar i stället inträda för blockering av en sådan uppgift. Om en allvarlig störning eller ett hindrande orsakas av flera personer, krävs att den enskilde har uppsåt till denna effekt för att ansvar skall komma i fråga.

Gärningsmannen skall ha åstadkommit den angivna effekten – allvarligt störande eller hindrande av användningen av en uppgift avsedd för automatiserad behandling – genom att använda sig av en ”annan liknande åtgärd”. De andra åtgärder som avses skall alltså till sin art vara jämförbara med de i första meningen omnämnda åtgärderna, i första hand ändra,

utplåna, blockera eller i register föra in en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling. Som exempel kan nämnas att överföra eller mata in en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling.

Vidare förutsätts för straffansvar att gärningen sker olovligen. Olovlighetsrekvisitet har närmare kommenterats under första meningen.

Utanför det straffbara området faller rena opinionsyttringar som innebär att meddelanden med visst åsiktsinnehåll sänds, t.ex. med e-post, till en mottagare för att denne skall ta del av innehållet och eventuellt låta sig påverkas av det. Det innebär t.ex. att en situation där flera personer på ett samlat och koncentrerat sätt uttrycker en åsikt i e-post till en myndighet i sådan mängd att myndighetens datorsystem havererar eller annars orsakas en betydande funktionsnedsättning faller utanför kriminaliseringen, om inte den enskilde i själva verket agerat med uppsåt att åstadkomma de angivna effekterna. Kriminaliseringen träffar inte heller fall där någon genom t.ex. e-post gör bruk av sin grundlagsfästa meddelarfrihet. Detsamma gäller reklam i e-post, som regleras i marknadsföringslagen (1995:450).

Paragrafen är fortfarande subsidiär i förhållande till straffbestämmelserna i 4 kap. 8 och 9 §§ brottsbalken om brytande av post- eller telehemlighet och intrång i förvar. Utgångspunkten är i övrigt att sedvanliga konkurrensregler skall tillämpas. Det innebär normalt att när det är fråga om konkurrens mellan dataintrångsbrottet och ett annat brott med samma skyddsintresse skall domstolen döma enbart för det brott med den strängare straffskalan. För övriga konkurrenssituationer som kan förekomma får domstolen göra en prövning i varje enskilt fall enligt gällande konkurrensprinciper.

Försök och förberedelse till dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha ansetts som ringa är straffbart enligt 4 kap. 10 § brottsbalken. Som exempel på förberedelse till dataintrång kan nämnas att ta befattning med en programvara som är konstruerad för att användas för att utföra tillgänglighetsattacker. Även att sammanställa uppgifter inför t.ex. en tillgänglighetsattack om aktuell adress, tidpunkt och annat av betydelse för brottets genomförande torde kunna föranleda ansvar för förberedelse till dataintrång förutsatt att informationen är nedteknad eller på annat sätt lagrad och att faran för brottets fullbordning inte varit ringa. I ett fall som det senare torde försökspunkten i vart fall ha uppnåtts när t.ex. de enskilda e-postsändningarna har påbörjats. För ansvar för försök förutsätts därutöver att det föreligger fara för att handlingen skulle ha lett till brottets fullbordning eller att sådan fara varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter.

Medverkan till dataintrång är straffbelagt enligt bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken.

Specielle bemærkninger til ændringen i 2014 af § 9 c (Prop. 2013/14:92 side 21-22):

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsen inte längre är subsidiär i förhållande till straffbestämmelserna i 4 kap. 8 och 9 §§ brottsbalken om brytande av post- eller telehemlighet och intrång i förvar.

I *andra stycket*, som är nytt, införs en särskild straffskala och rubricering för grovt dataintrång. Straffskalan är fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Ändringen syftar till att det vid allvarliga fall av dataintrång ska vara möjligt att döma ut ett straff som står i proportion till brottets allvar.

Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har orsakat allvarlig skada eller avsett ett stort antal uppgifter eller annars varit av särskilt farlig art. Omständigheten ska vara täckt av den tilltalades uppsåt.

Med allvarlig skada avses främst betydande ekonomiska skador. Vid sidan av de rent ekonomiska effekterna kan det emellertid även finnas andra skador som särskilt bör beaktas. Allvarliga skadeverkningar som ett rubbat förtroende har fört med sig för en verksamhet kan beaktas som en allvarlig skada i bestämmelsens mening. Även annan allvarlig skada än ekonomisk som drabbar enskilda till följd av dataintrånget bör kunna beaktas. Det kan handla om skada till följd av ett intrång som innebär åtkomst till synnerligen känsliga personuppgifter som kan komma att missbrukas med allvarliga konsekvenser för den enskilde. Som exempel kan nämnas uppgifter som kan röja identiteten avseende en person som har fingerade personuppgifter eller adressuppgifter för personer som medgetts kvarskrivning.

Med att gärningen avsett ett stort antal uppgifter avses bl.a. omfattande spridning av datavirus eller andra sabotageprogram. Även fall där ett stort antal uppgifter har raderats eller ändrats eller om någon har berett sig tillgång till en stor mängd uppgifter kan medföra att brottet bedöms som grovt. Ett annat exempel är omfattande tillgänglighetsattacker eller andra storskaliga attacker som inneburit betydande ingrepp i viktiga kommunikationer genom att gärningsmannen allvarligt har stört eller hindrat att ett stort antal uppgifter kan användas på avsett sätt. Enbart det förhållande att gärningen avsett ett stort antal uppgifter bör dock inte alltid medföra att gärningen bedöms som grovt dataintrång. Omständigheterna vid t.ex. en tillgänglighetsattack kan vara sådana att den endast fått begränsade konsekvenser.

Med att gärningen annars varit av särskilt farlig art avses bl.a. fall där själva förfarandet i sig eller det mål som gärningen riktat sig mot är att se som en försvarande omständighet. Så kan vara fallet om tillvägagångssättet varit förslaget och gjort brottsligheten svårupptäckt. Också när gärningar begås med raffinerade metoder såsom t.ex. användningen av botnät, det vill säga övertagande och fjärrstyrning av ett stort antal datorer genom att infektera dem via sabotageprogram genom riktade angrepp, kan det vara fråga om särskilt farlig art. Det bör även beaktas om brottet begåtts mot ett kritiskt infrastruktursystem som upprätthåller viktiga samhällsfunktioner, t.ex. inom hälso- och sjukvård eller allmänna kommunikationsmedel. Även bankers informations- och betalningssystem tillhör särskilt skyddsvärda mål.

Uppräkningen är inte uttömmande utan även andra försvårande omständigheter ska beaktas. Domstolen ska göra en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.

Förhållandet mellan dataintrång och övriga brott får avgöras enligt sedvanliga konkurrensregler. Det innebär normalt att när det är fråga om konkurrens mellan dataintrångsbrottet och ett annat brott med samma skyddsintresse, så ska domstolen enbart döma för det brott som har den strängare straffskalan. För övriga konkurrenssituationer som kan förekomma får domstolen göra en prövning i varje enskilt fall enligt gällande konkurrensprinciper.

Specielle bemärkningar til ændringen i 2013 af § 11 (Prop. 2012/13:69 side 42):

Paragrafen har ændrats genom att den föreskrivna begränsningen i åtalsrätten har utvidgats till att omfatta även kränkande fotografering enligt 6 a § samt förberedelse till sådant brott enligt 9 b §. Dessutom har språkliga ändringar gjorts.

Specielle bemærkninger til ændringen i 2016 af § 11 (Prop. 2015/16:150 side 31-32):

Paragrafen har ændrats genom att den föreskrivna begränsningen i åtalsrätten har utvidgats till att omfatta även olovlig identitetsanvändning enligt 6 b §. Dessutom har en redaktionell ändring gjorts.

5 kap. Om ärekränkning

Specielle bemærkninger til kapitel 5 i brottsbalken af 1962 (Prop. 1962:10 side 3):

Ärekränkingsbrotten, som regleras i 5 kap., har väsentligt omarbetats. I kapitlet skiljes mellan två brottstyper, förtal och förolämpning. För förolämpning är utmärkande, att det kränkande uttalandet riktar sig till den berörda personen själv. Vid förtalsbrottet avser kriminaliseringen lämnande av uppgifter – sanna eller osanna – som är ägnade att utsätta någon för andras missaktning. Ansvar skall dock ej ådömas, då den som lämnade uppgiften var skyldig att uttala sig eller då det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i sakan; i sådant fall skall sanningsbevisning få föras. I kapitlet upptages även en bestämmelse om förtal av avliden.

Specielle bemærkninger til ændringen i 2014 af § 5 (Prop. 2013/14:47 side 38-39):

I *första stycket* görs den ändringen att kravet på särskilda skäl för att allmänt åtal ska väckas tas bort. Ärekränkingsbrotten är enligt svensk rätt i princip målsägandebrott. Huvudre-

geln är alltså att målsäganden är hänvisad till att väcka enskilt åtal. Detta synsätt förändras inte. Om målsäganden inte är underårig krävs det alltså även i fortsättningen målsägandengivelse utom i de fall som avses i bestämmelsens andra och tredje stycken. Ändringen innebär en viss utvidgning av den allmänna åtalsrätten. Utgångspunkten är att allmänt åtal i fortsättningen inte ska begränsas till de mest kvalificerade fallen. Allmänt åtal bör ofta kunna anses påkallat från allmän synpunkt när det finns ett klart samhällsintresse i att brottet beivras. Ett sådant samhällsintresse kan föreligga om en brottstyp tar sig särskilt grova uttryck eller får en stor utbredning i samhället. Det kan t.ex. röra sig om ärekränkingsbrott som begås via internet eller på andra sätt som får en stor spridning bland allmänheten. En förutsättning bör dock vara att det inte handlar om brott av endast mindre allvarlig karaktär. Allmänt åtal bör också ofta anses vara påkallat ur allmän synpunkt när det finns starka skäl med hänsyn till målsäganden att det allmänna medverkar. Om en enskild person har drabbats mycket hårt objektivt sett av att bli förtalad eller förolämpad bör allmänt åtal i princip väckas. Vid bedömningen av hur hårt en enskild kan anses ha drabbats är det naturligt att beakta den ärekränkande uppgiftens karaktär och den spridning som uppgiften har fått. Även det förhållandet att brottet har riktat sig mot en ung person kan ha betydelse. Däremot bör det inte bli aktuellt att väcka allmänt åtal när det handlar om uppgiftslämnande som t.ex. utgör ett led i en pågående maktkamp eller smutskastning mellan olika grupperingar inom en organisation eller en liknande sammanslutning. I sådana fall framstår det sällan som påkallat att samhället medverkar till att beivra brottet. Bestämmelsen är tillämplig både när det gäller ärekränkingsbrott där lagföringen sker enligt vanlig lag och när det gäller förtal som begås genom grundlagsskyddade medier. Det innebär att den måste iakttas inte bara av allmän åklagare utan också av Justitiekanslern som ensam åklagare på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området. Justitiekanslern har dessutom att särskilt beakta yttrandefrihetsintresset enligt den s.k. instruktionen i 1 kap. 4 § TF och 1 kap. 5 § YGL.

Åtalsprövningsregeln för förtal av avliden (5 kap. 5 § andra stycket brottsbalken) förändras inte. Riktas förtal mot en avliden person krävs alltså fortfarande att åtal av särskilda skäl anses påkallat från allmän synpunkt för att åklagare ska väcka åtal.

Övriga ändringar i paragrafen är språkliga.

Straffelovrådet
Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Sendt pr. email til mam@jm.dk

19. oktober 2016

Bemærkninger til Straffelovrådets behandling af kommissorium af 18. maj 2015 om krænkelse af privatlivets fred og ærekrænkelse

Justitsministeriet har ved kommissorium af 18. maj 2015 bedt Straffelovrådet vurdere, om der er behov for at ændre straffelovens bestemmelser om freds- og ærekrænkelser, herunder strafniveauet og påtaloreglerne. Kommissoriet udspringer af, at Folketingets Kulturudvalg 17. december 2014 afgav en beretning om medieansvar efter indstilling fra en arbejdsgruppe om medieetik og medieansvar. Arbejdsgruppen havde arbejdet med problemstillinger aktualiseret af den såkaldte Se & Hør-sag og havde blandt andet fundet behov for en udredning af privatlivsbeskyttelsen og af definitionen af privatliv.

Straffelovens bestemmelser om freds- og ærekrænkelser har – bortset fra mindre justeringer – ikke været ændret i årtier. At der tilsyneladende ikke har været behov for ændringer synes på den ene side at være et vidnesbyrd om, at domstolenes anvendelse af bestemmelserne i alt væsentligt har ført til afgørelser, som har været alment accepterede i offentligheden. På den anden side er det oplagt at undersøge, om samfundsudviklingen og især den voldsomme teknologiske udvikling i perioden giver anledning til ændring af dansk ret på området.

Bestemmelserne om freds- og ærekrænkelser begrænser ytrings- og informationsfriheden og udgør således en vigtig del af de juridiske rammer for mediernes redaktionelle virke. Danske Medier er derfor glad for, at Justitsministeriet har anmodet Straffelovrådet om at inddrage foreningen i arbejdet med kommissoriet.

På baggrund af mødet med Straffelovrådet 26. september 2016 samt det til brug for mødet udsendte oplæg dateret 1. september 2016 ønsker Danske Medier hermed at fremkomme med enkelte bemærkninger. Efter nogle indledende synspunkter er foreningens øvrige bemærkninger inddelt efter de otte punkter i Straffelovrådets oplæg.

Indledende bemærkninger

Danske Medier konstaterer, at Kulturudvalgets beretning af 17. december 2014 hovedsageligt omtaler "pressen", mens Straffelovrådet i sit oplæg af 1. september 2016 har en bredere tilgang og omtaler såvel "medierne" som "diverse internetbaserede sociale medier". Denne bredere tilgang er meget betydningsfuld, da det er relevant at drøfte freds- og ærekrænkelser både i redaktionelle medier og i andre medier, herunder internetbaserede tjenester. Da der imidlertid i praksis er en række væsentlige forskelle på de nævnte "medier", anbefaler Danske Medier, at Straffelovrådet i sit arbejde helt grundlæggende sonderer mellem massemedier, der er omfattet af medieansvarsloven og andre medier og tjenester, herunder sociale medier som Facebook, Twitter m.fl.

Massemedier

Massemedier omfattet af medieansvarsloven er redaktionelle medier, der har udpeget en ansvarshavende redaktør, som ofte sammen med de redaktionelle medarbejdere er ansvarlig for mediets indhold efter det særlige medieretlige ansvarssystem, der er fastlagt i loven.

Sådanne mediers indhold og handlemåde skal efter medieansvarslovens § 34 være i overensstemmelse med god presseskik. Pressenævnet har kompetence til at træffe afgørelse herom efter de vejledende regler for god presseskik, som er branchens egne regler vedtaget af Dansk Journalistforbund og Danske Medier.¹

Det bemærkes, at internetmedier m.v. for at være omfattet af medieansvarsloven skal være anmeldt til Pressenævnet efter lovens § 8, stk. 1, om "andre massemedier". Der er en række fordele forbundet med at være omfattet af medieansvarsloven, herunder fx retsplejelovens regler om kildebeskyttelse og adgangen til at få klagesager afgjort i nævnet, og i praksis anmeldes ethvert medie med publicistiske ambitioner da også rutinemæssigt.²

Pr. 19. oktober 2016 tæller Pressenævnets liste 711 anmeldte medier.³ Det bemærkes, at Pressenævnet ikke foretager en prøvelse af, om anmeldte medier opfylder betingelserne til "andre massemedier" i medieansvarslovens § 1, nr. 3. Dette sker først i forbindelse med konkrete sager ved nævnet eller ved de almindelige domstole.

Sociale medier m.v.

Heroverfor står fx sociale medier, som opfylder helt andre formål. Disse tjenester, der i vidt omfang er udenlandske, påtager sig intet ansvar for indholdet. Tværtimod henholder de sig som oftest udtrykkeligt til e-handelslovens regler om ansvarsfrihed. På sociale medier kan brugerne uploade tekster og billeder direkte, og dette indhold fjernes normalt kun, hvis der fx er tale om meget grove freds- eller ærekrænkelser, krænkelser af ophavsrettigheder eller overtrædelser af platformenes egne brugervilkår i øvrigt.

¹ Se <http://www.pressenaevnet.dk/Love-og-regler/Regler-for-god-presseskik.aspx>

² Andre fordele ved anmeldelse er retsplejelovens regler om udtaleret og kære adgang, teksttransmission under retsmøder og aktindsigt i retternes dokumenter samt reglerne i lov om massemediers informationsdatabaser.

³ Se <http://www.pressenaevnet.dk/Klagevejledning/Hvem-kan-man-klage-over.aspx>

Danske Medier finder det derfor helt afgørende, at der på alle områder sondres mellem medier omfattet af medieansvarsloven og andre medier, herunder digitale medier og tjenester.

1. Forudsætninger for Straffelovrådets foreløbige overvejelser

Straffelovrådet forudsætter, at mediernes magt og gennemslagskraft som dagsordensætter og som forum for diskussion og meningsdannelse er forøget, at internettet indebærer en konstant efterspørgsel af og adgang til nyheder m.v., og at sociale medier i de senere år er blevet en vigtig platform for diskussion m.v. Rådet forudsætter videre, at dette fører til, at artikler og meningstilkendegivelser udbredes i væsentligt større omfang end tidligere, og at skadevirkningen af freds- og ærekrænkelser dermed forøges.

Det er korrekt, at indhold spredes hurtigere og videre end tidligere i kraft af den teknologiske udvikling. Men det er imidlertid ikke ubetinget korrekt, at dette i alle tilfælde forøger skadevirkningen af freds- og ærekrænkelser, da spredningen samtidig sker mere fragmenteret. En sag kan hurtigt nå et stort publikum, men mange sager – også store, umiddelbart dagsordensættende sager – drukner hurtigt i den stadige strøm af nye informationer.

Straffelovrådet har overvejet, om antallet af tilgængelige medier før og nu har betydning for befolkningens opfattelse fx af en persons handling i en sag. Danske Medier finder imidlertid, at det ikke er *antallet* af medier, men snarere *karakteren* af disse, der er afgørende. Her markerer tidspunktet for den folkelige udbredelse af internettet et skillepunkt.

Før internet

Inden internettets udbredelse kunne informationer stort set udelukkende spredes til en videre kreds gennem trykte eller kabel- eller æterbårne analoge medier. Bortset fra bøger, reklametryksager og lignende, var der hovedsageligt tale om massemedier såsom dagblade, tidsskrifter, magasiner, ugeaviser samt radio- og tv-udsendelser. Disse redaktionelle medier havde – og har fortsat – i kraft af redaktøransvaret og forpligtelsen til at overholde god presseskik et filter, der effektivt forhindrer udbredelsen af freds- og ærekrænkelser.

For publicistiske medier er ansvar og etik imidlertid ikke blot en konsekvens af medieansvarslovens regler, men i langt højere grad et spørgsmål om tradition, professionalismisme og troværdighed. Massemediernes redaktører er dybt professionelle, ofte besindige og forsigtige, men også kritiske og grænsesøgende i forhold til beskrivelsen af magthaverne i samfundet, og publikum forventer, at medierne lever op til deres vigtige rolle som ”public watchdog” i vores demokratiske samfund. Dette kan undertiden opleves som ubehageligt for de omtalte, men ubehag ved nærgående redaktionel omtale må ikke forveksles med freds- og ærekrænkelser.⁴

⁴ Et aktuelt udenlandsk eksempel herpå er New York Times’ artikel ”Two Women Say Donald Trump Touched Them Inappropriately” fra 12. oktober 2016. Præsidentkandidat Trumps trusler om at stævne New York Times

Dertil kommer, at et redaktionelt produkt ikke sælger bedre af at indeholde alvorlige freds- og ærekrænkelser. Tværtimod risikerer medierne med et sådant indhold at miste en stor del af publikum. Et eksempel herpå er, at Se & Hør måtte trække en hel udgivelse af ugebladet tilbage efter at have bragt et sensationelt opsat forsidebillede af opsvulmede lig på Khao Lak-stranden i Thailand efter den altødelæggende tsunamis hærgen 2. juledag 2004. Et andet eksempel er den offentlige kritik, som Ekstra Bladet blev mødt med efter Pressenævnets alvorlige kritik af bladets kampagne for frigivelse af to danske sømænd, der havde været gidsler i Somalia i 838 dage.⁵

Efter internet

Med fremkomsten af internettet og dermed digitale medier og tjenester kan enhver nu sprede indhold hurtigt og til en meget vid kreds uden filter. Det gælder både de traditionelle medier og en lang række nye digitale medier og tjenester.

De *traditionelle medier* er stort set alle til stede på egne hjemmesider og apps m.v., men også på sociale medier som Facebook og Twitter. Massemedierne anvender også her sine professionelle redaktører og redaktionelle medarbejdere til at sikre, at det redaktionelle indhold som alt overvejende hovedregel er både juridisk og etisk forsvarligt. På ét punkt har massemedierne haft en stor udfordring, nemlig muligheden for uredigeret debat, typisk i form af læsernes mulighed for at kommentere artikler. Denne adgang fører regelmæssigt til uacceptable indlæg. Under punkt 4 nedenfor uddybes, hvordan medierne søger at imødegå dette.

At massemediernes brug af digitale medier skulle have ført til flere freds- og ærekrænkelser kan efter Danske Mediers oplysninger hverken underbygges med et øget antal retssager, sager ved Pressenævnet eller andre statistiske oplysninger. Ved Pressenævnet ligger antallet af indkomne sager forholdsvis stabilt på 150-200 om året, hvoraf omtrent 40% af klagerne tages helt eller delvist til følge. I 2015 gav nævnet klager helt eller delvist medhold i det laveste antal sager siden 2005.⁶

Heroverfor står *andre digitale medier og tjenester*, der ikke er omfattet af medieansvarslovens regler, som beskrevet i indledningen. Nogle af disse tjenester anvender forskellige former for filtre såsom Facebooks meget omtalte betingelse om, at man ikke må slå indhold, der indeholder nøgenhed, op samt adgang til fjernelse af indhold og udelukkelse.⁷ Andre tjenester har ingen former for selvjustits, og der findes tilsyneladende sågar ekstreme eksempler på, at sådanne tjenester ligefrem opfordrer til videregivelse af selv meget private billeder eller lignende.

Danske Medier finder på denne baggrund, at Straffelovrådets forudsætninger bør nuanceres.

fik avisens advokat til med umisforståelige vendinger at svare i et åbent brev, at det ville være skadeligt for demokratiet, såfremt avisen havde nægtet at lade kvinderne komme til orde. Se

<http://www.nytimes.com/interactive/2016/10/13/us/politics/david-mccraw-trump-letter.html>

⁵ Se Pressenævnets kendelse af 11. december 2013 i sag nr. 13-70-00475

⁶ Se Pressenævnets årsberetninger på www.pressenaevnet.dk, herunder årsberetningen 2015, side 5 og 10-11

⁷ Se Facebooks "Erklæring om rettigheder og ansvar" punkt 3.7, 5.2 og 5.5. <https://www.facebook.com/terms>

2. Samfundsopfattelsen af privatliv

Danske Medier har selvsagt ikke et tilstrækkeligt empirisk grundlag for at kunne udtale sig sikkert om udviklingen i samfundsopfattelsen af, hvad privatliv omfatter, siden moderniseringen af bestemmelserne om privatlivets fred i 1972.

Det er dog foreningens indtryk, at udviklingen i de senere år er sket i mindst to forskellige retninger. På den ene side ses tegn på, at folk er mere private. På den anden side kan de selvsamme mennesker i andre sammenhænge være langt mindre optagede af deres privatliv. Der kan muligvis spores en forskel mellem det, der kan *ses*, og det, der kan *høres*. I hvert tilfælde kan der findes tegn på et udvidet område for det private, når det fx handler om afklædthed, mens der omvendt også kan findes tegn på et mere snævert område for det private, fx omtale af parforhold, seksuelle relationer og lignende, som i videre omfang end tidligere drøftes i offentligheden, ikke mindst på grund af udbredelsen af mobiltelefoner.

Det er Danske Mediers vurdering, at de eksisterende bestemmelser i straffeloven beskytter privatlivet på passende niveau. Dette gælder ikke mindst § 264 d, idet domstolene inden for rammerne af denne paragraf i ethvert tilfælde kan anlægge en passende vurdering af, hvad der henhører under ”private forhold” eller ”omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden”.

3. Den teknologiske udviklings betydning

Danske Medier har ikke identificeret områder, hvor den teknologiske udvikling har skabt nye eller ændrede risici for krænkelse af privatlivet, som ikke allerede kan imødegås med straf. Til forskel fra hvad der var tilfældet, da Straffelovrådet i 1971 afgav sin betænkning om privatlivets fred, synes de seneste års rivende teknologiske udvikling ikke at have frembragt grundlæggende nye muligheder for privatlivskrænkelser, der ikke kan straffes efter de eksisterende bestemmelser i straffeloven.

Muligheden for at overvåge

For så vidt angår muligheden for at overvåge andre ved hjælp af diverse apparater finder Danske Medier, at rækkevidden af persondatalovens bestemmelser, herunder om straf, bør inddrages i Straffelovrådets overvejelser. Det bemærkes, at persondataloven 25. maj 2018 afløses af EU's persondataforordning.⁸

Paparazzimetoder

Danske Medier er ikke bekendt med anvendelsen af ”paparazzimetoder” i medierne, der kan begrunde selvstændige strafferetlige initiativer. Foreningen kender således ikke til sager, hvor massemedier har chikaneret, forfulgt eller intensivt overvåget personer, når der ses bort

⁸ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016

fra Se & Hør-sagen, hvor Aller Media A/S blev dømt til at betale 10 mio. kr. (50 dagbøder á 200.000 kr.) for medvirken til overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 3, jf. stk. 2.⁹

Udbredelsen af telefoner med kamera m.v.

Udbredelsen af telefoner med kamera og lignende apparater har efter alt at dømme medført en stigning i antallet af privatlivskrænkelser, hvor der optages billeder i omklædningsrum, deles nøgenbilleder på sociale medier ud fra et hævnmotiv m.v. Det er Danske Mediers vurdering, at disse sager normalt kan straffes efter §§ 264 a og 264 d.¹⁰ Denne type sager vedrører *ikke* medier, der er omfattet af medieansvarsloven.

Straffelovens § 264 a er ikke anvendelig i sager, hvor nøgenbilleder m.v. er optaget af den afbildede selv eller med afbildedes samtykke, ligesom bestemmelsen er uanvendelig i tilfælde hvor der optages billeder på frit tilgængelige steder, men på en sådan måde, at det kan virke krænkende, fx fordi optagelsen sker skjult eller ved utilbørlig udnyttelse af den afbildedes tillid. Uanset at § 264 a ikke er anvendelig i sådanne tilfælde, finder Danske Medier dog, at bestemmelsens afgrænsning mellem frit tilgængelige og ikke frit tilgængelige steder er både let forståelig og nyttig. Bestemmelsen beskytter således umiddelbart mod fotografering af personer i deres egne huse og haver m.v. Foreningen finder det principielt problematisk, såfremt beskyttelsen udstrækkes til områder, der i dag betragtes som frit tilgængelige steder, da en mindre klar afgrænsning i praksis vil skabe usikkerhed om mulighederne for at optage billeder. Dette kan være til stor skade for massemediernes redaktionelle arbejdsvilkår.

Massemediernes redaktioner modtager regelmæssigt lovligt optagede billeder fra publikum, som ikke desto mindre kan krænke andres privatliv, typisk billeder af kendte mennesker i mere eller mindre private situationer på offentlige steder. De vejledende regler for god presseskik indskærper i punkt B.1: *”Meddelelser, der kan krænke privatlivets fred, skal undgås, medmindre klar almen interesse kræver offentlig omtale. Det enkelte menneske har krav på beskyttelse af sin personlige anseelse.”* Redaktionerne anvender kun undtagelsesvist sådanne billeder og kun i tilfælde, hvor der er en journalistisk begrundelse herfor. Der ses da heller ikke at være flere eksempler på denne form for billedbrug i massemediernes nu i forhold til tiden før mobiltelefoner med kamera m.v.

Undertiden modtager redaktionerne også billeder af tilskadekomne i trafikulykker og lignende, hvilket førte til, at Danske Medier og Dansk Journalistforbund i forbindelse med justeringen af de vejledende regler for god presseskik i 2013 indsatte en specifik henvisning hertil i punkt B.3 (ændringer understreget): *”Ofre for forbrydelser eller ulykker skal vises det størst mulige hensyn. Det samme gælder vidner og pårørende til de implicerede. Ved indsamling og formidling af billedmateriale, herunder amatør billeder, skal der vises hensynsfuldhed og takt.”* I grove tilfælde kan videregivelse af sådanne billeder i øvrigt straffes efter § 264 d.

⁹ Se Retten i Glostrups dom af 25. august 2016 i sag nr. SS 6158/2016, SS 6161/2016 og SS 6384/2016

¹⁰ Se fx dom af 5. november 2013, hvor Retten i Glostrup dømte en 53-årig mand for at sprede nøgenbilleder af sin eks-kone i en ”sex-chat” på internettet. Manden, der var tidligere ustraffet, blev idømt 40 dages ubetinget fængsel samt 25.000 kr. i erstatning til kvinden. Ifølge presseomtale af dommen blev denne anket til landsretten. Danske Medier er ikke bekendt med landsrettens afgørelse.

Internettets udbredelse

Internettets udbredelse i sig selv synes ikke at kunne begrunde en ændring af straffelovens kapitel 27, idet bestemmelserne allerede er passende neutralt formuleret.

4. Er straffelovens bestemmelser om ærekrænkelser tidssvarende

Danske Medier finder det som alt overvejende hovedregel forkert at kriminalisere ytringer i et demokratisk samfund. Kun i meget grove tilfælde bør straf kunne komme på tale. Det er foreningens opfattelse, at ærekrænkende ytringer i stedet bør imødegås civilretligt gennem betaling af en passende godtgørelse til den forurettede.

Danske Medier noterer fra Straffelovrådets oplæg, at straffelovens § 267 om ærekrænkelser ved fornærmelige ord eller handlinger ikke har nogen nævneværdig betydning i praksis. Foreningen finder det på denne baggrund oplagt og ukontroversielt at afkriminalisere i hvert tilfælde denne del af § 267, således at kun de groveste ærekrænkende sigtelser straffes. Samtidig kan bestemmelsen tilpasses Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis for så vidt angår sondringen mellem "statements of facts" og "value judgments".

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne nedenfor under punkt 8.

De digitale medier muliggør i langt højere grad at redaktionelle medier kan interagere med publikum, fx gennem afstemninger, "voxpops" og kommentarer, hvilket indebærer en række nye muligheder for at lave vedkommende journalistik. Redaktionelle medier har alle dage søgt at skabe og inspirere til debat, og mulighederne for direkte at aflæse publikums interesse for forskellige emner er selvsagt af stor betydning for massemedierne, som i vidt omfang har taget disse nye muligheder til sig.

Det hverken kan eller skal benægtes, at den såkaldte "uredigerede debat" på digitale medier er en stor udfordring for de redaktionelle medier, først og fremmest på grund af de mange ukonstruktive, platte eller ligefrem krænkende og til tider strafbare indlæg. En relevant og lødig debat kan lynhurtigt afspores af et enkelt eller nogle få sådanne kommentarer, hvorefter hovedparten af publikum "klikker videre". For medierne er det derfor ikke kun et juridisk og etisk problem, men i høj grad også et kommercielt problem, når store dele af publikum frastødes af en debat og derfor forlader denne.

Uredigeret debat er ikke og bør ikke være omfattet af det medieretlige ansvarssystem og dermed heller ikke af Pressenævnets kompetence, idet der ikke er tale om "redigeret envejskommunikation".¹¹

I forbindelse med justeringen af de vejledende regler for god presseskik i 2013 fandt Danske Medier og Dansk Journalistforbund det imidlertid magtpåliggende at forholde sig til problemstillingen, idet ingen ansvarlige medier kan være tjent med en situation, hvor man

¹¹ Se fx Pressenævnets kendelse af 2. januar 2013 i sag 12-70-00396

med fordel kan "lukke øjnene" for dele af sine digitale mediers indhold uden hverken juridiske eller etiske konsekvenser. I de vejledende regler for god presseskik blev der derfor indsat en bemærkning herom i den første del om "grundlæggende synspunkter": *"Reglerne omfatter det redaktionelle stof, som offentliggøres i medierne. Reglerne omfatter også redigerede debatindlæg. I det omfang der bringes uredigeret debat, bør der offentliggøres synlige og klare retningslinjer herfor samt gives effektiv adgang til at klage til mediet over indlæg."*

Massemediernes håndterer problemstillingen på forskellige måder, men de mest udbredte midler er 1) at have klare retningslinjer for deltagelse i debatten på digitale medier, 2) at kræve, at de, der vil deltage i debatten, registrerer sig som brugere, 3) at have en effektiv klageadgang, 4) at foretage automatisk overvågning af debatten, hvor indlæg, der indeholder visse på forhånd fastsatte uønskede ord, skal godkendes manuelt, og 5) at foretage manuel moderation af debatten. Som eksempler kan anføres følgende:¹²

Ekstra Bladet har næsten 200.000 registrerede brugere på "Nationen" og tusindvis af kommentarer hver dag. Der modereres 16 timer i døgnet af i alt syv personer, der er ansat hertil. Avisen anvender screening på ord, hvor en kommentar automatisk dukker op hos moderator, hvis bestemte ord indgår. Herefter skal moderator godkende indlægget, før det publiceres. Indlæg anmeldes til Ekstra Bladet et par gange dagligt, men den primære sanering i indlæggene foretages ved, at moderator opdager stødende indlæg og fjerner disse. Brugere, der får slettet flere indlæg, nægtes typisk efter tre advarsler adgang til Nationen.

Berlingske anvender også registrering af brugere som forudsætning for deltagelse i debatten samt automatisk screening og manuel overvågning af debatten. Redaktionen monitorerer også udvalgte debatter, særligt i relation til emner, der erfaringsmæssigt giver problemer.

Morgenavisen Jyllands-Posten modtager tusindvis af kommentarer dagligt både på Facebook og på jp.dk. Avisen har retningslinjer, automatisk screening og manuel overvågning af debatten.¹³ Med henblik på avisens ensartede håndtering af kommentarer og svar til debattører samt eventuel udelukkelse af disse, har Jyllands-Posten udarbejdet en meget omfattende manual.

Dagbladet BT besluttede i maj 2016 helt at lukke for debatten på blogs og artikler på bt.dk, blandt andet fordi avisen på grund af sin størrelse havde svært ved at følge med i debatten og foretage den fornødne moderation. BT har dog en stor og levende debat på Facebook, som normalt modereres fra kl. 7-23. Moderator overvåger debatten, kan blande sig og "tale debatten ned", og kan under særlige omstændigheder slette indlæg, der går over strengen.

Det er Danske Mediers vurdering, at foreningens medlemmer i kraft af deres generelle interesse i etisk handlemåde ser det som en forpligtelse at overvåge den uredigerede debat på

¹² Eksemplerne er modtaget fra ansvh. chefredaktør Poul Madsen, Ekstra Bladet, ansvh. chefredaktør Tom Jensen, Berlingske, informationschef Tage Clausen, Morgenavisen Jyllands-Posten og ansvh. chefredaktør Olav Skaaning Andersen, BT.

¹³ Se <http://jyllands-posten.dk/debat/ordetedit/ECE4706506/Velkommen-til-debatten/> som eksempel på retningslinjer

deres digitale medier. Derfor bør eventuelle initiativer i forhold til ”den hårde debattone” normalt ikke påvirke massemedierne.

Heroverfor står de – sjældne – tilfælde af materielle pressedelikter i form af ærekrænkelser. I disse tilfælde fastlægger medieansvarslovens regler entydigt, hvem der er ansvarlige for krænkelsen. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne nedenfor under punkt 5.

Danske Medier finder endelig anledning til at kommentere en enkelt sag, som har tiltrukket sig stor opmærksomhed fra politisk hold. Det drejer sig om den såkaldte ”Maria-sag” fra Herning, hvor en 20-årig pige fandtes myrdet nytårsdag 2010. Politiet sigtede allerede dagen efter en 48-årig mand for drabet, og i et grundlovsforhør 3. januar 2010 blev manden varetægtsfængslet. Der var – ifølge forsvareren af taktiske grunde – ikke nedlagt navneforbud i sagen, og Ekstra Bladet besluttede derfor at bringe et billede af den sigtede i en af de mest bestialske drabssager i årevis på forsiden af bladet 4. januar 2010. Siden viste DNA-prøver, at den 48-årige ikke kunne være gerningsmanden, og han blev løsladt efter 19 dages fængsling. Ekstra Bladet bragte herefter 21. januar 2010 den løsladtes billede på forsiden af bladet med den kæmpestore overskrift ”RENSET”.

Sagen er gennem snart syv år hyppigt blevet fremhævet som et eksempel på, at medierne bør straffes hårdere for freds- og ærekrænkelser.¹⁴ Sagen har dog hverken været genstand for en klage til Pressenævnet eller sagsanlæg mod Ekstra Bladet.

5. Er straffniveauet passende

Det er Danske Mediers vurdering, at domstolenes afgørelser i retssager om freds- og ærekrænkelser som hovedregel er velafbalancerede, og at det generelle straffniveau er passende.

Bødeniveauet i sager, hvor medierne dømmes

For så vidt angår de ganske få sager om freds- og ærekrænkelser i massemedierne, er det foreningens opfattelse, at retspraksis viser domstolenes evne til at træffe passende afgørelser inden for rammerne af de eksisterende bestemmelser i straffelovens kapitel 27.

Sager om fredskrænkelser er sjældne. Blandt de få domfældelser er den oven for under afsnit 3 omtalte Se & Hør-sag, hvor Aller Media A/S blev idømt dagbøder på i alt 10 mio. kr. (se note 9). I 2008 dømte Østre Landsret redaktører og redaktionelle medarbejdere ved Se & Hør, BT og Ekstra Bladet for bladenes omtale af, at en kendt studievært havde købt bolig alene. Ifølge oplysninger fra tingbogen fremgik studieværtens ægtemands navn ikke af skødet, hvilket indikerede en ophævelse af samlivet. Landsrettens flertal straffede journalisterne og redaktørerne med henholdsvis 10 og 20 dagbøder af 500 kr., mens rettens mindretal ville frifinde samtlige indstævnte.¹⁵

¹⁴ Se fx Retsudvalgets og Kulturudvalgets beretning nr. 3 afgivet 29. februar 2012, hvoraf det fejlagtigt fremgår, at sagen har været behandlet i Pressenævnet.

¹⁵ Se Østre Landsrets dom af 11. april 2008 (10. afdeling) i sag nr. B-953-07

Antallet af sager om ærekrænkelser synes at være lidt højere, men også på dette område er der ganske få domfældelser. Som eksempel kan nævnes sagen om "Boligadministratorerne", hvor Østre Landsrets flertal idømte journalister ved DR 10 dagbøder af 1.000 kr. for ærefornærmende sigtelser af et boligadministrationsselskab og en af dettes ejere i forbrugerprogrammet Kontant, mens landsrettens mindretal ville frifinde samtlige indstævnte.¹⁶ Et andet eksempel er en sag, hvor Østre Landsret idømte journalister ved DR 10 dagbøder af 1.000 kr. for ærekrænkende sigtelser mod Rigshospitalet og en af hospitalets overlæger i dokumentarprogrammet "Når lægen ved bedst".¹⁷ Endelig kan nævnes BT's omtale af et optrin i Tivoli, hvor daværende MF Morten Messerschmidt angiveligt havde hyldet Hitler og råbt "Sieg Heil" m.v. BT's redaktør og journalist blev hver især idømt 10 dagbøder af 500 kr. for ærekrænkende sigtelser.¹⁸

Hertil kommer sager, hvor der ikke er nedlagt påstand om straf, men hvor niveauet for erstatning eller godtgørelse er mærkbart, fx den såkaldte gidselsag, hvor Ekstra Bladet blev dømt til at betale 300.000 kr. i godtgørelse for tort til hver af de to sømænd på grund af retsstridig krænkelse.¹⁹ "EcoBaby-sagen" om Søndagsavisens artikel "Sutter fyldt med farlig kemi" var ikke en sag om freds- eller ærekrænkelser, men en erstatningssag vedrørende skadelig omtale af en fejlagtig test af indholdet af ftalater i en natursut. Ugeavisens redaktør og den navngivne journalist sad væsentlige oplysninger modtaget før avisens deadline overhørig og blev derfor dømt til at betale 750.000 kr. til producenten i erstatning for tab i anledning af avisens ansvarspådragende omtale af natursutten.²⁰

Der henvises endvidere til Justitsministeriets redegørelse af 17. januar 2014 til Folketingets Retsudvalg om niveauet for økonomisk kompensation til ofre for urigtige historier i medierne samt ministeriets rettelse heraf 2. juni 2014.²¹

Reel afskrækkende effekt af bødeniveauet

Som det fremgår af det foregående afsnit bør der ikke ses isoleret på bødeniveauet i sager om freds- og ærekrænkelser, men også på niveauet for erstatning og godtgørelse. Danske Medier finder, at retspraksis viser den tilstrækkelige spændvidde i afgørelserne både for så vidt angår straf, erstatning og godtgørelse. I alvorlige sager idømmes mærkbare sanktioner.

Samtidig finder Danske Medier dog anledning til principielt at advare mod en retstilstand, der "afskrækker" medierne fra at skrive om væsentlige sager af interesse for offentligheden. Såfremt bødeniveauet hæves markant, er det foreningens opfattelse, at dette vil få en "chilling effect" på medierne, som i højere grad vil lægge bånd på deres omtale af personer med en offentlig rolle i samfundet, fx politikeres lemfældige omgang med betroede midler.

¹⁶ Se Østre Landsrets dom af 12. maj. 2014 (10. afdeling) i sag nr. B-733-11

¹⁷ Se Østre Landsrets dom af 10. juni 2011 (9. afdeling) i sag nr. B-1219-10

¹⁸ Se Københavns Byrets dom af 26. februar 2009 i sag BS 17B-3465/2007

¹⁹ Se Københavns Byrets dom af 13. maj 2016 i sag nr. BS 45C-1753/2015. Se også note 5 ovenfor.

²⁰ Retten i Glostrups dom af 10. februar 2012 i sag nr. BS 10D-2901/2010

²¹ Se Retsudvalget 2013-14 REU Alm. del bilag 109 samt Kulturudvalget 2013-14 KUU Alm. del bilag 153

Straf bør i forhold til massemedierne anvendes til at markere grænsen for den helt uacceptable og uforsvarlige adfærd, men det er efter Danske Mediers opfattelse en grundlæggende misforståelse, såfremt nogle måtte ønske at anvende straf til at afskrække medierne fra at dække visse sager.

Danske Medier finder her anledning til at fremhæve betydningen af Pressenævnets kritik for massemediernes adfærd. Nævnets kritik af et medie tages meget alvorligt af såvel redaktører som redaktionelle medarbejdere. Et eksempel herpå er reaktionerne på Ekstra Bladets redaktion, da Pressenævnet udtrykte ”alvorlig kritik” af avisens kampagne om gidselsagen.²² Efterfølgende gidselsager har da heller ikke været omtalt i medierne, selvom disse sager var kendt på redaktionerne. Det er Danske Mediers klare overbevisning, at Pressenævnets alvorlige kritik af Ekstra Bladet havde større selvstændig betydning end den senere dom, der tilkendte sømændene meget store godtgørelser for tort.

Bør bødeniveauet i højere grad afspejle mediets omsætning

Danske Medier mener ikke, at en straf, der er baseret på mediets omsætning, er forenelig med medieansvarslovens regler om personligt ansvar for redaktører og redaktionelle medarbejdere.

Der henvises i øvrigt til den oven for under afsnit 3 omtalte dom i Se & Hør-sagen. Her lagde Retten i Glostrup ved fastsættelsen af straffen på 10 mio. kr. til Aller Media A/S i skærpende retning vægt på blandt andet, at der var tale om erhvervsmæssig anvendelse af de ulovligt indhentede oplysninger.

Bør straf i højere grad erstattes af godtgørelse

Det er Danske Mediers vurdering, at freds- og ærekrænkelser kun i meget grove tilfælde bør straffes. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne om afkriminalisering af ærekrænkelser under punkt 8 nedenfor.

Retspraksis viser da også, at domstolene i flere tilfælde viger tilbage fra at straffe redaktører og redaktionelle medarbejdere, men i stedet tilkender forurettede en godtgørelse for tort. Som eksempel kan nævnes Se & Hørs offentliggørelse af billeder af en kendt studievært, der var fotograferet topløs i højgravid tilstand på en øde strand. Højesteret afviste at straffe ugebladet, men tilkendte forurettede en godtgørelse på 75.000 kr. Retten anså det som en skærpende omstændighed, at den retsstridige krænkelse var sket for vindings skyld, og at ugebladet havde økonomisk interesse i offentliggørelsen. Højesterets præmisser må i øvrigt forstås således, at der ville være blevet tilkendt en højere godtgørelse, såfremt forurettede havde påstået dette.²³

²² Reaktionerne på kendelsen, der er omtalt i note 5 ovenfor, vises i Mikala Kroghs dokumentarfilm ”Ekstra Bladet uden for citat”, der havde premiere i landets biografer 1. oktober 2014.

²³ Se U 2010.2448 H

6. Håndhævelse

Danske Medier opfordrer Straffelovrådet til at udvise varsomhed i forhold til at anbefale så indgribende foranstaltninger som sletning og/eller blokering af indhold.

Foreningen kan ikke udelukke, at sådanne foranstaltninger kan være relevante i forhold til sager om såkaldt hævnporno og lignende, der spredes på *andre digitale medier og tjenester*, men det er Danske Mediers opfattelse, at sletning og blokering af *massemediernes* redaktionelle indhold vil udgøre et meget alvorligt indgreb i ytrings- og informationsfriheden, herunder samfundets interesse i bevaring af historisk kildemateriale, der ikke vil stå i rimeligt forhold til den skete krænkelse.

7. Reglerne om påtalekompetence

Danske Medier er åben overfor ændring af påtalereglerne i straffelovens § 275, således at der indføres en videre adgang til betinget offentlig påtale i sager om freds- og ærekrænkelser. Efter foreningens opfattelse er det væsentlige, at relevante sager om freds- og ærekrænkelser faktisk føres ved domstolene. I den forbindelse kan en udvidelse af påtalereglerne have den gavnlige effekt, at sager uden reelt indhold i ringere grad vil blive ført, da anklagemyndigheden vil fungere som et filter, der frasorterer grundløse ”kværulantsager” og lignende.

8. Andre emner

Danske Medier opfordrer Straffelovrådet til at overveje afkriminalisering af ærekrænkelser i videst muligt omfang. Ytringer bør normalt ikke mødes med straf i et demokratisk samfund, og foreningen hæfter sig i den forbindelse ved punkt 4 i Straffelovrådets oplæg, hvor det anføres, at straffelovens § 267 for så vidt angår ringeagtstrykninger ikke har nogen nævneværdig betydning i praksis.

Danske Medier konstaterer endvidere, at der i regi af Europarådet er stadige bestræbelser på at afkriminalisere ærekrænkelser. Se fx Europarådets parlamentariske forsamlings resolution 1577/2007 ”Towards decriminalisation of defamation”,²⁴ Mange af de 47 lande i Europarådet har fortsat regler om strafsanktionering af ærekrænkelser. I en række af disse lande anvendes reglerne regelmæssigt til at ”lukke munden” på kritikere af magthaverne i samfundet, ikke mindst kritiske og uafhængige medier.

I Danmark er det meget sjældent, at politikere eller offentlige myndigheder anvender straffelovens § 267 mod medierne. Derimod anvendes trusler om sagsanlæg efter bestemmelsen ikke sjældent af andre personer med en offentlig rolle i samfundet og af virksomheder til at forsøge at få medier til at berigtige artikler, bringe genmelder eller fjerne

²⁴ Resolutionen samt andet relevant materiale om afkriminalisering af ærekrænkelser kan findes på <http://www.coe.int/en/web/freedom-expression/defamation>

oplysninger. Afkriminalisering af ærekrænkelser forhindrer ikke sådanne uberettigede sagsanlæg mod medierne, men fratager dog sagsøgerne den ubehagelige påstand om straf.

Danske Medier finder, at det vil være et glimrende signal til mindre demokratiske lande i Europa og resten af verden, såfremt Danmark afkriminaliserer ærekrænkelser. Foreningen bemærker i den forbindelse, at Storbritannien ifølge Europarådets ”Study on the alignment of laws and practices concerning defamation” i 2009 gennemførte en reform, der afkriminaliserede ærekrænkelser. Link til rapporten kan findes på den i note 24 nævnte side.

Danske Medier ser frem til at deltage i det næste møde med Straffelovrådet 31. oktober 2016, hvor foreningen vil gennemgå ovenstående bemærkninger i det omfang, som Straffelovrådet måtte ønske. Spørgsmål til Foreningens bidrag kan i øvrigt rettes til undertegnede på email hrd@danskemedier.dk eller telefon 3397 4000.

Med venlig hilsen

Danske Medier

Holger Rosendal
Chefjurist

Til Straffelovrådet

fremsendt pr. mail til Marie Mølsted

Dansk Journalistforbunds bemærkninger om krænkelse af privatlivets fred og ærekrænkelser

Med henvisning til Straffelovrådets brev af den 1. september 2016 med oplæg til drøftelse med blandt andet Dansk Journalistforbund, DJ, samt mødet afholdt den 26. september 2016, skal DJ hermed komme med sine skriftlige bemærkninger om krænkelse af privatlivets fred og ærekrænkelser.

DJ vil helt indledningsvist bemærke om forudsætningerne for drøftelserne, at det for DJ fremstod tydeligt under mødet den 26. september 2016, at en meget stor del af de problemstillinger og bekymringer, som blev drøftet på mødet, havde sit udspring i de såkaldte "sociale medier".

De traditionelle, redaktionelle medier opererer også på de sociale medier. Men det er afgørende at bemærke, at de fortrinsvis gør det under regulering af medieansvarsloven.

Det er således helt overordnet væsentligt for DJ, at man i Straffelovrådet sonderer imellem på den ene side den etablerede, redaktionelle medieverden og på den anden side de medier, hvorpå borgere i øvrigt færdes, og hvis indhold ikke publiceres under ansvar i henhold til medieansvarsloven.

Helt overordnet er det også væsentligt for DJ at fremhæve, at DJ generelt værner om ytringsfriheden, da denne er en helt afgørende faktor for, at medierne kan agere som offentlighedens vagthund. Således er det væsentligt for DJ, at de redaktionelle medier i Danmark reelt er frie og har mulighed for at være kritiske.

Enhver indskrænkning af mediernes muligheder for at agere og bringe oplysninger vil pr. definition udgøre en indskrænkning i ytringsfriheden.

Og selv i de situationer, hvor medierne og journalisterne de redaktionelle medarbejdere med henvisning til Menneskerettighedskonventionens art. 10 i en konkret situation måtte kunne påberåbe sig straffrihed, da vil en udvidelse af det strafbare område for de strafferetlige delikter give anledning til usikkerhed for mediet og den enkelte journalist, fotograf med videre. Og denne usikkerhed kan potentielt give anledning til, at der er historier, som ikke bliver fortalt.

(Bemærk: I dette notat benyttes begrebet 'journalister' som fællesbetegnelse for journalister, fotografer og alle øvrige redaktionelle medarbejdere).

Dertil kommer, at DJ helt overordnet må udtrykke bekymring for den indskrænkning i ytringsfriheden, som vi fra DJ's side oplever sker i disse år – ofte på basis hurtig gennemført lovgivning og uden en grundig undersøgelse af problemernes reelle omfang. Et eksempel er DJ's opfattelse det lovforslag, som for nylig har været

til høring om indførelse af dele af den såkaldte respektpakke.
Som **bilag 1** vedlægges DJ's høringssvar til dette forslag.

DJ's nedenstående bemærkninger til de enkelte punkter i Straffelovrådets oplæg skal altså ses i lyset af ovenstående overordnede forudsætninger og bekymringer.

Ad punkt 1

Det angives i de indledende forudsætninger for drøftelserne, at man lægger til grund, at mediernes magt og gennemslagskraft som dagsordensætter og forum for diskussion og meningsdannelse er forøget i de seneste år, samt at internettet afstedkommer, at der skal leveres nyheder løbende og hurtigt.

Ja, der kan og skal leveres nyheder løbende og hurtigt. Men til spørgsmålet, om det ændrede mediebillede har medført, at medierne har fået mere magt og gennemslagskraft, er der efter DJ's opfattelse ikke et entydigt svar.

For år tilbage var især udbuddet af radio og tv meget mere begrænset og de sociale medier ikke-eksisterende. Brugere havde derfor et mindre udvalg. Dengang kunne det have en stor effekt, når ét eller flere af medierne søgte at sætte en dagsorden.

I dag er der en stor mangfoldighed i mediebilledet. Det betyder, at der er stor valgfrihed, og det er nok derfor vanskeligere for det enkelte medie at sætte dagsordenen. Brugere kan risikere at "drukne" i nyheder og information.

Omvendt betyder internettets udbredelse, at nyheder spredes hurtigt og effektivt, hvilket omvendt afstedkommer, at selv mindre medier i dag har mulighed for at sætte en dagsorden.

I den forbindelse skal det bemærkes, at på trods af et mere mangfoldigt mediebillede samt et øget tempo og omfang i antallet af nyheder, som publiceres, så har dette ikke afstedkommet et øget antal klager til Pressenævnet.

Som **bilag 2 (Bemærk: Links til bilag er på sidste side i dette notat)** vedlægges uddrag af Pressenævnets seneste beretning fra 2015, idet der skal henvises til bilagets side 4 med en statistik over de seneste års sager som indbragt for Pressenævnet samt behandlingen deraf.

Heraf fremgår det, at antallet af sager indbragt for Pressenævnet har været relativt konstant siden 2006 og i 2015 udgjorde 158, og at klager i ca. 40 % af sagerne får helt eller delvist medhold i klagen.

Der blev udtalt alvorlig kritik i blot 3 sager i 2015.

Til illustration vedlægges som **bilag 3** uddrag af Pressenævnets beregning fra 2005, idet der deri skal henvises til bilagets side 8-9, hvoraf fremgår tilsvarende statistiske oplysninger i perioden fra 1992 og til 2005.

Sammenholdt med bilag 2 kan man altså konkludere, at antallet af klager har holdt sig relativt stabilt i alle de år, Pressenævnet har eksisteret.

Antallet af klager til Pressenævnet synes således ikke at indikere, at ovenstående ændring i mediebilledet har haft den konsekvens, at der i øget omfang skrives og publiceres indhold, som ikke er i overensstemmelse med de presseetiske regler.

Ad punkt 2

Vedrørende punkt 2 er det grundlæggende DJ's holdning, at opfattelsen af, hvad der er privat, ganske givet har udviklet sig. Udviklingen har imidlertid ikke været éntydig i den ene eller den anden retning: Noget er blevet meget mere åbent, og andet er blevet meget mere privat.

Det er dog også DJ's opfattelse, at domstolene er dygtige til at foretage et afbalanceret og tidssvarende skøn i relation dertil, herunder også i forhold til anvendelse af strafferetlige og civilretlige sanktioner.

Et eksempel er sagen om Andrea Elisabeth Rudolph (UfR. 2010.2448H), hvor Højesteret som bekendt nåede frem til, at der *ikke* var tale om en situation, som udgjorde en strafferetlig overtrædelse, men at der *alligevel* blev tilkendt hende godtgørelse for den krænkelse, hun desuagtet var udsat for.

Om godtgørelsens størrelse er det måske værd at fremhæve Højesterets præmisser, der lød således: *"Se og Hør bragte et af billederne på forsiden som bladets top-historie, samt på, at der blev bragt ikke bare ét billede, men en hel serie af billeder. Der må endvidere i overensstemmelse med bemærkningerne i betænkningen om privatlivets fred side 73 som en skærpende omstændighed tages hensyn til, at krænkelsen er sket for vindings skyld, samt til den økonomiske interesse, som Se og Hør må antages at have haft i den retsstridige offentliggørelse. Der er på denne baggrund ikke grundlag for at fastsætte en godtgørelse på mindre end det påståede beløb på 75.000 kr."*

Således kan det ikke udelukkes, at den godtgørelse, som Andrea Elisabeth Rudolph blev tilkendt, kunne have været større, hvis der var nedlagt påstand derom, og at en civilretlig sag og civilretlige foranstaltninger såsom godtgørelser og erstatninger således også kan have ikke ubetydelige konsekvenser for parterne, jf. yderligere nedenfor under punkt 5.

Ad punkt 3

I punkt 3 spørges til strafferetlige sanktioner mod såkaldte paparazzimetoder.

Til dette vil DJ bemærke, at paparazzimetoder kun anvendes uhyre sjældent i den professionelle mediebranche i Danmark. Således blev der presseetisk gjort op med fænomenet helt tilbage i forlængelse af prinsesse Dianas død i 1997 og desuden i forlængelse af de oplysninger, som kom frem i Se og Hør-sagen i sommeren 2014.

Det er således ikke DJ's opfattelse, at der benyttes paparazzimetoder blandt journalister og pressefotografer i Danmark.

Der er dog næppe nogen tvivl om, at udbredelsen af smartphones med kameraer betyder, at mange almindelige mennesker tager fotos på ikke frit tilgængelige steder og fotos, hvis indhold er omfattet af § 264 d.

I DJ er vi bekendt med, at medierne i dag får tilsendt mange såkaldte "amatørfotos" fra borgere, hvorefter det selvfølgelig er mediernes opgave at vurdere, hvorvidt disse måtte være i strid med straffelovens §§ 264 a og 264 d.

Denne udbredelse af fotos, som tilsendes medierne og i øvrigt offentliggøres via sociale medier mv., gav også anledning til, at pligten til at udvise forsigtighed og ansvarlighed blev fremhævet ved den seneste opdatering af de presseetiske regler, særligt punkterne B3 og B6.

Disse lyder nu således: *"B3. Ofre for forbrydelser eller ulykker skal vises det størst mulige hensyn. Det samme gælder vidner og pårørende til de implicerede. Ved indsamling og formidling af billedmateriale, herunder amatør billeder, skal der vises hensynsfuldhed og takt."*

"B6. Ved indsamling eller offentliggørelse af information bør andres tillid, følelser, uvidenhed, manglende erfaring eller svigtende herredømme ikke udnyttes."

Samlet synes der ikke i relation til medierne at være behov for, at der tages selvstændige strafferetlige initiativer i forhold til dette spørgsmål.

Det er således også DJ's opfattelse, at eksempelvis begrebet "frit tilgængeligt sted" er relativt veldefineret og dermed også praktisk anvendeligt, når det skal vurderes, om der kan foretages optagelse af foto af personer eller ikke, samt at både medier og domstole er gode til at vurdere, hvilke oplysninger og fotos, som falder ind under den nuværende § 264 d, jf. også den tidligere nævnte dom UfR. 2010.2448H.

I relation til emnet hævnporno, som blev drøftet på mødet i Straffelovsrådet, og som helt givet er et stort problem, da er dette allerede strafbart, også som straffeloven ser ud i dag.

DJ anerkender, at det kan være vanskeligt at forfølge de pågældende straffelovsovertrædelser i mange situationer. Men udbredelsen af eksempelvis hævnporno samt vanskelighederne ved at forfølge disse overtrædelser af straffeloven skyldes ikke straffelovens udformning, men derimod andre forhold, herunder eksempelvis begrænsede ressourcer, grænseoverskridende lovovertrædelser, og måske også et generelt behov for uddannelse i både folkeskolen og gymnasierne mv.

Derfor er det DJ's opfattelse, at der ikke på denne baggrund er anledning til at ændre straffelovens regler.

Ad punkt 4

Den ovenstående opfattelse gør sig også gældende for så vidt angår straffelovens §§ 267-268.

Det er som tidligere fremhævet DJ's opfattelse, at domstolene er meget kvalificerede til at foretage det nødvendige skøn i sager om ærekrænkelser.

Vedrørende Straffelovsrådets henvisning til straffelovens § 121 og ordensbekendtgørelsens § 3, stk. 1 har der som nævnt i indledningen netop været et udkast til lovforslag i høring.

Med hensyn til den hårde debattonen, som omtales under punkt 4, skal DJ bemærke, at denne tone typisk ikke sættes af medierne, men derimod af de borgere og politikere, som deltager i den politiske debat.

Medierne skal dog være bevidste om, at debattonen kan have store konsekvenser, og derfor er DJ tilhænger af, at de traditionelle, redaktionelle medier i størst muligt omfang holder øje med debatten på deres respektive sociale medier.

DJ vil dog også tilføje, at en aktiv debat, hvor man uden risiko for straf kan udtrykke sin mening, er ganske afgørende for et levende demokrati, jf. også Menneskerettighedskonventionens art. 10.

Ad punkt 5

Vedrørende niveauet for bøder og godtgørelser i sager om freds- og ærekrænkelser, samt om disse virker tilstrækkeligt afskrækkende, skal DJ generelt bemærke:

I mediebranchen og blandt journalisterne er der en meget høj grad af selvjustits. På stort set alle redaktioner i alle mediehuse er den såkaldte efterkritik en fast tilbagevendende og integreret del af den redaktionelle proces.

Journalister og medier kritiserer desuden åbent hinanden på kryds og tværs, hvis man mener, at det journalistiske håndværk ikke er blevet udført ordentligt. Det sker blandt andet i radioprogrammer som "Mennesker og medier" på DR P1 og i TV 2 News' "Presselogen".

Og endelig: Det er DJ's klare opfattelse, at både journalister og udgivere ser med stor alvor på, hvis en klage til Pressenævnet fører til én eller anden form for kritik.

Dette understøttes af en undersøgelse om medieetik, som medieforskere fra RUC lavede i 2015 for det daværende Kulturstyrelsen, **se bilag 4**.

For så vidt angår bødeniveauet og niveauet for udmålte godtgørelser, så er det DJ's opfattelse, at dette har et passende og også højt niveau. Der er således eksempelvis i forhold til udmåling af erstatning og godtgørelse jo ikke noget maksimum i lovgivningen, og branchen har også set erstatninger og godtgørelser på meget store beløb i særlige sager.

Til eksempel kan fremhæves, at Søndagsavisen blev idømt en erstatning på kr. 750.000 som følge af omtalen af "naturesutten", og at Ekstra Bladet blev idømt godtgørelser på kr. 300.000 til hver af de to sømænd som følge af "gidselsagen". Endelig skal henvises til, at Aller Media senest blev idømt dagbøder på i alt kr. 10 mio. som følge af Se og Hør-sagen.

Det skal desuden tilføjes i sagen om Ekstra Bladets omtale af gidseltagningen i Somalia, at Pressenævnet som bekendt udtrykte alvorlig kritik af Ekstra Bladet med afgørelse af 12. november 2013.

I DJ er vi bekendt med, at der efterfølgende har været flere eksempler på sager om gidseltagninger af danske statsborgere, som medierne har kendt til, men som desuagtet – og med afsæt i Pressenævnets kendelse – ikke har været omtalt i medierne.

Med andre ord: En udtalt kritik af Pressenævnet er en ganske alvorlig sanktion, som har betydning for mediernes efterfølgende ageren.

De ovennævnte sager kan siges at være helt særlige sager. Men de udmålte godtgørelse i de mere almindelige sager har også et ret højt niveau.

DJ skal i den forbindelse henvises til Kulturudvalgets beretning af 17. december 2014, herunder bemærkninger om, at godtgørelse i denne type af sager jo også skal ses i forhold til godtgørelsesniveauet i andre former for sager, og at disse niveauer skal stå mål med hinanden.

Straffelovrådet spørger i øvrigt selvstændigt til, om bødeniveauet bør afspejle mediets omsætning.

DJ skal i den forbindelse erindre om, at det er henholdsvis den ansvarshavende chefredaktør og den eller de pågældende navngivne journalister, der som udgangspunkt er ansvarlige i henhold til medieansvarsloven.

Dette er jo begrundet i et ønske om at sikre sig, at de redaktionelle beslutninger træffes reelt uafhængigt og uden påvirkning fra andre aktører, herunder ejerne.

Henset til dette personlige ansvar, vil det synes urimeligt, at bødernes størrelse skal afhænge af, hvorvidt man arbejder for en stor eller mindre arbejdsgiver.

Det er derfor DJ's opfattelse, at bødeniveauet ikke skal afspejle mediets omsætning, men udmåles som det sker i dag.

For så vidt angår spørgsmålet om straf contra en civilretlig sanktion, skal henvises til omtalen ovenfor af sagen om Andrea Elisabeth Rudolph. Der er således allerede i dag den fleksibilitet i loven, at der kan frifindes for straf og samtidig pålægges et civilretligt ansvar.

Ad punkt 6

DJ skal henvises til medieansvarslovens regler om genmæle og Pressenævnets vejledning derom, som vedlægges som **bilag 5**. Således er der mulighed for ved en klage til Pressenævnet at anmode om et genmæle.

Derudover skal henvises til straffelovens § 273 om mortifikation og kundgørelse af dom samt medieansvarslovens § 54.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt internettet har forøget skadevirkningen af freds- og ærekrænkelser, skal erindres om, at straffelovens § 267, stk. 2 og 3 blev ophævet i 2004 med henvisning til, at eksempelvis spørgsmålet om omfanget af udbredelsen i relation til straf fortsat skulle indgå som et element i sagerne efter en konkret vurdering under iagttagelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 10, hvilket retspraksis i dag vel også er udtryk for.

I overvejelserne om, hvordan man kunne styrke håndhævelsen i forbindelse med udbredelse af ærekrænkelser på internettet mm., kunne Straffelovrådet eventuelt trække på de erfaringer, som rettighedshavere på det immaterialretlige område de seneste år har fået i arbejdet med at sikre sig imod krænkelser af disses rettigheder.

I juridisk forstand er der flere lighedspunkter mellem de to områder, for eksempel at krænkelserne ofte foretages af anonyme brugere på servere placeret i udlandet. Fra DJ's side vil vi gerne tilbyde at orientere nærmere om dette.

Ad punkt 7

DJ har for så vidt ikke nogen holdning til, om sager om freds- og ærekrænkelser rejses af den enkelte, som måtte føle sig krænket, eller af myndighederne.

Det kan ikke afvises, at offentlig eller betinget offentlig påtale ville medføre, at der blev rejst sager, som i dag ikke rejses på grund af den krænkedes økonomiske situation.

Dette forhold vil dog formentlig efter DJ's vurdering kunne blive opvejet af, at der formentlig også vil blive undgået en række sager, som i dag rejses uden behørig grund dertil.

Det afgørende for DJ er,

at de sager, der rejses for domstolene, er de rigtige og relevante sager,

at sagerne også i fremtiden bliver rejst efter forholdsvis kort tid,

og **at** processen vedbliver med at være hurtig af hensyn til alle involverede parter.

Derudover skal DJ henvise til vedlagte **bilag 6**, hvormed Pressenævnet har redegjort for sine overvejelser i forhold til 'egen drift'-sager og tilkendegiver, at man fremtidigt vil være mere åben overfor at benytte den adgang, man har dertil.

I den forbindelse bemærker DJ, at muligheden for at indbringe sager for Pressenævnet som bekendt er både gratis og hurtig.

Ad punkt 8

DJ skal henvise til Danske Mediers bemærkninger på mødet vedrørende afkriminalisering af ærekrænkelser.

Hvis nærværende skrivelse giver anledning til yderligere spørgsmål eller kommentarer, står DJ gerne til rådighed, mail DJ@journalistforbundet.dk.

Venlig hilsen

pva. Dansk Journalistforbund
Liselotte Lindberg Olsen, advokat
og Hans Jørgen Dybro, politisk konsulent

Bilag

- Bilag 1: DJ hørings svar om respekt for det offentlige rum mv. (vedlagt)
- Bilag 2: Pressenævnets årsrapport for 2015, side 4-5, se <http://www.pressenaevnet.dk/Publikationer.aspx>
- Bilag 3: Pressenævnets årsrapport for 2005, side 8-9, se <http://pressenaevnet.net.dynamicweb.dk/Files/Files/pdf/Pressenaevnet.s.aarsb.2005.pdf>
- Bilag 4: Kulturstyrelsens specialrapport om medieetik, 2015, se <http://slks.dk/mediernes-udvikling-2015/specialrapporter/medieetik/>
- Bilag 5: Pressenævnets vejledning om genmæle, se <http://www.pressenaevnet.dk/Klagevejledning/Vejledning-om-genmæle.aspx>
- Bilag 6: Pressenævnets beslutning om egen drift-sager, se <http://www.pressenaevnet.dk/Søg-Nyheder.aspx?M=News&PID=127&NewsID=8159>

Til Justitsministeriet

fremsendt pr. mail
til strafferetskontoret@jm.dk

Dansk Journalistforbunds høringssvar vedr. udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven m.fl. (Øget respekt for det offentlige rum, offentlige myndigheder og personer i offentlig tjeneste mv.)

Dansk Journalistforbund, DJ, skal hermed fremkomme med sit høringssvar vedr. ovennævnte udkast.

Fra DJ's side erklærer vi os generelt fuldstændig enige i, at man ikke skal risikere at lide overlast, når man passer sit ganske almindelige arbejde – heller ikke hvis man er offentligt ansat eller i offentlig tjeneste. Og at det samme gør sig gældende for ens pårørende.

DJ er imidlertid bekymret for de elementer i lovforslaget, som berører ytrings- og informationsfriheden således som den er beskyttet i Grundlovens § 77 og i Den Europæiske Menneskeretskonventions artikel 10.

Det er i den forbindelse værd at bemærke, at den gruppe af personer, som allerede i dag er omfattet af straffelovens § 119, er relativ bred. Den omfatter ikke blot menige offentligt ansatte, men også eksempelvis politikere og højtstående embedsmænd – altså en personkreds, der beskæftiger sig med emner, som ofte har almenhedens interesse, og som dermed også er relevante i relation til mediernes dækning af disse emner.

DJ's høringssvar skal ikke mindst ses i lyset af dette. Det kan sammenfattes i fire punkter:

Begrundelsen er for tynd: I bemærkningerne til udkastet skriver man (side 29), at formålet med lovændringerne er at tilvejebringe en bedre beskyttelse af personer i offentlig tjeneste, og at dette formål udgør et legitimt hensyn, som kan begrunde indgreb i ytringsfriheden.

Man begrundet herefter nødvendigheden af de foreslåede lovændringer med, at der "henover sommeren" (side 21) har været en række episoder, og at der er konstateret en stigning i antallet af episoder uden for tjenesten eller hvervet.

For den enkelte, der bliver udsat for chikane, er det helt utvivlsomt meget ubehageligt. Men generelt betragtet er den fremhævede begrundelse et alt for spinkelt statistisk udgangspunkt til at berettigede en så generel udvidelse af strafområdet.

Dansk Journalistforbund
medier & kommunikation

The Danish Union of Journalists

Gammel Strand 46
1202 København K
Danmark

+45 3342 8000
dj@journalistforbundet.dk
journalistforbundet.dk

Chikane defineres for bredt: Vedrørende forslaget § 1 nr. 4 og indførelsen af en § 119 a er det DJ's opfattelse, at chikane i lovforslaget defineres meget bredt. I det generelle bemærkninger (side 24) er det beskrevet, at bestemmelsen tænkes at skulle omfatte kontakt, forfølgelse eller hvis man på anden måde generer den beskyttede person. Man fremhæver tilsvarende i bemærkningerne til bestemmelsen, at begrebet "generer" skal forstås meget bredt og kan omfatte alle typer af handlinger (side 68).

Efter DJ's opfattelse er især denne sidste del af definitionen medvirkende til, at strafområdet for den foreslåede § 119 a er for ukonkret og kan blive alt for vidtrækkende.

Mediernes rolle hæmmes: Forslagets § 1 nr. 2 og ændringen af straffelovens § 119 stk. 1 betyder, at bestemmelsen bliver udvidet til blandt andet at omfatte gengivelser af strafbare trusler i medierne.

Det vil medføre, at gengivelser af oplysninger, der ikke tidligere var strafbare for medierne, efter omstændighederne kan medføre risiko om straf, idet der i bemærkningerne til forslaget alene henvises til, at afgrænsningen af, hvornår *"... en trussel er fremsat offentligt eller med fortsæt til udbredelse i en videre kreds, skal forstås i overensstemmelse med den tilsvarende afgrænsning heraf i straffelovens § 266 b."* (side 15 og 62).

Heraf følger, at pressens gengivelse af trusler i redaktionel sammenhæng som udgangspunkt vil være strafbar. Det må dog forventes, at der ikke vil blive rejst sager og afsagt dom, når en gengivelse sker som led i en saglig reportage, jf. også Menneskeretskonventionens artikel 10.

Det ændrer dog ikke ved, at journalister og medier med lovændringen løber en risiko for at pådrage sig en straf, hvis man laver en redaktionel omtale af denne type af trusler.

Alene det forhold, at journalisterne efter lovforslagets vedtagelse skal forholde sig konkret til en eventuel risiko for straf, kan få den indvirkning, at der er redaktionelle historier, som ikke bliver lavet. Dermed vil mediernes vigtige og samfundsrelevante rolle blive hæmmet.

Forslaget er på kant med ytringsfriheden: Det anføres i lovforslaget, at § 119 a må betragtes som en indskrænkning i ytringsfriheden, men at formålet med bestemmelsen udgør et legitimt hensyn.

Det anføres i den forbindelse i bemærkningerne (side 30), at den foreslåede § 119 a ikke er rettet mod adgangen til at fremsætte kritik af personer i offentlig tjeneste.

Man fremhæver desuden, at § 119 a ikke vil finde anvendelse, hvis der er tale om en ytring, der er omfattet af Menneskerettighedskonventionens artikel 10.

Uanset dette er det DJ's opfattelse og bekymring, at med den ovennævnte meget brede definition af begrebet "at genere" vil overordentligt mange ytringer og handlinger kunne blive omfattet af bestemmelsen.

Det er ytringer og handlinger, som eksempelvis kan forekomme i forbindelse med journalisters, fotografers og andre mediearbejders fuldkomne lovlige og samfundsrelevante arbejde med at indsamle viden og informationer om offentlige myndigheder, embedsmænd og politikere.

Med andre ord: Med dette lovforslag vil ytringer og handlinger foretaget som led i

mediernes arbejde, som tidligere var fuldt lovligt, principielt efter lovforslaget kunne henføres under straffelovens § 119 a.

Det fremgår ganske vist af bemærkningerne (side 70), at ”Anklagemyndigheden og domstolene vil således i forbindelse med tiltalerejsning og afgørelser i straffesager i relevant omfang skulle foretage en konkret helhedsvurdering af, om hensynet til en vidtgående ytringsfrihed om navnlig emner af samfundsmæssig interesse bør føre til, at der i den konkrete sag ikke pålægges eller søges pålagt strafansvar for fredskrænkelser af personer i offentlig tjeneste eller hverv”.

Det ændrer imidlertid ikke ved, som tilfældet også er det vedrørende forslaget § 1 nr. 2, at alene det forhold, at journalisterne efter lovforslagets vedtagelse skal forholde sig konkret til en eventuel risiko for straf, kan få den indvirkning, at der ændres adfærd og at der som følge deraf vil være redaktionelle historier, som ikke bliver lavet.

Derfor bør det understreges mere præcist i selve loven, at man ikke sigter efter at indskrænke ytringsfriheden. Og det bør ske udtrykkeligt og ikke alene med en henvisning til eksempelvis straffelovens § 266 b.

For ellers benytter man et meget spinkelt statistisk grundlag til at foretage en meget drastisk udvidelse af strafområdet, det potentielt kan få stor betydning for mediernes dækning af relevante samfundsmæssige forhold af betydning for det danske demokrati.

Hvis dette hørings svar giver anledning til yderligere spørgsmål eller kommentarer, står DJ gerne til rådighed, mail DJ@journalistforbundet.dk.

Venlig hilsen

Lars Werge
formand

SKRIFTLIGE BEMÆRKNINGER TIL STRAFFELOVRÅDET OM BEHOVET FOR EN MODERNISERING AF REGLERNE OM FREDS- OG ÆREKRÆNKELSER M.V.

22. NOVEMBER 2016

I fortsættelse af mødet i Straffelovrådet den 26. september 2016 fremsendes hermed Danmarks Medie- og Journalisthøjskoles skriftlige bemærkninger til de emner, som blev drøftet i mødet.

Privatlivsbeskyttelsen i straffeloven

Fra et medieretligt synspunkt fungerer privatlivsbeskyttelsen hovedsagelig efter hensigten, idet domstolene inddrager Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols (EMD) praksis om Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) art. 10, når privatlivskrænkelser i medierne foreligger til prøvelse. Der foretages således en afvejning mellem informationshensynet og privatlivshensynet, som giver medierne mulighed for at rapportere om private forhold, hvis emnet bidrager til en debat af offentlig interesse.

Der har dog været en tendens i dansk retspraksis til, at informationshensynet tillægges en overvægt i forhold til privatlivsbeskyttelsen (f.eks. i skjult kamera-sager), men dette problem lader sig vanskeligt regulere, da det navnlig er domstolenes lave krav til opfyldelse af offentlig interesse-kriteriet, som fører til disse resultater.

Derimod kan der efter vores opfattelse være grund til at overveje, om det nuværende straf- og kompensationsniveau i mediokrænkelssager har en tilstrækkelig præventiv effekt, eller om en justering vil være hensigtsmæssig, herunder om den økonomiske gevinst ved privatlivsbrud i højere grad bør afspejle sig i strafniveauet.

Det er endvidere vores opfattelse, at det kan være relevant at overveje, om overvågning af personer ved hjælp af teknisk udstyr eller egentlige paparazzimetoder bør kriminaliseres selvstændigt som led i

privatlivsbeskyttelsen. Nogle medier benytter tilsyneladende fortsat paparazzimetoder.

Injuriereglerne

Eftersom Højesteret har implementeret de begreber og retlige standarder, som EMD har udviklet på injurieområdet, har de danske injurieregler i vidt omfang mistet deres selvstændige betydning. Bl.a. er ringeagtstrykninger og sigtelser er blevet afløst af statement of facts og value judgements, og den, der fremsætter en ærekrænkende sigtelse som led i en offentlig debat om emner af væsentlig samfundsmæssig interesse, skal også efter dansk ret opfylde den EMD udviklede standard, som gælder for journalister, dvs. "act in good faith and on an accurate factual basis and provide "reliable and precise" information in accordance with the ethics of journalism" ("due diligence"). Der henvises herved eksempelvis til U 2015.3106 H.

Af retssikkerhedsmæssige grunde kunne det derfor overvejes at indrette de danske injurieregler på en måde, som afspejler de principper, som reelt er afgørende for strafbarheden af en ærekrænkende ytring.

Privat/offentlig påtale

Mens det på den ene side giver god mening at lade straffeprocesser om personlige rettigheder (som privatliv og ære) bero på privat påtale, er der på den anden side ikke tvivl om, at procesrisikoen og sagsomkostningerne afholder mange privatpersoner fra at føre sag om krænkelse i medierne.

Hertil kommer, at den eksponering, som ofte følger med et sagsanlæg mod et medie, kan opleves som en gentagelse af krænkelsen og i sig selv få nogle til at afholde sig fra sagsanlæg mod medier.

Det er ikke i retssystemets interesse, at freds- og ærekrænkelser ikke forfølges af disse grunde. Efter vores opfattelse kunne det derfor overvejes at indføre en form for fri proces-ordning i sådanne sager, som stort set aldrig bevilges fri proces efter de almindelige regler.

Digitale medier

En undersøgelse fra 2015 viser, at de digitale medier nu har overhalet tv-medierne som danskernes foretrukne nyhedskilder. Der henvises herved til *Specialrapport - Danskernes mediebrug 2014*:

http://rudar.ruc.dk/bitstream/1800/25574/1/Danskernes_brug_af_nyhedsmedier_2015.pdf

Dette giver efter vores opfattelse anledning til at overveje, om de præmisser, som medieansvarsloven er bygget på, fortsat holder. Digitale medier, som på tidspunktet for lovens udformning slet ikke var udviklet endnu, er nemlig ikke er omfattet af loven og det

presseetiske system, medmindre de aktivt tilmelder sig. Det giver på centrale områder en paradoksal og uholdbar retstilstand, som her er nogle eksempler på:

Mens skolebladet på tryk og det husstandsomdelte nyhedsbrev fra menighedsrådet automatisk er omfattet af loven, skal populære netaviser og blogs med ubegrænset udbredelse frivilligt tilmelde sig for at blive omfattet. Konsekvensen er blandt andet, at der kan klages til Pressenævnet, hvis indholdet i skolebladet eller menighedsrådets nyhedsbrev er i strid med god presseskik, mens dette ikke er tilfældet for netavisen og bloggen, med mindre de har tilmeldt sig.

Personer, som føler sig krænket af et digitalt ikke-tilmeldt medie, har dermed ikke mulighed for at anvende den billige og hurtige pressenævnshandling som alternativ til en retssag mod mediet. Risikoen for at underminere Pressenævnets betydning og det selvregulerende system forøges derfor i takt med, at medierne og nyhedsformidlingen digitaliseres, hvis medieansvarloven ikke følger med denne udvikling.

Efter vores opfattelse vil derfor være hensigtsmæssigt at inddrage muligheden for at revidere medieansvarloven - så de digitale nyhedsmedier automatisk omfattes af loven - i de samlede overvejelser om en revision af reguleringen og sanktioneringen af freds- og ærekrænkelser.

Medieetik

I mødet den 26. september 2016 omtalte vi en specialrapport om medieetik, som forskere på RUC udarbejdede for Kulturstyrelsen sidste år. Rapporten er en del af "Rapportering om mediernes udvikling i Danmark" – en videnbank, som giver et opdateret overblik over mediernes tilstand i Danmark." Rapporten kan læses her: <http://slks.dk/mediernes-udvikling-2014/specialrapporter/medieetik/>

Der er desuden udarbejdet en sammenfatning af specialrapporten om medieetik, hvortil vi tillige henviser:

http://slks.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/medier/Mediernes_udvikling/2014/Specialrapporter/Medieetik/Medietik_Resume.pdf

Rapporten kortlægger bl.a. journalisters holdninger til og erfaringer med medieetikken (kapitel 4) og den journalistiske praksis (kapitel 5).

Afsluttende bemærkninger

Vi står naturligvis til rådighed, hvis Straffelovrådet har behov for yderligere input eller har spørgsmål til de herved fremsendte skriftlige bemærkninger.

På Danmarks Medie- og Journalisthøjskoles vegne,

Vibeke Borberg

22. november 2016

Notat til Betænkning om Freds- og Ærekrænkelse 2016

Kulturudvalg afgav den 17. december 2014 beretning nr. 3 om brugen af betalte kilder og mediernes ansvar ved publicering af urigtige historier, bagvaskelse og privatlivskrænkelse (Alm. del, bilag 77). Heri anføres, at der er behov for en udredning af privatlivsbeskyttelsen, af hvordan privatliv defineres, og om disse definitioner er tidsvarende. I anledning af beretningen tilkendegav Justitsministeriet i besvarelse af 10. marts 2015 af spørgsmål nr. 105 (Alm. del) fra Folketingets Kulturudvalg, at ministeriet var indstillet på at bede Straffelovrådet om at overveje, om der er behov for at foretage ændringer af straffelovens bestemmelser om krænkelse af privatlivets fred og ærekrænkelse, herunder påtalereglerne.

Privatliv i et digitalt og datadrevet samfund

Som anført i beretningen fra kulturudvalget er privatlivet et dynamisk begreb, hvis toning historisk ændres med vores måde at leve på. Det gælder særligt i forhold til den måde, vi teknologiunderstøtter vores identitetsskabelse, relationspleje, videns- og holdningsformidling. De digitale teknologier er kendetegnet ved at muliggøre høj interaktions- og informationsdelingshastighed samt netværksstrukturer som i udgangspunktet er tænkt decentrale uden mulighed for at forhindre at informationer kan cirkulere. Netværksstrukturerne er dog i vid udstrækning i skrivende stund udviklet til centrale internationale kommercielle knudepunkter af søgemaskiner (Google), sociale medier (Facebook), mobile platforme (Apple), centrale dataanalyse- og opbevaringstjenester (Microsoft, Amazon og IBM). Det er disse aktører, der dominerer mediebrugsstatistikken i Danmark. Det er forholdsvist let at få adgang til store datamængder hos disse knudepunkter, fordi adgang til og deling af data er et kernelement i virksomheders forretningsmodel og fordi brugere anvender deling af private data i deres identitetsskabelse. Ud fra samme forretningsargument er dataopbevaring centralt, fordi det giver ejerskab over trafikken til historisk relevante informationer og informationer over et bredt spekter.

14. December 2016

Anja Bechmann, PHD
Head of Digital Footprints
Research Group &
Research Director, AU
Datalab
Assoc. Professor,
School of Communication
and Culture – media studies
Aarhus University, Denmark

+45 5133 5138
anjabechmann@cc.au.dk

Web:
Digitalsociety.dk
Datalab.au.dk
Digitalfootprints.dk

CVR: 31119103
EAN: 5798000418363
PLACE: 1411

Side 1/8

Onlife i modsætning til online og offline skelnen

Samtidig ser vi, at brugsmedier i stigende grad bliver mobile og allestedsnærværende. De indebærer, at medier ikke kun bliver forlængelser af vores sanser, som de har været i et par årtier, men snarere bliver kropsligt integrerede og en del af individet. Denne udvikling i brugsmedier sammen med den altomfattende digitalisering af hverdagslivet skaber 'data doubles' eller rettere en 'onlife' identitet (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/onlife-manifesto>), hvor data er en vigtig del af identiteten. Følgelig er en skelnen mellem offline og online ikke længere meningsfuld.

Situationer i modsætning til offentlig og privat

Den største ændring i privatlivsbegrebet kan dog bedst beskrives ikke i offentlige og private termer, men i det kontroltab, der sker, når første- og andenhånds data om individer kan cirkulere i netværket uden individets kontrol. Der oprettes en ny datadelings- eller kommunikationssituation, som adskiller sig fra den oprindelige både hvad angår deltagende personer, mængden af deltagere og formålet med datadelingen.

Dette kontroltab er en videreudvikling af en moderne kultur, hvor tillid bliver et altafgørende navigeringsredskab. Brud på tillid bliver derfor et centralt reguleringsspørgsmål, der må bygge på, hvilken direkte eller indirekte aftale, der er 'forventeligt' i en given krænkelssituation samt graden af skade et sådant 'brud' har forårsaget.

Kontrakten indgås ofte som 'tavs viden' både i de tilfælde, hvor der ligger en eksplicit godkendt samtykke, men som ikke er læst, og når der ikke forelægger en sådan (både kommende og nuværende dataregulering bygger på informeret samtykke, men adskillige studier viser at sådanne ikke læses). Krænkelssens omfang bliver ofte stor i digitale teknologier, fordi nok er trafikken centraliseret i knudepunkter, men selvom knudepunkterne/virksomhederne kan føres til ansvar, så kan data være cirkuleret videre uden, at virksomhederne umiddelbart kan forhindre en sådan cirkulation (fx skærbilleder af snapchat eller videredeling af billeder på nye devices eller servere).

Samtidig forårsager de personlige medier, som er en integreret del af hverdagen og individet, at det moderne individ ikke kan flytte sig væk fra krænkelssens hverken i tid eller sted.

Kollektivt i modsætning til individuelt privatliv

Data kan i mange tilfælde være genereret om individet af andre end individet, ligesom deling af data for ét individ kan have indflydelse på andre individer. Det sker særligt i de tilfælde, hvor der er tale om interaktionsdata. Dog sker det i endnu højere grad systematisk i brugen af forskellige big data metoder, hvor man ønsker at klynge data sammen for at mønstergenkende med henblik på at forbedre henvendelsesformer, diagnosticere eller forudsige adfærd og tilpasse produkter og handlinger herefter. I disse tilfælde er der ingen social relation til andre, men adgang til grupper af in-

divider og kollektiv data styrer, hvorvidt en mønstergenkendelse kan finde sted eller ej.

Side 3/8

Privatliv står derfor ikke kun i kontrast til ytringsfrihed, men ligeledes i kontrast til kvaliteten af tjenester, diagnosticeringer og behandlinger samt i krænkelses-situationer fejlbetjening, -diagnosticeringer og -behandlinger.

Følgelig bliver spørgsmål, om data er sande eller falske mindre vigtige i forhold til, om data repræsenterer individet 'på et tilstrækkeligt grundlag' eller giver et 'fyldestgørende billede' af individet. Med andre ord: mangler der data eller har man brugt de forkerte data i sådanne analyser? Den værdipolitiske diskussion om, i hvilken udstrækning mønstergenkendelse skal bruges som styringsredskab er derfor også bundet tæt bundet sammen med den værdipolitiske diskussion om privatliv.

Beskyttelse af privatlivet

Kernegrundlaget i vores fortolkning af privatliv som 'individuel' at være i 'fred', at være i 'sted' og 'tid' (fx Retten til at blive glemt) og i 'kontrol' er derfor udfordret, som teknologien fortolkes og bruges i dag.

Studier gennem de sidste 20 år viser, at hvis borgere skal vælge mellem privatliv og bekvemmelighed, vælger de bekvemmelighed, eller hvad der giver funktionel mening i en given situation på kort sigt (privacy-paradokset). Nyere studier viser samtidig at brugere anser datadeling som normen ('vi er vores data') og at fokus snarere er på relationel privatliv end institutionel privatliv; med andre ord, hvordan personen fremkommer overfor sit netværk fremfor, hvordan personen bliver brugt af virksomheder og organisationer i reklamer eller som led i beslutningsprocesser. Komplexiteten i kollektiv privatliv er ikke forståeligt for brugeren og den lader sig vanskeligt formidle i henhold til korte og klare formålserklæringer (transparens-paradokset).

Brugeres fokus på relationel privatliv harmonerer med eksempler på brud i image-pleje i injuriersager, digital mobning, hævnporno, men også identitetstyveri, der udover det økonomiske aspekt også har en potentielt stor social konsekvens.

Individet fokuserer ikke på det kollektive og institutionelle privatliv, delvist på grund af privacy-paradokset og delvist på grund af kompleksiteten og individets manglende overblik over konsekvenser for datadeling. Netop derfor er det væsentligt, at det ikke behandles som et individuelt anliggende at samtykke til.

Der kan med fordel i henhold til for eksempel menneskerettighedserklæringen om lige behandling sættes rammer for brugen af data i beslutningsprocesser i fortolkningen af dataforordningen. I henhold til straffeloven bliver det relevant at diskutere om sager med krænkelse af det kollektive og institutionelle privatliv udelukkende skal finde sted i relation til dataforordningen eller om man skal have et forstærket fokus på, at hvis privatpersoner, virksomheder og offentlige myndigheder tager data i en sammenhæng (fx Facebook grupper eller biometriske data) og uretmæssigt bruger det i anden sammenhæng skal det være strafbart, hvis det bruges til at sætte personen i et dårligere lys eller dårligere situation end de ville have været i uden de pågældende oplysninger.

Konkrete ændringsforslag til straffeloven

Nogle af de ovenfor nævnte aspekter af privatliv i det digitale samfund har mere vidtrækkende karakter, men mindre justeringer kan imødekomme særligt onlifelivskulturen. Nogle bud på små, konkrete tilpasninger er således:

§263 stk 1 slettes "et brev, telegram eller anden", stk 3 ændres til "hemmeligt fotografere, kopiere eller optage data eller udtalelser fremsat i lukket forum, eller som interaktion mellem andre eller forhandlinger i lukket møde, som hun ikke selv deltager i, eller hvortil hun uberettiget har skaffet sig adgang",

§ 263 a " ikke offentligt tilgængeligt" erstattes med "lukket",

§264 " 1) skaffer sig adgang til fremmed hus eller andet ikke frit tilgængeligt sted, 2) undlader at forlade fremmed grund efter at være opfordret dertil." Ændres til "1) skaffer sig adgang til fremmedes eller ikke frit tilgængelige fora eller data 2) undlader at bryde denne tilgang efter at være opfordret dertil",

§264 a ændres til "Den, som uberettiget fotograferer eller systematisk iagttager personer, der befinder sig i et lukket fora eller sted straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.",

§264 d "data" indsættes efter "videregiver" i første linje. "offentligheden" erstattes med "almen viden/kendskab" og "data indsættes efter ", hvor meddelelsen" I tredje linje

§266 a overvej om ordet "udtalelser" er dækkende eller skal erstattes af "billeder, interaktioner eller udtalelser",

§266 b slet "offentligt eller",

§266 c slet "offentlighedens" så der står "den pågældendes omdømme"

§275 det anbefales paragraffen deles i to 1) som udgangspunkt privat påtale (med mulighed for fri process), 2) i særligt grove tilfælde (såsom hævnporno) anvendes betinget offentlig påtale.

Overordnet set er offentlighedsbegrebet fjernet, og der er fokuseret mindre på det fysiske rum som rammen for privatliv og mere på data (herunder også biometriske data, transaktioner, tidskoder og gps). Det er vigtigt at understrege, at det ikke kun er verbale og skriftlige udtalelser, der i det digitale samfund kan være freds- og ærekrænkende.

Ligeledes er der fjernet reference til traditionelle ikke-digitale medier og bibeholdt opfattelsen af privatliv som et relativt og dynamisk anliggende.

Der må tages hensyn til, at datadeling uden samtykke kan anmeldes direkte af krænker eller af en person, der opdager krænkelser i de tilfælde, hvor den krænkede

ikke er kendt for vedkommende. Ligeledes må det sikres, at sagen ikke skal føres af krænkede selv og at vedkommende ikke skal afholde sagsomkostninger i grove sager såsom hævnporno.

Generelt ønskes bibeholdt og øget fokus på formålserklæring, intenderede brug og situationsskifte fremfor informeret samtykke som styrende element (i fx dataforordningen).

Netop fordi borgere ikke har overblik over dataflows er det vigtigt, at formål, intenderede brug og situationsskifte opprioriteres i straffesager. Man kan håbe, at dette kan få en præventiv effekt, så vi ikke tvinges til som udgangspunkt at skabe et samfund, der er i strid med den europæiske menneskerettighedskonvention, hvor borgere handlingsjusterer, som om de er overvåget hele tiden. Borgere kan ikke være bevist om deres dataspor hele tiden, idet det er et grundlæggende præmis at efterlade spor for at eksistere i det datadrevne samfund.

Generelle forebyggende tiltag

Den største udfordring for effektivt forebyggende tiltag er, hvordan man i dansk strafferetslig regi laver tiltag, der involverer og berører de internationale spillere, som dominerer den danske mediebrug.

Ser man fra krænkedes synspunkt er hastigheden, hvormed der gribes ind over for datadeling uden samtykke vigtig. Det kan ikke forhindre cirkulering, men det kan muligvis mindske omfanget. Derfor er det også ønskværdigt at andre kan anmelde lovovertrædelser.

Ligeledes kan det diskuteres, om der fra virksomhedens side skal indarbejdes en automatiseret alert/systematisk monitorering af, når en vis mængde af personer deler/kommenterer/ liker de samme data eller emner. Flere studier viser, at det ofte er potentielt affektivt/følelsesladet indhold, der kan samle borgere på nettet. Det er i henhold til freds- og ærekrænkelser vigtigt at sørge for, at sådanne netværkssklynger ikke samles om indhold, der er i strid med loven, herunder foregår i en acceptabel tone trods digitale mediers mulighed for høj kommunikations- og interaktionsfrekvens.

Man kan forestille sig mindst tre konkrete forebyggende tiltag

1. At man etablerer eller forstærker task-force eller center, der med bemyndigelse hurtigt kan træde ind ved grove tilfælde af deling af data uden samtykke for at mindske skaden, dels ved at fjerne så meget indhold som muligt, dels ved at gøre opmærksom på lovovertrædelser i det pågældende forum. Dette skal naturligvis vejes op imod retten til ytringsfrihed og angår derfor kun særlige grove tilfælde. Det er endvidere værd at undersøge, om indhold i højere grad kan krypteres som default og/eller kan udstyres med effektiv tracking (fx digitalt vandmærke) i forlængelse af dataforordningens fokus på privacy-by-design. Ligeledes vil det være interessant at indgå i internationalt samarbejde om take-down standarder for persondatadeling uden samtykke (sammenlign fx med <http://www.dmca.com/>).
2. At netværkssklynger over en vis størrelse monitoreres med indbyggede alerts overfor potentielt ulovligt indhold (fx stopord, navne, billedelementer). Be-

mærk her, at det *ikke* foreslås, at alberted indhold systematisk skal fjernes, men manuelt gennemgås i henhold til den nationale straffelov. Og ligeledes at eventuelle 'disclaimers' foretages på overskriftniveau, så de er synlige ved derecirkuleringer af indhold.

3. At digital etik opprioriteres i de forskellige uddannelsesled og almene debat som en del af en bevidstgørelse om konsekvenserne af datadeling uden samtykke og brug af hård og nedsættende tone på fora.

Notatet er forfattet af lektor Anja Bechmann med input fra ph.d.-studerende Amanda Karlsson og Ane Kathrine Gammelby fra AU Datalab, professor Charles Ess, Oslo Universitet, Michael Lind Mortensen, Henning Mortensen og Anette Høystrup fra Rådet for Digital Sikkerhed samt studerende på faget Mediesystemanalyse, Medievidenskab Aarhus Universitet.

Uddybende referencer

Acquisti, A. & Grossklags, J. 2012. An Online Survey Experiment on Ambiguity and Privacy, *Digiworld Economic Journal*, 88(4): 19-39.

Acquisti, A. & Gross, 2006. Imagined communities: Awareness, information sharing, and privacy on Facebook, *Privacy enhancing technologies workshop (PET)*, accessed 3 November 2013: <http://www.heinz.cmu.edu/~acquisti/papers/acquisti-gross-facebook-privacy-PET-final.pdf>

Baresch, B., Knight, L, Harp, D. & Yaschur, C. (2011). Friends Who Choose Your News: An analysis of content links on Facebook, *the International Symposium on Online Journalism*, Austin, Texas, April 2011.

Barnes, S. 2006. A privacy paradox: Social networking in the United States, *First Monday*, 11(9), 4 September.

Bechmann, A. (in review) The Under-represented in the Data-Driven Economy, in: *Power and Rights in the Online Domain* (ed. Jørgensen, R.F.), MIT Press.

Bechmann, A. (2017). Keeping it Real: From Faces and Features to Social Values in Deep Learning Algorithms on Social Media Images, *Proceedings 50th Annual Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS)*, Hilton Waikoloa Village, Hawaii.

Bechmann, A. (2016). Digital Footprints and cross-national social media infrastructures, *Workshop on Infrastructuring eResearch: Challenges in the Sustainability of Research Tools and Platforms*, Siegen, Germany.

Kim, J., Bechmann, A. & Park, H.W. (2016). Dunbar's number and Facebook public, private, secret groups: a cross-country comparative study between Denmark and South Korea, *NCN Workshop*, Bergen, Norway.

Bechmann, A, Kim Jiyoung & Sogaard, A. (2016). What we use Facebook Groups for: A cross-national comparison of personal Facebook Groups, paper at *SMID: Association of Media Researchers in Denmark*, Middelfart, Denmark.

Bechmann, A., Bilgrav-Nielsen, K & Korsgaard Jensen, A.L. (2016). Data as Revenue Model: Sharewall as a payment method and editorial algorithm in the news industry, *Nordicom Information*, 38(1): 76-82.

Bechmann, A. & Vahlstrup P.B. (2015). Studying Facebook and Instagram Data: The Digital Footprints Software, *First Monday* (Chicago), 20(12).

Bechmann, A. (2015). 'Managing the interoperable self' in *The Ubiquitous Internet: User and industry perspectives* (eds. Bechmann, A. & Lomborg, S.), New York: Routledge (Routledge studies in new media and cyberculture).

Bechmann, A. & Lomborg, S. eds. (2015) *The Ubiquitous Internet: User and industry perspectives*, New York: Routledge (Routledge studies in new media and cyberculture).

Bechmann, A. (2014) Non-informed Consent Cultures: Privacy Policies and App Contracts on Facebook, *Journal of Media Business Studies*, 11 (1): 21-38.

Bechmann, A. (2013) Internet Profiling: The Economy of Data Interoperability on Facebook and Google, *Mediekultur: Journal of Media and Communication Research*, 29(55): 72-92.

Bechmann, A. & Lomborg, S. (2013) Mapping Actor Roles in Social Media: Different Perspectives on Value Creation in Theories of User Participation, *New Media & Society*, 15(5): 765-781.

Bechmann, A. (2012) 'Towards Cross-platform Value Creation: four patterns of circulation and control', *Information, Communication and Society*, Vol. 15 no. 6: 888-908.

boyd, D. & Hargittai, E. 2010. Facebook privacy settings: Who cares?, *First Monday*, Vol. 15, No. 8.

boyd, d. and Marwick, A. 2011. Social Privacy in Networked Publics: Teens' Attitudes, Practices, and Strategies. In *Proceedings of A Decade in Internet Time*, 21 - 24 September 2011, University of Oxford.

Humphreys, L., Gill, P., Krishnamurthy, B. & Newbury, E. (2013). Historizing New Media: A Content Analysis of Twitter, *Journal of Communication*, 63(3):413-431.

Kvak et al (2010). What is Twitter, a social network or a news media? *Proceeding WWW'10*: 591-600.

Jorstad, E. 2001. The Privacy Paradox, *Wm. Mitchell Law Review*, 27:1503-1526.

Lomborg, S. & Bechmann, A. (2014) Using APIs for data collection on social media, *The information society*, 30(4), pp. 1-16

Naman, M., Boase, J., Lai, C.H. (2010). Is it really me? Message content in social awareness streams, *CSCW'10 Proceedings in the 2010 ACM conference on Computer supported cooperative work*, pp. 189-192, New York NY, USA.

Newman, N., Dutton, W.H. & Blank, G. (2014) Social media and the news in Mark Graham & William H. Dutton (eds.). *Society and the Internet: How information and social networks are changing our lives*. Oxford: Oxford University Press, pp. 135-148.

Nissenbaum, H. 2010. *Privacy in Context: Technology, Policy, and the Integrity of Social Life*. Stanford, CA: Stanford Law Books.

Nissenbaum, H. 2011. A Contextual Approach to Privacy Online, *Dædalus*, 4:32-48.

Raynes-Goldie, K. 2010. Aliases, creeping, and wall cleaning: Understanding privacy in the age of Facebook, *First Monday*, 15 (1).

Schröder, K.C. & Nielsen, R.K. (2014) The Relative Importance of Social Media for Accessing, Finding, and Engaging with News: An eight-country cross-media comparison, *Digital Journalism*, 2(4):472-489.

Sedikides, C., Gaertner, L. & O'Mara, E.M. 2011. Individual self, relational self, collective self: Hierarchical ordering of the tripartite self, *Psychological Studies*, 56(1): 98-107.

Solove, D.J. 2013. Introduction: Privacy Self-Management and the Consent Dilemma, *Harvard Law Review*, 126: 1880-1903.

Statistics Denmark (2016). *The use of electronics in the home 2016*, Statistics Denmark, <http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/forbrug/elektronik-i-hjemmet>.

Presse etiske regler

– om mediernes etiske regler
og hvordan man klager
over medierne

tiskereg eglerpres resseetis

GUIDE presseetiske regler

© 2013 Dansk Journalistforbund og Danske Medier
Redigeret af Holger Rosendal, Christian Kierkegaard,
Christian Dølpher og Troels Johannesen
Grafisk design: Mette Secher (DJ)
Illustrationer: Claus Seidel (DJ)
Tryk: KLS Grafisk Hus, Hvidovre
Papir: Scandia 2000
Skriftype: Egyptienne og Berthold Akzidenz Grotesk
Oplag: 25.000

Denne folder beskriver de vejledende regler for god presseskik samt reglerne om genmæle. Med folderen ønsker Dansk Journalistforbund og Danske Medier at gøre de presseetiske regler mere synlige både blandt branchens udøvere og i offentligheden.

De vejledende regler for god presseskik er blevet justeret i 2013, så de tager højde for den digitale udvikling i medierne og den måde, hvorpå medieforbruget har ændret sig. Danske medier har en høj standard i forhold til etik, herunder uafhængighed og troværdighed, men der sker alligevel fejl, og når fejl sker, skal fejl rettes.

Dansk Journalistforbund

Danske Medier

INDHOLD

GOD PRESSESKIK, 4

PRESSENÆVNET, 4

KLAGER TIL MEDIET ELLER PRESSENÆVNET, 4

PRESSENÆVNETS TYPISKE SAGER, 5

BEMÆRKNINGER TIL

Vejledende regler for god presseskik, 7

GRUNDLÆGGENDE SYNSPUNKTER, 7

A KORREKTE MEDDELELSER, 8

B ADFÆRD I STRID MED GOD PRESSESKIK, 10

C RETSREPORTAGE, 13

PLACERING AF KENDELSER, 14

GENMÆLE, 14

Vejledende regler for god presseskik, 15

”Massemediernes indhold og handlemåde skal være i overensstemmelse med god presseskik”

Medieansvarslovens § 34, stk. 1.

GOD PRESSESKIK

God presseskik er ikke defineret eller beskrevet i nogen lov. God presseskik er i stedet en såkaldt 'retlig standard', som er et udtryk for det, man betegner som sædvanlig og god handlemåde. Hvad der er sædvanlig og god handlemåde i en konkret sag beror i sidste ende på Pressenævnets skøn, men når det behandler en sag, tager Pressenævnet udgangspunkt i de vejledende regler for god presseskik, som du kan læse fra side 15.

PRESSENÆVNET

Pressenævnets funktion er at fastholde et højt presseetisk niveau i medierne. Det fungerer som et supplement til retssystemet, der kan pålægge straf, erstatning og godtgørelse. Det kan Pressenævnet ikke, men det kan dels udtale kritik af et medie og dels kræve, at et medie bringer et genmæle.

Pressenævnets kritik er ofte den mest effektive oprejsning for en person, der har følt sig krænket af et medie. Samtidig går det langt hurtigere at få behandlet en sag ved Pressenævnet end ved domstolene, og den krænkede får dermed afgjort sagen tættere på tidspunktet for offentliggørelsen af det, der var årsag til klagen. Desuden er det gratis at klage til Pressenævnet.

KLAGER TIL MEDIET ELLER PRESSENÆVNET

Den, der ønsker at klage over et medies brud på de presseetiske regler, skal sende klagen til mediet selv eller direkte til Pressenævnet. Klagen skal være modtaget senest 12 uger efter offentliggørelsen af det, som klagen handler om.¹

Hvis klagen drejer sig om DR, TV 2/DANMARK A/S og de regionale TV 2-virksomheder, skal den altid sendes direkte til den pågældende radio- eller tv-virksomhed.

Mediets svar på klagen kan indbringes for Pressenævnet, hvis klageren ikke er tilfreds. Det skal ske senest 12 uger efter, at klageren har modtaget afgørelsen fra mediet.²

Medieansvarslovens kapitel 7 beskriver Pressenævnets klagebehandling, og på Pressenævnets hjemmeside er der en vejledning til, hvordan man klager: www.pressenaevnet.dk

PRESSENÆVNETS TYPISKE SAGER

I 2012 afgjorde nævnet 110 sager. Typisk handler sagerne ved Pressenævnet om følgende:

- Forelæggelse af krænkende oplysninger overfor klager:
Har klager fået tid nok til at svare?
- Brug af irrelevante oplysninger om for eksempel gamle domme, religion og race
- Unødvendig identifikation af klager (sløring/identifikationsoplysninger)
- Brud på aftaler og undladelse af at give relevante oplysninger
- Brug af personbilleder (enkeltpersoner) i forhold til sager af generel karakter
- Manglende eller mangelfuld berigtigelse
- Researchmetoder, der går tæt på privatlivet (skjult kamera, ophold på ikke-offentligt tilgængelige steder, brug af oplysninger fra sociale medier)

- Mangelfuld research (kontrol af oplysninger)
- Ensidig fremstilling af en sag

1 Fristen gælder for klager over offentliggørelse efter 1. januar 2014. Indtil da er klagefristen 4 uger. **2** Som note 1.

HISTORIE

Hovedparten af de vejledende regler for god presseskik, som vi kender dem i dag, stammer fra 1981, mens andre går helt tilbage til 1960. Selve Pressenævnet blev oprettet ved lov i 1991 og har været aktivt siden 1. januar 1992.

De vejledende regler er senest blevet justeret i 2013 for at tage højde for den digitale udvikling i medierne og den måde, hvorpå medieforbruget har udviklet sig. Danske Medier og Dansk Journalistforbund ønskede, at reglerne skulle afspejle den medievirkelighed, der findes i dag, hvor

- nyhederne spredes hurtigere end nogensinde
- andre end professionelle leverer indhold til medierne
- børn er aktive mediebrugere og også leverer indhold til medierne
- brugen af skjult kamera og iscenesættelse er øget
- sociale medier bruges som kilder til information for medierne
- digitale medier er mere umiddelbart tilgængelige og søgbare end trykte medier

rpresse
eetiskere
ereglerp

BEMÆRKNINGER TIL

Vejledende regler for god presseskik

De vejledende regler for god presseskik skal sikre etisk observans, troværdighed og integritet i det journalistiske arbejde, og enhver redaktionel medarbejder bør derfor kende og kunne forholde sig til indholdet af reglerne.

Denne folder gennemgår en række udvalgte punkter i reglerne med fokus på

- principielle bestemmelser
- bestemmelser der ofte lægges til grund for klager
- bestemmelser der er ændret eller indført i 2013

Gennemgangen følger opbygningen af de vejledende regler, som består af fire dele:

GRUNDLÆGGENDE SYNSPUNKTER

A KORREKTE MEDDELELSER

B ADFÆRD I STRID MED GOD PRESSEKIK

C RETSREPORTAGE

Bemærk i øvrigt, at de presseetiske regler ikke står alene, men supplerer retsregler i love såsom straffeloven, markedsføringsloven, persondataloven og ophavsretsloven.

GRUNDLÆGGENDE SYNSPUNKTER

HENSYN TIL DEN ENKELTE BORGERS PRIVATLIV OG ANSEELSE

For at sikre ytringsfriheden i Danmark har medierne fri adgang til at indsamle informationer og nyheder og til at offentliggøre dem så korrekt som muligt. Men samtidig bør medierne anerkende den enkelte borgers ret til at beskytte sit privatliv.

KLAGEVEJLEDNING

Det skal være let at klage over medierne for den, der føler sig krænket. Derfor bør hvert enkelt medie stille en synlig og klar klagevejledning til rådighed.

NONINFORMATION

Det er i strid med god presseskik, hvis et medie forsøger at hindre, at informationer af væsentlig betydning for offentligheden bliver offentliggjort. Det er også i strid med god presseskik at lade personer uden for mediernes få indflydelse på mediernes indhold, hvis det kan føre til tvivl om mediernes frie og uafhængige stilling.

SAMVITTIGHEDSKLAUSULEN

En journalist bør ikke pålægges opgaver, som strider mod hans eller hendes samvittighed eller overbevisning.

DEBAT

Udviklingen har skabt behov for at gøre det tydeligt, hvem der har ansvar for debatten på mediernes hjemmesider. De vejledende regler skelner mellem to typer af debatindlæg; redigerede og uredigerede debatindlæg.

Redigerede debatindlæg er læst igennem og eventuelt prioriteret af redaktionen. Sådanne indlæg er omfattet af medieansvarslovens regler på samme måde som læserbreve i trykte medier, og de er dermed en del af det medieindhold, som Pressenævnet kan behandle klager over.

Uredigerede debatindlæg er indlæg, som afsenderen selv offentliggør direkte på mediets hjemmeside, for eksempel i form af en kommentar til en journalistisk artikel eller et andet debatindlæg.

Denne type indlæg er ikke omfattet af medieansvarsreglerne, men derimod af dansk rets almindelige regler, herunder straffelovens bestemmelser om freds- og ærekrænkelser. Det skyldes, at uredigerede debatindlæg som udgangspunkt ikke betragtes som nyhedsformidling efter medieansvarsloven, og derfor kan Pressenævnet ikke behandle klager over dem.

Til gengæld bør medier, der bringer uredigeret debat, have synlige og klare retningslinjer for debatten og gøre det nemt at klage over indlæg, så redaktionen hurtigt kan reagere på eventuelt krænkende indhold.

A KORREKTE MEDDELELSER

Korrekt og hurtig information (A1): Et medie er forpligtet til at bringe korrekt og hurtig information – og så langt som det er muligt – kontrollere, om oplysningerne er korrekte.

Denne bestemmelse giver anledning til en del afgørelser i Pressenævnet. Hvis en journalist for eksempel skriver en kritisk artikel baseret

på et testresultat, vil det som udgangspunkt være en overtrædelse af god presseskik, hvis journalisten uden at nævne det er bekendt med andre tests, som kommer til det modsatte resultat.

Videreformidling af nyheder fra andre medier: Digitale medier gør det nemt og hurtigt at citere eller på anden måde videreformidle nyheder fra andre medier. Derfor understreger reglerne for god presseskik, at medierne skal kontrollere, om oplysninger fra andre medier er korrekte, før de formidler dem videre. Medierne skal stille samme krav til korrekthed i formidlingen af andres nyheder, som de stiller til deres egne nyheder.

Omfanget af kontrol af nyheder og information fra andre medier bør blandt andet afhænge af nyhedens karakter, og hvilke kilder der er gjort brug af. Er der for eksempel tale om en nyhed, som et medie "erfarer" eller alene baserer på anonyme kilder, bør der udvises særlig omhu ved kontrollen af, om oplysningerne er korrekte.

Kildekritik (A2): Medierne skal være kritiske over for nyhedskilderne, især når disse kan være påvirket af uvedkommende forhold. Det kan for eksempel være en overtrædelse af god presseskik ikke at kontrollere oplysninger, som kommer fra en kilde, der åbenlyst har interesse i sagen.

Rimelig tid til at komme til orde (A3): Digitale medier har løbende deadline og kæmper ofte om at få nyhederne ud hurtigst muligt. Men det må ikke føre til, at medierne slækker på kravene om at efterprøve oplysninger, der kan være skadelige, krænkende eller forringe nogens agtelse.

De vejledede regler understreger, at sagen bør forelægges den omtalte, så han eller hun får rimelig tid til at svare. Det indebærer, at det for eksempel ikke er nok at lægge en telefonbesked lige før publiceringen af en historie, der har været arbejdet med længe. Det vil ikke give den adspurgte rimelig tid til at svare.

Angreb og svar på samme tid (A4): I de digitale medier er det muligt at opdatere artikler løbende, og det er en udbredt praksis på mange medier at publicere nyheder i bidder, efterhånden som historien udvikler sig. Denne form for nyhedsformidling er i orden, så længe der ikke er tale om angreb – og især angreb med krænkende og skadeligt indhold.

Indeholder artiklen angreb med krænkende og skadeligt indhold, må angrebet ikke stå alene. Medierne skal sikre, at der er sammenhæng mellem angreb og svar, så begge sider af en sag præsenteres fra begyndelsen.

B ADFÆRD I STRID MED GOD PRESSESKIK

Privatlivets fred (B1): Ved omtale af sager, der indeholder oplysninger, som kan krænke privatlivets fred eller skade den personlige anseelse, skal medierne anonymisere oplysningerne. Undtagelsen kan være i sager, hvor klar almen interesse kræver offentlig omtale.

En del sager ved Pressenævnet handler om utilstrækkelig sløring af billeder, stemmer mv. eller om, at et medie har bragt oplysninger i en eller flere artikler eller udsendelser, som kan føre til identifikation af personer eller steder.

Selv mord (B2): Selvmord eller selvmordsforsøg bør kun omtales i særlige tilfælde, hvor man kan begrunde det ud fra klar almen interesse.

Ofre, vidner og pårørende (B3): Medierne skal tage størst muligt hensyn til ofre for forbrydelser og ulykker. Det samme gælder for vidner og pårørende til implicerede i sådanne sager.

Pressenævnet har udgivet en folder om dette emne, som kan findes på www.pressenaevnet.dk under "Publikationer".

Brug af amatørfotos: Medierne får til tider tilbudt billeder fra ulykkessteder, som er taget af amatørfotografer. Denne type af fotos kan være taget uden den professionelle fotografs omtanke og empati over for dem, der er kommet til skade. Derfor bør redak-

tioner være særligt agtpågivende, inden de vælger at publicere billeder fra amatørfotografer.

Hensyn til børn og unge (B5): Medierne skal tage særligt hensyn til børn, når de bliver omtalt eller medvirker i artikler eller indslag. Man bør få tilladelse fra forældre, før man offentliggør et interview eller lignende med børn, når emnets karakter og barnets alder taler for det.

Jo ældre og jo mere modne børn er, jo bedre kan de selv tage stilling til, om de vil medvirke i en artikel eller et indslag i et medie. Derfor hænger behovet for samtykke fra forældrene nøje sammen med barnet, emnet, situationen og formen på indslaget eller artiklen.

Hvis omtalen indgår i en sammenhæng, der kan være krænkende for barnet, bør mediet normalt få samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden. Hvis forældremyndigheden er delt, bør mediet få samtykke fra begge forældre.

Medierne kan normalt ikke erstatte forældrenes samtykke ved at sløre barnet.

Hvis det er nødvendigt at få forældrenes tilladelse, så må medierne normalt ikke offentliggøre artiklen eller indslaget, før tilladelsen foreligger. Det kan kun ske i tilfælde, hvor sagen har en særlig offentlig interesse.

Indsamling af oplysninger fra sociale medier (B6): De sociale medier udgør en ny kilde til information for medierne. Når medierne bruger informationer fra sociale medier, skal de udvise samme forsigtighed og ansvarlighed, som når de indsamler og offentliggør informationer fra andre typer af kilder.

Overholdelse af aftaler: Det kan være et brud på god presseskik, hvis et medie ikke overholder en aftale med en kilde om for eksempel godkendelse af artikler og citater eller brug af billedmateriale.

Skjulte optagelser (B7): Pressenævnet har gennem årene behandlet flere sager om skjulte optagelser. Nu er nævnets praksis blevet skrevet ind i de presseetiske regler, så det tydeligt fremgår, hvornår medierne må offentliggøre skjulte optagelser. Det bør kun ske, hvis de medvirkende har givet samtykke, eller hvis den samfundsmæssige interesse i sagen klart overstiger den enkeltes krav på beskyttelse, og man ikke eller kun meget vanskeligt kan skaffe den nødvendige journalistiske dokumentation på anden måde.

Fjernelse af gamle oplysninger (B8): Hver dag bringer medierne artikler eller indslag, som rummer private eller følsomme oplysninger. Oplysningerne er som regel relevante ud fra de sædvanlige nyhedskriterier for eksempel i forbindelse med retsreportager, eller fordi de omtalte selv lader medierne skrive for eksempel om deres personlige problemer med alkohol, stoffer, ludomani eller kriminalitet.

Tidligere blev det hurtigt svært at finde tilbage til den slags oplysninger, selv om de havde været offentliggjort i et medie. Med de digitale medier er det derimod blevet meget let af finde oplysninger fra gamle artikler og indslag ved at anvende en søgemaskine. Redaktionerne modtager derfor indimellem henvendelser, hvor folk ønsker at få fjernet gamle oplysninger, som giver dem vanskeligheder for eksempel i forbindelse med, at de søger job.

Det er redaktøren, der beslutter, hvornår gamle oplysninger bør fjernes. For eksempel kan oplysninger om offentlige personer som politikere være relevante længe efter publiceringen.

AFINDEXERING, ANONYMISERING OG AFPUBLICERING

"Afindexering" betyder, at mediet ændrer sin instruks til søgemaskiner mv., så søgemaskinerne øjeblikkeligt holder op med at henvise til den pågældende side. Mediet bør gøre det samme i forhold til mediets egen søgemaskine. Artiklen vil fortsat være på mediets hjemmeside, men den kommer ikke frem, selv om nogen søger på for eksempel et personnavn i artiklen.

"Anonymisering" betyder, at mediet ændrer teksten i artiklen, for eksempel ved at ændre et personnavn til personens initialer, et pseudonym, alder og køn eller en anden anonym beskrivelse.

"Afpublicering" er det mest vidtgående middel, hvor mediet helt fjerner artiklen fra hjemmesiden.

På den anden side kan der være tilfælde, hvor man ud fra en presse-etisk vurdering bør imødekomme et ønske om at få fjernet oplysninger.

En ti år gammel artikel, hvor en adoptivmor fortæller om sit HIV-smittede, navngivne barn vil være et eksempel på en artikel, som et medie bør fjerne, fordi det kan give barnet problemer senere i voksenlivet, hvis alle med en simpel søgning på internettet kan finde ud af, at han er smittet med HIV.

Derimod er det ikke oplagt, at mediet skal følge en dømt persons ønske om at få fjernet artikler om vedkommendes langvarige fængselsstraf for alvorlig kriminalitet.

Medierne kan fjerne personlige oplysninger på flere måder. Det kan ske ved afindexering, anonymisering eller apublicering (se faktaboks). Men selv om et medie indvilliger i at fjerne oplysningerne, kan disse stadig være tilgængelige på andre hjemmesider, som mediet ikke har indflydelse på.

C RETSREPORTAGE

Objektiv (C3): Ved retsreportager har medierne et særligt ansvar for at undgå, at dækningen bliver ensidig. Derfor bør medierne tilstræbe, at man ikke kun hører den ene part, men at alle parter synspunkter bliver dækket ligeligt.

Identitetsoplysninger (C4): En række oplysninger bør kun nævnes, hvis det er relevant for sagen. Det gælder oplysninger om familie, race, etnicitet, nationalitet, tro, seksualitet eller organisationsforhold.

Omtale af dømte ved navn (C6): Et medie må gerne nævne dømte personer ved navn, hvis mediet har en sagligt begrundet politik for omtale af dømte personer, der sikrer, at alle bliver behandlet ens.

Det kan for eksempel være, at mediet kun nævner navne på personer, der er idømt en frihedsstraf eller straf på mindst et års fængsel.

Mange medier publicerer deres retningslinjer for omtale af dømte personer på mediets hjemmeside.

Politianmeldelser (C7): Medierne skal være meget forsigtige, hvis de omtaler politianmeldelser mod navngivne personer, medmindre det er den anmeldte selv, der fortæller om anmeldelsen.

PLACERING AF KENDELSER

Pressenævnet bestemmer i stigende omfang, hvordan en afgørelse fra nævnet skal bringes. Nævnet kan for eksempel bestemme, om en afgørelse skal bringes på forsiden af et medie eller have en anden fremtrædende placering.

GENMÆLE

Et "genmæle" betyder, at et medie skal rette faktisk forkerte oplysninger, som det har offentliggjort for eksempel om en person eller en virksomhed. For at få ret til et genmæle, er det en betingelse, at de forkerte oplysninger indebærer en risiko for, at den omtalte lider økonomisk skade eller anden skade af betydning.

Den, som ønsker et genmæle, skal sende sit krav skriftligt til redaktøren af mediet, så det er modtaget senest 12 uger efter, at de forkerte oplysninger er blevet offentliggjort.³

Redaktøren af mediet kan bede den, der kræver genmæle, om selv at skrive det. Genmælet bør kun indeholde de nødvendige faktiske oplysninger.

Genmælet skal offentliggøres i mediet så hurtigt som muligt.

Hvis redaktøren afslår et krav om genmæle, skal klageren have besked hurtigst muligt. Klageren kan indbringe afslaget for Pressenævnet senest 12 uger efter, at klageren har modtaget afgørelsen fra mediet.⁴

Reglerne om genmæle er beskrevet i medieansvarslovens kapitel 6. Der er også en grundig vejledning om genmæle på Pressenævnets hjemmeside, www.pressenaevnet.dk, under punktet "Klagevejledning".

³ Fristen gælder for krav om genmæle vedrørende informationer offentliggjort efter 1. januar 2014. Indtil da er fristen for krav om genmæle 4 uger. ⁴ Fristen gælder for klager over afslag på genmæle, der er truffet efter 1. januar 2014. Indtil da er klagefristen 4 uger.

Vejledende regler for god presseskik

Vedtaget på Dansk Journalistforbunds delegeretmøde 23.-24. april 2013 og på Danske Mediers generalforsamling 22. maj 2013.

GRUNDLÆGGENDE SYNSPUNKTER

Sikringen af ytringsfriheden i Danmark står i nøje forbindelse med mediernes frie adgang til at indsamle informationer og nyheder og til at offentliggøre dem så korrekt som muligt. Den frie kommentar er en del af ytringsfrihedens udøvelse. Under varetagelse af disse opgaver bør medierne anerkende hensynet til den enkelte borgers krav på respekt for den personlige integritet og privatlivets fred og til behovet for beskyttelse mod ubeføjet krænkelse. Medierne bør stille synlig og klar vejledning om, hvorledes der kan klages over mediernes indhold og handlemåde, til rådighed.

Under brud på god presseskik henhører også hindring af berettiget offentliggørelse af informationer af væsentlig betydning for offentligheden, samt eftergivenhed over for udenforståendes krav om indflydelse på mediernes indhold, hvis eftergivenheden kan medføre tvivl om mediernes frie og uafhængige stilling. Brud på god presseskik foreligger endvidere, hvis en journalist pålægges opgaver, som er i strid med nærværende presseetiske regler.

En journalist bør ikke pålægges opgaver, der strider mod vedkommendes samvittighed eller overbevisning.

Reglerne omfatter det redaktionelle stof, som offentliggøres i medierne. Reglerne omfatter også redigerede debatindlæg. I det omfang der bringes uredigeret debat, bør der offentliggøres synlige og klare retningslinjer herfor samt gives effektiv adgang til at klage til mediet over indlæg.

Reglerne omfatter tillige annoncer og reklamer i den trykte periodiske presse og i de øvrige medier i det omfang, der ikke er fastsat særlige regler herom.

Reglerne omfatter omtalte og afbildede personer, herunder også afdøde personer, juridiske personer og lignende.

REGLERNES INDHOLD

A

KORREKTE MEDDELELSER

1. Det er mediernes opgave at bringe korrekt og hurtig information. Så langt det er muligt, bør det kontrolleres, om de oplysninger, der gives eller gengives, er korrekte.
2. Kritik bør udvises over for nyhedskilderne, i særdeleshed når disses udsagn kan være farvet af personlig interesse eller skadevoldende hensigt.
3. Oplysninger, som kan være skadelige, krænkende eller virke agtelsesforringende for nogen, skal efterprøves i særlig grad, inden de bringes, først og fremmest ved forelæggelse for den pågældende. Forelæggelse bør ske således, at der gives den adspurgte rimelig tid til at svare.
4. Angreb og svar bør, hvor det er rimeligt, bringes i sammenhæng og på samme måde. Dette gælder i særlig grad krænkende eller skadelige udsagn.
5. Det skal gøres klart, hvad der er faktiske oplysninger, og hvad der er kommentarer.
6. Overskrifter og mellemrubrikker skal i form og indhold have dækning i den pågældende artikel eller udsendelse. Det samme gælder de såkaldte spisesedler.
7. Berigtigelse af urigtige meddelelser skal finde sted på redaktionens eget initiativ, hvis og så snart kendskab til fejl af betydning i de bragte meddelelser indgår. Berigtigelsen skal foretages i en sådan form, at læserne, lytterne eller seerne får klar mulighed for at blive opmærksom på berigtigelsen.

B

ADFÆRD I STRID MED GOD PRESSESKIK

1. Meddelelser, der kan krænke privatlivets fred, skal undgås, medmindre klar almen interesse kræver offentlig omtale. Det enkelte menneske har krav på beskyttelse af sin personlige anseelse.
2. Selvmord eller selvmordsforsøg bør ikke omtales, medmindre klar almen interesse kræver eller begrundes offentlig omtale, og i så fald bør omtalen være så skånsom som mulig.
3. Ofre for forbrydelser eller ulykker skal vises det størst mulige hensyn. Det samme gælder vidner og pårørende til de implicerede.

- Ved indsamling og formidling af billedmateriale, herunder amatør-billeder, skal der vises hensynsfuldhed og takt.
4. Der bør opretholdes en klar skillelinje mellem annoncering og redaktionelt indhold. Tekst, lyd og billeder foranlediget af direkte eller indirekte kommercielle interesser bør kun bringes, hvis et klart journalistisk kriterium taler for offentliggørelse.
 5. Der bør udvises særligt hensyn over for børn og andre personer, som ikke kan ventes at være klar over virkningerne af deres udtalelser eller anden medvirken. Ved offentliggørelse af interview eller lignende bør forældresamtykke indhentes, når emnets karakter og den mindreåriges alder taler herfor.
 6. Ved indsamling eller offentliggørelse af information bør andres tillid, følelser, uvidenhed, manglende erfaring eller svigtende herredømme ikke udnyttes.
 7. Offentliggørelse af skjulte optagelser bør kun ske, hvis de medvirkende har givet samtykke, eller hvis den samfundsmæssige interesse klart overstiger den enkeltes krav på beskyttelse, og den fornødne journalistiske dokumentation ikke eller kun meget vanskeligt kan skaffes på anden måde.
 8. Meddelelser offentliggjort i digitale medier vil ofte være tilgængelige længe efter, at de er publiceret. Efter anmodning til mediet kan tilgængeligheden af sådanne tidligere offentliggjorte, følsomme eller private oplysninger hindres, i det omfang det er muligt og skønnes rimeligt.

RETSREPORTAGE

1. De under A og B anførte almindelige presseetiske regler gælder også for retsreportagen.
2. Reglerne for retsreportagen gælder også sagernes forberedelse, herunder straffesagers behandling hos politi og anklagemyndighed.
3. Retsreportagen bør være objektiv. På ethvert stadium af sagernes forberedelse og ved behandlingen i retten bør journalisten tilstræbe en kvalitativ ligelig gengivelse af parternes – i straffesager anklagemyndighedens og forsvarrets – synspunkter. En omtale af en straffesag bør følges op med et referat af sagens afslutning, hvad enten denne finder sted i form af tiltalefrafald, frifindelse eller domfældelse.
4. Familiemæssige forhold, race, etnicitet, nationalitet, trosbekendelse, seksuel orientering eller organisationsforhold bør alene nævnes, når det er relevant for sagen.

5. Så længe en straffesag ikke er endeligt afgjort eller bortfaldet, må der ikke offentliggøres meddelelser, der kan lægge hindringer i vejen for sagens opklaring, eller tilkendegivelser om, at en sigtet eller tiltalt er skyldig. Ved omtale af en straffesag skal det klart fremgå, om sigtede/tiltalte har erklæret sig skyldig eller ikke-skyldig.
6. Der skal i videst muligt omfang følges en klar saglig linje ved afgørelsen af, hvilke sager der omtales, og i hvilke tilfælde navne på de implicerede nævnes. En sigtets eller tiltalts navn eller anden identificering bør udelades, når ingen almen interesse taler for at offentliggøre navnet.

7. Der skal iagttages varsomhed med meddelelser om, at politi-anmeldelse er indgivet mod en navngiven person. Meddelelser herom bør som regel ikke bringes, før anmeldelse har medført indgriben fra politiets eller anklagemyndighedens side. Dette gælder dog ikke meddelelser, som den anmeldte selv fremdrager, eller hvis det anmeldte forhold i forvejen er kendt i videre kredse eller har væsentlig almen interesse, eller det efter de foreliggende omstændigheder må antages, at anmeldelsen er solidt underbygget.
8. En sigtet, tiltalt eller domfældt person bør forskånes for at få fremdraget pågældendes tidligere straffedom, hvis den er uden betydning for de forhold, vedkommende nu er sigtet, tiltalt eller dømt for. I anden sammenhæng bør de mod en person tidligere rejste straffesager som regel ikke omtales.

glerpress ssetisk skeregle

Pressenævnets
klagevejledning
findes på

pressenaevnet.dk

skeregler erpresse ssetiske

Dansk Journalistforbund
medier & kommunikation

Gammel Strand 46
1202 København K
3342 8000
dj@journalistforbundet.dk
journalistforbundet.dk

DANSKE MEDIER

Skindergade 7
1159 København K
3397 4000
mail@danskemedier.dk
danskemedier.dk

Statistiske oplysninger vedrørende freds- og ærekrænkelser

Til brug for Straffelovrådet er der udarbejdet opgørelser over antallet af anmeldelser, antallet og arten af strafferetlige afgørelser, bødestørrelser samt strafflængder for de ubetingede domme for de former for freds- og ærekrænkelser, der fremgår af nedenstående liste. Opgørelserne vedrørende anmeldelser er baseret på data fra Danmarks Statistik, mens de resterende opgørelser er baseret på data fra Kriminalregistret. Alene sager, der er afgjort i Danmark, er inkluderet. Den undersøgte periode omfatter årene fra 2011 til 2015. Af dataene fremgår, at der for 2011 er ganske få sager for de pågældende bestemmelser, hvilket ikke har været muligt at opnå en forklaring på.

Følgende bestemmelser indgår i statistikken:

- § 263, stk. 1, nr. 1: Brud på brevhemmeligheden.
- § 263, stk. 1, nr. 2: Adgang til andres gemmer.
- § 263, stk. 1, nr. 3: Aflytning og optagelse.
- § 263, stk. 2: Adgang til informationssystemer.
- § 263, stk. 3: Brud på stk. 1 eller 2 under særligt skærpende omstændigheder.
- § 263 a: Adgangsmidler til ikke-kommercielle informationssystemer.
- § 264, stk. 1: Husfredskrænkelser.
- § 264, stk. 2: Husfredskrænkelser under særligt skærpende omstændigheder.
- § 264 a: Fotografering af personer på ikke frit tilgængeligt sted.
- § 264 c: Udnyttelse af oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af §§ 263-264 a.
- § 264 d: Videregivelse af meddelelser og billeder om private forhold.
- § 266 c: Forfølgelse ved gentagne beskyldninger.
- § 267: Ærekrænkelser.
- § 268: Bagvaskelse.
- § 274, stk. 1: Ærekrænkelser mod afdøde.
- § 301 a: Adgangsmidler til kommercielle informationssystemer.

Da der hverken har været anmeldelser eller afgørelser efter § 274, stk. 1 i den pågældende periode, vil den ikke fremgå af tabellerne.

Anmeldelser

I forhold til det samlede antal registrerede straffelovsovertrædelser er der ganske få anmeldelser vedrørende de angivne former for freds- og ærekrænkelser. Det drejer sig om gennemsnitligt cirka 1.000 anmeldelser årligt fra 2011 til 2015, hvilket udgør 0,3 pct. af samtlige anmeldte straffelovsovertrædelser i perioden.

Af tabel 1 ses det årlige antal anmeldelser. Hvad angår brud på brevhemmeligheden (§ 263, stk. 1, nr. 1), ses en bemærkelsesværdig stigning i henholdsvis 2013 og 2015. Dette kan skyldes enkeltpersoner, der eksempelvis gentagne gange har overtrådt denne bestemmelse. Der ses da heller ikke en tilsvarende stor vækst i antallet af afgørelser, jf. senere. Også anmeldelser vedrørende § 263, stk. 2, viser store årlige udsving.

Det fremgår også af tabellen, at § 264, stk. 1 (husfredskrænkelser), udgør en stor andel af det samlede antal anmeldelser af freds- og ærekrænkelser.

Tabel 1. Anmeldelser af freds- og ærekrænkelser for år 2011-2015.

	2011	2012	2013	2014	2015	I alt
§ 263, stk. 1, nr. 1	13	20	221	37	225	516
§ 263, stk. 1, nr. 2	1	9	5	14	13	42
§ 263, stk. 1, nr. 3	5	5	9	3	3	25
§ 263, stk. 2	43	43	105	187	154	532
§ 263, stk. 3	2	3		11	5	21
§ 263 a		5	7	61	19	92
§ 264, stk.1	678	663	820	742	671	3.574
§ 264, stk. 2		1				1
§ 264 a	12	32	21	22	22	109
§ 264 c		2				2
§ 264 d	44	42	64	71	107	328
§ 266 c	1		1			2
§ 267	24	18	16	28	19	105
§ 268	1	3		2	3	9
§ 301 a		7	1	2	1	11
I alt	824	853	1.270	1.180	1.242	5.369

Strafferetlige afgørelser

Opgørelserne vedrørende strafferetlige afgørelser omfatter alene de sager, hvor den pågældende bestemmelse om freds- og ærekrænkelser – i tilfælde af et sagskompleks – indgår som hovedforhold. Fra 2011-2015 er der i alt 2.443 fældende afgørelser, hvor de nævnte paragraffer vedrørende freds- og ærekrænkelser optræder som hovedforhold. Der har i perioden ikke været afgørelser efter følgende paragraffer, der derfor ikke indgår i tabellerne 2-6:

- § 264, stk. 2: Husfredskrænkelser under særligt skærpende omstændigheder.
- § 264 c: Udnyttelse af oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af §§ 263-264 a
- § 266 c: Forfølgelse ved gentagne beskyldninger.
- § 301 a: Adgangsmidler til kommercielle informationssystemer.

Straffens art

Tabel 2 og 3 viser antallet af fældende strafferetlige afgørelser fordelt efter straffens art: ubetinget dom, betinget dom, bøde, tiltalefrafald og foranstaltning.

Det fremgår af tabellerne, at størsteparten af afgørelserne vedrører straffelovens § 264, stk. 1, samt at disse typisk er bødef afgørelser. Generelt udgør bøder en meget stor andel (81 pct.) af det samlede antal afgørelser for freds- og ærekrænkelser.

Af tabel 2 ses, at der ikke har været afgørelser vedrørende straffelovens § 268 (bagvaskelse) i perioden 2011-2013. Tabel 3 viser, at der i årene fra 2013 til 2015 ikke har været afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 263 a vedrørende adgangsmidler til ikke-kommercielle informationssystemer.

Tabel 2. Afgørelser for freds- og ærekrænkelser for år 2011-2013

	2011					2012					2013				
	Ubet.	Bet.	Bøde	Tiltale- frafald	Foran- staltning	Ubet.	Bet.	Bøde	Tiltale- frafald	Foran- staltning	Ubet.	Bet.	Bøde	Tiltale- frafald	Foran- staltning
§ 263, stk. 1, nr. 1			2				1	2				1	4		
§ 263, stk. 1, nr. 2			1					1							
§ 263, stk. 1, nr. 3			1				2	1							
§ 263, stk. 2		6	5				5	3	2		1	6	2	3	
§ 263, stk. 3												1			
§ 263 a							1								
§ 264, stk. 1	27	39	400	14	4	21	19	324	18	2	20	25	454	29	5
§ 264 a								8	1				3		
§ 264 d	1	7	8	1		1	7	8			2	3	12		
§ 267		1	2				1	2					3		
§ 268															
I alt	28	53	419	15	4	22	36	349	21	2	23	36	478	32	5

Tabel 3. Afgørelser for freds- og ærekrænkelser for år 2014-2015.

	2014					2015				
	Ubet.	Bet.	Bøde	Tiltale- frafald	Foran- staltning	Ubet.	Bet.	Bøde	Tiltale- frafald	Foran- staltning
§ 263, stk. 1, nr. 1	1	1	3	1				3		
§ 263, stk. 1, nr. 2						2		2		
§ 263, stk. 1, nr. 3								1		
§ 263, stk. 2	1	7	8	1		2	19	11	1	1
§ 263, stk. 3	1	1					1			
§ 263 a										
§ 264, stk. 1	23	15	345	14	2	23	20	325	16	1
§ 264 a		1	3				1	5		
§ 264 d	3	12	15	1		1	8	16		
§ 267							1			
§ 268			1							
I alt	29	37	375	17	2	28	50	363	17	2

I 69 pct. af de i alt 2.443 fældende afgørelser er der tale om solosager. Det vil sige, at der ikke forekommer biforhold i sagen. For de resterende 31 pct. af sagerne, hvor der er tale om et sagskompleks med flere fældende afgørelser i samme sag, er der i gennemsnit fire sager i sagskomplekset.

Tabel 4 viser antallet af ubetingede domme, betingede domme, bøder, tiltalefrafald og foranstaltningdomme for henholdsvis solosager og sagskomplekser, hvor de nævnte paragraffer vedrørende freds- og ærekrænkelser indgår som hovedforhold. Tabellen omfatter perioden fra 2011 til 2015. Det ses, at solosagerne næsten udelukkende afgøres med bøde (90 pct. af sagerne). Sagskomplekserne afgøres også ofte med bøde (61 pct.), men det er også relativ stor andel, der fører til en ubetinget dom (15 pct.) eller en betinget dom (18 pct.). Til sammenligning er det 1 pct. og 4 pct. af solosagerne, der afgøres med henholdsvis en ubetinget eller en betinget dom.

Tabel 4. Afgørelser for freds- og ærekrænkelser for henholdsvis solosager og sagskomplekser, 2011-2015.

	Solosager					Sagskomplekser				
	Ubet.	Bet.	Bøde	Tiltalefrafald	Foranstaltning	Ubet.	Bet.	Bøde	Tiltalefrafald	Foranstaltning
§ 263, stk. 1, nr. 1		1	11	1		1	2	3		
§ 263, stk. 1, nr. 2	2*		3					1		
§ 263, stk. 1, nr. 3		2	3							
§ 263, stk. 2	1	26	25	5		3	17	4	2	1
§ 263, stk. 3		1				1	2			
§ 263 a		1								
§ 264, stk. 1	12	16	1418	64		102	102	430	27	14
§ 264 a			12	1			2	7		
§ 264 d	1	25	47	2		7	12	12		
§ 267		2	7				1			
§ 268			1							
I alt	16	74	1527	73	0	114	138	457	29	15

*I begge sager anføres, at forskyldt straf bortfalder, hvorfor § 263, stk. 1, nr. 2, ikke indgår i tabel 5 i næste afsnit, der omhandler den gennemsnitlige strafflængde.

Straffens længde

Af de 342 afgørelser, der har ført til en betinget eller ubetinget dom, er der i 51 tilfælde ikke angivet en strafflængde. I 9 sager er der i medfør af straffelovens § 89 ikke idømt en tillægsstraf, i 2 sager er forskyldt straf bortfaldet, mens der for de resterende 40 sager ikke er angivet en forklaring. De 51 sager uden strafflængde vedrører følgende bestemmelser:

- § 263, stk. 1, nr. 1.
- § 263, stk. 1, nr. 2.
- § 263, stk. 2.
- § 263 a.
- § 264, stk. 1.
- § 264 d.

De 51 sager er ikke medtaget i tabel 5, der viser den gennemsnitlige strafflængde (målt i dage) i betingede og ubetingede domme. Tabellen omfatter 62 solosager og 229 sagskomplekser, heraf er henholdsvis 16 og 114 sager afgjort med en ubetinget dom.

Af tabel 5 ses, at strafflængden generelt er lavere i solosagerne. Samlet set er strafflængden i solosagerne i gennemsnit 27 dage, mens den i sagskomplekserne er 73 dage.

Den relativt lange dom for overtrædelse af § 263, stk. 3 i 2013 skyldes en enkelt person, der har fået en betinget dom for fire forskellige forhold.

Tabel 5. Gennemsnitlig strafflængde målt i dage for ubetingede og betingede afgørelser, 2011-2015

	Solosager					Sagskomplekser				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
§ 263, stk. 1, nr. 1				10			30		120	
§ 263, stk. 1, nr. 2										
§ 263, stk. 1, nr. 3		27								
§ 263, stk. 2	30		43	97	9		55	255		180
§ 263, stk. 3					90			360	75	
§ 263 a										
§ 264, stk. 1	34	13	10	90	26	59	66	63	89	62
§ 264, stk. 2										
§ 264 a									14	40
§ 264 c										
§ 264 d	17	18	25	17	32	30	30	41	56	20
§ 266 c										
§ 267	20	20								30
§ 268										

Bødestørrelse

8 af de 1.984 sager, der er afgjort med bøde, angår virksomheder eller organisationer. Bødestørrelsen i disse sager er i gennemsnit markant højere end i de resterende sager. 6 af disse 8 sager er solosager med en gennemsnitlig bødestørrelse på cirka 26.000 kr., mens 2 sager er sagskomplekser med en gennemsnitlig bødestørrelse på 45.000 kr.

Tabel 6 viser den gennemsnitlige bødestørrelse fordelt efter de inkluderede paragraffer i henholdsvis solosager og sagskomplekser. Her er kun medtaget de sager, der gælder enkeltpersoner.

Det ses af tabellen, at bødernes gennemsnitlige størrelse varierer fra cirka 1.100 kr. til knap 8.000 kr. Det skal bemærkes, at den gennemsnitlige bødestørrelse i sagskomplekserne er mere end dobbelt så stor som den gennemsnitlige bødestørrelse i solosagerne, nemlig cirka 3.200 kr. i forhold til cirka 1.300 kr.

Tabel 6. Den gennemsnitlige bødestørrelse i solosager og sagskomplekser fordelt efter kriminalitetens art (straffelovsbestemmelse).

	Solosager		Sagskomplekser	
	Gennemsnitlig bødestørrelse	Antal	Gennemsnitlig bødestørrelse	Antal
§ 263, stk. 1, nr. 1	2218	11	3033	3
§ 263, stk. 1, nr. 2	1167	3	3000	1
§ 263, stk. 1, nr. 3	1600	3		
§ 263, stk. 2	2232	25	3438	4
§ 263, stk. 3				
§ 263 a				
§ 264, stk. 1	1201	1413	3110	429
§ 264 a	2409	11	7857	7
§ 264 d	2466	47	3273	11
§ 267	4857	7		
§ 268	5000	1		

